

STORTINGET

Dokument 18

(2022–2023)

Rapport fra Utvalget for ekstern gjennomgang av økonomiske ordninger
for stortingsrepresentanter (Representantordningsutvalget)

Innhold

	Side
1. Sammendrag	1
1.1 Utvalgets forslag	1
1.2 Økonomiske og administrative konsekvenser	4
1.2.1 Økonomiske konsekvenser	4
1.2.2 Administrative konsekvenser	7
1.3 Utvalgets sammensetning, mandat og arbeid	7
1.3.1 Utvalgets sammensetning	7
1.3.2 Mandat	7
1.3.3 Utvalgets forståelse av mandatet	8
1.3.4 Utvalgets arbeid	9
1.4 Anbefalinger fra utvalgets delrapport	9
2. Bakgrunn	10
2.1 Stortingsrepresentantenes ombudsplikt	10
2.1.1 Stortingsrepresentanters ombudsplikt etter Grunnloven	10
2.1.2 Ombudsplikten og virkeområdet til regelverk om arbeidsforhold og sosiale rettigheter	10
2.1.3 Arbeidet som stortingsrepresentant	11
2.2 Overordnede prinsipper for representantordninger	11
2.3 Gjeldende regelverk	12
2.4 Om utvalgets forslag til regelverk	12
3. Bostedsadresse og skattemessige konsekvenser	14
3.1 Innledning	14
3.2 Bostedsadresse i Folkeregisteret	15
3.2.1 Gjeldende rett	15
3.2.2 Bostedsregistrering etter alminnelige regler	17
3.2.3 Registrering på faktisk bosted	18
3.2.4 Flytting til annen kommune i løpet av valgperioden	19
3.3 Skattemessige konsekvenser av pendlerbolig	20
3.3.1 Gjeldende rett	20
3.3.2 Vurdering	21
3.4 Skattemessige konsekvenser av pendlerreiser	22
3.4.1 Gjeldende rett	22
3.4.2 Vurdering	23
4. Stortingets pendlerboliger	23
4.1 Innledning	24
4.2 Gjeldende rett	24
4.2.1 Vilkår for tildeling av Stortingets pendlerboliger	24
4.2.2 Avstand fra Stortinget	25
4.3 Andre land og pendlerordninger	25
4.4 Overordnede betraktninger	25
4.4.1 Formål med pendlerboligene	26
4.4.2 Registrert bosted som tilknytningsvilkår	27
4.4.3 Kort om skjønn eller konkrete vurderinger i enkeltsaker	27
4.5 Vurdering av vilkår for tildeling	27
4.5.1 Avstandskrav	27
4.5.2 Valgdistrikt som kriterium	28
4.5.3 Byggetekniske krav og besøkhypighet	29
4.5.4 Folkeregistrert bosted som kriterium	29

	Side
4.5.5 Faktisk bosted som kriterium.....	30
4.5.6 Utvalgets anbefaling	30
4.6 Opphold av andre i pendlerboligen	31
4.7 Dekning av kostnader i pendlerboligen.....	32
4.8 Åpenhet og transparens.....	32
4.9 God forvaltning.....	32
4.9.1 Behandling av søknad om pendlerbolig.....	32
4.9.2 Oppfølging og rapportering	33
4.9.3 Sanksjoner og reaksjoner	33
5. Reiser	34
5.1 Innledning	34
5.2 Gjeldende rett.....	35
5.3 Pendlerreiser (besøksreiser til hjemmet)	35
5.3.1 Reiser ved hasteinnkalling til møter på Stortinget for pendlere	35
5.3.2 Reiser ved hasteinnkalling til møte på Stortinget i plenumsfrie perioder ved opphold annet sted enn hjemsted	36
5.3.3 Tjenestereiser utland.....	36
5.3.4 Omforent stedsdefinisjon av pendlerbolig og pendlerreiser.....	36
5.4 Familiereiser (besøksreiser for familien)	37
5.5 Tjenestereise	37
5.6 Dekning av utgifter til øvrige reiser.....	38
5.6.1 Reise ved tiltredelse og fratredelse	38
5.6.2 Reise ved sykepermisjoner eller velferdspermisjoner	38
5.6.3 Reise for deltakelse ved begravelser eller bisettelser	38
5.6.4 Transport til og fra Stortinget ved sykdom eller skader.....	38
5.6.5 Dekning av arbeidsreiser	38
5.6.6 Dekning av utgifter til flytting	39
5.7 Miljøhensyn ved valg av transportmiddel.....	39
5.8 Åpenhet og transparens.....	39
5.9 God forvaltning.....	39
5.9.1 Tidsfrister for krav etter tjenestereise og reiseregninger	40
5.9.2 Etterprøving av reiser	40
6. Fratredelse og etterlønn – omstillingsordninger	41
6.1 Innledning	41
6.1.1 Gjeldende rett.....	41
6.1.2 Formål og begrunnelse – omstilling etter endt verv	42
6.1.3 Kostnader knyttet til vervet	42
6.1.4 Legitimitet.....	42
6.1.4.1 Andre sammenlignbare land	42
6.1.4.2 Sverige.....	42
6.1.4.3 Danmark.....	43
6.1.4.4 Andre sammenlignbare grupper i det norske samfunnet.....	43
6.1.4.5 Ytelser for arbeidsledige	44
6.2 Vurderinger	45
6.2.1 Ytelsens varighet og nivå	45
6.2.2 Vilkår for å motta ytelse	46
6.2.3 Aldersgrense	47
6.3 God forvaltning.....	48
6.3.1 Behandling av søknad om omstillingsytelse	48
6.3.2 Bortfall og avkorting av omstillingsytelsen	49

	Side
6.3.3 Oppfølging, kontroll og sanksjoner	50
7. Ytelser under permisjoner	51
7.1 Innledning	52
7.2 Rett til sykepenger for stortingsrepresentanter	52
7.2.1 Bakgrunn og regler om godtgjørelse under permisjon grunnet skade og sykdom	52
7.2.2 Ombudsplikten og sykepermisjon fra stortingsvervet	53
7.2.3 Ytelsesnivå ved langtidssykefravær over ett år - legitimitet	54
7.2.3.1 Ytelsens nivå	54
7.2.3.2 Mulige konsekvenser av å redusere ytelsesnivået	54
7.2.3.3 Utvalgets forslag til ytelsesnivå	55
7.2.4 Stortingsrepresentanters rett til 12 måneder med sykepenger	55
7.2.5 Åpenhet om ordningen	56
7.2.6 God forvaltning	56
7.2.6.1 Forvaltning av ordningen	56
7.2.6.2 Sanksjoner	56
7.2.6.3 Kontroll	56
7.3 Godtgjørelse under velferdspermisjon	57
7.3.1 Bakgrunn	57
7.3.2 Tydelig formål og begrunnelse	57
7.3.3 Kompensasjon for kostnad som følger av vervet	57
7.3.4 Legitimitet	57
7.3.5 Åpenhet og transparens	57
7.3.6 God forvaltning	57
7.4 Godtgjørelse under permisjon, foreldrepenger m.m.	58
7.4.1 Bakgrunn	58
7.4.2 Like vilkår for stortingsrepresentantene	58
7.4.3 Tydelig formål og begrunnelse	58
7.4.4 Kompensasjon for kostnad som følger av vervet	58
7.4.5 Legitimitet	58
7.4.5.1 Gradert uttak	59
7.4.5.2 Utsette foreldrepenger ved å gå ut i inntektsgivende arbeid på heltid	59
7.4.5.3 Foreldrepenger og ferie	59
7.4.5.4 Amming	59
7.4.6 Åpenhet og transparens	59
7.4.7 God forvaltning	59
8. Andre ytelser og ordninger	60
8.1 Forsikringer og økonomiske ytelser ved dødsfall	60
8.1.1 Gjeldende rett	60
8.1.2 Like vilkår for stortingsrepresentantene	60
8.1.3 Tydelig formål og begrunnelse	61
8.1.4 Kompensasjon for kostnad som følger av vervet	61
8.1.5 Legitimitet	61
8.1.6 Åpenhet og transparens	61
8.1.7 God forvaltning	61
8.2 Stortingsgarasjen og parkering ved pendlerboligene	61
8.2.1 Stortingsgarasjen	61
8.2.1.1 Dagens ordning	61
8.2.1.2 Like vilkår for representantene	62
8.2.1.3 Tydelig formål og begrunnelse	62
8.2.1.4 Legitimitet	62

8.2.2	Garasje plass ved pendlerboligene.....	63
8.2.2.1	Gjeldende ordning	63
8.2.2.2	Formål.....	63
8.2.2.3	Legitimitet.....	63
8.3	Naturalytelser for en fungerende hverdag.....	64
8.3.1	Subsidierte serveringssteder	64
8.3.2	Bedriftshelsetjeneste	64
8.3.3	Språkopplæring	65
8.3.4	Digitale nyhetskilder	65
8.3.5	Dekning av utgifter til bredbånd i representantenes bolig.....	66
8.3.6	Papiraviser til presidentskapet, parlamentariske ledere, komitéledere og partigruppene	66
8.3.7	Elektronisk utstyr.....	66
8.3.8	Prioritert barnehageplass.....	67
8.3.9	Stortingets biltjeneste	67
8.4	Feriepenger for vararepresentanter.....	67
8.5	Øvrige ordninger	68
9.	Forvaltning og kontroll	68
9.1	Innledning	68
9.2	Forvaltningsorgan for ordningene	69
9.3	Ansvarsdeling, informasjon og kommunikasjon.....	69
9.3.1	Ansvar og roller	69
9.3.2	Lærdommer fra Riksdagen i Sverige	70
9.3.3	Informasjon og kommunikasjon	70
9.4	Stortingets kontroll av representantordningene og krav til informasjon	72
9.4.1	Krav til informasjon og rapportering ved tildeling av ytelser	72
9.4.2	Kontroll i forkant av tildeling av ytelser og utgiftsrefusjon	72
9.4.3	Stortingets administrasjons etterprøving – systematisk kontroll i etterkant	72
9.4.4	Internkontroll	73
9.5	Sanksjoner og reaksjoner	73
9.5.1	Økonomiske reaksjoner og tilbakebetaling.....	73
9.5.2	Klageinstans	74
10.	Merknader til de enkelte bestemmelsene i ny lov	75
10.1	Til kapittel 1 Innledende bestemmelser.....	75
10.2	Til kapittel 2 Godtgjørelsen	76
10.3	Til kapittel 3 Dekning av utgifter til reise	76
10.4	Til kapittel 4 Pendlerbolig og øvrige økonomiske ytelser.....	79
10.5	Til kapittel 5 Omstillingsytelse	82
10.6	Til kapittel 7 Administrative bestemmelser og reaksjoner	84
11.	Forslag til lov om godtgjørelse og ytelser for stortingsrepresentanter (representantytelsesloven)	86

STORTINGET

Dokument 18

(2022–2023)

Rapport til Stortingets presidentskap
fra Utvalget for ekstern gjennomgang av økonomiske ordninger for
stortingsrepresentanter (Representantordningsutvalget)

Rapport fra Utvalget for ekstern gjennomgang av økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter (Representantordningsutvalget)

Til Stortingets presidentskap

1. Sammendrag

Innledning

Utvalget ble nedsatt 18. november 2021 for å se på Stortingets pendlerboligordning og fikk fra 16. desember 2021 utvidet mandatet til også å se på alle Stortingets økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter.

Utvalget avga delrapport 2. mai 2022 og avgir med dette sin endelige rapport.

1.1 Utvalgets forslag

Utvalget har vurdert de økonomiske ordningene for stortingsrepresentantene på bakgrunn av de prinsippene som ble presentert i utvalgets delrapport av 2. mai 2022, Dokument 18 (2021–2022). Vurderingene og utvalgets forslag bygger videre på forslagene som ble presentert i delrapporten, og som er gjengitt i punkt 1.4. Det ligger utenfor utvalgets mandat å vurdere nivået på godtgjørelsen for stortingsrepresentanter eller stortingsrepresentantenes pensjonsordning.

Utvalget oppfatter at det overordnede målet med oppdraget er å foreslå ordninger for stortingsrepresentantene som ivaretar den enkelte representants mulighet til å utøve vervet på en fyllestgjørende måte samtidig som de oppfattes som legitime i befolkningen. Ut-

valget legger til grunn at ordningene skal kompensere for kostnader og særskilte behov som følger av vervet.

Stortingsrepresentanter har et tillitsverv og ikke et ansettelsesforhold. Det betyr at de ikke omfattes av lover og regler som ellers gjelder mellom arbeidsgivere og arbeidstakere. Representantene er omfattet av ombudsplikten og kan ikke bli fritatt fra vervet og de kravene som stilles til vervet innenfor en stortingsperiode. Utvalget vurderer på denne bakgrunn at det også er behov for særskilte ordninger som sikrer sosiale rettigheter og velferdsytelser for stortingsrepresentantene.

Utvalget mener at ordningene må være forutsigbare både for stortingsrepresentantene som skal bruke dem, og for Stortingets administrasjon som i det daglige skal forvalte ordningene. Det er viktig at Stortinget har en forvaltning av ordningene som sikrer god styring og kontroll. Utvalget påpeker at god informasjon til stortingsrepresentantene om ordningene er vesentlig. Dette gjelder både intensjonen med de ulike ordningene og vilkår og rettigheter for den som ber om refusjoner eller søker om ytelser.

Utvalget har konsentrert seg om forslag til styrking av forvaltningen og den interne kontrollen med forvaltningen, ikke den allerede etablerte eksterne og interne revisjonen.

Kapittel 3 omhandler bestemmelser i folkeregisterloven og skatteloven som kan ha betydning for representantordningene. Utvalget foreslår:

- At særregelen i folkeregisterloven § 5-4 og skatteloven § 3-1 sjettede ledd om bostedsregistrering for stortingsrepresentanter mv. opprettholdes.
- At bostedsregistrering av stortingsrepresentanter mv. knyttes til faktisk bosted. Det bør være et krav at stortingsrepresentanten med sin husstand dispo-

nerer egen, privat bolig med et eie- eller leieforhold på adressen.

- At det ikke er tilstrekkelig å disponere en bolig vederlagsfritt, men at det må betales husleie eller annet avtalt vederlag.
- At det fremgår av ordlyden at også stortingsrepresentanter mv. som flytter ut av kommunen til nytt bosted utenfor avstandskravet, har rett til bostedsregistrering etter særregelen.
- At stortingsrepresentanter som gjennom funksjonsperioden etablerer seg i bolig på et sted utenfor avstandskravet, blir omfattet av særregelen om bostedsregistrering.
- At vilkår for og begrensinger av skattefritak ved stortingsrepresentanters disponering av Stortingets pendlerbolig bør klargjøres og formidles bedre, og at det snarlig foretas en gjennomgang av skattemessige forhold knyttet til statens pendlerboliger, gjerne som del av en generell revisjon av skattereglene for dekning av losji på arbeidssstedet.
- At stortingsrepresentantenes pendlerreiser skattemessig fortsatt regnes som yrkesreiser, men at Stortinget dekker utgifter til bruk av egen bil ved et påslag på fradragssatsen for reiser mellom hjem og arbeid med 1 krone per km (i stedet for statens sats innenlands).

Kapittel 4 omhandler tildeling og bruk av Stortingets pendlerboliger. Utvalget foreslår:

- At retten til pendlerbolig lovfestes. Se Dokument 18 (2021–2022).
- At avstandskravet for tildeling av Stortingets pendlerboliger forlenges fra 40 km til 50 km kjørelengde, og at avstand regnes for båt/ferje der det kan brukes.
- At stortingsrepresentanter med folkeregistrert og faktisk bosted mer enn 50 km (kjørelengde) fra Stortinget har rett til pendlerbolig. Det forutsetter endring av særregelen for bostedsregistrering av stortingsrepresentanter mv., slik utvalget foreslår i kapittel 3.
- At det ikke stilles krav til areal eller besøkshyppighet for boligen på hjemstedet, og at utleie av en bolig innenfor avstandskravet ikke er til hinder for tildeling av pendlerbolig dersom hele boligen leies ut og leieforholdet var etablert før representanten søkte om pendlerbolig. Utvalget foreslår å videreføre gjeldende regel.
- At ektefelle/samboer og barn skal ha anledning til å bo i leiligheten sammen med representanten. Dersom andre enn den nærmeste familien får bo i leiligheten sammen med representanten over en periode, skal dette rapporteres til Stortingets administrasjon, som innkrever et vederlag basert på antall overnattingsdøgn.

- At representantene skal få dekket utgiftene knyttet til pendlerboligene på samme måte som tidligere, og at det forutsettes at Stortinget, som eier, installerer klimasmarte løsninger for energibruken i leilighetene.
- At informasjon om hvilke representanter som har fått tildelt en pendlerbolig, til enhver tid gjøres offentlig.
- At ordningen med pendlerdiett avvikles. Se Dokument 18 (2021–2022).
- At det bør gis en skriftlig advarsel ved overtredelse av reglene. Ved gjentatte eller alvorlige brudd kan det gis et gebyr eller tildelingen kan trekkes tilbake.

Kapittel 5 omhandler ulike ordninger knyttet til Stortingets reisevirksomhet. Utvalget foreslår:

- At ordningen med dekning av pendlerreiser videreføres, men det følger av vilkåret for pendlerbolig at avstandskravet økes til 50 km.
- At retten til en ekstra pendlerreise i uken grunnet hjemmeboende barn opprettholdes, men at aldersgrensen endres fra 20 år til utgangen av det kalenderåret barnet fyller 18 år.
- At representanter ved ekstraordinære innkallinger og møter knyttet til den parlamentariske virksomheten bør få dekket reiseutgifter, forutsatt at innkallingen kommer etter at pendlerreisen(e) den aktuelle uken er benyttet eller bestilt.
- At hjemmel opprettholdes til reisedekning ved hasteinnkalling til møter som er ledd i den parlamentariske virksomhet, i plenumsfrie perioder når representanten befinner seg mer enn 50 km fra Stortinget.
- At overnatting på Gardermoen i forbindelse med tjenestereiser dekkes dersom det er mindre enn 12 timer mellom ankomst til Gardermoen og oppsatt avgangstid for flyet neste dag.
- At Stortingets utgiftsdekning av pendlerreiser fortsatt skal gjelde fra/til bostedsregistrert adresse, og at dette må lovfestes.
- At ordningen med dekning av familiereiser (besøksreiser for familien) avvikles.
- At representanter må være minst 50 kilometer borte fra sitt hjemsted for å ha rett til hotellovernatting og diett på reiser, med unntak for komitéreiser og andre organiserte arrangementer direkte forbundet med utøvelse av vervet. Unntak kan også gis der overnatting nærmere enn 50 km fra hjemstedet inngår i en lengre reise, slik at en retur til hjemstedet underveis vil gjøre reisen urimelig lang.
- At ordningen med dekning av utgifter til reise ved tiltredelse og fratredelse skal opprettholdes, men at avstandskriteriet endres til 50 km fra Stortinget.
- At det opprettholdes fleksibilitet ved syke- eller velferdspermisjon, og at ordningen med dekning av

utgifter til én reise knyttet til permisjonen opprettholdes.

- At reise for deltakelse ved begravelser eller bisettelser fortsatt kan dekkes av Stortinget som tjenestereise. Bestemmelsen bør lovfestes med presisering av at deltakelse må være knyttet til vervet som stortingsrepresentant.
- At ordningen med dekning av transport ved sykdom eller skader skal bestå, men at det bør fremlegges legeerklæring ved bruk av ordningen.
- At arbeidsreiser i sammenheng med tjenestereise mv. fortsatt skal kunne dekkes.
- At det synliggjøres i loven at presidentskapet kan gi retningslinjer for dekning av utgifter til arbeidsreiser i særlige tilfeller.
- At ordningen med dekning av flyttekostnader til og fra en bolig mindre enn 50 km fra Stortinget opprettholdes.
- At miljøhensyn legges inn som et kriterium ved vurderingen av valg av transportmiddel sammen med kostnadseffektivitet.
- At Stortinget bør publisere informasjon om den totale mengden av ulike former for reiser på et overordnet nivå, fortrinnsvis på Stortingets nettsider.
- At Stortingets mulighet til å trekke i godtgjørelse eller fremtidige ytelser der utlegg betalt direkte av Stortinget ikke er dokumentert innen tre måneder, opprettholdes.

Kapittel 6 omhandler overgangsytelser.

- Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik* og *Skaga*, foreslår at dagens fratreddesytelse og etterlønnssordning slås sammen til én ordning, «omstillingsytelse». Alle avtroppende stortingsrepresentanter som ikke går over i yrkeslivet ved uttredd fra Stortinget, skal kunne få tre måneders ytelse lik det som i dag gjelder for fratreddesytelse. Representanter med minst to valgperioders ansiennitet skal i tillegg ha rett til ytterligere seks måneders ytelse tilsvarende 66 prosent av til enhver tid gjeldende godtgjørelse for stortingsrepresentanter. Maksimal varighet på omstillingsytelsen blir ni måneder fra uttredd av Stortinget. Ytelsen avkortes mot inntekter over 0,1 G.
- Utvalgets mindretall, medlemmene *Andersen, Frellumstad* og *Noss*, mener ordningen som tilstås avtroppende stortingsrepresentanter, skal begrenses til dagens fratreddesytelse på tre måneder, og at inntektsgrensen for avkorting skal ligge på samme nivå som i dag, 5 000 kroner.
- Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik* og *Skaga*, foreslår at ytelse etter tre måneder skal være betinget av at representanten er aktivt arbeidssøkende, gjennom-

fører kompetanseheving eller starter egen virksomhet.

- Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik* og *Skaga*, foreslår videre at ytelse ut over de tre første månedene opphører på det tidspunktet representanten fyller 67 år.
- Utvalget foreslår at ordningen med opptjening av feriepenge det siste året som stortingsrepresentant, med utbetaling i juni året etter fratreddelse, avvikes. Se Dokument 18 (2021–2022).

Kapittel 7 omhandler ytelser til representantene ved ulike permisjoner.

- Flertallet, medlemmene *Johnsen, Andersen, Frellumstad, Holmøyvik* og *Noss* foreslår at nivået på godtgjørelsen for stortingsrepresentanter som er langtidssykemeldte ut over ett år, settes til 6 G (668 862 kroner per 1. mai 2022). Utvalgets mindretall, medlemmene *Bjørdal, Brenno, Gudmundsen* og *Skaga*, går inn for at dagens ordning med full godtgjørelse består.
- Utvalget foreslår at stortingsrepresentanter bør ha rett til sykepenge i ett år, medregnet eventuell sykepermisjon fra Stortinget før fratreddelsen og eventuell periode med omstillingsytelse. For representanter som fratrer vervet mens de er i sykepermisjon, bør perioden beregnes fra sykmeldingstidspunktet i stortingsperioden. Stortingsrepresentanters rett til sykepenge etter avgang bør tilsvare statsansattes rett til sykepenge, og det bør tas inn en særregel i folketrygdloven for å sikre dette. Utvalget tar ikke stilling til hvordan en slik særregel kan se ut, men viser til løsningene i henholdsvis kommuneloven § 8-8 og folketrygdloven § 8-46.
- Utvalget foreslår at Stortinget utarbeider sykefraværstatistikk i etterkant av hver stortingsperiode.
- Utvalget foreslår at muligheten for i særlige tilfeller å beholde godtgjørelsen ut over 14 dager ved velferdspermisjoner opprettholdes.
- Utvalget foreslår at det for hver stortingsperiode publiseres en oversikt over antall forlengede velferdspermisjoner med godtgjørelse som presidentskapet har innvilget.

Kapittel 8 samler utvalgets vurdering av ulike ordninger av noe mindre omfang.

- Utvalget foreslår at Stortinget fortsatt kan tegne andre forsikringer enn gruppelivs- og yrkesskade-forsikring for representantene, og at det synliggjøres i loven. Stortingsrepresentantene bør ha den forutsigbarheten som en helhetlig forsikringspakke gir.
- Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik, Noss* og *Skaga*, foreslår å videreføre gratis parkering i Stortingets

garasje for representanter som pendler til Oslo, og for dem med helse- eller sikkerhetsbehov. Flertallet mener det vil styrke legitimiteten til parkeringsordningen i stortingsgarasjen om det innføres en parkeringsavgift ved andre arbeidsreiser. Medlemmene *Andersen og Frellumstad* mener det bør kreves parkeringsavgift i stortingsgarasjen, men at gratis parkering videreføres for de som må kjøre bil av helse- eller sikkerhetsmessige behov.

- Utvalget foreslår at ordningen med mulighet for leie av parkeringsplass ved pendlerleilighetene fortsatt skal bestå, men det bør foretas en jevnlig vurdering av antall plasser Stortinget skal disponere. Stortingsrepresentanter som leier parkeringsplass, bør fortsatt dekke kostnadene.
- Utvalget foreslår at bedriftshelsetjenesten videreføres uten endringer, men forutsetter at egenandelen for legetjenester ut over bedriftshelsetjenestens normale oppgaver er tilpasset offentlige satser.
- Utvalget foreslår at Stortinget inngår kollektive digitale abonnementsavtaler med de norske mediehusene som tilbyr slike avtaler. Ved behov for tilgang til nyhetsmedier som ikke omfattes av de kollektive avtalene, kan representantene tegne individuelt abonnement.
- Utvalget foreslår at kostnadene for tilgang til digitale abonnementer på alle norske nyhetsmedier dekkes av Stortinget, og at abonnementer på nødvendige utenlandske medier etter søknad dekkes opp til et årlig maksimumsbeløp som fastsettes av Stortingets presidentskap.
- Utvalget foreslår at Stortinget avvikler ordningen med å dekke utgifter til bredbånd i representantenes bolig på hjemstedet. Utvalget foreslår likevel å videreføre dagens ordning med at representanter ved særlige behov, for eksempel manglende eller dårlig mobildekning, kan søke om dekning av etableringskostnader for bredbånd, begrenset oppad til 4 500 kroner.
- Utvalget foreslår at den nåværende ordningen med papiraviser til enkelte grupper videreføres, fordi særlig partigruppenes arbeidsform kan begrunne behovet.
- Utvalget fastholder forslaget fra delrapporten om at stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter ikke skal opptjene feriepengar. Imidlertid foreslår utvalget å videreføre ordningen med feriepenget for innkalte vararepresentanter og fast møtende vararepresentanter som fratrer før 30. juni. Kutt av feriepenget får utilsiktede og uheldige konsekvenser for denne gruppen.

Kapittel 9 omhandler ulike spørsmål knyttet til forvaltning av stortingsrepresentantenes ordninger.

- Utvalget foreslår at Stortingets administrasjon gjennomgår interne prosedyrer for informasjon og kommunikasjon knyttet til ordningene rettet mot stortingsrepresentantene, Stortingets administrasjon og offentligheten. Hensikten bør være å utvikle klar, entydig og lett tilgjengelig informasjon om ordningene og deres forutsetninger og begrensninger og den enkeltes ansvar.
- Utvalget foreslår at det lovfestes en særskilt bestemmelse om opplysningsplikt som pålegger søkere og mottakere av ytelser for stortingsrepresentanter å legge frem de opplysningene som er nødvendige for å vurdere om vilkårene er og har vært oppfylt. Opplysningsplikten innebærer at mottakere av ytelser må underrette Stortinget hvis det oppstår forhold som medfører at en innvilget ytelse kan måtte endres eller bortfalle.
- Utvalget mener at den gjeldende bestemmelsen om tilbakebetaling i hovedsak er dekkende for Stortingets behov når det gjelder tilbakebetaling og trekk i godtgjørelsen, og foreslår enkelte justeringer for å sikre at hjemmelen dekker behovet for reaksjoner ved feil.
- Utvalget mener at det ikke vil være hensiktsmessig å etablere en egen klageinstans for representantordningene, men heller å formalisere at representanter kan be om at en avgjørelse revurderes.
- Utvalget mener det er representantens ansvar at opplysninger som er oppgitt knyttet til tildeling av ytelser og utgiftsrefusjoner, er korrekte. Stortingets administrasjon skal vurdere om vilkårene for tildeling av en ytelse eller refusjon er oppfylt. Tildeling av ytelser og praktisering av ordningene må være etterprøvbare og følges av nødvendig kontroll for å avdekke og rette opp avvik.
- Utvalget har vurdert om andre, for eksempel Nav, kan forvalte noen av ordningene, men har kommet til at det er mest hensiktsmessig at ytelsene til stortingsrepresentanter forvaltes samlet av Stortinget ved Stortingets presidentskap og ved delegasjon til Stortingets administrasjon.
- Utvalgsmedlem *Andersen* mener det i likhet med praksis i Nav bør være en advarsel om at feilopplysninger på de dokumenter der stortingsrepresentantene skal dokumentere og bekrefte at vilkår for ytelser eller ordninger er oppfylt, kan medføre reaksjoner og eventuelt straffansvar.

1.2 Økonomiske og administrative konsekvenser

1.2.1 ØKONOMISKE KONSEKVENSER

I hovedtrekk foreslår utvalget at gjeldende økonomiske ordninger for stortingsrepresentantene blir videreført uten vesentlige endringer. Derav følger at de di-

rette økonomiske og administrative konsekvensene må kunne betegnes som beskjedne. Utvalget foreslår likevel noen justeringer: noe strengere vilkår for å benytte flere av ordningene, redusert ytelse for andre ordninger og avvikling av enkelte ordninger. I sum innebærer forslagene en liten, men ikke uvesentlig, innsparing for Stortingets administrasjon. Slik utvalget ser det, tilsier forslagene en justering ned mot et nivå på ytelser som er vanlig ellers i samfunnet. Ingen av utvalgets forslag kan sies å ramme enkeltrepresentanter i urimelig grad.

I sum antas forslagene å gi en årlig reduksjon av Stortingets driftsutgifter med omtrent 5 mill. kroner. Tabell 1.1 viser anslått årlig kostnadsreduksjon fordelt på forslagene knyttet til henholdsvis pendlerboliger, pendlerdiett, pendlerreiser, familiereiser, omstillings-/fratredelsestytelse, feriegodtgjørelse og abonnementsutgifter. For ytelser som foreslås avviklet (pendlerdiett, familiereiser, feriegodtgjørelse og dekning av bredbånd i bolig på hjemstedet), er anslagene relativt presise. Øvrige anslag avhenger av adferdsendring på grunnlag av regelendringer, og det er følgelig stor usikkerhet ved tallene. Spesielt vil det være nødvendig å trekke erfaringer med nytt regelverk for tildeling av pendlerboliger før Stortinget kan redusere antall boliger og derved oppnå en kostnadsbesparelse på boligmassen.

Tabell 1.1 Anslått besparelse i Stortingets driftsutgifter ved utvalgets/flertallets forslag

Ordninger	Redusert årskostnad (kroner)
Pendlerboliger	400 000
Pendlerdiett	1 000 000
Pendlerreiser	800 000
Familiereiser	200 000
Omstillingsytelser	1 500 000
Feriepenger	1 250 000
Abonnementsutgifter	Sum ikke anslått

Pendlerboligene videreføres, men utvalget foreslår flere justeringer i vilkårene for tildeling av boligene. Endringene vil påvirke behovet for pendlerboliger i forskjellige retninger:

- Avstandskravet økes slik at stortingsrepresentanter som bor mellom 40 og 50 kilometer kjøreavstand fra Stortinget, ikke lenger vil bli tildelt pendlerbolig.
- Tilknytningskravet knyttes til folkeregistrert og faktisk bosted samtidig som det stilles krav til egen, privat bolig for å bli bostedsregistrert etter den justerte særregelen for stortingsrepresentanter mv. i folkeregisterloven.
- Representanter som flytter ut av Oslo-området i løpet av valgperioden, kan bli tildelt pendlerbolig.

Endringen i avstands- og tilknytningskravet trekker i retning av behov for færre pendlerboliger. I motsatt retning, det vil si økt behov, trekker forslaget om å gi stortingsrepresentanter som flytter ut av Oslo-området, mulighet til å komme inn under særregelen og dermed bli tildelt pendlerbolig. Trolig har avstandskravet størst virkning, ved at privatbolig på steder som for eksempel Drammen, Sundvollen, Harestua, Jessheim og Vestby ikke lenger kvalifiserer til pendlerbolig. Nesodden vil heller ikke tilfredsstille avstandskravet når strekning med båt/ferje erstatter kjørevei der det er et alternativ. Noen kan også falle utenfor ordningen på grunnlag av det strengere tilknytningskravet, for eksempel representanter som bor i foreldrehjemmet når de blir innvalgt. Virkningen av utvalgets forslag til endrede kriterier for tildeling av pendlerboliger vil avhenge av hvor stortingsrepresentantene bor i utgangspunktet, og hvordan de tilpasser seg regelendringene. Ut fra at de fleste av representantene bor innenfor egen valgkrets, er det først og fremst de som er valgt fra Akershus (19 representanter) og Buskerud (9 representanter) som vil bli berørt. Som et gjennomsnitt over flere valgperioder antas forslagene å redusere behovet med fem pendlerboliger på permanent basis.

Driftsutgiftene for en pendlerbolig er i gjennomsnitt omtrent 80 000 kroner per år. Følgelig antas Stortinget å kunne spare omtrent 400 000 kroner årlig med fem færre pendlerboliger. I tillegg kommer eventuell gevinst ved salg av boligene (salgssum minus bokført verdi). Det er imidlertid stor usikkerhet ved antall pendlerboliger som vil bli overflødige på grunn av utvalgets forslag, og følgelig ved dette anslaget.

For stortingsrepresentanter som bor 40 til 50 kilometer fra Stortinget, medfører det ingen boligkostnad å miste pendlerboligen – de har allerede egen privatbolig innenfor normal avstand for daglige arbeidsreiser. Derimot påføres disse representantene en kostnad ved at de mister utgiftsdekning for pendlerreiser (inntil én eller to ganger per uke).

De som ikke disponerer egen privatbolig i utgangspunktet, vil etter utvalgets forslag miste rett til pendlerbolig og dermed bli påført en boligkostnad. Ifølge Leiemarkedsundersøkelsen fra Statistisk sentralbyrå var gjennomsnittlig månedlig husleie for en toroms bolig i Oslo og Bærum kommune 12 770 kroner i 2022. Med påslag for sentral beliggenhet (3 prosent) og antatt vekst i husleienivået (7 prosent) kan husleien i 2023 settes til omtrent 170 000 kroner for en tilsvarende bolig. Pendlerboligen er fordelsbeskattet når man ikke har bolig på hjemstedet, slik at kostnaden etter skatt med å skaffe egen bolig vil være vesentlig mindre enn husleien (husleie fratrukket «spart» fordelsskatt på pendlerbolig).¹

1. Med marginal skattesats 46,4 prosent vil gratis bolig på 170 000 kroner utløse fordelsskatt på 78 880 kroner.

Pendlerdiett utbetales til stortingsrepresentantene etter hvor mye de overnatter i pendlerboligene i forbindelse med utøvelse av stortingsvervet. Utvalget foreslår å avvikle ordningen med pendlerdiett. Som sats har Stortinget valgt å bruke sjablongen for merutgifter ved opphold i bolig med kokemuligheter (som ellers gir skattefritak ved tjeneste-/yrkesreise). Bruk av denne satsen har ingen sammenheng med beskatningen, ettersom ytelsen uansett er skattepliktig fullt ut. For 2023 vil en stortingsrepresentant som bor i pendlerbolig, for eksempel få utbetalt 98 kroner for 75 døgn. Gitt at det er 120 representanter som benytter ordningen i dette omfanget, vil Stortinget spare omtrent 1 mill. kroner (inkl. arbeidsgiveravgift). En representant som krever pendlerdiett for 75 døgn, vil tape omtrent 4 000 kroner etter skatt på at ordningen avvikles.

Pendlerreiser med bruk av egen bil dekkes av Stortinget etter kilometersatsen i statens reiseavtale innenlands (4,48 kroner per kilometer i 2023). Utvalget foreslår at Stortinget i stedet dekker utgifter til bruk av egen bil ved et påslag på fradragssatsen for reiser mellom hjem og arbeid med 1 krone per kilometer. For 2023 gir det en sats på 2,70 kroner per kilometer. Endringen vil redusere Stortingets kostnader for representantenes bruk av egen bil på pendlerreiser fra omtrent 1,9 mill. kroner (inkl. arbeidsgiveravgift) til 1,1 mill. kroner, det vil si en besparelse for Stortinget på omtrent 800 000 kroner.¹ For eksempel vil en representant som foretar 10 pendlerreiser med egen bil Grimstad–Oslo (275 kilometer) tur/retur, få redusert utgiftsdekningen med omtrent 7 000 kroner etter skatt (dekning over 3,50 kroner per kilometer er skattepliktig inntekt). Dersom representanten foretar 50 pendlerreiser tur/retur med egen bil, blir reduksjonen over 35 000 kroner etter skatt.

Familieiser (besøksreiser til Oslo av representantenes familiemedlemmer) vil ikke lenger bli dekket av Stortinget. Ut fra utgiftene de siste årene anslås Stortinget å spare i underkant av 200 000 kroner på å avvikle ordningen. Betalingen utgjør skattepliktig inntekt for stortingsrepresentantene som bruker ordningen. Det innebærer at en stortingsrepresentant som får dekket for eksempel 10 000 kroner til familiens reiseutgifter, vil måtte legge til 5 360 kroner av egen inntekt for å betale hele reisen (ettersom skatten reduseres med 4 640 kroner).

Omstillingsytelsene som tilbys tidligere stortingsrepresentanter etter endt funksjonsperiode, vil etter utvalgets forslag bli redusert. Nåværende etterlønn inntil 12 måneder (etter tre måneder med fratredelsesyttelse) blir etter flertallets forslag omgjort til maksimalt seks måneder med krav om minst to valgperioders ansiennitet. Nivået vil være det samme, 66 prosent av den til en-

hver tid gjeldende godtgjørelse. Med godtgjørelse på 1 064 318 kroner gir det i dag en mulig etterlønn på inntil 702 449 kroner for ett år eller en månedlig etterlønn på 58 537 kroner.

Etter valget i 2021 var det ti tidligere stortingsrepresentanter som fikk innvilget etterlønn. Dette gjelder representanter som enten ikke ble innvalgt eller ikke tok gjenvalg. Flere av disse hadde mindre enn to valgperioders ansiennitet. Hvor mange som vil få innvilget omstillingsytelse ut over tre måneder, vil variere fra valg til valg. Gitt at det er fem tidligere stortingsrepresentanter som ikke har tilstrekkelig ansiennitet, men ellers ville ha benyttet ordningen, og fem med tilstrekkelig ansiennitet som benytter ordningen, vil kostnaden for Stortinget ved hvert valg bli redusert med omtrent 6 mill. kroner inkl. arbeidsgiveravgift. Ettersom kostnaden inntre bare hvert fjerde år, vil Stortinget i gjennomsnitt spare omtrent 1,5 mill. kroner årlig. For de som eventuelt ikke kommer i arbeid etter seks måneder eller velger å fortsette med utdanning, gjelder de alminnelige ordningene i Nav eller Lånekassen.

Feriepenger er en ordning for representanter som ikke fortsetter etter et nyvalg og dessuten for innkalte vararepresentanter. Utvalget foreslår at ordningen avvikles for representanter og fast møtende vararepresentanter. Derimot foreslår utvalget at innkalte vararepresentanter fortsatt skal opparbeide feriepenger av godtgjørelsen i funksjonstiden. Feriepenger for avgåtte stortingsrepresentanter tilsvare satsene fastsatt i hovedtariffavtalene i staten og beregnes av godtgjørelsen siste år i valgperioden. De stortingsrepresentantene som går av i 2025, vil etter gjeldende ordning få utbetalt 12 prosent av godtgjørelsen dette året (medregnet eventuell omstillings-/fratredelsesyttelse i tre måneder). Basert på godtgjørelsen i dag utgjør det 88 693 kroner. Hvor mange som går ut av Stortinget, vil variere fra valg til valg. Gitt at det er 50 representanter som faller ut av Stortinget eller ikke tar gjenvalg, vil Stortinget dette året spare i overkant av 5 mill. kroner i feriegodtgjørelse inkl. arbeidsgiveravgift. Ettersom kostnaden inntre bare hvert fjerde år, vil Stortinget i gjennomsnitt spare omtrent 1,25 mill. kroner årlig.

Abonnementsutgifter vil med utvalgets forslag til dels reduseres (bredbånd i boligen på hjemstedet) og til dels øke (digitale nyhetsabonnement). I 2022 dekket Stortinget bredbånd for rundt 50 representanter i boligen på hjemstedet. Avvikling av ordningen medfører en besparelse på omtrent 350 000 kroner for Stortinget. På den andre siden foreslår utvalget at Stortinget inngår kollektive digitale abonnementsavtaler som gir en bred nyhetsdekning for alle representanter, i stedet for som i dag å dekke et mer begrenset abonnement for den en-

1. Forutsatt samme kilometerlengde som i 2022. I regnestykket er det ikke tatt hensyn til mulig overgang til offentlige kommunikasjonsmidler, som er noe av intensjonen bak forslaget.

kelte representant. Utvalget har ikke funnet grunnlag for å anslå kostnaden ved kollektive nyhetsabonnementer.

1.2.2 ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Utvalget foreslår ikke å flytte forvaltningen av noen ordninger ut av Stortingets administrasjon. Dermed foreslås det heller ikke å frigjøre administrative ressurser av betydning. Forslagene til endringer i rutiner ved tildeling av ulike ordninger (ytelser) og etterprøving i etterkant er i all hovedsak mindre justeringer. I denne sammenheng er det også et poeng at Stortingets administrasjon i forkant av, og parallelt med, utvalgets arbeid fortløpende har arbeidet med å videreutvikle forvaltningen av ordningene. Utvalget vurderer derfor at forslagene ikke vil få større administrative konsekvenser for Stortingets administrasjon.

Målet med forslagene er å forenkle regelverket og å forbedre kvaliteten på forvaltningen av ordningene ved å tydeliggjøre roller og ansvarsfordeling. Hovedpunkter er å sikre tydeligere informasjon og kommunikasjon, forutsigbare prosesser og klare vilkår ved tildeling og etterprøving og kontroll i etterkant. Utvalget legger til grunn at dette vil skje innenfor eksisterende rammer og med lignende ressursbruk som det som i dag gjelder i Stortingets administrasjon.

Utvalgets forslag om å videreutvikle kommunikasjonsarbeidet overfor stortingsrepresentantene og andre interne og eksterne målgrupper, og å utvikle gode rutiner for samhandling mellom kommunikasjonsavdelingen og de som forvalter ordningene, vil ventelig føre til et utviklingsarbeid i Stortingets administrasjon i den første fasen. Denne interne satsingen og omprioriteringen av ressursbruk forutsettes å kunne innpasses i normal drift over tid. Tydeligere informasjon og kommunikasjon overfor eksterne målgrupper og økt åpenhet med offentliggjøring av informasjon og statistikk vil på kort sikt medføre administrativt merarbeid, men i et lengre perspektiv kunne føre til mindre administrasjon.

1.3 Utvalgets sammensetning, mandat og arbeid

Utvalget ble oppnevnt av Stortingets presidentskap 18. november 2021 for å gjennomgå reglene for Stortingets pendlerboliger (Pendlerboligutvalget). Presidentskapet besluttet 16. desember 2021 å utvide utvalgets mandat til å gjelde «alle økonomiske ordninger for stortingsrepresentantene». Samtidig ble navnet endret slik at det reflekterer det utvidede mandatet. Det er presisert i mandatet at utvalget ikke skal vurdere stortingsrepresentantenes godtgjørelse.

1.3.1 UTVALGETS SAMMENSETNING

Utvalgets medlemmer er:

- Therese Johnsen (leder), Oslo: Tidligere ekspedisjonssjef i Riksrevisjonen. Nå pensjonist.
- Karin Andersen, Hamar: Representerte Sosialistisk Venstreparti på Stortinget 1997–2021 for Hedmark. Nå pensjonist.
- Fredric Holen Bjørdal, Ørsta: Advokatfullmektig i Advokatfirmaet Øverbø Gjørtz, representerte Arbeiderpartiet på Stortinget 2013–2021 for Møre og Romsdal.
- Brit Brenno, Oslo: Tidligere assisterende direktør i Stortingets administrasjon. Nå pensjonist.
- Tore Frellumstad, Nesoddtangen: Advokat i Abelia.
- Kent Gudmundsen, Bærum: Generalsekretær i Kompetanseforbundet, representerte Høyre på Stortinget 2013–2021 for Troms.
- Eirik Holmøyvik, Bergen: Professor i rettsvitenskap ved Universitetet i Bergen.
- Amund Noss, Oslo: Partner i CMS Kluge advokatfirma. Tidligere ekspedisjonssjef i Finansdepartementet.
- Thrine Skaga, Tjøme: Advokat, assisterende daglig leder i Fagforbundet.

Utvalgets sekretariat er fra Stortingets administrasjon seniorrådgiver Bjørn Arne Steine (sekretariatsleder), seniorrådgiver Sissel Iversen og seniorrådgiver Bjørn Willy Robstad. Sekretariatet ble supplert med fagsjef Aarne Ø. Røvik (Finansdepartementet) fra 1. februar 2022 og med seniorrådgiver Åste Haukvik Traen (Arbeids- og inkluderingsdepartementet) fra 1. september 2022. Seniorrådgiver Haakon Aakre fra Stortingets administrasjon var medlem av sekretariatet t.o.m. 30. juni 2022.

1.3.2 MANDAT

Stortingets presidentskap besluttet 16. desember 2021 at utvalgets mandat er som følger:

«Presidentskapet ber utvalget gjennomgå alle økonomiske ordninger for stortingsrepresentantene. Med dette menes alle former for økonomiske ytelser og utgiftsdekning, samt tjenester og naturalytelser som har en økonomisk verdi. Tjenester og ytelser som er direkte knyttet til den parlamentariske virksomheten, som rådgivning, utredning o.l., omfattes ikke.

Ved vurdering av innretning og omfang av de ulike ordningene – og det samlede nivået på ordningene – skal utvalget særlig legge vekt på følgende:

- At det skal være mulig å utøve vervet som stortingsrepresentant på tilnærmet like vilkår uavhengig av representantenes bakgrunn og bosted.
- At ordningene har et formål og en begrunnelse som gir grunnlag for legitimitet i befolkningen.
- At ordningene er rimelige sett opp mot tilsvarende ordninger for andre grupper i samfunnet.

Utvalget skal foreta en full gjennomgåelse av gjeldende regler, retningslinjer og praksis for samtlige økonomiske ordninger for stortingsrepresentantene. Dette omfatter blant annet en fullstendig gjennomgåelse av stortingsgodtgjørelsesloven, utfyllende retningslinjer fastsatt i medhold av denne samt øvrige retningslinjer og instruksjoner for representantenes økonomiske ordninger fastsatt av Stortingets presidentskap.

Utvalget skal vurdere hvordan kontroll med de økonomiske ordningene bør reguleres og gjennomføres, herunder krav til informasjon i søknader om ytelser, rapportering, systemer for kontroll og sanksjoner ved brudd på regler for ordningene. Utvalget bes særlig vurdere om det skal fastsettes regler om tilbakebetaling av urettmessig tildelte ytelser.

Utvalget skal også vurdere om og eventuelt hvordan Stortinget kan innrette sine ordninger slik at man så langt det er naturlig kan nærme seg folketrygdlovens bestemmelser, herunder regler som gjelder for arbeidstakere, for eksempel når det gjelder godtgjørelse ved sykdom, svangerskaps-, omsorgs- og fødselspermisjon eller bortfall av inntekt ved arbeidsløshet etter at vervet som representant er avsluttet.

Utvalget skal ikke vurdere reglene om stortingsrepresentantenes pensjonsordning (fastsatt i stortings- og regjeringspensjonsloven). Utvalget skal heller ikke vurdere nivået på selve godtgjørelsen til stortingsrepresentantene eller ordningen med Stortingets godtgjøringsutvalg. Dette var tema for utvalget til å utrede felles prinsipper for godtgjøring for politikere på alle forvaltningsnivåer (Cappelen-utvalget) og Stortingets behandling av utvalgets rapport, jf. Dokument 20 (2020–2021) og Innst. 371 S (2020–2021) fra Stortingets presidentskap. Utvalget kan imidlertid vurdere generelle regler om godtgjørelsen og utbetalingen av denne, herunder om godtgjørelsen skal ses i sammenheng med andre ytelser eller om bortfall av noen ordninger bør føre til justering av godtgjørelsen. Utvalget skal heller ikke vurdere reglene for eller nivået på tilskudd til parti-gruppene på Stortinget.

Utvalget bør undersøke hvordan økonomiske ordninger for medlemmer av nasjonalforsamlinger i andre land er utformet, særlig i øvrige nordiske land, og vurdere om regler og praksis der kan ha overføringsverdi på norske forhold.

Utvalget bes også om å vurdere hva som er hensiktsmessige former for regulering og forankring av økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter for fremtiden, herunder hvilke ordninger som bør forankres gjennom lov eller bestemmelser vedtatt av Stortinget i plenum. Utvalget bes i denne forbindelse om å vurdere om alle regler knyttet til representantenes økonomiske ordninger bør fastsettes i eller i medhold av ett og samme regelverk.

Frist for utvalgets arbeid

Innen 2. mai 2022 skal utvalget avgi delrapport med forslag til overordnede prinsipper for de ulike økonomiske ordningene. Utvalget skal avgi endelig rapport til Stortingets presidentskap innen 31. januar 2023.»

1.3.3 UTVALGETS FORSTÅELSE AV MANDATET

Mandatet gir utvalget et firedelt oppdrag:

- foreta en gjennomgang av alle økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter,

- utarbeide prinsipper for ordningene og på bakgrunn av disse foreslå eventuelle endringer i ordningene,
- vurdere om ordningene skal hjemles i lov eller retningslinjer, og
- se på forvaltningen av ordningene, herunder kontrollmekanismer.

Utvalget leverte 2. mai 2022 delrapporten, Dokument 18 (2021–2022). Delrapporten inneholder en foreløpig vurdering/gjennomgang av noen ordninger for stortingsrepresentanter. Denne gjennomgangen danner bakgrunnen for utformingen av de seks hovedprinsippene for representantordninger som ble fremlagt som utvalgets konklusjon i delrapporten. De seks prinsippene skal legges til grunn ved vurderingen av de ulike representantordningene. Se også nedenfor, punkt 2.2. I delrapporten anbefalte utvalget noen konkrete justeringer i enkelte av de eksisterende ordningene. Utvalget varslet videre en grundigere gjennomgang med sikte på å foreslå endringer av flere ordninger i sluttrapporten (se nedenfor, punkt 1.4). Utvalget presiserte samtidig at disse forslagene var basert på de foreløpige utredningene som var utført innenfor den relativt knappe fristen for delrapporten. Utvalget tok derfor forbehold om at den videre utredningen kunne føre til at forslagene helt eller delvis endres i denne endelige rapporten.

I utvalgets endelige rapport, 31. januar 2023, fullføres gjennomgangen av de eksisterende ordningene, inkludert gjeldende regelverk. Basert på gjennomgangen legger utvalget frem forslag til hvilke ordninger som skal beholdes, og hvilke som eventuelt bør avskaffes. For de ordningene som skal bestå, oppfatter utvalget at det skal vurdere om ordningene eventuelt skal justeres i nivå eller omfang. Videre oppfatter utvalget at det skal utarbeide utkast til nytt regelverk for ordningene.

Endelig har utvalget fått i oppdrag å vurdere hvordan kontroll med ordningene bør reguleres og gjennomføres. Utvalget oppfatter at dette først og fremst innebærer å trekke opp overordnede rammer og prinsipper for forvaltning og kontroll med ordningene, inkludert sanksjoner ved eventuelle brudd på regelverket. Utvalget oppfatter ikke at oppdraget innebærer at det skal kartlegge og avgjøre alle detaljer i den daglige forvaltningen og kontrollen med ordningene. Det vil snarere være naturlig å se på hvilken type informasjon som bør innhentes før, under og etter at en stortingsrepresentant får innvilget og mottar en ytelse, hvordan denne informasjonen skal kontrolleres, og av hvem. Til dette hører også hvordan informasjon om ordningene og deres formål og forutsetninger skal kommuniseres fra Stortingets administrasjon til stortingsrepresentantene.

Utvalget har merket seg at mandatet ber om en gjennomgang av «alle økonomiske ordninger for stor-

tingsrepresentantene». Utvalget har derfor gjennomgått hele det brede spekteret av ordninger fra mer omfattende økonomiske ordninger som pendlerboligordningen og fratredelsesytelse og etterlønn til ulike ordninger som tilhører en alminnelig arbeidshverdag. Utvalget oppfatter at den overordnede intensjonen med oppdraget er å nå frem til ordninger for stortingsrepresentantene som oppfattes som legitime i befolkningen samtidig som de ivaretar den enkelte representants mulighet til å utøve vervet på en likeverdig og fyllestgjørende måte. Utvalget har derfor lagt størst vekt på de vesentligste ordningene som er av et visst omfang og en viss betydning, og som er mer eller mindre særegne for Stortinget. Utvalget har også gjennomgått en rekke mindre ordninger og ytelser, men oppfatter de fleste av disse som praktiske eller velferdsmessige ordninger som ikke skiller seg vesentlig fra det som ellers finnes i større kunnskapsorganisasjoner som Stortinget. Utvalget har derfor foreslått mindre endringer i noen få av disse. Disse ordningene er omtalt i kapittel 8.

Det opprinnelige mandatet for «Pendlerboligutvalget» beskriver flere spørsmål mer detaljert enn det utvidede mandatet utvalget har arbeidet på grunnlag av fra desember 2021. Utvalget har tatt for gitt at disse spørsmålene inngår i oppdraget selv om de ikke er uttrykkelig nevnt i det endelige mandatet. Disse spørsmålene inkluderer, men er ikke begrenset til, fire hovedspørsmål:

- Gjøre en vurdering av om koblingen til «folkeregistrering» eller «faktisk bosatt» er hensiktsmessig, eller om det finnes bedre alternativer.
- Vurdere om avstandskravet på 40 km i kjørelengde fra Stortinget fortsatt er et rimelig kriterium i lys av utviklingen siden denne grensen ble innført. Ved denne vurderingen må det tas hensyn til at stortingsrepresentantenes arbeidshverdag ikke er regulert, og at det til tider kan være lange dager og kveldsmøter.
- Vurdere særskilt om det å ha eierskap og/eller tilgang til en bolig i en nærmere angitt nærhet til Stortinget skal innebære at eventuell rett til å kunne nyte godt av en pendlerboligordning faller bort.
- Vurdere om det bør være adgang til å la andre bo i kortere eller lengre tid i pendlerboligen, både det som nå er definert som «husstandsmedlemmer» i retningslinjene, og andre, herunder voksne barn.

Utvalget forstår at mandatet er å vurdere endringer i stortingsgodtgjørelsesloven, og i øvrig regelverk knyttet til ordningene, men at det ikke skal legge frem konkrete forslag til endringer i folketrygdloven, folkeregisterloven, skatteloven eller andre lover som har innvirkning på ytelsene og ordningene som er gjennomgått. Utvalget peker likevel på lovområder der det har funnet at det kan være hensiktsmessig å vurdere endringer for at formålet med ordningene for stortingsrepresentanter skal oppfyl-

les eller utilsiktede konsekvenser unngås. Dette gjelder blant annet på skatteområdet og i trygdlovgivningen.

Utvalget skal ikke vurdere nivået på godtgjørelsen for stortingsrepresentanter eller stortingsrepresentantenes pensjonsordning.

1.3.4 UTVALGETS ARBEID

Utvalget har hatt 15 møter, alle i Stortingets lokaler. Mellom møtene har utvalgsmedlemmer samhandlet i digitalt arbeidsrom og per e-post.

Det er ikke gjennomført studiereiser, men utvalget har invitert innledere fra Stortingets administrasjon, Riksdagen i Sverige, Nav og Lene Holm Pedersen, professor ved Institut for Statskundskab, Københavns Universitet til møter for å orientere utvalget og besvare spørsmål knyttet til aktuelle problemstillinger. Utvalget har innhentet informasjon fra andre europeiske land. Det har foregått lignende arbeid i Danmark og Sverige, og utvalget har fått presentert dette arbeidet.

Utvalgets sekretariat har på vegne av utvalget utredet og innhentet informasjon og ytterligere dokumentasjon fra de ovennevnte og andre virksomheter.

1.4 Anbefalinger fra utvalgets delrapport

De seks overordnede prinsippene som skal ligge til grunn for de ulike økonomiske ordningene for stortingsrepresentanter, er de viktigste konklusjonene fra utvalgets delrapport (se punkt 2.2), Dokument 18 (2021–2022).

Videre konkluderte utvalget med, og fremmet i delrapporten, konkrete forslag vedrørende enkelte ordninger.

På pendlerområdet gikk utvalget inn for å avvikle pendlerdietten (utvalgets delrapport, punkt 5.4). Utvalget varslet også at det ville foreslå at retten til pendlerbolig tas inn stortingsgodtgjørelsesloven (utvalgets delrapport, punkt 5.2.2).

Utvalget foreslo at ordningen med opptjening av feriepengen det siste året som stortingsrepresentant, med utbetaling i juni året etter fratredelse, avvikles (utvalgets delrapport, punkt 5.9).

På disse områdene oppfattet utvalget sine konklusjoner i delrapporten som avgitt og har ikke foretatt nye vurderinger i forbindelse med den endelige rapporten.

I delrapporten skisserte utvalget noen foreløpige vurderinger som anga hvilke retninger det videre ville arbeide i innenfor de ulike ordningene. Det er presisert i delrapporten at disse vurderingene er foreløpige. Nye opplysninger kunne medføre at utvalget ville vurdere dem annerledes i den endelige rapporten.

De viktigste punktene fra delrapporten, hvor utvalget varslet at det ville vurdere endringer i eksisterende ordninger, var:

- Utvalget varslet at det ville vurdere å knytte rett til pendlerbolig til faktisk bosted, og videre at det ville vurdere tildelingskriteriene for rett til pendlerbolig, inkludert avstandskravet, dekning av bokostnader knyttet til pendlerboligene, samt hvem som skal kunne oppholde seg kostnadsfritt i pendlerboligene. Utvalget foreslo at det utredes en felles forvaltning av pendlerboligene til Stortinget og regjeringen og varslet at det ville vurdere større åpenhet om ordningen samt muligheten for mindre inngripende reaksjoner ved brudd på regelverket for leie av pendlerbolig. Se kapittel 3 og 4 nedenfor.
- Vedrørende pendlerreiser varslet utvalget at det i det videre arbeidet ville vurdere et omforent bostedskrav for pendlerordninger. Det ville også vurdere å endre aldersgrensen på hjemmeboende barn fra 20 til 18 år som grunnlag for en ekstra pendlerreise i uken. Se kapittel 5 nedenfor.
- For fratreddesytelse og etterlønn varslet utvalget at det ville vurdere innretningen og nivået på disse ordningene og se dem i sammenheng, fordi formålene med dem er svært like. Se kapittel 6 nedenfor.
- Med hensyn til godtgjørelse under sykepermisjon varslet utvalget at det ville vurdere endringer i nivået ved langtidssykefravær som strekker seg ut over 12 måneder. Se kapittel 7.2 nedenfor.
- For tjenestereiser ville utvalget vurdere en foreldelsesfrist for innlevering av reiseregninger og om det skal utarbeides mer utfyllende kriterier for innenlands tjenestereiser. Se punkt 5.9.1 nedenfor.

2. Bakgrunn

2.1 Stortingsrepresentantenes ombudsplikt

Ombudsplikten for stortingsrepresentanter ble grundig omtalt i Representantordningsutvalgets delrapport 2. mai 2022, Dokument 18 (2021–2022), punkt 1.3.1. Etter utgivelsen av delrapporten har Stortinget vedtatt en rekke endringer i Grunnloven, som i stor utstrekning bygger på forslagene i NOU 2020:6 Frie og hemmelige valg. Blant annet er Grunnloven § 53 om tap av stemmerett opphevet. Omtalen i Representantordningsutvalgets delrapport suppleres derfor noe her på bakgrunn av de nylig vedtatte grunnlovsendringene.

2.1.1 STORTINGSREPRESENTANTERS OMBUDSPLIKT ETTER GRUNNLOVEN

Stortingsrepresentanters ombudsplikt følger av Grunnloven § 63. Ombudsplikten har fulgt av denne

grunnlovsparagrafen siden 1814, men pliktens rekkevidde og fritaksgrunnene har vært endret flere ganger.

Ombudsplikten innebærer en plikt til å stille til valg dersom man er ført opp på en valgliste. I tillegg har man rett og plikt til å ta imot vervet dersom man blir valgt.¹ Den tredje siden av ombudsplikten er en rett og plikt til å fungere i vervet i perioden man er valgt for. I Grunnloven følger sistnevnte av § 71, som sier at de valgte representantene er medlemmer av Stortinget i fire sammenhengende år. Etter Stortingets forretningsorden § 20 har medlemmene «samme plikt til å møte i komiteen som til å møte i Stortinget». Dette gjelder også når komiteer møter i den tiden Stortinget ikke er samlet. Brudd på møteplikten og forretningsordenen er straffbart etter lov 5. februar 1932 nr. 1 om ansvar for handlinger som påtales ved Riksrett [ansvarlighetsloven] § 12.

Ombudsplikten bygger på at vervet er personlig. Representanter som melder seg ut av eller blir ekskludert fra et parti, har fortsatt rett og plikt til å stå i vervet ut perioden.

Grunnloven hadde tidligere en bestemmelse om tap av stemmerett i § 53. Flertallet i Valglovutvalget foreslo å erstatte innholdet i § 53 med en bestemmelse som åpnet for å fradømme vervet som stortingsrepresentant. Formålet var å gi en klar hjemmel til straffeloven § 56, som åpnet for å fradømme stortingsrepresentanter vervet. Flertallet på Stortinget støttet opphevingen av § 53, men forkastet forslaget om å grunnlovfeste en særskilt hjemmel for tap av stortingsvervet ved dom. Se Innst. 411 S (2021–2022) s. 26:

«Komiteen støtter ikke at det tas inn en hjemmel i Grunnloven om fradømmelse av vervet som stortingsrepresentant på nåværende tidspunkt, men at dette bør vurderes nærmere.»

Konsekvensen av å oppheve Grunnloven § 53 uten å vedta en særskilt hjemmel om tap av stortingsvervet må være at domstolene ikke kan gi dom på dette selv om slik hjemmel er gitt i lov. Her må hjemler i lovgivningen tolkes innskrenkende som følge av at Grunnloven § 71 gir de valgte stortingsrepresentantene rett og plikt til å fungere i vervet i fire år. Dette gjelder reaksjonen rettstap i straffeloven § 56 og dom på tap av stemmerett etter § 20 i militær straffelov.²

Ombudsplikten for stortingsrepresentanter er strengere enn eksempelvis ordningen i Sverige og Danmark.

2.1.2 OMBUDSPLIKTEN OG VIRKEOMRÅDET TIL REGELVERK OM ARBEIDSFORHOLD OG SOSIALE RETTIGHETER

Siden stortingsrepresentanter har et verv eller ombud, anses de ikke for å ha et ansettelsesforhold. Stor-

1. Jf. Eirik Holmøyvik, merknad til Grunnloven § 63, Karnov Lovkommentar 2022.

2. Jf. Eirik Holmøyvik, merknad til oppheving av § 53 i Grunnloven, Karnov Lovkommentar 2022.

tingsvervet har ikke grunnlag i en arbeidsavtale, men er basert på valg og ombudsplikt etter Grunnloven, hvor stortingsrepresentantene får en godtgjørelse og ikke lønn. Vervet som stortingsrepresentant er en «pliktmessig borgerlig tjeneste» der stortingsrepresentanter ikke er å regne som arbeidstakere.¹

Som folkevalgte er Stortingets medlemmer både representanter og ombud for velgerne og landets øverste beslutningstakere. Stortinget er ikke representantenes arbeidsgiver i arbeidsrettslig forstand og har ikke en arbeidsgivers styringsrett, kontroll eller instruksjonsmyndighet overfor representantene.²

Arbeidsmiljøloven, ferieloven, statsansatteloven og tariffavtaler gjelder ikke direkte for representantene. Det er etablert en rekke egne ordninger som skal kompensere blant annet for at representantene faller utenfor nevnte regelverk. Ordningene tilsvarer på mange områder det som gjelder i ordinære arbeidsforhold.

2.1.3 ARBEIDET SOM STORTINGSREPRESENTANT

Representantene har ikke regulert arbeidstid. I tillegg til oppgavene knyttet til møtevirksomheten i Stortinget og komiteene, er det forventet at representantene deltar aktivt i partiet, i media og i andre fora spesielt i representantenes valgdistrikter. Periodene uten møter i plenum på Stortinget er forutsatt benyttet til komitereiser, arbeid i representantenes valgdistrikter og fritid på linje med vanlige arbeidstakere.

Stortingsperioden(e) representerer et avbrudd i representantens regulære yrkeskarriere. For noen representanter kan det medføre tap av kompetanse og progresjon i den opprinnelige profesjonen mv. For andre kan erfaring som stortingspolitiker gi status i arbeidsmarkedet og være karrierefremmende. Mange stortingspolitikere sitter i flere perioder, og representantrollen for disse kan nærmest ta form av en selvstendig karrierevei eller i det minste være en viktig del av yrkeskarrieren.³

De plenumsfrie periodene gjør det enklere for representantene å gjennomføre reiser og mer omfattende møtevirksomhet i valgdistriktene. Dette kan anses gunstig både for representantene og for organisasjoner og andre som ønsker kontakt.⁴

2.2 Overordnede prinsipper for representantordninger

En del av mandatet til utvalget er å utarbeide overordnede og styrende prinsipper for Stortingets økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter. Disse skulles i henhold til mandatet presenteres i en første delrapport 2. mai 2022. I denne rapporten, Dokument 18 (2021–2022), etablerte utvalget seks prinsipper som ligger til grunn for vurdering av de enkelte ordningene:

Prinsipp 1: Stortingets ordninger for stortingsrepresentanter skal sikre alle som har blitt valgt til Stortinget, mulighet til å utøve stortingsvervet på like vilkår, uavhengig av geografisk tilhørighet og/eller livssituasjon.

Stortingsrepresentanter er folkets valgte representanter og ombud. De er valgt inn fra hele landet og har ulik bakgrunn og ulike forutsetninger for å tre inn i vervet. Ordningene skal bidra til like muligheter og vilkår for representantene til utøvelsen av vervet.

Prinsipp 2: Stortingets ordninger for stortingsrepresentanter skal ha et tydelig formål som er godt begrunnet i behov knyttet til vervet.

Det har over tid, i takt med endrede behov og forutsetninger, blitt lagt til og fjernet mange ulike ordninger for stortingsrepresentantene. Det må være tydelig hva formålet med hver enkelt ordning er, og den må være godt begrunnet i et behov som er knyttet til utøvelsen av vervet som representant. Dersom dette ikke fremstår tydelig, vil ordningene kunne få karakter av frynsegoder eller generelle tillegg til godtgjørelsen.

Prinsipp 3: Stortingets ordninger for stortingsrepresentanter skal kompensere for kostnader og dekke særskilte behov som følger av vervet.

Ordningene for stortingsrepresentantene, ut over godtgjørelsen, skal dekke kostnader og behov som følger av vervet. Eksempler er utgifter til reiser og pendlerbolig. Ordningene for stortingsrepresentanter skal ikke ha form av generelle, løpende ytelser.

Prinsipp 4: Stortingets ordninger for stortingsrepresentanter skal være rimelige sammenliknet med ytelser og velferdsordninger i samfunnet for øvrig.

Dersom ordningene for stortingsrepresentanter skiller seg fra det som er vanlig for andre borgere i tilsvarende situasjon, skal dette begrunnes særskilt og være knyttet til særegenheter ved vervet. Dette vil bidra til å gi

1. Jf. Høyesteretts dom av 13. mars 2016, HR-2016-589-A om arbeidstakerbegrepet i folketrygdloven knyttet til verv som ordfører.

2. I HR-2020-1945-A ble stortingsrepresentantenes frie råderett over sine reiser begrunnet med «at representantene har sitt mandat fra velgerne og er på oppdrag for dem, slik at det av prinsipielle grunner ikke ville være riktig at Stortingets administrasjon eller andre skulle foreta en vurdering av om en reise er nødvendig».

3. Dokument 20 (2020–2021), kapittel 5.1.1.

4. Dokument nr. 17 (2002–2003) Innstilling fra utvalg nedsatt av Stortingets presidentskap 9. januar 2003 for å foreta en gjennomdrøfting av ulike forhold og godtgjørelser knyttet til vervet som stortingsrepresentant (Brørby III) side 29.

ordningene legitimitet. En regelmessig evaluering av ordningene vil bidra til å sikre legitimiteten, da synet på hva som er en rimelig ordning, endrer seg over tid og i takt med utviklingen i samfunnet for øvrig.

Prinsipp 5: Stortingets ordninger for stortingsrepresentanter skal være åpne og transparente, blant annet ved at informasjon om ordningene, herunder kontrollmekanismer og reaksjons-/sanksjonsformer, blir gjort aktivt tilgjengelig for allmennheten.

Åpenhet og transparens omkring ordningene er helt sentralt for tilliten til ordningene og vil kunne være med på å avdekke utilsiktede sider ved dem. Åpenheten må likevel ikke komme i konflikt med sikkerhet og personvern.

Prinsipp 6: Stortingets ordninger for stortingsrepresentanter skal være underlagt god forvaltning med betryggende kontroll og reaksjonsformer.

Det er ingen overordnet myndighet for Stortinget ut over folket i valg. Ingen andre enn Stortinget selv kan vedta regler og ordninger for Stortinget. Oppfølgingen av brukerne og kontroll med ordningene må være så god at feil eller misbruk avdekkes. God styring og forvaltning skal sikre at representantene får riktige ytelser, og virksomheten som forvalter ordningene, må ha god virksomhetsstyring og internkontroll.

Uriktig innrømmede ytelser må gi reaksjoner eller sanksjoner i henhold til alvorlighetsgrad og omstendigheter. Ombudsplikten og særegenheter ved vervet legger imidlertid noen begrensninger for hvilke sanksjoner som kan benyttes. Det kan for eksempel ikke pålegges (administrative) sanksjoner som hindrer representantene i å utføre sin grunnlovfestede plikt som folkevalgte.

2.3 Gjeldende regelverk

Det gjeldende regelverket for representantordninger består av lov 20. desember 2016 nr. 106 om godtgjørelse for stortingsrepresentanter (stortingsgodtgjørelsesloven), Stortingets forretningsorden og primært følgende retningslinjer:

- Retningslinjer om praktisering av fratreddesytelse, 25. april 2013
- Retningslinjer om praktisering av etterlønn, 25. april 2013
- Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter, 1. juni 2017, revidert 8. desember 2022
- Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger, 14. desember 2017, endret 11. desember 2021
- Retningslinjer for bruk av parkeringsanlegget (stortingsgarasjen), gjeldende fra 1. januar 2021.
- Retningslinjer for tildeling av parkeringsplass ved pendlerboligene, vedtatt 25. september 2014, endret 3. juni 2021.

I tillegg kommer stortings- og regjeringsspensjonsloven, som ligger utenfor utvalgets mandat å vurdere.

Noen ordninger er ikke formalisert i lov, retningslinjer eller instruks, men omtales kun på Stortingets intranett, «Løveporten».

Den gjeldende stortingsgodtgjørelsesloven ble vedtatt i desember 2016 og trådte i kraft 1. januar 2017. Den ble sist endret 11. juni 2021. Loven erstattet de dagjeldende stortingsgodtgjørelsesloven og stortingsgodtgjørelsesforskriften fra 2011. Bakgrunnen for forslaget om ny lov var blant annet at reglene knyttet til stortingsrepresentantenes godtgjørelser fremkom av både lov, forskrift og ulike retningslinjer, og at det kunne være krevende å finne frem til hvilke regler som gjelder, se Innst. 51 L (2016–2017) punkt 1.

Stortingsgodtgjørelsesloven består av fem kapitler. Loven regulerer blant annet godtgjørelsen til stortingsrepresentanter, dekning av utgifter til reiser og ordningene fratreddesytelse og etterlønn. Det er fastsatt noen bestemmelser om saksbehandlingen, herunder kontroll, og om reaksjoner dersom noen har mottatt en ytelse i strid med redelighet og god tro.

Retningslinjene for de ulike ordningene inneholder mer detaljerte regler om blant annet hvordan vilkårene skal vurderes, hvilken dokumentasjon mottakere av ytelsen må ha, rapporteringskrav og saksbehandlingen for øvrig.

Endringer i stortingsgodtgjørelsesloven behandles og vedtas av Stortinget i plenum etter innstilling fra Stortingets presidentskap. Retningslinjene og endringer i dem vedtas av Stortingets presidentskap.

2.4 Om utvalgets forslag til regelverk

Det fremgår av mandatet at utvalget skal foreta en full gjennomgåelse av gjeldende regler, retningslinjer og praksis for samtlige økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter. Utvalget er bedt om å vurdere hva som er hensiktsmessige former for regulering og forankring av økonomiske ordninger for fremtiden, herunder hvilke ordninger som bør forankres gjennom lov eller bestemmelser vedtatt av Stortinget i plenum. I den forbindelse ble utvalget også bedt om å vurdere om alle regler knyttet til representantenes økonomiske ordninger bør fastsettes i eller i medhold av ett og samme regelverk. Utvalget legger i punkt 11 frem forslag til ny lov om godtgjørelse og ytelser for stortingsrepresentanter, med merknader til de enkelte bestemmelsene i kapittel 10.

Utvalget forutsetter at Stortingets administrasjon foretar en helhetlig gjennomgang av de områdene utvalget ikke har vurdert materielle endringer på.

Utvalget har vurdert hvilke ordninger og bestemmelser som bør reguleres i lov, og hva som bør fremgå av retningslinjer. Utvalget mener at flest mulig av de sentrale reglene bør fremgå av lov. Behandlingsmåten for

lov og påfølgende lovendringer bidrar til åpenhet og transparens om reglene (prinsipp 5). Loven behandles og vedtas av Stortinget i plenum på grunnlag av en offentlig innstilling fra Stortingets presidentskap. Dette sikrer bred forankring og debatt før vedtakelsen og bidrar til bevisstgjøring ved at de som berøres av reglene, selv er med på å vedta dem. Lovendringer kunngjøres også i Norsk Lovtidend.

Retningslinjer vedtas av Stortingets presidentskap, og forarbeidene er ikke offentlig tilgjengelige. Dette innebærer mindre åpenhet og transparens om begrunnelsen for reglene og eventuelle endringer. Forarbeidene, herunder særlig notater fra administrasjonen, kan inneholde informasjon som er relevant for tolkningen av bestemmelsene. Når disse ikke er offentlige, er det risiko for at regelverket praktiseres på bakgrunn av informasjon som ikke er tilgjengelig for andre som skal tolke regelverket. Informasjon om endringer i retningslinjene er også mindre tilgjengelig både for representantene og for offentligheten. Endringer publiseres både på stortinget.no og på Stortingets intranett, men det kan være tilfeldig om og når informasjon om endringene når frem til representanten og andre.

Selv om de mest sentrale bestemmelsene bør fremgå av lov, er det etter utvalgets oppfatning fortsatt behov for retningslinjer for de ulike ordningene. For å sikre likebehandling og en enhetlig praksis er det nødvendig å gi mer detaljerte føringer og presiseringer som ikke egner seg i lov. Dette kan for eksempel gjelde konkrete krav til søknader om ytelser, dokumentasjon og rapportering. Dersom alle aktuelle bestemmelser skulle tas inn i loven, ville loven blitt omfattende og uoversiktlig. Utvalget mener at retningslinjene i hovedsak bør inneholde bestemmelser av mer teknisk karakter, og at endringer må varsles godt til de som berøres. Ved alle endringer av loven bør det samtidig vurderes om det er behov for endringer i retningslinjene. Utvalget har ikke utarbeidet utkast til retningslinjer.

Utvalget foreslår at stortingsgodtgjørelsesloven erstattes av en ny lov. Når pendlerboligordningen skal lovfestes, innebærer det en utvidelse av lovens virkeområde, som i dag er begrenset til godtgjørelsen og «regler om dekning av utgifter mv.», jf. dagens § 1. Dette er også en prinsipiell endring, som etter utvalgets oppfatning bør gjenspeiles i en ny lov. I tillegg har utvalget merket seg at flere av dagens lovbestemmelser er uklare, og at det er behov for en språklig gjennomgang av loven, blant annet for å sikre oppdatert og enhetlig begrepsbruk. Utvalget har vurdert om bestemmelsene som fremgår av retningslinjer, har tilstrekkelig hjemmel i loven, og om det er bestemmelser i retningslinjer som burde fremgått av loven.

For å vise at ordningene har et tydelig formål (prinsipp 2), og bidra til å sikre åpenhet og transparens (prinsipp 5) foreslår utvalget å sammenfatte hovedformålet

med loven i en formålsbestemmelse. Formålsbestemmelsen vil være veiledende i tolkningen av de øvrige bestemmelsene i loven og kan på den måten bidra til at begrunnelsen for ordningene blir tydeligere i regelverket og i praktiseringen av det. Utvalgets forslag til formålsbestemmelse gir uttrykk for prinsipp 1 om like vilkår for stortingsrepresentantene og prinsipp 3 om å kompensere for kostnader og dekke særskilte behov som følger av vervet.

Flere bestemmelser i både stortingsgodtgjørelsesloven og gjeldende retningslinjer forutsetter bruk av skjønn i ulik grad. Det dreier seg blant annet om bestemmelser der noe kan ytes eller dekkes i «særskilte tilfeller», og om bestemmelser som enten forutsetter eller åpner for en skjønnsmessig vurdering ved bruk av ordet «kan». Skjønnsmessige bestemmelser bidrar til å opprettholde et fleksibelt og overordnet regelverk og gjør det mulig å håndtere situasjoner man ikke tenkte på ved vedtakelsen av reglene. Dette reduserer også behovet for hyppige endringer.

Det er enklere å forvalte et regelverk som enten ikke eller kun i begrenset grad åpner for skjønn. Skjønnsmessige vurderinger kan være tidkrevende og utfordrende å foreta. Det kan også være risiko for at enkelte vil prøve å påvirke beslutningstakerne for å oppnå et utfall i sin favør. Utstrakt bruk av skjønn kan føre til at like saker får ulikt utfall, og at praksis dermed ikke blir enhetlig. Et regelverk med forhåndsdefinerte kriterier og lite bruk av skjønn gjør det også enklere for de som omfattes av det, å vurdere sin egen rettsstilling. På den andre siden gir et mer rigid regelverk mindre handlingsrom for å håndtere ulike situasjoner som oppstår. Enkeltsaker kan få utfall som ikke er i tråd med formålet med de ulike ordningene. Dersom alle tenkelige spørsmål som kan oppstå, skal reflekteres i regelverket, vil det trolig bli så omfattende at det blir vanskelig å skaffe seg oversikt.

Utvalgets forslag til lov inneholder bestemmelser som åpner for bruk av skjønn. Utvalget mener at det bør gis klare rammer for skjønnsutøvelsen, slik at behovet for fleksibilitet i regelverket balanseres mot hensynet til enkel forvaltning og enhetlig praksis. Rammene kan dels fremgå direkte i bestemmelsene og dels i særmerknadene.

Som varslet i delrapporten foreslår utvalget å lovfeste pendlerboligordningen, herunder tildeling av bolig og reaksjoner ved brudd på bestemmelser om pendlerbolig.

Det er et eget avsnitt i mandatet om regulering og gjennomføring av kontroll med de økonomiske ordningene, som blant annet omtaler systemer for kontroll og sanksjoner ved brudd på regler for ordningene. Utvalget legger vekt på at Stortinget må ha tilstrekkelig adgang til å kontrollere opplysninger som oppgis av søkere og mottakere av ytelsene. Utvalget foreslår at den eksisterende bestemmelsen om innhenting av opplysninger

utvides for å sikre at den er dekkende for alle organene det kan være nødvendig å innhente opplysninger fra, og for å åpne for at den også kan brukes i kontrollen av andre ytelser enn omstillingsytelsen.

Utvalget er bedt om å vurdere om det skal fastsettes regler om tilbakebetaling av urettmessig tildelte ytelser. Stortingsgodtgjørelsesloven inneholder en bestemmelse om tilbakebetaling i § 20, som sist ble endret 1. oktober 2021. Bestemmelsen er imidlertid begrenset til ytelser «etter denne loven» og omfatter dermed ikke ordninger som ikke er lovregulert. Utvalget foreslår justeringer i bestemmelsen slik at den også kan anvendes ved urettmessig tildeling av pendlerbolig eller andre naturalytelser, ikke bare pengeytelser. Utvalget foreslår også å åpne for at Stortinget kan kreve tilbakebetalt eventuelle ytelser som ikke er hjemlet i loven.

Det er ikke innenfor utvalgets mandat å vurdere nivået på selve godtgjørelsen til stortingsrepresentantene eller ordningen med Stortingets godtgjøringsutvalg. Det fremgår likevel av mandatet at utvalget kan vurdere «generelle regler om godtgjørelsen og utbetalingen av denne, herunder om godtgjørelsen skal ses i sammenheng med andre ytelser eller om bortfall av noen ordninger bør føre til justering av godtgjørelsen». Utvalget vurderer at ingen av de foreslåtte endringene bør føre til justering av godtgjørelsen.

3. Bostedsadresse og skattemessige konsekvenser

Kapittel 3 omhandler bestemmelser i folkeregisterloven og skatteloven som kan ha betydning for representantordningene. Hovedkonklusjonen i kapittelet er at utvalget foreslår at særregelen i folkeregisterloven som berører stortingsrepresentanters bostedsadresse, skjerpes ved at det innføres krav om at representanten har egen, privat bolig på stedet. I praksis innebærer det at representanten må eie eller leie boligen, også om den er tilknyttet foreldres hjem. Etter særregelen i folkeregisterloven kan stortingsrepresentanter som ved tiltredelsen var bosatt andre steder i landet, opprettholde bostedsadresse på hjemstedet selv om de oppholder seg mest i Oslo. Særregelen er viktig for at representantene skal kunne opprettholde tilknytningen til valgdistriktet, og kan i tillegg fungere som et vilkår for tildeling av pendlerboliger og godkjenning av pendlerreiser. Særregelen om bostedsregistrering er vurdert i punkt 3.2. Utvalget foreslår en presisering av særregelen slik at folkeregistrert adresse bedre viser faktisk bosted, se punkt 3.2.3. Stortingsrepresentanter betaler ikke husleie for pendlerboligen. Skattemessige konsekvenser av å disponere pendlerboligen er vurdert i punkt 3.3. Utvalget foreslår en gjennomgang av skattemessige forhold knyttet til statens pendlerboliger,

gjørne som del av en generell revisjon av skattereglene for dekning av losji på arbeidsstedet. Stortinget dekker også utgifter til et begrenset antall pendlerreiser til boligen på hjemstedet. Skattemessige konsekvenser av pendlerreiser er vurdert i punkt 3.4, der utvalget foreslår en endring av Stortingets utgiftsgodtgjørelse for bruk av egen bil. Hvordan bostedsadresse kan inngå som vilkår for å få tildelt pendlerbolig, diskuteres i neste kapittel, kapittel 4. Se særlig punkt 4.5.5

3.1 Innledning

Stortingsrepresentantene er bosatt over hele landet, noe som medfører at mange av dem har behov for pendlerbolig i Oslo og pendlerreiser til hjemstedet i valgdistriktet. Hvordan bostedsadressen fastsettes og skattereglene slår ut, har derfor betydning for ordningene sikrer like vilkår og dekker behov for stortingsrepresentantene. Utvalget er ikke bedt om å utrede skattemessige sider ved ordninger for stortingsrepresentanter, men ut fra mandatet er det ikke noe til hinder for at utvalget kan se hen til skattemessige forhold og konsekvenser ved ordningene. Hvis man ikke gjør det, risikerer man å utforme en ordning som ikke fungerer etter hensikten på grunn av skattemessige forhold.

I delrapporten, Dokument 18 (2021–2022), tok utvalget ikke opp spørsmål om skatt eller bostedsregistrering i sin fulle bredde. Formålet med delrapporten var først og fremst å legge frem prinsipper for representantordninger og gi en oversikt over ordningene. Med den knappe tiden som var til rådighet, var det nødvendig å prioritere de spørsmålene som utvalget var uttrykkelig bedt om å besvare. Utvalget tok likevel opp spørsmål om bostedsregistrering av stortingsrepresentanter mv. ved flytting til annen kommune under valgperioden, jf. punkt 3.2.

Skattemessige forhold kan påvirke representantordningene på flere måter. Det kommer blant annet til uttrykk gjennom prinsippene som utvalget foreslo i delrapporten. De som er valgt til Stortinget, skal være sikret like vilkår for å utøve vervet uavhengig av geografisk tilhørighet og/eller livssituasjon (prinsipp 1). I skatterett er det et grunnleggende prinsipp at like tilfeller skal behandles likt, mens representantordningene for en stor del tar sikte på å utjevne forskjeller i forutsetninger gjennom differensiert støtte. Stortingets ordninger for stortingsrepresentanter skal kompensere for kostnader og dekke særskilte behov som følger av vervet (prinsipp 3), noe som for eksempel kan gjelde spørsmål om hvorvidt ytelsen bør dimensjoneres ut fra om det foreligger skatteplikt. Om ordningen er rimelig sett opp mot ytelser og velferdsordninger i samfunnet for øvrig (prinsipp 4), avhenger blant annet av om skattereglene er de samme for stortingsrepresentanter som for andre personer. Eventuelle særregler må kunne begrunnes i spesielle forhold knyttet til vervet som stortingsrepresen-

tant. Utformingen av skatteregler har også betydning for åpenhet og transparens (prinsipp 5), herunder at regelverket er tilgjengelig og forståelig.

Skattereglene er i utgangspunktet de samme for stortingsrepresentanter som for andre personer. Det er likevel noen særregler som omfatter blant annet stortingsrepresentanter:

- Stortingsrepresentanter mv. kan beholde bostedsadressen i Folkeregisteret på stedet de bodde før de tiltrådte, jf. folkeregisterloven § 5-4. Tilsvarende gjelder skattemessig bosted, jf. skatteloven § 3-1 sjette ledd.
- Stortingsrepresentanter har adgang til å frasi seg fordeler av skattested i tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark, jf. skattelovforskriften § 3-1-7.
- Reiser som Stortinget dekker mellom Stortinget eller pendlerleiligheten og representantens hjemsted (pendlerreiser), anses som tjenestereiser, jf. skattelovforskriften § 6-44-13 bokstav d.

Bestemmelsene om bostedsregistrering i Folkeregisteret for stortingsrepresentanter gjelder tilsvarende for regjeringsmedlemmer, statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og ved Statsministerens kontor. Derimot gjelder regelen om at pendlerreiser (besøksreiser til hjemmet) anses som yrkesreiser, kun stortingsrepresentanter.

Fordeler av skattested i tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark gjelder særskilt fradrag i alminnelig inntekt, lavere skattesats på alminnelig inntekt og lavere trinnskattesats. Å frasi seg disse fordelene har betydning for godtgjørelse etter skatt, men påvirker ikke representantordningene. Utvalget har følgelig ikke drøftet dette.

3.2 Bostedsadresse i Folkeregisteret

Punkt 3.2 dreier seg om bostedsregistrering for stortingsrepresentanter. Etter en særregel i folkeregisterloven trenger stortingsrepresentanter ikke følge hovedregelen om bostedsadresse der man overnatter mest i løpet av en tolv månedersperiode, men kan forbli registrert på stedet der de bodde før de tiltrådte (punkt 3.2.1). Særregelen forstås slik at stortingsrepresentanter kan flytte til og være registrert på forskjellige steder i landet så lenge de ikke bosetter seg i Oslo-området (innenfor avstandskravet, se punkt 4.4.2). Utvalget har vurdert om de alminnelige reglene for bostedsregistrering kan anvendes for stortingsrepresentanter, og begrunner hvorfor det fortsatt bør være en særregel (punkt 3.2.2). For å komme inn under særregelen er kravet i dag at stortingsrepresentanten kan disponere en bolig under opphold på stedet. Det sikrer ikke tilstrekkelig tilknytning til hjemstedet og dermed valgdistriktet, og utvalget foreslår derfor et krav om å disponere egen, privat bolig (punkt 3.2.3). Særregelen omfatter i dag ikke stortingsrepresentanter som flytter ut av Oslo-området i løpet av valgperioden.

Utvalget mener regelen bør endres til også å omfatte denne gruppen (punkt 3.2.4).

Utvalget legger ikke frem konkrete forslag til endringer i folkeregisterloven. For å se helheten er det likevel hensiktsmessig å illustrere hvordan forslagene for eksempel kan innarbeides i folkeregisterloven § 5-4 (ny tekst i kursiv):

«Medlemmer av regjeringen og Stortinget, statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og ved Statsministerens kontor registreres som bosatt der de hadde sitt bosted før de tiltrådte *eller flytter i løpet av funksjonsperioden. Dette gjelder bare så lenge personen disponerer egen, privat bolig under opphold på stedet.*»

Endringsforslagene innebærer at stortingsrepresentanter kan beholde eller etablere tilknytning til hjemstedet, enten de bodde der før de tiltrådte, eller flytter dit i løpet av valgperioden. Samtidig blir kravet til bostedsregistrering på hjemstedet strengere ved at det ikke holder å disponere en hvilken som helst bolig, men det må være husstandens egen private bolig. Særregelen vil fortsatt være gunstig sammenlignet med reglene for andre pendlere. Andre som ikke har ektefelle eller barn på hjemstedet, vil i en del tilfeller bli bostedsregistrert ved arbeidsstedet, mens stortingsrepresentanter mv. beholder registrering på hjemstedet gitt at husstanden eier eller leier en bolig utenfor avstandskravet (etter utvalgets forslag 50 km fra Stortinget, se punkt 4.5.1).

3.2.1 GJELDENE RETT

Bostedsadresse i Folkeregisteret skal som hovedregel være den boligen der man har flest overnattinger, jf. folkeregisterloven § 5-1. De som oppholder seg skiftevis på to eller flere bosteder i Norge, registreres i utgangspunktet med bosted der de har flest overnattinger i løpet av enhver tolv månedersperiode. Personer som har felles hjem med ektefelle eller barn, registreres med bosted der ektefelle eller barn er bosatt, jf. § 5-2. I så fall har det ingen betydning om personen bor et annet sted store deler av året; man vil uansett være bostedsregistrert i felles hjem med ektefelle eller barn. Det innebærer også at ektefeller normalt ikke kan ha forskjellige adresser i Folkeregisteret.

At en person pendler, det vil si overnatter utenfor registrert bosted som følge av arbeid, endrer i utgangspunktet ikke folkeregistrert bosted. Det kan imidlertid være forhold som tilsier at personen likevel må registreres på bosted ved arbeidsstedet, jf. § 5-3. I så fall er det boligen ved arbeidstedet som er å anse som det egentlige hjemmet, det vil si at personen ikke regnes som reell pendler. For de som bor sammen med ektefelle eller barn, er dette sjelden en aktuell problemstilling, for de vil uansett være bostedsregistrert på sitt felles hjem. Derimot må andre som bor to steder, kunne dokumentere at de er reelle pendlere for å ha boligen med

færrest overnattinger som bostedsadresse i Folkeregisteret.

De ordinære reglene om bostedsadresse i Folkeregisteret gjelder i utgangspunktet for alle personer. Stortingsrepresentanter mv. kan imidlertid ha bostedsadresse etter en særregel, jf. folkeregisterloven § 5-4:

«Medlemmer av regjeringen og Stortinget, statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og ved Statsministerens kontor registreres som bosatt i den kommunen der de hadde sitt bosted før de tiltrådte. Dette gjelder bare så lenge personen disponerer bolig til privat bruk under opphold i kommunen. [...]»

Skattemessig bosted vil, når bostedsadressen er fastsatt etter særregelen i folkeregisterloven, være definert etter en likelydende særregel, jf. skatteloven § 3-1 sjette ledd. Fordeling av kommunale skatteinntekter var den opprinnelige begrunnelsen for en særregel om folkeregistrert og skattemessig bosted. Særregelen ble først innført for statsråder fra 1930. Bakgrunnen var en henvennelse fra Trondhjems ligningsvesen om at det

«tilføies en bestemmelse om at medlemmer av statsrådet anses bosatt på hjemstedet. Deri vil ligge, for det første at deres opphold i Oslo i statsrådtiden i alle tilfelles ansees midlertidig, uansett hvordan det i det konkrete tilfelle har artet seg. For det andre at oppholdet ikke begrunner skatteplikt til Oslo, selv om det varer utover et år». (Innst. O. XIV 1929, side 5.)

Tilsvarende var utvidelse av særregelen til stortingsrepresentanter begrunnet i kommunens skatteinntekter, jf. Innst. O. XXI (1955), side 1:

«Hittil har de representanter som er flyttet til Oslo eller omegnskommuner med sine familier vært skattlagt på sitt nye bosted. Komitéen er klar over at det kan være momenter som taler for å opprettholde den nåværende ordningen, men finner, alle forhold tatt i betraktning, at det med den karakteren som stortingsvervet har, vil være det riktige å foreta skattleggingen i representantens egentlige hjemstedskommune.»

Først i 1990, med utvidelse av særregelen til å gjelde også statssekretærer og politiske rådgivere, ble det nærmere begrunnet hvilke egenskaper ved vervet som tilsa tilknytning til hjemkommunen (Ot.prp. nr. 52 (1989–1990), punkt 3.1):

«Regelen om skattemessig bosted for statsråder og stortingsrepresentanter har som sin særlige begrunnelse at disse innehar et verv av begrenset og usikker varighet. Det er dessuten nettopp deres tilknytning til et visst distrikt som er med og begrunner at de er valgt, og det forutsettes derfor at de vil opprettholde kontakten med hjemkommunen. Det er også av prinsipiell betydning at det å påta seg et politisk verv ikke skal føre til at en tvinges til å oppgi sitt skattemessige bosted.»

Opprinnelig inneholdt særregelen ikke noe krav til å opprettholde tilknytningen gjennom funksjonsperio-

den, bare til bosted før stortingsrepresentanten mv. tiltrådte. Tilknytningskravet ble nærmere presisert fra 1997, til at personen løpende disponerer bolig til privat bruk, jf. Ot.prp. nr. 64 (1996–1997) Endringer i skattelovgjevinga, punkt 1.3:

«Som ein hovudregel må folkeregistreringsmessig bustad byggje på at personar som vert stortingsrepresentantar mm for kortare eller lengre tid, skal være registrert i folkeregisteret på den staden dei budde før tiltredinga. Det bør såleis ikkje leggjast vekt på at ein representant etablerer seg i Oslo-området dersom tilknytninga til den tidlegare bustaden står ved lag.

Det blir då naudsynt å klargjere kva for endringar som medfører eit brot med den opphavlege bustaden, og såleis gir grunn for ein ny bustad. Endringar som måtte skje i Oslo-området, til dømes stifting av familie, arbeidsoppdrag eller anna verksemd, bør ikkje medføre brot. Departementet si meining er at ny bustad i høve til folkeregisteret berre bør vere aktuelt i tilfelle der det skjer eit brot i tilknytninga til den opphavlege bustaden.

Det avgjerande bør vere at den tidlegare bustaden eller ein del av denne er disponibel under opphald. Dette heng saman med at folkeregistrering kviler på ei konkret bustadadresse. At ein representant gjev frå seg bustaden ved sal eller utleige, bør i denne samanheng ikkje utan vidare føre til at tilknytninga er broten dersom representanten kan nytte bustaden ved opphald i distriktet. Tilknytninga bør heller ikkje reknast for broten om representanten sel sin tidlegare bustad og skaffar seg ein annan bustad i distriktet.

Etter dette vil brot på tilknytninga til den tidlegare bustaden, som kan gi grunn for ny bustad i høve til folkeregisteret, bli avgrensa til situasjonar der representanten varig ikkje lenger disponerer nokon del av ein bustad til eige bruk under opphald i distriktet. I praksis vil dette gjelde der representanten sel eller leiger ut heile bustaden utan å kunne nytte nokon del sjølv og utan å skaffe seg ein annan bustad der.»

Oppsummert medfører særregelen at stortingsrepresentanter som hovedregel er bostedsregistrert i Folkeregisteret på stedet de bodde før de tiltrådte. Det innebærer at stortingsrepresentanter mv. som har bosted utenfor Oslo-området, men som etter tiltredelsen flytter til Oslo-området, fortsatt vil være bostedsregistrert på sin tidligere adresse. Representantens ektefelle eller barn i felles husstand anses bosatt samme sted, med mindre de har særlig svak tilknytning til denne boligen. Salg eller utleie av boligen i hjemkommunen er isolert sett ikke tilstrekkelig til at bostedsadressen i Folkeregisteret må endres. Men dersom stortingsrepresentanten ikke lenger disponerer en bolig ved opphold på hjemstedet, anses tilknytningen som brutt, og boligen i Oslo vil bli ny bostedsregistrert og skattemessig adresse. Det gjelder dersom stortingsrepresentanten ikke har flyttet til ny bolig et annet sted i landet utenfor avstandskravet, se punkt 3.2.3.

Vilkåret for å være bostedsregistrert i hjemkommunen er bare at representantene har en bolig som de kan benytte under opphold på stedet, men det trenger ikke være en bolig som representanten eier eller leier. Videre

stiller det seg annerledes for stortingsrepresentanter enn for alminnelige pendlere når det gjelder betydningen av hvor eventuell familie bor. Særregelen gjør at både representanten og familien vil anses å ha folkeregistrert bosted i hjemkommunen selv om hele familien for det meste oppholder seg i pendlerboligen i Oslo. Særregelen innebærer også at stortingsrepresentanter vil ha pendlerstatus i en del situasjoner der andre ikke får dette, blant annet i tilfeller hvor representanten ikke disponerer egen bolig for opphold i hjemkommunen eller har en bolig på hjemstedet som ikke tilfredsstiller krav til «selvstendig bolig», se punkt 4.5.3.

Etter ordlyden kan bestemmelsen om bostedsregistrering av stortingsrepresentanter mv. leses som om særregelen bare gjelder så lenge personen ikke flytter ut av den opprinnelige kommunen. Skatteetaten har imidlertid, etter en gjennomgang av forarbeidene og tidligere ordlyd, kommet til at bestemmelsen ikke skal forstås så innskrenkende, og konkluderer med

«at stortingsrepresentant, statsråder mv., som omfattes av sktl. § 3-1 sjette ledd, og som flytter i løpet av en stortingsperiode mv., fortsatt vil kunne ha skattemessig bosted etter særregelen, såfremt representanten, statsråden mv. disponerer ny bolig i en kommune utenfor Oslo og omegn (40 km-grensen). Virkningen vil da være at skattemessig bosted endres til nytt bosted i den nye kommunen vedkommende etablerer seg i.

Bosted etter særregelen forutsetter imidlertid at representant mv. er skattemessig bosatt utenfor Oslo på tiltredelsestidspunktet, etter de alminnelige bostedsreglene. En representant mv. som er skattemessig bosatt i Oslo på tiltredelsestidspunktet, vil ikke kunne oppnå bosted etter særregelen i en annen kommune. I den grad representanten mv. ønsker å oppnå skattemessig bosted i en annen kommune, må dette skje i henhold til de alminnelige reglene om bosted».

(Skatteetatens vedtak overfor Stortinget av 26. oktober 2022 om endring av grunnlag for arbeidsgiveravgift og tilleggsskatt for perioden 2017–2020, punkt 4.2.3.3.)

Ifølge denne uttalelsen kan en stortingsrepresentant som flytter mellom ulike kommuner, og ellers ikke tilfredsstiller de alminnelige pendlervilkårene, beholde folkeregistrert bosted utenfor Oslo-området så lenge boligens lokalisering tilfredsstiller avstandskravet. Det er imidlertid en forutsetning at representanten var bosatt utenfor avstandskravet ved begynnelsen av valgperioden. En stortingsrepresentant som flytter ut av Oslo-området i løpet av valgperioden, vil derimot ikke kunne påberope seg særregelen for å bli bostedsregistrert et annet sted i landet, men må forholde seg til de alminnelige reglene for bostedsregistrering av pendlere.

3.2.2 BOSTEDSREGISTRERING ETTER ALMINNELIGE REGLER

Uten særregelen i folkeregisterloven § 5-4 og skatte-loven § 3-1 sjette ledd ville bostedsregistrering av stortingsrepresentanter følge reglene for alminnelige pendlere. De som har ektefelle eller barn som bor i hjemkommunen, eller hjemmeboende søsken de forsørger, vil bli bostedsregistrert i felles hjem, slik at særregelen normalt ikke utgjør noen forskjell for disse. Muligheten stortingsrepresentanter i dag har til å bo sammen med ektefelle eller barn i pendlerboligen, og samtidig være bostedsregistrert i hjemkommunen, vil imidlertid bortfalle. I så fall blir boligen i Oslo deres felles hjem og dermed deres bostedsadresse i Folkeregisteret. Bostedsregistrering for enslige og de som er samboere uten barn, avhenger av hva slags bolig de har på hjemstedet og på arbeidsstedet (pendlerbolig), tilgang til boligen på hjemstedet og hvor lenge de disponerer boligen. For å bli registrert i boligen på hjemstedet må man disponere boligen for et tidsrom som må forutsettes å få en varighet på minst ett år, pendleren må ha tilgang til boligen alle ukens dager, og den må være av en viss størrelse og ha innlagt vann og avløp (nærmere bestemt tilfredsstille krav til såkalt «selvstendig bolig» etter folkeregisterforskriften § 5-3-4). Samtidig kreves det at pendlerboligen ikke kan regnes som en selvstendig bolig.

Ut fra en vurdering av boligsituasjon isolert sett vil det å fjerne særregelen om bostedsregistrering likestille stortingsrepresentanter med alminnelige pendlere. Uten særregelen vil det for å bli bostedsregistrert i hjemkommunen ikke være tilstrekkelig å bare disponere en hvilken som helst bolig under opphold på hjemstedet. I motsetning til i dag vil det som hovedregel ikke være mulig for stortingsrepresentanter å flytte til en større og bedre utstyrt bolig i Oslo-området, eller bo sammen med ektefelle eller barn i pendlerboligen, og samtidig opprettholde bostedsregistrert og skattemessig adresse i en annen kommune. Trolig vil flere stortingsrepresentanter, spesielt de som ikke har felles hjem med ektefelle eller barn, bli bostedsregistrert på egen bolig eller pendlerbolig i Oslo.

Situasjonen for stortingsrepresentanter skiller seg på flere måter fra situasjonen for alminnelige pendlere. Derfor innebærer like regler ikke nødvendigvis likebehandling. For det første må stortingsrepresentantene bli valgt til vervet, de har ombudsplicht og må stå i vervet i fire år. Usikkerheten ved å stille til valg medfører at stortingsrepresentanter i mindre grad enn mange andre pendlere kan planlegge arbeidssted og bolig på forhånd og ut over en periode på fire år. De har heller ikke rett til å frasi seg vervet i løpet av valgperioden. Også andre pendlere kan ha en uforutsigbar og midlertidig arbeidssituasjon, men det er særegent for stortingsrepresentanter at de ikke selv kan velge å gå ut av pendlersituasjo-

nen annet enn hvert fjerde år. For stortingsrepresentanter kommer i tillegg det forhold at en viktig del av vervet er å opprettholde og utvikle kontakt med eget valgdistrikt, som normalt vil være distriktet der hjemstedet ligger. Det krever ikke alltid at representanten er bostedsregistrert på stedet, men det å disponere boligen gir tilhørighet sammenlignet med å bo på for eksempel hotell ved besøk i valgdistriktet.

Det ligger også et viktig demokratisk aspekt i at stortingsrepresentantene fra hele landet har like muligheter til å opprettholde bostedsadresse i valgdistriktet gjennom funksjonsperioden. Hensyn til demokratisk representasjon må tillegges vekt ut over rent praktiske forhold ved bostedsadressen. Etter de alminnelige reglene for bostedsregistrering av pendlere, slik det er redegjort for foran, kunne bostedsadressen for flere av stortingsrepresentantene ha blitt flyttet til Oslo. Det ville være et demokratiske problem dersom deler av landet med lang avstand til Stortinget ble nesten uten representanter med bostedsadresse i valgdistriktet.

Utvalget mener ut fra en samlet vurdering at det fortsatt er behov for en særregel i folkeregister- og skatteleven om bostedsregistrering for stortingsrepresentanter.

3.2.3 REGISTRERING PÅ FAKTISK BOSTED

Bostedsadresse i Folkeregisteret gir, slik særregelen for stortingsrepresentanter mv. i dag er utformet, en svak indikasjon på om de har sitt faktiske bosted på adressen. Det eneste som kreves, er at stortingsrepresentanter mv. var bostedsregistrert i kommunen før de tiltrådte, og at de i valgperioden disponerer en bolig som de kan benytte ved opphold i hjemkommunen. Særregelen har både et skattemessig formål (fordele skatteinntekter mellom kommuner) og et demokratisk formål (like vilkår for stortingsrepresentantene til å utføre vervet). Det demokratiske formålet ivaretas først og fremst ved at særregelen bidrar til at stortingsrepresentantene lettere kan opprettholde og styrke tilknytningen til valgdistriktet gjennom perioden på Stortinget. For stortingsrepresentanter som har etablert seg med egen bolig på hjemstedet, vil bostedsadresse i Folkeregisteret kunne ha en slik tilknytningsfunksjon ved at det krever en betydelig innsats både å skaffe seg og ta vare på en bolig på hjemstedet. Tilknytningen ved å disponere en bolig som andre eier eller leier, vil normalt være langt mindre og ikke nødvendigvis kreve egen tilstedeværelse. Spesielt vil det å eventuelt skulle frasi seg disponeringsretten, for eksempel av skattemessige årsaker, svekke tilknytningen i langt større grad for en bolig man eier eller leier selv, enn for en bolig som noen andre eier eller leier.

Det kan hevdes at også stortingsrepresentanter som ikke har reelt behov for å eie eller leie egen bolig, skal

kunne være bostedsregistrert på hjemstedet, slik det er i dag. Enkelte representanter kan ha en annen bosituasjon, for eksempel de som bor i foreldrehjemmet eller kårboligen, som medfører at de ikke trenger å eie eller leie egen bolig på hjemstedet. Etter gjeldende utforming av særregelen vil stortingsrepresentanter som benytter foreldrehjemmet eller kårboligen uten vederlag, kunne bostedsregistreres der på grunnlag av at de har en bolig de kan disponere ved besøk på hjemstedet. Utvalget mener imidlertid at dette gir for svak tilknytning til hjemstedet til å kunne forsvare en særregel for stortingsrepresentanter mv. i folkeregisterloven. Utvalget mener derfor det bør stilles krav til et eie- eller leieforhold ved bostedsregistrering etter særregelen. For å sikre at eie- eller leieforholdet er reelt, kan det for eksempel stilles krav om at et leieforhold er til markedsmessige vilkår. Samtidig bør det ikke være noe i veien for at stortingsrepresentanter kan kjøpe eller leie en bolig fra sine foreldre eller på slektsgården. Egeninnsats i form av naturalytelser, tjenester mv. bør også kunne inngå i vederlag for bolig på hjemstedet. Omfanget av slik egeninnsats er imidlertid begrenset av vervet som stortingsrepresentant. Leieforholdet må imidlertid være reelt og gjelde en fullverdig bolig, for eksempel skal leie av rom i foreldres eller bekjentes bolig ikke gi grunnlag for bostedsregistrering etter særregelen.

Utvalget varslet i delrapporten at det vil vurdere om ordningen kan avgrenses tydeligere til stortingsrepresentanter med behov for pendlerbolig ved at ordningen knyttes til lokalisering av faktisk bosted/hjemsted og avstand fra egen bolig til Stortinget, herunder å oppheve tilknytningen mellom rett til pendlerbolig og bostedsregistrering i Folkeregisteret. Dersom særregelen presiseres slik at den forutsetter en reell bosituasjon i hjemkommunen, vil den likevel kunne fungere som et vilkår for tildeling av pendlerbolig. Utvalget foreslår derfor at stortingsrepresentanter mv. må disponere egen privatbolig for å være bostedsregistrert i hjemkommunen. Kravet til «privatbolig» viser at andre boliger, for eksempel en fritidsbolig eller en bolig med investeringsformål, ikke godtas. Kollektiv eller andre delte boformer hvor flere bor sammen på like vilkår, kan derimot kvalifisere til bostedsregistrering etter særregelen i folkeregisterloven. Endringen som utvalget foreslår, innebærer en sterkere tilknytning til stedet enn gjeldende regel. Om boligen er eid eller leid, bør ikke ha betydning for bostedsregistreringen. Det bør heller ikke ha betydning hvem i husstanden som er oppført som eier/leietaker eller finansierer boligen. Presisering av særregelen for bostedsregistrering til stortingsrepresentanter mv. som med sin husstand disponerer egen privatbolig, vil innebære at bostedsadresse i Folkeregisteret i større grad vil vise faktisk bosted enn gjeldende særregel. Dermed vil det være mulig å bruke bostedsadresse i Folkeregisteret

som tilknytningskriterium for tildeling av Stortingets pendlerboliger, noe som drøftes nærmere i punkt 4.5.2.

Bostedsregistrering i Folkeregisteret er i utgangspunktet basert på at personen gir riktige opplysninger og oppdaterer disse ved endringer, spesielt flytting. Det kan ikke utelukkes at stortingsrepresentanter, som andre, kan unnlate å gi opplysninger eller rapportere feil. Riktignok er det bare enkelte feil i bostedsadressen som kan ha konsekvenser for pendlerboligen. En overtredelse som kan muliggjøre urettmessig tildeling etter endringene som utvalget foreslår i folkeregisterloven, er å opprettholde bostedsadresse eller melde flytting etter særregelen uten å ha egen, privat bolig på hjemstedet. Personer som gjør forsettlig eller uaktsomme overtredelser etter folkeregisterloven, kan bli ilagt overtredelsesgebyr.

Utvalget mener særregelen i folkeregister- og skatteloven for bostedsregistrering av stortingsrepresentanter mv. bør knyttes til faktisk bosted. Det bør være et krav at stortingsrepresentanten med sin husstand disponerer egen, privat bolig på adressen.

3.2.4 FLYTTING TIL ANNEN KOMMUNE I LØPET AV VALGPERIODEN

Etter ordlyden i særregelen om folkeregister- og skattemessig bosted kan bestemmelsen oppfattes som at stortingsrepresentanter mv. ikke kommer inn under bestemmelsen dersom de flytter til en annen kommune (utenfor avstandskravet). Dette er drøftet i delrapporten, Dokument 18 (2021–2022), jf. punkt 5.2.2, der utvalget påpeker at enkelte representanter kan komme i en situasjon i løpet av tiden på Stortinget der det er aktuelt å skaffe seg bolig i en annen kommune, for eksempel som følge av endret familiesituasjon.

Stortingsrepresentanter som på tiltredelsestidspunktet ikke disponerte bolig utenfor avstandskravet, vil bli skattemessig bosatt i Oslo, noe Skatteetaten har presisert i vedtaket av 26. oktober 2022 (se sitatet i punkt 3.2.1). Det kan innebære forskjellsbehandling mellom stortingsrepresentanter i ulike livsfase og økonomiske situasjon. Selv om det trolig vil være få stortingsrepresentanter som ikke har bostedsadresse i hjemkommunen når de tiltrer, er det uheldig om folkeregister- og skattereglene skulle motvirke innflytting til eget valgdistrikt eller annet sted i landet (utenfor avstandskravet) i løpet av stortingsperioden.

Slik utvalget ser det, bør formålet med bostedsregistrerings- og skattebestemmelsen være det samme som for tildeling av pendlerboliger – å gi stortingsrepresentantene mulighet til å kunne opprettholde tilknytning til valgdistriktet uten at det medfører doble kostnader til bolig. Normalt bør det være mulig å opprettholde tilknytningen uavhengig av hvor i valgdistriktet represen-

tanten er bosatt. Det kan også være tilfeller der stortingsrepresentanter flytter ut av valgdistriktet til et annet sted i landet, noe som heller ikke bør ha folkeregister- og skattemessige konsekvenser så lenge nytt bosted befinner seg utenfor avstandskravet. Utvalget kom i delrapporten til at ordlyden i bestemmelsene i folkeregister- og skatteloven om bosted for stortingsrepresentanter mv. bør reflektere dette og vurderes i oppfølgingen av forslag om kriterier for tildeling av pendlerbolig.

Etter at utvalget avga delrapporten, har Skatteetaten lagt frem en gjennomgang av forarbeidene og tidligere ordlyd til særregelen om folkeregistrerings- og skattemessig bosted for stortingsrepresentanter mv. Som det fremkommer av sitatet i punkt 3.2.1, gir særregelen stortingsrepresentantene flere muligheter til å flytte mellom kommuner gjennom valgperioden enn det utvalget la til grunn for sin vurdering i delrapporten. Skatteetatens vurdering er at særregelen omfatter stortingsrepresentanter mv. som:

- var bosatt utenfor gjeldende avstandskrav da de tiltrådte, og
- i løpet av valgperioden ikke flytter nærmere Stortinget enn avstandskravet.

Skatteetatens vurdering er at stortingsrepresentanter mv. kan fortsette som pendlere etter særregelen ved flytting mellom områder utenfor Oslo-området. Folkeregistrerings- og skattemessig opprettholder de altså en allerede eksisterende dobbelt boligsituasjon. Skatteetaten har imidlertid tolket særregelen slik at stortingsrepresentanter som flytter ut av Oslo-området etter tiltredelse, ikke omfattes av den. Representanten har da ikke vært innenfor særregelens kriterier for pendlersituasjonen ved tiltredelse, men oppretter en ny pendlersituasjon.

Med Skatteetatens forståelse av særregelen er det med hensyn til bostedsadresse i Folkeregisteret ikke noe som hindrer stortingsrepresentanter som bodde utenfor Stortingets avstandskrav da de tiltrådte, i å flytte mellom kommuner så lenge de holder seg utenfor avstandskravet. Det gjelder selv om stortingsrepresentanten flytter ut av eget valgdistrikt. Denne tolkningen av folkeregisterloven § 5-4 og skatteloven § 3-1 sjette ledd kan vanskelig leses ut av bestemmelsens ordlyd slik den i dag er formulert, med «kommunen der de hadde sitt bosted før de tiltrådte». Utvalget foreslår derfor at ordlyden endres slik at meningsinnholdet kan leses direkte ut av skatteloven og bestemmelsen ikke oppfattes som et vilkår om å opprettholde bosted innenfor samme kommune ut valgperioden.

Videre bør det for å etablere folkeregister- og skattemessig bosted etter særregelen, i motsetning til gjeldende regel, ikke være et krav at stortingsrepresentanten bodde utenfor avstandskravet ved inngangen til valgperioden. Blant annet på grunn av den usikkerhet om ar-

beidssted som ligger i det å stille til stortingsvalg, er det rimelig at noen representanter flytter inn i eller tilbake til hjemkommunen først etter valget. Også stortingsrepresentanter som ikke har etablert seg med bolig på hjemstedet før de tiltrer, bør ha anledning til å bli bostedsregistrert i Folkeregisteret på stedet der de eventuelt skaffer seg bolig i løpet av valgperioden.

Utvalget mener folkeregisterloven § 5-4 og skatte-loven § 3-1 sjette ledd bør endres slik at det fremgår av ordlyden at stortingsrepresentanter mv. som flytter ut av kommunen til nytt bosted utenfor avstandskravet, har rett til bostedsregistrering etter særregelen. Videre foreslår utvalget å endre særregelen slik at den omfatter stortingsrepresentanter mv. som i løpet av funksjonsperioden etablerer seg i bolig på et sted utenfor avstandskravet.

3.3 Skattemessige konsekvenser av pendlerbolig

Pendlerboligene stilles gratis til disposisjon for stortingsrepresentantene. Formålet er å sikre like vilkår for representanter som bor i nærområdet og derfor kan reise til og fra Stortinget daglig, og de som bor andre steder i landet og derfor har behov for en pendlerbolig i Oslo. De som er fra andre deler av landet, har normalt egen bolig på hjemstedet og får dermed en dobbelt boligsituasjon under funksjonsperioden. Fordelen av gratis pendlerbolig er i utgangspunktet skattepliktig, men vil likevel være unntatt beskatning når boligen på hjemstedet ikke er leid ut. Det har imidlertid vært uklarhet om vilkår for og begrensninger av skattefritaket. I punkt 3.3 har utvalget vurdert mulige alternativer, blant annet at stortingsrepresentantene betaler subsidiert husleie, men anbefaler at skattespørsmålene klargjøres innenfor dagens ordning med gratis pendlerboliger.

3.3.1 GJELDENE RETT

Stortinget tar ikke husleie for å bo i pendlerboligene. Fordel i form av bolig som arbeidsgiver stiller til disposisjon helt eller delvis vederlagsfritt, er i utgangspunktet skattepliktig som fordel vunnet ved arbeid. Det følger av skattelovens hovedregel om inntekt: Som skattepliktig inntekt anses enhver fordel vunnet ved arbeid, kapital eller virksomhet samt pensjon, føderåd og livrente, jf. skatteloven § 5-1 første ledd.

Arbeidsinntekt kan være skattefri i visse sammenhenger, jf. skatteloven § 5-15. Det kan gjelde blant annet bolig som arbeidsgiver tilbyr gratis eller under markedsleie. Som inntekt regnes ikke:

- fordel ved bruk av Forsvarets tjenesteboliger (bokstav l)
- fordel ved statsministerens privatbruk av statens statsministerbolig. Fritaket gjelder bare så lenge

statsministeren med sin husstand disponerer egen, privat bolig i tillegg og ikke har skattepliktig utleieinntekt av denne. Er fritaksvilkårene ikke oppfylt, fastsetter Skattedirektoratet verdien av privatbruken. (bokstav n)

- arbeidsgivers dekning av merkostnader for skattyter som av hensyn til arbeidet har opphold utenfor hjemmet: Dokumenterte utgifter til losji (bokstav q nr. 2)

I motsetning til Forsvarets tjenesteboliger og statsministerboligen er det ingen særregel i skatteloven som på samme måte angir at fordel av Stortingets pendlerboliger ikke skal regnes som skattepliktig arbeidsinntekt.

Om fordelene av gratis pendlerbolig blir å regne som skattepliktig inntekt for den enkelte stortingsrepresentant, må vurderes ut fra særregelen i skatteloven § 3-1 sjette ledd (primært betydning for vilkåret om pendlerstatus, jf. punkt 3.2.1) og den generelle regelen etter bokstav q nr. 2 (merkostnader som arbeidsgiver dekker). Dersom stortingsrepresentanten har merkostnader etter bestemmelsen, vil det å bo gratis i pendlerboligen være en skattefri arbeidsinntekt. Merkostnaden avhenger av at boligen på hjemstedet ikke er leid ut, som påpekt blant annet av Brørby I-utvalget (Dokument 17 (2002–2003), punkt 4.4.3):

«Dersom Stortingets leilighet er representantens midlertidige innkvartering pga. vervet, og representanten ikke har leid ut boligen på hjemstedet, vil 'fordelen' av å bo i Stortingets leilighet ikke bli beskattet.»

Skatteetaten har utdypet sitt syn på vilkårene for skattefritak ved ulike bosituasjoner i sitt vedtak overfor Stortinget av 26. oktober 2022 om endring av grunnlag for arbeidsgiveravgift og tilleggsskatt for perioden 2017–2020:

«Skattyter må påføres merkostnader til losji som går utover det som kan sies å være vedkommendes kostnader til husholdning på hjemstedet, for at dekningen av pendlerbolig skal være skattefri. For at det skal være en realitet i at skattyter ikke skal få dekket private kostnader til bolig skattefritt gjennom fri pendlerbolig, må sammenligningsgrunnlaget være objektivt og knytte seg til om vedkommende har merkostnader til bolig utover en full husholdningskostnad på hjemstedet (skattemessig bosted). Vurderingen av hvorvidt det foreligger fulle husholdningskostnader på hjemstedet må knyttes til hvorvidt skattyter har markedsmessige kostnader som eier/leier til boligen på hjemstedet. Som en konsekvens av dette, vil all utleie av egen boenhet på hjemstedet medføre at merkostnadsvilkåret ikke anses oppfylt, idet vedkommende har fått redusert sine markedsmessige bokostnader.»

(Punkt 4.2.4.8)

«En enslig pendler vil ikke anses for å være i en merkostnadssituasjon der vedkommende disponerer uselv-

stendig bolig (gutterom/pikerom) i foreldrehjem, dette selv om vedkommende betaler markedsleie til foreldrene.»

(Punkt 4.2.4.6)

Det er i dag få grupper som har tilbud om subsidiert bolig fra staten. Allerede i 1992 ble husleien for de aller fleste av statens boliger justert til markedspris. Skattefritak for fri tjenestebolig i utlandet for statsansatte ble opphevet i 2008 og følger nå vanlige pendlerregler, jf. Ot.prp. nr. 1 (2007–2008) kapittel 4. Bakgrunnen for fritaket for Forsvarets tjenesteboliger var et nytt system for beregning av husleie, som Forsvaret innførte i 2000. Endringen medførte et husleienivå mer tilpasset markedsleie, men likevel noe subsidiert. Det dreier seg om en beskjeden underprising, der man anså skattefritak som forsvarlig i lys av beordringsplikt og at det var lite hensiktsmessig å foreta en individuell vurdering av en liten skattepliktig fordel for hver enkelt bolig, jf. Ot.prp. nr. 78 (1999–2000) kapittel 3.

For statsministerboligen gjelder et særskilt fritak, som ble innført i 2008 i forbindelse med at det ble etablert et representasjonsanlegg for regjeringen med statsministerbolig. Skattefritaket ble begrunnet med tjenstlige og sikkerhetsmessige hensyn, jf. Ot.prp. nr. 1 (2007–2008) kapittel 18:

«Tjenstlige og sikkerhetsmessige hensyn har vært dominerende for planleggingen og realiseringen av statsministerboligen. Det private boligbehovet til statsministeren er, sammenlignet med andre typiske tjenestebolig-tilfeller, av underordnet betydning i dette bygningsprosjekt.»

3.3.2 VURDERING

Særregelen om skattemessig bosted for stortingsrepresentanter mv. sammen med de alminnelige skatte-reglene for pendlere (dekning av merkostnader) avgjør om fordelene av fri pendlerbolig er skattepliktig. Det avgjørende for skattefritak er at stortingsrepresentanten oppfyller kravene til å være bostedsregistrert på hjemstedet og selv har kostnader ved en dobbelt boligsituasjon. Utleie av deler av boligen på hjemstedet kan medføre at Skatteetaten anser at vilkårene for skattefritaket ikke er oppfylt, slik at fordelene av fri pendlerbolig skal beskattes som arbeidsinntekt. Det har vært uklarhet om vilkårene for og begrensninger av skattefritaket, slik Skatteetaten uttaler i sitt vedtak av 26. oktober 2022:

«Skatteetatens mangelfulle veiledning har medvirket til at Stortingets administrasjon ikke har vært klar over at det gjelder et krav om markedsmessige kostnader. Videre har veiledningen medvirket til at Stortingets administrasjon ikke har innhentet og gitt opplysninger om hvorvidt den enkelte representant har hatt markedsmessige kostnader til bolig på hjemstedet eller leid ut deler av egen boenhet.»

Utvalget antar at en særskilt regel for Stortingets pendlerboliger mv. i skatteloven, slik det i dag er for henholdsvis Forsvarets tjenesteboliger og statsministerboligen, kunne være klargjørende. Utvalget har ikke tatt stilling til hvordan en eventuell særregel for pendlerboligene til Stortinget mv. bør utformes, men har noen betraktninger om likheter og forskjeller mellom denne og de to gjeldende unntakene for statens boliger.

Forsvarets tjenesteboliger skiller seg på flere måter fra Stortingets pendlerboliger. Forsvaret krever husleie av personell som disponerer tjenesteboligene, slik at skattefritaket bare gjelder differansen mellom markedsleie og husleien. Videre er tilbudet av utleieboliger på steder der Forsvaret har sine arbeidsplasser, ofte begrenset. Et fullstendig skattefritak uten nærmere vilkår, tilsvarende Forsvarets tjenesteboliger, synes uaktuelt hvis ikke Stortinget samtidig innfører husleie for sine pendlerboliger på et nivå opp mot markedsleie. Et skattefritak vil da gjelde differansen mellom markedsleie og husleien som Stortinget krever. Stortingsrepresentanter som ikke leier ut boligen på hjemstedet, vil i så fall måtte finansiere to boliger fullt ut gjennom funksjonsperioden. Noen bor på steder eller har en familiesituasjon som gjør utleie lite aktuelt, slik at representantene ville komme svært forskjellig ut. Å kreve husleie for pendlerboligene ville dermed svekke formålet med ordningen, som er å gi representantene like muligheter til å utøve vervet. Utvalget viser videre til at subsidiert husleie var den ordningen Stortinget hadde frem til 1997, og ser det ikke som aktuelt å gå tilbake til den tidligere ordningen.

Statsministerboligen har likhetstrekk med Stortingets pendlerboliger, men det er også forskjeller. Tilsvarende som det følger av merkostnadsvilkåret, er skattefritaket gjort avhengig av at statsministeren med sin husstand disponerer egen privat bolig i tillegg. I de tilfeller hvor statsministeren med sin husstand ikke gjør det, er det lagt opp til en viss beskatning av fordelene av fri tjenestebolig, men slik at fordelene ikke trenger å fastsettes til markedspris. Samtidig er det presisert at en begrenset utleie av privatbolig som ikke gir skattepliktig utleieinntekt, ikke medfører fordelsbeskatning av statsministerboligen. Pendlerboligene for stortingsrepresentanter har ikke et representasjonsformål, men boligbehovet skyldes i likhet med statsministerboligen arbeid og plikter som følger med vervet.

Utvalget vil påpeke at et særskilt unntak i skatteloven for Stortingets pendlerboliger mv. kan være klargjørende og rimelig i lys av formålet med pendlerboligene. Tilsvarende som for statsministerboligen burde det for pendlerboligene presiseres at skattefritaket avhenger av at stortingsrepresentanter mv. med sin husstand disponerer egen privatbolig i tillegg. I tillegg burde det fremkomme om og eventuelt hvordan utleie påvirker skattefritaket. Skatteetatens kontroll av skatt på Stortingets pendlerboliger for perioden 2017–2020 har avdekket

flere spørsmål som berører pendlere og arbeidsgivere mer generelt, blant annet om (reduert) merkostnad for pendlerboligen ved utleie av del av egen bolig. Utvalget mener en eventuell særregel også for pendlerboligene til Stortinget kunne forsvares ut fra det forhold at stortingsrepresentanter påtar seg et verv som er usikkert på forhånd og av midlertidig varighet.

Utvalget mener vilkår for og begrensninger av skattefritak ved stortingsrepresentanters disponering av Stortingets pendlerboliger bør klargjøres og formidles bedre. Utvalget foreslår at det snarlig foretas en gjennomgang av skattemessige forhold knyttet til statens pendlerboliger, gjerne som del av en generell revisjon av skattereglene for dekning av losji på arbeidsstedet.

3.4 Skattemessige konsekvenser av pendlerreiser

Stortinget dekker kostnader til pendlerreiser (besøksreiser til hjemmet) etter satsene i statens reiseavtale innenlands, men gir ikke kostgodtgjørelse. Stortingsrepresentantenes pendlerreiser regnes skattemessig som yrkesreiser. Det innebærer lempeligere beskatning av utgiftsrefusjoner enn etter de alminnelige pendlerreglene. Spesielt vil en større del av bilgodtgjørelse være skattefri for stortingsrepresentanter enn for andre pendlere. Utvalget mener særregelen kan begrunnes i at stortingsrepresentantene ofte kombinerer besøksreiser med møter og arrangementer på hjemstedet. Men pendlerreisene har også et privat formål, ellers kunne reisen godkjennes som tjenestereise. I punkt 3.4 har utvalget vurdert ulike transportmidler og konkluderer med at kilometersatsen for bruk av egen bil bør settes lavere for pendlerreiser enn for tjenestereiser.

3.4.1 GJELDENE RETT

Reise som arbeidsgiver dekker mellom pendlerbolig og hjemsted, kan være helt eller delvis skattefri avhengig av om reisen skattemessig anses som en arbeids- eller besøksreise (herunder pendlerreise) eller yrkesreise. Generelt er grensene for skattefri utgiftsdekning og satser romsligere for yrkesreiser enn pendlerreiser (besøksreiser til hjemmet). For stortingsrepresentanter gjelder en særregel etter skattelovforskriften § 6-44-13 om at pendlerreiser skal anses som yrkesreiser:

«Som yrkesreise anses:

- d. Reise der stortingsrepresentant av hensyn til stortingsvervet må bo utenfor hjemmet.»

Særregelen ble tatt inn i skattelovforskriften med virkning fra og med 1. oktober 2013. Bestemmelsen innebærer større dekning (etter skatt) enn de alminneli-

ge reglene for samlede reiseutgifter inntil kr 14 400 (nedre grense) og ut over kr 97 000 (øvre grense), men ikke for flyreiser. For reiser med rutegående fly til hjem innenfor EØS-området gjelder ingen beløpsbegrensning for skattefritaket for arbeidsgivers dekning av kostnadene, jf. skatteloven § 5-15 første ledd bokstav q nr. 3 andre punktum. For at bilgodtgjørelsen skal være skattefri ved besøksreiser til hjemmet, må godtgjørelsen være innenfor fradragssatsen for reiser mellom hjem og arbeid og dokumenteres med kjørebok/reiseregning. For 2023 er denne satsen kr 1,70 per kilometer. For yrkesreiser er kr 3,50 per kilometer skattefritt (uten nedre eller øvre grense for totalt skattefritak). I tillegg kan arbeidsgiver dekke parkering for eksempel på flyplassen skattefritt på yrkesreisen, men ikke på besøksreisen. For offentlig kommunikasjon dekker Stortinget ikke noe ut over faktiske utgifter til transport og i spesielle tilfeller overnatting. Stortingsrepresentanter får i 2023 ved bruk av egen bil på pendlerreiser utbetalt kr 4,48 per kilometer, hvorav kr 0,98 er skattepliktig.¹ Differansen mellom kr 3,50 og 1,70, det vil si kr 1,80 per kilometer pluss utgifter til parkering og hotell, er en skattefri fordel stortingsrepresentanter har ved besøksreiser til hjemmet sammenlignet med andre pendlere.

Stortingets presidentskap ga følgende begrunnelse for å innføre særregelen (Innst. 335 S (2012–2013)):

«Reiser til hjemstedet har ofte delt formål, både å besøke familien og å delta i møtevirksomhet og arrangement i hjemfylket som følge av stortingsvervet. Det er derfor ofte vanskelig for representantene å vurdere om en reise skal behandles som en pendlerreise eller en tjenestereise. Også hvor en kostnad er knyttet både til en pendlerreise og en tjenestereise er det vanskelig å avgjøre hvordan kostnaden skal behandles. Et typisk eksempel på dette kan være parkering på flyplassen hvor formålet med parkeringen både er relatert til et pendleropphold og en eller flere tjenestereiser (yrkesreiser).

Presidentskapet vil derfor foreslå at Stortinget ber regjeringen om å endre regelverket for skattemessig klassifisering av reiser slik at reiser der stortingsrepresentanter av hensyn til stortingsvervet må bo utenfor hjemmet anses som en yrkesreise, uten avgrensning mot besøksreiser. På denne måten vil alle reiser som representantene foretar med overnatting, anses som yrkesreiser og kan dekkes fullt ut av Stortinget uten at representanten må vurdere om han/hun er på en tjenestereise eller en besøksreise (pendlerreise). Representanten slipper å vurdere hvilke reisekostnader som er knyttet til de ulike reisene. De tilfellene hvor en kostnad i dag gjelder både besøksreiser og tjenestereiser blir enklere å behandle for representanten og administrasjonen. [...]»

Denne regelen gjelder bare for stortingsrepresentanter. Andre pendlere, regjeringsmedlemmer og arbeidsgivere må gjøre en vurdering av om reisen hovedsakelig har private eller tjenstlige formål. Dersom reisen

1. Fra 1. januar 2023 er satsen for bruk av egen bil etter statens reiseavtale innenlands kr 4,48 per km.

til hjemstedet hovedsakelig har private formål, skal reisen regnes som en besøksreise til hjemmet (tilsvarende pendlerreise) og ikke en yrkesreise.

3.4.2 VURDERING

Når arbeidsgiver dekker utgifter ved besøksreiser til hjemmet (pendlerreiser), gir særregelen for stortingsrepresentanter skattemessige fordeler sammenlignet med de alminnelige reglene. Differansen avhenger av transportmiddel og totale reiseutgifter. Skattemessig behandling etter reglene for yrkesreiser er gunstig i hovedsak for bruk av egen bil, men i noen grad også for tog, buss og drosje (inntil summen overstiger kr 14 400 og eventuelt kr 97 000). Arbeidsgivers dekning av innenlandske flyreiser er skattefritt uten beløpsbegrensning, mens for tog, buss og drosje skal man reise svært mye for å overskride maksimumsbeløpet på kr 97 000. Den særskilte dekningen av utgifter spesielt ved bruk av egen bil gir, slik utvalget ser det, et utilsiktet signal om at bruk av privatbil er å foretrekke fremfor offentlige kommunikasjonsmidler. Sammenlignet med andre arbeidstakere kommer stortingsrepresentanter med relativt kort reiseavstand, men likevel lang nok til at de kvalifiserer til pendlerbolig, spesielt godt ut. Disse representantene har mulighet til å få dekket én eller, hvis de har barn, to reiser til boligen på hjemstedet per uke, og kan benytte egen bil med skattefritak for yrkesreise. Andre som kommer gunstig ut sammenlignet med andre pendlere, er de som trenger betalt parkering på reisen, for eksempel kombinert med flyreise.

Begrunnelsen for å innføre særregelen har vært at det er vanskelig å skille mellom private og tjenstlige formål på tjenstereiser og besøksreiser til hjemmet (pendlerreiser). Andre pendlere og arbeidsgivere må for sin del skille mellom disse reiseformålene. Det er heller ikke slik at særregelen fritar Stortinget og stortingsrepresentantene fra å skille mellom tjenstereiser (yrkesreiser) og pendlerreiser. For tjenstereiser dekker Stortinget alle reiseutgifter etter reglene i statens reiseavtaler. Ved besøksreiser til hjemmet (pendlerreiser) er det kun reelle utgifter som dekkes, jf. Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter § 6. Det gis ikke kostgodtgjørelse på pendlerreiser, jf. § 11.

En del stortingsrepresentanter har lange besøksreiser til hjemmet med en kombinasjon av fly og egen bil, som medfører langtidsparkering ved flyplassen. Utgiftene til parkering kan bli betydelige, og utvalget finner det ikke rimelig at stortingsrepresentantene skal finansiere dette privat. Noen stortingsrepresentanter kan også ha lange pendlerreiser med egen bil, noen få ganger i året, som gjør det nødvendig å overnatte på hotell. For fortsatt skattefri refusjon av parkering og hotell er det nødvendig å videreføre særregelen i skattelovforskriften. Derimot finner utvalget det urimelig at stortingsrepre-

sentanter får dekket bruk av egen bil fullt ut etter statens satser for tjenstereiser. En så høy sats for samtlige pendlerreiser samsvarer også dårlig med at disse har både et privat og tjenstlig formål. Utvalget foreslår derfor at Stortinget bruker en sats som ligger mellom kjøregodtgjørelsen for statens tjenstereiser og fradragssatsen for reiser mellom hjem og arbeid. Godtgjørelse etter skatt sammenlignet med alminnelige regler vil avhenge av en rekke forhold for den enkelte mottaker: marginalskatt, reiseavstand, arbeidsgivers kilometersats, eventuell dekning av parkering, hotell mv. En mulighet er å legge et påslag på 1 krone per kilometer til fradragssatsen. For 2023 ville det innebære at bruk av egen bil på pendlerreiser kompenseres med kr 2,70 per kilometer. Godtgjørelsen vil være skattefri i sin helhet (ettersom fritak gjelder opp til kr 3,50 per kilometer). Forslaget vil bety at stortingsrepresentanter etter skatt i gjennomsnitt kommer ut omtrent tilsvarende andre pendlere som får dekket bruk av egen bil. For dem med kort til middels pendleravstand med egen bil vil stortingsrepresentanter i hovedtrekk fortsatt komme relativt gunstig ut (siden de får skattefritak fra første krone), mens representanter med lang pendleravstand kan komme relativt noe dårligere ut (selv om andre får bare kr 1,70 skattefritt, vil høyere kilometersats fra arbeidsgiver trekke opp).

Utvalget mener skattelovforskriften § 6-44-13 om at pendlerreiser for stortingsrepresentanter skal anses som yrkesreiser, bør videreføres. Det er imidlertid uheldig at kjøregodtgjørelse etter statens sats for tjenstereiser stimulerer til bruk av egen bil fremfor offentlige transportmidler på pendlerreiser. Pendlerreisene har for en stor del et privat formål, som begrunner at stortingsrepresentanten bør dekke mer av utgiften privat enn for tjenstereiser med egen bil. Utvalget foreslår derfor at Stortinget dekker utgifter til bruk av egen bil ved et påslag på fradragssatsen for reiser mellom hjem og arbeid med 1 krone per kilometer.

4. Stortingets pendlerboliger

Pendlerboligordningen skal dekke behov for bolig i Oslo for stortingsrepresentanter som bor langt fra Stortinget. Hensynet til likebehandling og et enkelt og oversiktlig regelverk tilsier at det er behov for tydelige avgrensninger av hvem som skal få tildelt pendlerbolig. Med en presisering i folkeregisterloven av særregelen om bostedsregistrering av stortingsrepresentanter mv., mener utvalget at bostedsadresse i Folkeregistret vil vise faktisk bosted på en enkel og etterprøvbart måte. Det forutsetter at stortingsrepresentanten disponerer egen, privat bolig på hjemstedet, jf. punkt 3.2.3.

På dette grunnlag er hovedkonklusjonen i kapittel 4 at bostedsadresse mer enn 50 kilometer i kjørelengde fra Stortinget kan legges til grunn for tildeling av pendlerbolig.

Forslaget om å øke avstandskravet for rett til pendlerbolig fra 40 til 50 kilometer er i punkt 4.5.1 blant annet begrunnet med utviklingen i veistandard og kollektivnett.

Det kan forekomme at en stortingsrepresentant disponerer en annen bolig i tillegg til den som er registrert som bosted. Utvalget vil derfor videreføre dagens bestemmelse om at representanter som disponerer en bolig innenfor avstandskravet fra Stortinget, ikke har rett til pendlerbolig.

Utvalget vurderer i utgangspunktet hovedkriteriet om å være bostedsregistrert i Folkeregisteret utenfor avstandskravet, som tilstrekkelig for å sikre at stortingsrepresentanten har reell tilknytning til hjemstedet. Av hensyn til tydelighet i regelverket foreslår utvalget, som beskrevet i punkt 4.5.5, likevel i tillegg å videreføre en presisering av faktisk bosted fra tidligere pendlerbolig-regelverk.

4.1 Innledning

Stortingsrepresentantene er valgt inn fra hele landet og har sitt faste arbeidssted på Stortinget. Det følger av ombudsplikten at representantene skal delta i saksbehandlingen i Stortinget og har møteplikt i komiteene der de er medlemmer. Tilbudet om pendlerbolig for stortingsrepresentanter som under sin funksjonstid har behov for bolig i Oslo i tillegg til på hjemstedet for å kunne ivareta vervet, bidrar til like vilkår for stortingsrepresentantene. Ved at Stortinget stiller pendlerboligen gratis til disposisjon, kompenserer ordningen også for kostnader som følger av vervet. Uten en pendlerbolig ville det bli en økonomisk belastning for mange representanter å finne bosted i Oslo-området, samtidig som de opprettholder en bolig et annet sted i landet. For en nærmere vurdering av pendlerboligordningen i lys av de seks prinsippene utvalget har stilt opp for representantordningene, se utvalgets delrapport, Dokument 18 (2021–2022) punkt 5.2.2 til 5.2.7.

I delrapporten drøftet utvalget også hvordan formål og begrunnelse kunne gjøres tydeligere. På den ene siden kan en positiv definisjon (hvem som har rett til pendlerbolig), slik man hadde tidligere, enklere og tydeligere formidle formålet med ordningen. På den andre siden kan negative avgrensninger (kriterier for å ikke ha rett til pendlerbolig), slik man har i gjeldende regler, tydeliggjøre hvilke forhold som faller utenfor ordningen. Det sentrale er at kriteriet eller kriteriene omfatter de stortingsrepresentantene som har et reelt behov for pendlerbolig, og samtidig gir en klar avgrensning til bosituasjoner som ikke bør falle inn under ordningen.

I vurderingen av pendlerboligordningen legger utvalget vekt på at retten til pendlerboliger er begrunnet i behovet representanter som bor andre steder i landet, har for bolig i Oslo mens de møter på Stortinget.

Enkelte representanter kan i løpet av valgperioden få behov for å bosette seg et annet sted enn det opprinnelige hjemstedet, også personer som bor i og er valgt inn fra Oslo. Utvalget legger vekt på at stortingsrepresentanter skal ha mulighet for å leve et tilnærmet normalt liv, inkludert å endre sivilstatus og bosted i løpet av perioden de utøver vervet.

4.2 Gjeldende rett

4.2.1 VILKÅR FOR TILDELING AV STORTINGETS PENDLERBOLIGER

Pendlerboligordningen er regulert i Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger, vedtatt av Stortingets presidentskap 14. desember 2017, endret 11. desember 2021, punkt 1 Vilkår for tildeling:

«Stortingsrepresentanter som under sin funksjonstid har behov for bolig i Oslo for å kunne ivareta vervet som representant, kan søke om pendlerbolig stilt til rådighet av Stortinget.

Behovet for pendlerbolig skal begrunnes og dokumenteres.

Stortingsrepresentanter som er folkeregistrert, faktisk bosatt eller selv disponerer bolig innenfor 40 km i kjørelengde fra Stortinget har ikke rett til pendlerbolig. Med 'disponere bolig' menes her at representanten gjennom et eie- eller leieforhold står fritt til å bruke hele eller deler av en bolig på daglig basis.

En representant anses likevel ikke å disponere en enhet som vedkommende eier innenfor 40 km kjørelengde fra Stortinget dersom denne i sin helhet er leid ut. Leieforholdet må være etablert på det tidspunktet det søkes om pendlerbolig.»

Regelverket har gjennom årene blitt revidert flere ganger. Siste endring, i desember 2021, innebar en presisering av at representanter som har folkeregistrert bosted eller er faktisk bosatt mer enn 40 km fra Stortinget, ikke har rett til pendlerbolig dersom de disponerer en annen bolig innenfor avstandskravet. Det ble videre presisert uttrykkelig at representanter som disponerer en annen bolig innenfor avstandskravet, ikke har rett til pendlerbolig. Representanter som har bolig i Oslo-området, kan likevel ha rett til pendlerbolig (ved å oppfylle øvrige vilkår) dersom hele boligen er utleid og leieforholdet var etablert på det tidspunkt de søkte om pendlerbolig.

Fra tidligere retningslinjer av 30. november 2006 og frem til den siste endringen var ordlyden:

«Stortinget eier et antall leiligheter/hybler, som skal dekke boligbehovet i Oslo for Stortingsrepresentanter som under funksjonstiden er folkeregistrert eller faktisk bosatt mer enn 40 km i kjørelengde fra Stortinget.»

Denne ordlyden var en presisering av de foregående retningslinjene fra 2002, der den folkeregistrerte adressen i Folkeregisteret var det eneste bostedskriteriet for tildeling av pendlerbolig. I 2006 ble «eller faktisk bosatt» tilføyd fordi enkelte stortingsrepresentanter som hadde folkeregistrert adresse utenfor 40-kilometersgrensen, viste seg å være faktisk bosatt med familien i Oslo-området. Etter det opprinnelige regelverket hadde disse rett til pendlerbolig fordi stortingsrepresentanter mv. får folkeregistrert adresse der de bodde før de tiltrådte, se punkt 3.2.1.

Ordlyden som ble valgt ved endringen i 2006, ga imidlertid inntrykk av at det var snakk om alternative og ikke kumulative vilkår, i strid med det som var formålet med endringen. Dette ble først korrigert ved endringen i 2021. I forbindelse med endringen i 2021 ga presidentskapet uttrykk for at det kun var snakk om en presisering av hva som allerede fulgte av reglene og Stortingets praksis, til tross for ordlyden som hadde vært der siden 2006. Oslo statsadvokatembeter la en annen rettsforståelse til grunn i sin beslutning av 20. desember 2022 om å henlegge sak som gjaldt flere tildelinger av pendlerbolig fra Stortinget. Statsadvokaten la til grunn at det var snakk om alternative vilkår, i tråd med ordlyden, og at det heller ikke var til hinder for rett til pendlerbolig at man disponerte annen bolig innenfor avstandskravet.

Da «faktisk bosatt» ble inkludert i Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger i 2006, ble det for øvrig ikke gitt en nærmere definisjon av hva som ligger i dette. Begrepet brukes heller ikke i annet regelverk. Tilføyelsen av «eller faktisk bosatt», som kriterium i tillegg til folkeregistrert adresse, kan slik utvalget ser det, ha bidratt til uklarhet og feil bruk av pendlerboligordningen.

4.2.2 AVSTAND FRA STORTINGET

Dagens vilkår om 40 km kjørelengde fra Stortinget til hjemstedet ble innført høsten 2006 og erstattet en avstandsberegning på 40 km i luftlinje. Ved innføring av 40 km kjørelengde i 2006 ble en unntaksregel fra 2002 avskaffet. Regelen innebar at representanter unntaksvis og ut fra en samlet vurdering kunne tildeles pendlerbolig dersom:

- boligen lå rett innenfor 40-kilometersgrensen i luftlinje og det offentlige kommunikasjonstilbudet nærmere enn 3 km fra hjemstedet var fraværende etter kl. 20,
- eller samlet reisetid med offentlige kommunikasjonsmidler til og fra Stortinget/hjemsted på dagtid utgjorde mer enn 4 timer.

4.3 Andre land og pendlerordninger

Riksdagen i Sverige innførte en regel om 50 km kjørevei i 1991 for rett til bolig i nærheten av Riksdagen. Før dette var regelen 70 km kjørevei. Den seneste utredningen i Sverige¹ vurderte å innføre en regel om krav om lengre avstand enn 50 km hvor det er gode pendlermuligheter med kollektivtrafikk. Dette ble imidlertid ikke tatt med i lovendringene som gjelder fra 1. juli 2022, noe Riksdagen begrunnet med hensyn til et enkelt og oversiktlig regelverk.

Folketinget i Danmark tilbyr gratis leiligheter til representanter med fast bopel utenfor Sjælland. Dette betyr at flere representanter vil ha 50–100 km kjørevei til Folketinget. Folketinget har imidlertid en hotellordning for representantene i perioder med mye arbeid i Folketinget.

En fast ansatt i Forsvaret som blir beordret eller pålagt tjeneste eller kurs over 28 dager i Norge kan søke om pendlerstatus. Det må være mer enn 50 km veilengde (iberegnet strekning over vann hvor ferje kan benyttes) mellom gammelt og nytt tjenestedistrikt.

Skatteloven har regler om fradrag ved reise mellom hjem og arbeidssted mv. i § 6-44. Fradrag for reisekostnader mellom hjemsted og arbeidssted beregnes som kilometer x sats. Satsen fastsettes som en del av Stortingets årlige skattevedtak. I tillegg fastsetter Stortinget en nedre grense for reisekostnader som gir rett til fradrag (kronebeløp). Minimumsbeløpet viser indirekte korteste reiseavstand for pendlerfradrag. For 2023 er nedre grense 14 400 kroner og satsen 1,70 kroner per kilometer. Det innebærer at fradraget inntreffer for daglig reiseavstand over 18 kilometer hver vei (over 33 kilometer i 2021). En ukependler må ha reiseavstand over 90 kilometer hver vei (over 165 kilometer i 2021) for å ha rett til fradrag.

Det er ikke et bestemt avstandskrav for fradragsrett for losji som pendler, men avstand kan inngå som ett av flere momenter i en konkret vurdering av pendlersituasjonen. Skatteklagenemnda har for eksempel uttalt at

«Dersom det ikkje ligg føre spesielle forhold som gjer dagpendlinga særleg krevjande er normal likningspraksis at reiseavstanden må vere over 10 mil for at dagpendlinga ikkje skal vere det vanlege.»²

4.4 Overordnede betraktninger

Utvalget vil, som innledning til sine vurderinger, komme med noen overordnede betraktninger knyttet til stortingsrepresentanters behov for pendlerbolig. Utvalget ønsker med dette å gi en veiledning til de vurderinger som ligger til grunn for forslagene om nye regler for tildeling av pendlerbolig.

1. Ändringar i ersättningslagen. Utredning från Riksdagsförvaltningen 2020/21:URF2.

2. Skatteklagenemnda, SKNS1-2019-91.

4.4.1 FORMÅL MED PENDLERBOLIGENE

Formålet med pendlerboligordningen er å gi alle stortingsrepresentanter så like vilkår som mulig til å utøve vervet, uavhengig av geografisk tilhørighet, bakgrunn eller livssituasjon for øvrig. Slik utvalget ser det, skal alle stortingsrepresentanter som har reelt behov for bolig i Oslo som følge av vervet, få tildelt pendlerbolig. For de fleste av stortingsrepresentantene vil det falle sammen med at de har lang vei fra hjemstedet til Stortinget. Enkelte stortingsrepresentanter som bor nærmere Stortinget enn avstandskravet, bør også kunne tildeles pendlerbolig. Dette gjelder i hovedsak personer med nedsatt funksjonsevne eller representanter med spesielle sikkerhetsbehov. For de som i perioder må ha ekstra høy tilstedeværelse på Stortinget, men ikke har rett til pendlerbolig (for eksempel fordi de er bosatt innenfor avstandskravet), mener utvalget det bør være tilbud om hotell i spesielt hektiske perioder.

Stortingsrepresentantene er innvalgt på Stortinget for fire år, med usikkert gjenvalg for de som ønsker å stille til valg for en ny periode. Utvalget mener at retten til pendlerbolig må være innrettet på en slik måte at den også legger til rette for endringer i livssituasjon i løpet av disse fire årene. Det innebærer at regelverket må ta høyde for at stortingsrepresentanter kommer til Stortinget med ulike forutsetninger, ulike familiesituasjoner og har valgt ulike måter å innrette livet på.

Etter ordlyden i folkeregisterloven har det vært uklarhet om en stortingsrepresentant har kunnet flytte innenfor og mellom valgdistrikter, også ut av eget valgdistrikt, uten å miste rett til folkeregistrert adresse utenfor Oslo i kraft av særregelen for stortingsrepresentanter mv., jf. punkt 3.2.1. Utvalget mener det bør komme klart frem av ordlyden i folkeregisterloven at stortingsrepresentanter mv. har denne muligheten. Derimot vil, etter gjeldende rett, stortingsrepresentanter som flytter fra Oslo og utenfor avstandskravet, ikke kunne bli bostedsregistrert på annet sted etter særregelen (og vil følge de alminnelige reglene for bosted). Det medfører en usikkerhet for stortingsrepresentanter som flytter ut av Oslo-området, om hvorvidt de vil kunne oppnå tilknytning til nytt hjemsted gjennom bostedsregistrering. Utvalget foreslår derfor å endre særregelen slik at det ikke blir avgjørende for bostedsregistreringen hvor stortingsrepresentantene bodde før de tiltrådte.

Noen stortingsrepresentanter kan tenkes å eie en bolig i Oslo-området som de leier ut, og dermed ikke disponerer til egen bruk. Utvalget argumenterte i delrapporten for at slik utleie fortsatt ikke bør være til hinder for tildeling av pendlerbolig, det vil si at gjeldende regel videreføres. Utvalget begrunner dette i at stortingsrepresentanter ikke skal påføres en særskilt økonomisk ulempe (miste rett til pendlerbolig) ved boligutleie spesielt i Oslo-området. Stortingsrepresentanter som er

boligeiere, herunder de som arver boligen, må likebehandles med andre personer som eier boliger i hele landet.

Utvalget har ønsket å finne frem til regler som begrenser muligheten for å få pendlerbolig ved å benytte bostedsadresse i Folkeregisteret i tilfeller der stortingsrepresentanten reelt bor et annet sted. Det avgjørende bør være hvor representanten har sitt faktiske bosted. Utvalget vil derfor presisere at det ikke oppfatter kravene for tildeling av pendlerbolig som oppfylt dersom representanten i praksis kan benytte en annen bolig innenfor avstandskravet på daglig basis. Hensynet til respekt for menneskers ulike måter å innrette livene sine på gjør det imidlertid lite hensiktsmessig å stille opp formaliserte krav til for eksempel boligens størrelse og standard.

Basert på Skatteetatens forståelse av reglene behandles fordelene av gratis pendlerbolig forskjellig skattemessig avhengig av måten den enkelte stortingsrepresentant har innrettet sin bosituasjon på hjemstedet. Dette kan blant annet gjelde personer som leier ut del av egen bolig på hjemstedet, eller som på ulike måter disponerer en bolig hos noen andre. Utvalget mener dette kan utfordre prinsippet om like vilkår for stortingsrepresentanter, og foreslår en snarlig gjennomgang av skattemessige forhold knyttet til statens pendlerboliger. Skattemessig behandling av pendlerbolig for stortingsrepresentanter bør heller ikke være avhengig av sivilstatus, som er delvis tilfelle for de alminnelige skattereglene som skiller mellom familiependlere og enslige pendlere. Blant annet derfor mener utvalget at det fortsatt er nødvendig med en særregel om folkeregister- og skattemessig bosted for stortingsrepresentanter mv.

Utvalget er oppmerksomme på at det ikke gjelder noe generelt skattefritak for fordelene av Stortingets pendlerboliger. Hvorvidt en tildelt pendlerbolig utgjør en skattepliktig fordel, vil avhenge av de til enhver tid gjeldende skattereglene for pendlere og stortingsrepresentanter. Den enkelte representant har selv ansvaret for å gjøre seg kjent med og overholde sine skattemessige forpliktelser. Utvalget vil samtidig peke på at hensynet til intensjonen med pendlerboligordningen tilsier at den relevante skattelovgivningen bør vurderes i sammenheng med revisjon av regelverket for tildeling av pendlerboliger. Under enhver omstendighet må Stortingets administrasjon gjøre representantene tydelig oppmerksom på relevante skatteregler og oppfordre dem til å søke nødvendig veiledning. Se punkt 3.3 om skattemessige sider ved pendlerboligene.

Utvalget mener formålet med pendlerboligene må være å sikre stortingsrepresentantene like vilkår for å utøve vervet.

4.4.2 REGISTRERT BOSTED SOM TILKNYTNINGSVILKÅR

Et mulig vilkår for tildeling av pendlerbolig er at retten knyttes til bostedsadresse i Folkeregisteret. For å sikre at stortingsrepresentanten har sitt faktiske bosted på adressen, forutsetter dette alternativet endring i særregelen for bostedsregistrering av stortingsrepresentanter mv. slik utvalget drøfter i punkt 3.2.3. I den grad tildelingen av pendlerboliger kan baseres på registrert bosted i Folkeregisteret, vil det ikke være behov i Stortingets regelverk for ytterligere krav til boligen på hjemstedet, for eksempel til areal mv. eller omfang av stortingsrepresentantens opphold der.

Selv om stortingsrepresentanter underlegges strengere krav når det gjelder folkeregistrert bosted, vil det isolert sett ikke sikre at de har faktisk bosted på adressen. Formålet med særregelen er nettopp å fjerne tilknytningen, etter de alminnelige reglene, mellom folkeregistrert bosted og hvor man overnatter mest. Følgelig er det fullt mulig å disponere et annet bosted utenom pendlerboligen enn boligen som er folkeregistrert bostedsadresse. Det vil derfor likevel være en risiko for at representanter reelt har sitt bosted et annet sted enn folkeregistrert bosted, og et slikt kriterium alene vil ikke utelukke at representanter som disponerer bolig nær Stortinget, blir tildelt pendlerbolig. Derfor kan ikke tildeling av pendlerbolig baseres utelukkende på bostedsadresse i Folkeregisteret. I tillegg vil det være nødvendig å videreføre gjeldende regel om at stortingsrepresentanter som disponerer en bolig innenfor avstandskravet, ikke har krav på pendlerbolig.

Krav om et «eie- eller leieforhold» vil utelukke situasjoner der representanten bor hos noen andre uten at det formaliseres gjennom for eksempel en leiekontrakt. Dette kan være tilfelle ved innflytting hos en bekjent. Et ønske om at stortingsrepresentanten blir tildelt pendlerbolig også i slike tilfeller, gitt at avstandskravet er oppfylt, kan ivaretas ved at det kun stilles krav om at representanten står fritt til å bruke hele eller deler av en bolig på daglig basis. Det innebærer i så fall at særregelen om bostedsregistrering for stortingsrepresentanter mv. videreføres uten endring. På den andre siden bidrar et vilkår om eie- eller leieforhold, slik utvalget foreslår, til å sikre at boligen disponeres over noe tid og med et element av innsats og forpliktelse, og dermed at stortingsrepresentanten har sitt faktiske bosted på adressen.

Utvalget mener det er viktig at de som faktisk bor innenfor avstandskravet, ikke gis rett til pendlerbolig basert på en formell bostedsregistrering et annet sted i landet.

4.4.3 KORT OM SKJØNN ELLER KONKRETE VURDERINGER I ENKELTSAKER

Utvalget legger vekt på at regelverket skal være så enkelt som mulig å forstå og praktisere. Samtidig mener utvalget at det er representantenes reelle behov som skal være avgjørende for tildeling av pendlerbolig. Dette er en ambisjon som ikke lett kan defineres ved bruk av vilkår som ikke åpner for et visst behov for skjønn.

Det er vanskelig å se for seg at regelverket kan ta høyde for alle livssituasjoner, tenkelige tilpasninger og mulige omgåelser. Det kan derfor bli behov for noen elementer av skjønn eller konkrete vurderinger når det gjelder tildeling av pendlerboliger. Utvalget mener at det gjennom søknad i forkant av tildelingen, samt i utformingen av rapporteringskrav, vil være mulig å hindre bruk av pendlerboligene som ikke kan begrunnes i et reelt behov.

Utvalget mener det er vanskelig å utforme et regelverk som tar høyde for alle tenkelige enkelttilfeller. Derfor bør Stortingets regelverk for tildeling av pendlerboliger åpne for et visst skjønn og konkrete vurderinger, for eksempel ved bevegelseshemninger eller sikkerhetsgrunner.

4.5 Vurdering av vilkår for tildeling

Utvalget har vurdert avstandskrav og om Stortingets retningslinjer for tildeling av pendlerbolig bør stille krav til representantenes tilknytning til hjemsted. Mulige kriterier for tilknytning kan være valgdistrikt, egen-skaper ved boligen på hjemstedet eller folkeregistrert bosted. Utvalget mener bostedsadresse i Folkeregisteret er best egnet som vilkår for tilknytning til hjemstedet. Det forutsetter at bostedsregistrering av stortingsrepresentanter mv. er basert på egen, privat bolig.

4.5.1 AVSTANDSKRAV

En viktig vurdering ved fastsettelsen av avstandskravet er hvor langt unna Stortinget en representant kan bo eller disponere en bolig før man kan si at avstanden utgjør en geografisk begrensning i vilkårene for utøvelsen av vervet. Stortinget besluttet å endre avstandsberegningen fra «luftlinje» til «kjørelengde» i 2006. Med kjørelengde som beregningsmåte tar man utgangspunkt i privatbil som transportmiddel, mens det med luftlinje blir mer relevant å supplere med tilgang til kollektivtransport som variabel. Både kjørelengde og luftlinje er enkle vilkår å forvalte og formidle, samtidig som luftlinje vil kunne ramme dem med lang kjørevei og dårlig kollektivtilbud.

Vilkårene for å komme inn under ordningen må være slik at de dekker et reelt behov for overnatting knyttet til utøvelsen av vervet som representant, og i den sammenheng er fastsettelse av avstandskravet vik-

tig. Dagens grense på 40 km har eksistert i ulike varianter siden 1950-tallet. Siden den gang har det skjedd en stor forbedring av veinettet og kollektivtilbudet på Østlandet, som har gjort at mange pendler fra steder langt unna Oslo, både med bil og kollektivtransport. Det er imidlertid steder på det sentrale østlandsområdet som ikke nyter godt av denne forbedringen i infrastruktur, da de ligger mer avsides til. Videre har en sterk befolkningsvekst i østlandsområdet lagt press på infrastrukturen, med rushtidstrafikk inn og ut av Oslo og ved sentrale kollektivknutepunkt rundt Oslo. Totalt kan det likevel sies at utbyggingen av infrastruktur har betydelig forbedret vilkårene for pendling til Stortinget siden grensen på 40 km ble fastsatt på 1950-tallet.

Kompleksiteten ved utøvelsen av vervet har tiltatt gjennom årene, og kravene om tilgjengelighet har økt. Samtidig er antallet kveldsmøter i regi av Stortinget redusert ved at flere møter avsluttes tidligere på dagen, og ved at det legges opp til samlet votering ved faste tidspunkter tirsdag og torsdag. Det er imidlertid perioder på Stortinget med mange kveldsmøter, særlig ved avslutningen av sesjonene. Samtidig innebærer vervet som representant utstrakt kontakt med velgere samt nasjonale aktører som organisasjoner og næringsliv. En del av denne kontakten foregår i representantens valgdistrikt, men mye skjer også i Oslo. Stortingsrepresentantene representerer ikke bare sitt distrikt, de har også et nasjonalt politisk ansvar. Dette er en viktig del av ombudsrollen og innebærer ofte arrangement på kveldstid. Til sammen gjør dette at det ofte blir lange dager, enten i Stortinget eller på møter i nærheten av Stortinget.

Stortinget ligger sentralt i Oslo sentrum med kort avstand til kollektivknutepunkt for buss, tog og T-bane. Et nærliggende alternativ til dagens regel om kjørelengde for avstandsberegningen er et regelverk knyttet til reisetiden det tar ved bruk av kollektive transportmidler fra Stortinget til hjemstedet. Samlet reisetid, enten med kollektiv- eller biltransport eller en kombinasjon, er ytterligere en mulig variant for avstandskravet. Ulike reiseapper vil her kunne være til hjelp for beregning av hvor lang tid reisen vanligvis tar. Med inkludering av kollektivtransport som beregningsmetode for reisetid til Stortinget vil antallet variabler i regelverket øke. Det vil også kunne oppstå diskusjon om hvilke reisealternativ som skal benyttes, og reisevei/reisemåte hjemmefra til nærmeste kollektivtilbud. Samtidig vil et slikt regelverk innrette ordningene for representantene i en mer miljøvennlig retning og oppmuntre til mer bruk av kollektivtransport.

Tidligere har uklarhet omkring reglene knyttet til Stortingets pendlerboliger bidratt til en mangelfull forvaltning av regelverket og uheldige saker som har fått stor oppmerksomhet i media. Sakene har fått konsekvenser for den enkelte politiker og redusert tilliten til det politiske systemet. Klare regler knyttet til av-

standskravet for å få pendlerbolig av Stortinget er etter utvalgets mening et viktig element i en god forvaltning av ordningen fremover. Dette taler imot regler som gir rom for skjønsmessige unntak. Det samme kan i noen grad sies om mer regelbundne unntaksbestemmelser og et regelverk med mange variabler. For å oppnå tillit til ordningen vil en klart definert avstandsgrense bidra til en enklere og bedre forvaltning av ordningen.

Utvalget mener at strekning over vann hvor båt/ferje kan benyttes på regelmessig basis, skal telle som kjørelengde i avstandsberegningen. Tilsvarende regel finnes blant annet for pendlere i Forsvaret, se punkt 4.3. Der båt/ferje gir den korteste avstanden, skal denne legges til grunn. Konsekvensen vil være at vei som medfører kjøring rundt vann/fjord, ikke gir rett til pendlerbolig når det foreligger et mer direkte og godt utbygd kommunikasjonsstilbud med båt/ferje.

Utvalget mener samlet sett derfor at dagens beregningsmåte med kjørelengde knyttet til avstandskravet er den beste. Beregningsmåten er enkel å forvalte, gir forutsigbarhet og tar hensyn til representanters bosted. Utvalget vil likevel anbefale en utvidelse til 50 km, da denne avstanden blir brukt i Sverige og av Forsvaret og utbedringen av infrastrukturen gjør at forholdene i sin alminnelighet ligger svært godt til rette for pendling til og fra Stortinget.

Utvalget mener avstandskravet for tildeling av Stortingets pendlerboliger bør utvides fra 40 km til 50 km kjørelengde, hvor også båt/ferje inngår der det kan brukes.

4.5.2 VALGDISTRIKT SOM KRITERIUM

Utvalget har vurdert om valgdistrikt kan være egnet som kriterium for tildeling av pendlerbolig. For å bli valgt til Stortinget må man bli nominert på en partiliste i et valgdistrikt og deretter drive valgkamp i distriktet. Lokalt partiarbeid over flere år er normalt en forutsetning for å lykkes, som igjen krever tilstedeværelse i møter og arrangementer i valgdistriktet. Det er ikke overraskende at de aller fleste som blir innvalgt, er bosatt i valgdistriktet de representerer. Valgdistrikt kan derfor tenkes som kriterium for tildeling av Stortingets pendlerboliger. For eksempel kan alle stortingsrepresentanter unntatt de som er valgt fra Oslo eller Akershus, få rett til pendlerbolig. Kriteriet vil være enkelt å definere, og tildeling av pendlerboliger på et slikt grunnlag lar seg kontrollere med beskjedne ressurser.

Tildeling basert på valgdistrikt kan imidlertid ha noen utilsiktede virkninger. En viktig innvending er at det vil føre til mange enkelttilfeller som må behandles skjønsmessig og gis unntak fra hovedregelen. Fra lengst nord i Akershus er det omtrent 100 kilometers kjørelengde til Stortinget. Enkelte representanter fra Akershus kan dermed få urimelig lang reisevei til Stor-

tinget. På den andre siden kan det være representanter fra Buskerud som har ned mot 30 kilometer kjørevei, som ut fra valgdistrikt vil kunne bli tildelt pendlerbolig, men neppe har et reelt behov. Ytterligere forekommer det at representanter som er reelt bosatt i Oslo eller Akershus, stiller til valg i et annet valgdistrikt og blir valgt inn derfra. Stortingsrepresentanter fra andre valgdistrikt kan i enkelte tilfeller disponere egen bolig i Oslo, og har dermed ikke et reelt behov for pendlerbolig. Det ville være urimelig om disse ble tildelt pendlerbolig på grunnlag av valgdistrikt.

Det kan tenkes tilleggskriterier for å motvirke uheldige utslag av en hovedregel etter valgdistrikt, men det er sannsynlig at antallet unntakstilfeller blir høyt. Stortingsrepresentanter som mener de har urimelig lang reisevei fra hjemmet, kunne få mulighet til å søke særskilt og bli tildelt pendlerbolig dersom de dokumenterte behovet. Tilleggskriterier for å motvirke uheldige tilfeller vil gjøre regelverket komplisert og kan være krevende å håndheve for Stortingets administrasjon.

Utvalget mener valgdistrikt ikke er egnet som kriterium for tildeling av pendlerboliger.

4.5.3 BYGGTEKNISKE KRAV OG BESØKSHYPPIGHET

For å vurdere hva som er faktisk bosted for en person, kan en mulighet være å se på den aktuelle boligens størrelse og funksjonalitet, eller hvor mye personen oppholder seg i boligen.

Størrelse og utforming er av betydning for om en bolig kan fungere som et reelt bosted. En mulighet er å benytte vilkårene for selvstendig bolig, jf. folkeregisterforskriften § 5-3-4:

- Boenhet med minst 30 kvm primærrom. Bor det flere personer i boenheten, må primærrom økes med 20 kvm for hver ytterligere beboer i boenheten som er fylt 15 år.
- Innlagt vann og avløp.
- Eie- eller leieforholdet må forutsettes å få en varighet på minst ett år.
- Tilgang alle ukens dager, det vil si også i helgene og i perioder hvor vedkommende ikke arbeider.

For tildeling av pendlerbolig vil kriteriet eventuelt være at stortingsrepresentanten selv disponerer en bolig eller del av bolig som tilfredsstiller kravene.

Boenhet kan være en alternativ definisjon. Om en bolig består av flere boenheter, bestemmes av kommunen i medhold av plan- og bygningsloven med forskrifter. Etter byggesaksforskriften § 2-2 må tre vilkår være oppfylt for en boenhet:

- Alle hovedfunksjoner, vanligvis stue, kjøkken, soveplass, bad og toalett.
- Egen inngang.

- Fysisk adskilt, dvs. at det ikke skal være noen form for intern forbindelse til annen boenhet i form av dør, trappeforbindelse eller lignende.

Hyppighet av hjemreiser kan indikere om boligen brukes tilstrekkelig til at stortingsrepresentanten kan anses å ha sitt faktiske bosted på hjemstedet. En mulighet er samme krav som til enslige pendlere: så regelmessige og hyppige hjembesøk som forholdene gjør rimelig, jf. folkeregisterforskriften § 5-3-5 andre ledd. Ved vurderingen legges vekt på avstand, reisemuligheter og økonomi. M.a.o. gjelder ikke et generelt, tallfestet krav til besøkshyppighet. Folkeregisterforskriften gir likevel en indikasjon på hva som kreves, ved at besøk vanligvis ikke regnes som pendling dersom de foregår sjeldnere enn hver tredje uke. Spesielle forhold kan imidlertid gi grunnlag for sjeldnere hjemreiser, og det bør være mulig for stortingsrepresentanter å benytte boligen på hjemstedet i forskjellig grad uten å miste retten til pendlerbolig.

Ulike personer har forskjellige behov for boligareal og -fasiliteter og til hvor mye de oppholder seg i boligen. Det gjelder stortingsrepresentanter like mye som andre. Utvalget har derfor kommet til at det ikke bør stilles denne typen krav til boligen som stortingsrepresentanter disponerer på hjemstedet, men ser at det går en nedre grense for hva som bør anses å være en bolig. Det må være opp til folkeregistermyndigheten å vurdere og kontrollere om bostedsregistrering etter en revidert særregel for stortingsrepresentanter mv. er basert på reelle eie- eller leieforhold til en bolig på stedet.

Utvalget mener det for tildeling av pendlerbolig ikke bør stilles byggt tekniske krav til boligen på hjemstedet eller vilkår om besøkshyppighet for stortingsrepresentanten.

4.5.4 FOLKEREJSTRERT BOSTED SOM KRITERIUM

Bostedsadresse i Folkeregisteret vil være et klart og entydig kriterium for tildeling av pendlerbolig. I stor grad er det tilsvarende hensyn som ligger til grunn for pendlerboligordningen og særregelen om bostedsregistrering i folkeregisterloven § 5-4: at stortingsrepresentanter mv. kan opprettholde tilknytning til hjemstedet og valgdistriktet. Mange stortingsrepresentanter har ektefelle eller barn som bor i hjemkommunen under valgperioden, eller beholder boligen med sikte på å flytte tilbake etter funksjonsperioden. Andre stortingsrepresentanter kan ha mindre tilknytning til hjemstedet, men likevel disponere en bolig hos foreldre eller bekjente slik at de etter gjeldende rett forblir bostedsregistrert i hjemkommunen. Krav om et eie- eller leieforhold vil normalt avdekke om boligen er det reelle bostedet. Med de endringer utvalget foreslår for bostedsregistrering av stortingsrepresentanter mv., se punkt 3.2.3, vil særrege-

len gi en god indikasjon på reell tilknytning til hjemstedet og faktisk bosted.

Et eie- eller leieforhold innebærer at det må betales for boligen. Det er ikke tilstrekkelig å disponere en bolig vederlagsfritt, det må betales husleie eller annet avtalt vederlag. Om det er stortingsrepresentanten selv eller dem man bor sammen med som dekker kostnadene, kan ikke være avgjørende for bostedsregistrering i egen privat bolig. Normalt vil ektefeller og samboere ha felles økonomi helt eller delvis. Opphold i bolig som eies eller leies av ektefelle eller samboer, må derfor komme inn under kriteriene for faktisk bosted. Bofellesskap eller kollektiv der stortingsrepresentanten dekker en forholdsmessig andel av kostnadene, må også anses som faktisk bosted. Derimot vil stortingsrepresentanter som bor gratis for eksempel i foreldrehjemmet eller en kår-bolig, ikke kunne bli bostedsregistrert på stedet. Disse vil, i motsetning i dag, bli bostedsregistrert etter de alminnelige reglene i folkeregisterloven, det vil si der de overnatter mest. Gitt at de ikke kjøper eller leier egen privatbolig utenfor avstandskravet, innebærer utvalgets forslag at stortingsrepresentantene i en slik situasjon må skaffe egen bolig i Oslo-området.

Utvalget mener bostedsadresse i Folkeregisteret, med de endringer utvalget foreslår, vil være best egnet som tilknytningsvilkår for tildeling av Stortingets pendlerboliger.

4.5.5 FAKTISK BOSTED SOM KRITERIUM

Utvalget varslet i sin delrapport, punkt 5.2.5, at det i den endelige rapporten ville vurdere om rett til pendlerbolig kan knyttes til lokalisering av faktisk bosted/hjemsted. I sitt videre arbeid har utvalget ikke funnet en definisjon av faktisk bosted som kan erstatte folkeregistrert bostedsadresse som kriterium. Se også punkt 4.5.3. Selv om «faktisk bosatt», som beskrevet i punkt 4.2.1, har vært benyttet i Stortingets retningslinjer for pendlerboligene siden 2006, har det heller ikke vært definert der. I stedet for å knytte rett til pendlerbolig alene til faktisk bosted har utvalget, som vist i kapittel 3 og i punkt 4.4.2 og 4.5.4, kommet til at det også må kreves at representanten er bostedsregistrert i Folkeregisteret på det faktiske bostedet. Dette forutsetter i tillegg at det innføres et krav om å eie eller leie egen privatbolig for å komme inn under særregelen i folkeregisterloven for stortingsrepresentanter mv.

Utvalget mener i utgangspunktet at et slikt vilkår knyttet til registrert bostedsadresse gir tilstrekkelig sikkerhet for at boligen som legges til grunn ved søknad om pendlerbolig, er det faktiske bostedet. Kriteriet gir også mulighet for kontroll, gjennom den tilgang Stortingets administrasjon har til Folkeregisteret, og ved at bostedsadressen blir fastsatt og kontrollert av Skatteetaten som folkeregistermyndighet.

Utvalget er imidlertid blitt gjort kjent med at uregelmessigheter i bostedsregistrering i Folkeregisteret har vært en kilde til misforståelser og feil ved tildeling av pendlerboliger. Det kan være ulike årsaker til at slike feil oppstår. Utvalget mener den foreslåtte justeringen i særregelen i folkeregisterloven, i kombinasjon med det forsterkede informasjons- og kontrollarbeidet som er skissert i kapittel 9, vil fjerne grunnlaget for mange av disse uregelmessighetene. Utvalget finner også grunn til å påpeke at stortingsrepresentanter i like høy grad som andre borgere plikter å sørge for å oppgi og oppdatere korrekt informasjon om seg selv til Folkeregisteret.

Utvalget ser likevel ikke bort fra at det kan forekomme tilfeller der det faktiske bostedet ikke fremkommer av bostedsadressen i Folkeregisteret, verken etter dagens definisjon eller med endringen som utvalget foreslår. Utvalget mener derfor at et krav om faktisk bosted er nødvendig for å fange opp de tilfellene der representanten ikke har korrekt bostedsadresse i Folkeregisteret.

Utvalget mener det er hensiktsmessig å inkludere både folkeregistrert og faktisk bosted, utenfor avstandskravet, i kriteriet for tildeling av pendlerbolig.

4.5.6 UTVALGETS ANBEFALING

Overordnet mener utvalget at det er representantenes reelle behov for bolig i Oslo mens de møter på Stortinget, som skal være avgjørende for tildeling av pendlerbolig. Hensyn til et enkelt regelverk og likebehandling setter imidlertid grenser for hvor langt det er formålstjenlig å gå i retning av å kartlegge reelle behov for den enkelte representant.

Etter utvalgets oppfatning bør avstanden fra representantens faktiske bosted til Stortinget være avgjørende for tildeling av pendlerbolig. Det faktiske bostedet kan i enkelte tilfeller være et annet sted enn bostedsadressen i Folkeregisteret. Samtidig er det utfordrende å finne enkle og utvetydige kriterier for å definere det faktiske bostedet. Et vilkår om «faktisk bosted» som eneste kriterium for rett til pendlerbolig vil i betydelig grad være tillitsbasert og kreve individuelle vurderinger, og kan medføre forskjellsbehandling i tildelingen av boliger. I utgangspunktet kan det ikke forventes at Stortingets administrasjon skal kunne vurdere for eksempel boligutforming og hvem som oppholder seg i boligen.

Utvalget mener derfor at bosted som tilknytningskriterium bør være definert som bostedsadresse i Folkeregisteret. Det er lovpålagt å registrere bosted og melde flytting til Folkeregisteret, og bostedsadressen blir fastsatt og kontrollert av Skatteetaten som folkeregistermyndighet. Det fremstår som lite hensiktsmessig om Stortinget eventuelt skulle bruke en annen definisjon av bosted enn Folkeregisteret.

Utvalget foreslår å ta utgangspunkt i bostedsadresse i Folkeregisteret og faktisk bosted som tilknytningskri-

terium for tildeling av pendlerbolig, men å videreføre gjeldende unntak for de som samtidig disponerer en annen bolig mindre enn 50 km fra Stortinget. I de gjeldende retningslinjene defineres «disponere bolig» som at representanten gjennom et eie- eller leieforhold står fritt til å bruke hele eller deler av en bolig på daglig basis. Utvalget finner ikke grunn til å endre definisjonen.

Skal det være en realitet i tilknytningskriteriet, må stortingsrepresentanter kunne anses bosatt kun ett sted ut over en eventuell pendlerbolig. Derav følger at bostedsadressen i Folkeregisteret bør være det faktiske bostedet til stortingsrepresentantene. Enkelte stortingsrepresentanter kan imidlertid være i en situasjon der de på et tidspunkt ikke har egen bolig, verken i et eie- eller leieforhold. Det er særlig aktuelt for stortingsrepresentanter som kommer rett fra en studenttilværelse eller bor i foreldrehjemmet, og i den første tiden etter at de tiltrer. Stortingsrepresentanter som har vært bosatt i utlandet, kan også tenkes å stå uten bolig i Norge når de tiltrer. For å ivareta stortingsrepresentanter i slike situasjoner bør loven ha en skjønnsregel som åpner for nødvendig fleksibilitet og vurdering av individuelle behov. For eksempel kan det være aktuelt for stortingsrepresentanter i en etableringsfase. Det synes rimelig at stortingsrepresentanter som har behov for pendlerbolig og kan sannsynliggjøre at de vil tilfredsstille kravene i løpet av nær fremtid, for eksempel i løpet av seks måneder, også blir tildelt pendlerbolig.

Utvalget foreslår at stortingsrepresentanter med folkeregistrert og faktisk bosted mer enn 50 km (kjørelengde) fra Stortinget har rett til pendlerbolig. Det forutsetter endring av særregelen for bostedsregistrering av stortingsrepresentanter mv., som drøftes i kapittel 3.

Utleie av en bolig innenfor avstandskravet vil likevel ikke hindre tildeling av pendlerbolig dersom hele boligen leies ut og leieforholdet var etablert før representanten søkte om pendlerbolig. Utvalget foreslår å videreføre gjeldende regel på dette punkt.

4.6 Opphold av andre i pendlerboligen

Etter dagens regelverk er det ikke noe i veien for at pendlerboligene kan brukes av andre enn stortingsrepresentantene mens representantene bor der selv. Fremleie er derimot ikke tillatt. Representantene må årlig rapportere om bruk av pendlerboligen med en bekreftelse på at de selv bor der, og hvem de eventuelt bor sammen med. Ut over rapporteringen og kravet til at stortingsrepresentantene selv bor der, er det ikke noe formelt som begrenser hvem som kan bo i leilighetene.

Stortinget tilbyr egne familieleiligheter for representanter som tar med familien til Oslo.

Å være stortingsrepresentant innebærer for mange å være mye borte fra familien, som ofte blir boende på hjemmeplassen. At leilighetene kan benyttes av den nærmeste familien når de er på besøk i Oslo, bidrar til å underlette kontakten med familien i denne tiden.

Utvalget mener at hensynet til representantenes mulighet til å leve et normalt familieliv taler for at også voksne barn skal få bo sammen med representanten i pendlerleiligheten, så lenge representanten selv benytter leiligheten jevnlig. Utvalget mener derimot at det ikke er i overensstemmelse ordningens formål å gi fri adgang til at andre skal kunne bo i pendlerboligen.

Utvalget vil derfor foreslå at det legges begrensninger på muligheten for at representantene skal kunne bo i leiligheten sammen med andre enn den nærmeste familien. Utvalget ser likevel at det kan være tilfeller hvor andre enn den nærmeste familien får bo sammen med representanten i leiligheten over en periode. I slike saker foreslår utvalget at det kreves et vederlag for den aktuelle perioden for å dekke de ekstra kostnadene som påløper, som innkreves av administrasjonen i Stortinget basert på antall overnattingsdøgn.

Utvalget anbefaler at regler knyttet til dette innarbeides i «Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter» som inngås mellom Stortingets administrasjon og den enkelte stortingsrepresentant, eventuelt i retningslinjene for pendlerboligene eller loven.

Det er vanskelig å tenke seg et kontrollregime der Stortingets administrasjon fører oppsyn med hvem som til enhver tid oppholder seg i pendlerleilighetene. Det må som i dag løpende meldes fra til Stortingets administrasjon om det skjer endringer i hvem som bor i pendlerboligen. Det rapporteres også årlig hvem som bor i leiligheten.

Utvalget mener at ektefelle/samboer og barn skal ha anledning til å bo i leiligheten sammen med representanten. Dersom andre enn den nærmeste familien får bo i leiligheten sammen med representanten over en periode, skal dette rapporteres til Stortingets administrasjon, som innkrever et vederlag basert på antall overnattingsdøgn.

Utvalget foreslår at følgende tekst tas inn i avtalen om bruk av pendlerboligene:

«Representantens ektefelle/samboer og barn kan bo i leiligheten sammen med representanten. Dersom særlige hensyn foreligger, kan andre bo i leiligheten sammen med representanten. Dersom andre bor der sammen med representanten, skal Stortingets administrasjon kreve inn døgnbasert vederlag fra representanten. Presidentskapet fastsetter nivået på vederlaget.»

4.7 Dekning av kostnader i pendlerboligen

Pendlerboligen stilles i dag kostnadsfritt til disposisjon for representanten og er fullt møblert. Inkludert er strøm, oppvarming, offentlige avgifter, internett (fiber-nett), TV-dekoder, trappe- og gangvask, snømåking og strøing. Representanten selv må sørge for innboforsikring for private eiendeler og innbo.

Utvalget mener at det prinsipielt er riktig at pendlerboligene stilles kostnadsfritt til disposisjon for de som kommer inn under ordningen. De fleste representantene vil allerede ha utgifter knyttet til egen bolig på hjemstedet, og ordningen skal hindre at man får utgifter til ytterligere en bolig. Det kan stilles spørsmål ved om representantene bør dekke noen av utgiftene, for eksempel til strøm og oppvarming ut over et grunnforbruk. Noen av representantene vil i perioden de oppholder seg i pendlerboligen, spare utgifter til strøm i egen bolig. Dette vil dog i liten grad gjelde de som har familie boende hjemme. Dessuten vil det påløpe utgifter til grunnoppvarming i pendlerboligen også den tiden representanten ikke oppholder seg der.

Utvalget mener at det bør legges opp til en forvaltning av ordningene som gir insitamenter til en effektiv bruk av ressurser. At Stortinget fullt dekker kostnader til strøm og oppvarming, gir svake insentiver til energisparing i pendlerboligene. Samtidig er det viktig at en eventuell ordning med at representantene betaler noe av strømforbruket i boligen, er lett å administrere. Bytting av bolig underveis i perioden, mulige ønsker om selv å velge strømleverandør med mer knytter usikkerhet til hvordan en ordning med delbetaling fra representantene selv vil være å administrere. Dersom det trekkes en fast sum i måneden for strøm, vil ikke det gi noe insitamenter for å spare strøm. Samtidig vil en ordning hvor det skal dekkes en prosentandel av forbruket, være krevende å administrere.

Utvalget mener at representantene skal få dekket utgiftene knyttet til pendlerboligene på samme måte som tidligere, og forutsetter at Stortinget, som eier, installerer klimasmarte løsninger for energibruken i leilighetene.

4.8 Åpenhet og transparens

Åpenhet om representantordningene er viktig. Dette gjelder særlig for de ordningene som har stor offentlig interesse og en viss økonomisk betydning. Ordningen med pendlerboliger er av en slik karakter. Stortinget bør derfor etter utvalgets mening praktisere en stor grad av offentlighet rundt forvaltningen av denne ordningen. Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger og egenerklæringsskjemaet ved utleie av pendlerbolig er lett tilgjengelig på Stortingets nettside. Media og

den interesserte borger kan også kreve innsyn i hvilke stortingsrepresentanter som disponerer en pendlerbolig. Det krever likevel en viss innsats å få tilgang til opplysninger om den enkelte representant.

Utvalget mener at Stortinget må informere aktivt om hvem som har en av Stortingets pendlerboliger. Hensynet til sikkerhet og personvern må i denne sammenheng ivaretas, blant annet ved at adresser til pendlerboliger ikke gjøres offentlig. Derimot mener utvalget det bør kunne oppgis navn på hvilke stortingsrepresentanter som har pendlerbolig. Slike opplysninger vil ikke være mer inngripende enn de som allerede oppgis til registeret for stortingsrepresentantenes økonomiske interesser.

Utvalget mener at informasjon om hvilke representanter som til enhver tid har fått tildelt en pendlerbolig, bør gjøres offentlig.

4.9 God forvaltning

4.9.1 BEHANDLING AV SØKNAD OM PENDLERBOLIG

Utvalget mener at saksbehandlingen og vedtaket om tildeling av pendlerboliger fortsatt bør ligge hos Stortinget ved Stortingets presidentskap, og være delegert til Stortingets administrasjon. Stortingets administrasjon har siden høsten 2017 hatt delegert myndighet å treffe avgjørelse om tildeling i tråd med retningslinjene for tildeling av pendlerboliger.

Etter gjeldende retningslinjer må stortingsrepresentanten sende en søknad hvor behovet for bolig skal begrunnes og dokumenteres. Stortingets administrasjon vurderer søknaden opp mot vilkårene for pendlerbolig. Det er ikke klageadgang på tildelingen, men den enkelte kan likevel søke på nytt hvis det foreligger nye forhold eller behovet endrer seg.

Det må fremgå av søknadsskjemaet hva som skal være grunnlag for å få tildelt pendlerbolig. Gjeldende søknadsskjema er en elektronisk egenerklæring. I skjemaet må representantene bekrefte at de er folkeregistrert og faktisk bosatt mer enn 40 km i kjøreavstand fra Stortinget, og opplyse om folkeregistrert adresse. De må svare ja/nei på om de disponerer bolig til privat bruk på denne adressen, har utgifter knyttet til disposisjon av boligen på hjemsted, om boligen på hjemstedet er foreldrehjemmet, og om de eier bolig mindre enn 40 km fra Stortinget. Det må opplyses om søknaden gjelder pendlerbolig (har ikke bolig i dag) eller bytte av pendlerbolig. Det er videre presisert at representanter som disponerer en annen bolig innenfor avstandskravet, ikke har rett til pendlerbolig.

Utvalget mener at søknadsprosessen må være forutsigbar og kjent. Søknadsskjemaene er en del av den samlede kommunikasjonen til stortingsrepresentante-

ne om ordningen, og bør derfor inneholde informasjon om vilkårene for rett til pendlerbolig i tillegg til selve søknadsskjemaet, samt skattemessige forhold. Formålet med ytelsen må fremgå av skjemaet, og det må etterspørres relevant og tilstrekkelig informasjon til å kunne vurdere om vilkårene er oppfylt.

Relevant informasjon er i denne sammenhengen bostedsadresse i Folkeregisteret, hvorvidt denne er en egen privat bolig, og om søkeren disponerer en bolig innenfor avstandskravet, og i så fall om denne i sin helhet er utleid. I tillegg kan det være spørsmål om ulike behov knyttet til familiesituasjon eller av helsemessige årsaker.

Utvalget har notert seg at det i gjeldende søknadsskjema eksplisitt fremkommer at skjemaet er å anse som en egenrklæring, og mener det er viktig at stortingsrepresentantenes ansvar kommer tydelig frem. Søkeren bør i tillegg bekrefte at de har lest informasjonen, og forsikre at opplysningene de har gitt, er riktige. Utvalget har merket seg at Riksdagen i Sverige i sine tilsvarende skjemaer bruker formuleringen «på ære og samvittighet».

Utvalget har i prinsipp 6 lagt til grunn at tildeling av ytelser til representantene alltid bør ledsages av en kontroll av om vilkårene for tildelingen er oppfylt.

Ved tildeling av pendlerboliger har Stortingets administrasjon undersøkt om representantens bostedsadresse har vært utenfor 40 km kjørelengde fra Stortinget. I årene før elektroniske kart ble allment tilgjengelige, ble egne IT-verktøy anskaffet for å beregne avstand. Det har ikke vært kontrollert hvor den enkelte stortingsrepresentant faktisk bor. Behovet for, og bruken av, pendlerboliger har i stor grad vært tillitsbasert med en årlig egenrapportering fra representantene om hvor de er bosatt og for eksempel informasjon om andre, og i så fall hvem, som bor i pendlerboligen.

Av Skatteetatens vedtak i 2022 fremgår følgende vurdering av Stortingets administrasjons ansvar ved tildeling av pendlerboliger: «Det kan (...) som utgangspunkt ikke forventes at Stortingets administrasjon foretar nærmere undersøkelser der en politiker har besvart spørsmålene fra Stortingets administrasjon om faktum, med mindre svarene i seg selv eller øvrige opplysninger gir grunn til det. En seriøs arbeidsgiver som har lagt til rette for at arbeidstaker skal kunne gi relevant informasjon, må normalt kunne legge til grunn at de ansatte svarer korrekt på spørsmål om faktum og lojalt opplyser om relevante endringer. Det kan ikke forventes at Stortingets administrasjon generelt skal undersøke om den enkelte politiker er feilaktig registrert som bosatt i en kommune, enten fordi representanten har gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger til folkeregistermyndighetene eller fordi representanten har unnlatt å melde flytting til folkeregisteret.» Folkeregistermyndighetene har ansvar for å kontrollere at registrert bostedsadresse er korrekt.

Stortingets administrasjon har nylig fått tilgang til Folkeregisteret og kontrollerer om folkeregistrert bostedsadresse opplyst i søknad om pendlerbolig samsvarer med bostedsadressen registrert i Folkeregisteret.

Utvalget er oppmerksomme på at uregelmessigheter i bostedsregistrering i Folkeregisteret har vært en kilde til misforståelser og feil ved tildeling av pendlerboliger.

Utvalget mener at administrasjonen som utgangspunkt kan legge til grunn dokumentasjonen som representanten har oppgitt i, og vedlagt, søknadsskjemaet ved tildeling av pendlerbolig.

Ettersom det har vært uklarheter og misforståelser knyttet til stortingsrepresentanters bostedsadresse ved tildeling av pendlerboliger, mener utvalget at Stortingets administrasjon bør kontrollere om det er samsvar mellom bostedsadresse opplyst av stortingsrepresentanten og bostedsadresse registrert i Folkeregisteret.

4.9.2 OPPFØLGING OG RAPPORTERING

Det er Stortingets administrasjon som kontrollerer at vilkårene for å få tildelt pendlerbolig er oppfylt også underveis i stortingsperioden. Kontrollen baseres i utgangspunktet på rapportering fra representantene og er delvis tillitsbasert.

Administrasjonen sender årlig ut et rapporteringsskjema til representanter som disponerer pendlerbolig. Rapporteringsskjemaet er en elektronisk egenrklæring. Representanten skal bekrefte at vedkommende er folkeregistrert og faktisk bosatt utenfor avstandskravet. Videre skal det opplyses om folkeregistrert bostedsadresse. I rapporteringsskjemaet av desember 2022 er det flere og mer konkrete spørsmål i søknadsskjemaet enn tidligere. Endringene er foretatt på bakgrunn av Skatteetatens vedtak etter kontroll med grunnlaget for arbeidsgiveravgift for pendlerboliger høsten 2022.

Det fremgår av søknads- og rapporteringsskjemaet at representanten av eget tiltak umiddelbart skal informere Stortingets administrasjon om forhold som kan medføre at vilkårene for tildeling ikke lenger er oppfylt. Dette gjelder for eksempel endringer i bostedsforhold på hjemstedet eller knyttet til avstandskravet fra Stortinget. Dersom det skjer endringer i bostedsforhold på hjemstedet eller i Oslo, plikter representanten å sende inn skjema der opplysningene korrigeres.

4.9.3 SANKSJONER OG REAKSJONER

I delrapporten punkt 5.2.7 varslet utvalget at det vil være å vurdere om det kunne tenkes mindre inngripende tiltak ved overtredelse av reglene for pendlerbolig.

Retningslinjer for tildeling av Stortingets pendlerboliger inneholder en bestemmelse om å kalle tilbake

retten til pendlerbolig hvis «Avtale om bruk av pendlerbolig for stortingsrepresentanter» ikke er overholdt. Det er dessuten bestemmelser om erstatningsansvar ved skade på pendlerboligen i standard avtale om bruk av pendlerboliger, og det fremgår av retningslinjene at manglende overholdelse av avtalen kan medføre at tildelingen av pendlerbolig trekkes tilbake. For øvrig har administrasjonen ikke andre sanksjonsmidler enn å gå til politianmeldelse, noe som primært vil være aktuelt dersom noen har mottatt pendlerbolig på feil premisser (bedrageri).

Ombudsplikten medfører at det kan være problematisk å anvende reaksjoner som gjør det vanskeligere for representantene å ivareta sine plikter som folkevalgte. Tilbakekall er for eksempel et alvorlig inngrep som gjør det vanskelig for en stortingsrepresentant å kunne skjøtte vervet for gjestående del av fungeringsperioden. Utvalget vurderer at en sanksjon som å trekke tilbake adgangen til pendlerbolig er så inngripende at det skal en del til før det er aktuelt å gå til et slikt skritt. Unntak kan tenkes ved gjentatte eller alvorlige brudd på regelverket eller avtalen, som for eksempel fremleie av pendlerleiligheten uten at representanten bor der selv. Det skal også en del til for at et forhold er alvorlig nok til at politianmeldelse er aktuelt.

Utvalget mener derfor det kan være hensiktsmessig å ha et sett med egnede reaksjoner også for mindre alvorlige brudd på reglene, for eksempel å gi feil opplysninger som har begrenset betydning, eller mangelfull rapportering som ikke er vesentlig. Mulige reaksjoner kan være ulike former for skriftlige advarsler.

Også ved gjentatte eller alvorlige brudd på reglene mener utvalget at Stortinget bør ha noen reaksjonsmuligheter ut over skriftlig advarsel. Selv om det å trekke tilbake tildelingen av pendlerbolig er en inngripende sanksjon, foreslår utvalget at adgangen videreføres for tilfeller av gjentatte eller alvorlige brudd på regelverket eller avtalen. Utvalget mener at Stortingets adgang til å trekke tilbake tildelingen bør lovreguleres. En mindre inngripende sanksjon enn tilbaketrekking av tildelingen er å gi et gebyr for alvorlige brudd på regelverket. Utvalget mener at muligheten til å ilegge gebyr bør følge av avtalen som inngås mellom Stortinget og representanten om bruk av pendlerboligen, og foreslår derfor ikke å lovregulere det. I tillegg til dette vil en utvidelse av virkeområdet for bestemmelsen om tilbakebetaling, som omtales i punkt 9.5.1 nedenfor, innebære at Stortinget kan kreve tilbake den økonomiske verdien av pendlerboligen dersom en representant har fått tildelt pendlerbolig urettmessig.

Utvalget mener det bør gis skriftlig advarsel ved mindre alvorlige overtredelser av regelverket eller avtalen. Ved gjentatte eller alvorlige brudd kan det gis et gebyr eller tildelingen kan trekkes tilbake.

5. Reiser

I kapittel 5 drøfter utvalget ulike ordninger knyttet til Stortingets reisevirksomhet, som er og skal være stor. Den omfatter ulike typer reiser, med ulike formål og begrunnelse. Stortingsrepresentantenes reisevirksomhet er en viktig side ved utøvelse av vervet. For representanter som bor langt fra Oslo, er reising også en del av hverdagen for å opprettholde kontakten med hjemstedet og familien. Utvalget har ikke sett grunn til å foreslå begrensninger i reisevirksomheten, med unntak av at det foreslår å avskaffe ordningen med besøksreiser for representantenes familier (punkt 5.4). Utvalget erkjenner at særlige forhold ved stortingsvervet gjør det umulig å praktisere den samme forhåndskontrollen med reiser som gjøres i arbeidslivet. Utvalget ser at dette både stiller store krav til representantenes egen rapportering og vurdering, og til klarhet i formålet og rammene for de ulike reiseordningene. Ulike typer reiser er relevante for stortingsrepresentanter:

- Pendlerreiser (besøksreiser til hjemmet) er representantenes reiser mellom representantens hjemsted og Stortinget/pendlerboligen. Gjelder representanter som har folkeregistrert bosted utenfor avstandskravet.
- Familiereiser (besøksreise for familie) er reiser der Stortinget dekker besøk til Stortinget fra hjemstedet for representantens familie.
- Tjenestereiser er reiser representanten er på som ledd i utøvelsen av vervet, enten i Norge eller utenlands. Dette kan være reiser med fagkomité eller internasjonal delegasjon representanten er medlem av, eller individuelle møter og besøk.
- Arbeidsreiser er representantenes reiser til og fra Stortinget til og fra sin egen bolig eller pendlerboligen.

5.1 Innledning

Å være stortingsrepresentant forutsetter mye reising i Norge og internasjonalt, for eksempel knyttet til møter i Stortinget, komité- og delegasjonsreiser og reiser i egen valgkrets. Utgiftene knyttet til slike reiser blir store. Dette er en konsekvens av krav som følger av vervet, og ikke et privat anliggende. I tillegg kommer pendlerreiser fra hjemstedet til Stortinget for å delta på møtene der. For utgifter knyttet til reiser hvor reisens innhold og formål hovedsakelig er tjenesterelatert, er det naturlig at kostnadene dekkes av Stortinget. Det kan oppstå grensetilfeller, bl.a. der reisen inneholder en kombinasjon av private og tjenesterelaterte gjøremål. I slike tilfeller må representanten selv foreta en vurdering av hvilken del av reisen det er rimelig at skal dekkes av Stortinget. Representantene trenger imidlertid ikke ta hensyn til om møter og arrangementer er kombinert med

pendlerreiser, ettersom Stortinget uansett dekker reelle utgifter og hele reisen skattemessig anses som yrkesreise, se punkt 3.4.1.

I 2016 behandlet Stortingets administrasjon totalt ca. 14 000 reiser, hvorav 54 prosent innenlands tjenestereiser, 1 prosent besøksreiser fra familie, 4 prosent delegasjonsreiser, 5 prosent komitéreiser og 35 prosent pendlerreiser.

5.2 Gjeldende rett

Regelverket for dekning av reiseutgifter for stortingsrepresentanter er forankret i Grunnloven § 65 første ledd:

«Enhver representant og innkalt vararepresentant får av statskassen godtgjørelse bestemt ved lov for reiseomkostninger til og fra Stortinget og fra Stortinget til sitt hjem og tilbake igjen under ferier av minst 14 dagers varighet.»

Stortingsgodtgjørelsesloven §§ 8 til 13 regulerer Stortingets dekning av utgifter til ulike reiser, flytting og barnepass. I utvalgets delrapport, Dokument 18 (2021–2022), omhandler punkt 5.3 Pendlerreiser og 5.8 Tjenestereiser og barnepass, og det vises til rapporten for en gjennomgang av prinsippene for disse ordningene.

Stortingsgodtgjørelsesloven § 9 er hjemmel for dekning av reiseutgiftene representantene har på tjenestereise:

«Representanter som foretar tjenestereiser i sammenheng med utøvelsen av stortingsvervet, innenlands og utenlands, får dekket sine reiseutgifter etter reglene i statens alminnelige reiseregulativer, bestemmelser etter kapittel IV og retningslinjer etter § 8 fjerde ledd.»

§ 9 inneholder blant annet også nærmere regler knyttet utenlandsreiser og ledsager på reise.

Med hjemmel i stortingsgodtgjørelsesloven § 8 fjerde ledd har Stortingets presidentskap gitt Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter, vedtatt 1. juni 2017 og revidert 8. desember 2022. Av retningslinjene § 1 fremgår det at bestemmelsene i loven og i retningslinjene utfylles av statens alminnelige reiseregulativer. Retningslinjene gir videre utfyllende bestemmelser for dekning av ulike typer reiser: § 4 Tjenestereiser, § 5 Daglige arbeidsreiser, § 6 Pendlerreiser (besøksreiser i hjemmet), § 7 Deltakelse i bisettelser og begravelser, § 8 Besøksreiser for familien og § 17 Utgifter til flytting.

Stortingsgodtgjørelsesloven § 10 første ledd gir bestemmelser om at Stortinget anses som fast arbeidssted for representantene. Med mindre noe annet er særskilt bestemt, betraktes arbeidsreiser mellom Stortinget og bosted (pendlerbolig eller privat bolig) som privatreiser og dekkes av representantene selv. Stortingsrepresentanter får eventuelt skattefradrag for arbeidsreiser etter

alminnelige regler (avstandsfradrag). Dekning av pendlerreiser innberettes for å avskjære fradragsretten.

5.3 Pendlerreiser (besøksreiser til hjemmet)

Representanter som er pendlere, kan få dekket reiseutgifter (besøksreiser til hjemmet) etter stortingsgodtgjørelsesloven § 10 tredje ledd. Dette innebærer etter dagens regler at representanter som bor mer enn 40 km fra Stortinget, kan få dekket reiseutgifter mellom Stortinget eller pendlerboligen og representantenes hjemsted inntil én gang tur/retur per uke. Representanter med barn under 20 år som bor på hjemstedet, kan få dekket utgifter til inntil én ekstra hjemreise per uke. Det er kun reelle reiseutgifter som dekkes ved pendlerreiser, ikke kosttillegg.

I uker med helligdag tirsdag, onsdag eller torsdag dekkes ytterligere én pendlerreise tur/retur hjemsted og Oslo. Det dekkes inntil to pendlerreiser tur/retur i slike uker, også for representanter med barn under 20 år.

Utvalget konkluderte i delrapporten at ordningen med dekning av pendlerreiser videreføres. Videre skulle det vurderes å endre aldersgrensen fra under 20 år til under 18 år som grunnlag for en ekstra pendlerreise i uken.

Utvalget foreslår at ordningen med dekning av pendlerreiser videreføres, men at avstandskravet økes til 50 km.

Utvalget mener det er naturlig at aldersgrensen som grunnlag for en ekstra pendlerreise i uken er myndighetsalder, og foreslår å endre aldersgrensen til og med det kalenderåret barnet fyller 18 år, men understreker at det i særlige tilfeller kan gis unntak.

5.3.1 REISER VED HASTEINNKALLING TIL MØTER PÅ STORTINGET FOR PENDLERE

Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter § 6 Pendlerreiser (besøksreiser til hjemmet) fastslår at dersom antallet reiser per uke overstiger det representanten har krav på etter loven, er reisen å anse som en privat reise, med mindre den er gjennomført i tjenestesammenheng og dekkes som tjenestereise.

Hasteinnkallinger til møter i plenum, komité, herunder til den utvidete utenriks- og forsvarskomité (DUUFK), mellom parlamentariske ledere og i presidentskapet kan komme etter representanten har reist tilbake til hjemmet. Utvalget er kjent med at det har vært spørsmål om hjemmel for å få dekning av reiseutgifter til den ekstra reisen for representanter som har brukt opp pendlerreiser den aktuelle uken. Slike reiser har vært definert som arbeidsreiser.

Stortingets presidentskap besluttet høsten 2022, med virkning fra 17. juni 2022, å endre den aktuelle bestemmelsen i Retningslinjer om reisedekning for stor-

tingsrepresentanter § 6, som etter endringene har fått følgende tillegg:

«Nytt § 6 andre ledd:

Representanter kan få dekket reiseutgifter mellom hjemsted og Stortinget/pendlerbolig ut over det antall pendlerreiser representanten har krav på etter loven, forutsatt at representanten blir innkalt til møte som ledd i den parlamentariske virksomheten på så kort varsel at deltagelse utløser en ekstra pendlerreise.»

Det er et overordnet mål at representanter fra ulike deler av landet skal kunne delta på og få dekket reiser til utøvelse av vervet på Stortinget. Utvalget mener at endringen som er gjort av Stortingets presidentskap her bidrar til å oppfylle dette formålet.

Utvalget mener at representanter ved ekstraordinære innkallinger og møter knyttet til den parlamentariske virksomheten bør få dekket reiseutgifter, forutsatt at innkallingen kommer etter at pendlerreisen(e) den aktuelle uken er benyttet eller bestilt.

5.3.2 REISER VED HASTEINNKALLING TIL MØTE PÅ STORTINGET I PLENUMSFRIE PERIODER VED OPPHOLD ANNET STED ENN HJEMSTED

Ved hasteinnkalling til plenumsmøter eller komitémøter i plenumsfrie perioder kan representanter befinne seg annet sted enn hjemsted, mer enn 40 km fra Stortinget, på innkallings- og møtetidspunkt. Ved hasteinnkalling i plenumsfrie perioder kan det også forekomme at representanten oppholder seg utenlands.

Presidentskapet besluttet 4. juni 2020 at ved innkalling til Stortinget i perioden Stortinget ikke er samlet, dekkes reiseutgifter til og fra Stortinget også for disse representantene.

Utvalget ser at det kan være behov for å hasteinnkalle representanter til stortingsmøter i plenumsfrie perioder. Dette er reiser knyttet til parlamentarisk virksomhet og utøvelse av vervet som det er naturlig at Stortinget dekker, også når representanten reiser til Stortinget fra andre steder enn hjemstedet. Dersom representanten på det aktuelle tidspunkt befinner seg i utlandet, bør presidentskapet som i dag normalt vurdere å kalle inn vara i stedet.

Utvalget mener det er viktig at en ordning med reisedekning ved hasteinnkallinger begrenses til ekstraordinære møter i Stortinget.

Riksdagens medlemmer i Sverige har også rett til dekning av reiseutgifter til Riksdagen dersom reisen er i forbindelse med en ekstraordinær hendelse eller av en årsak som ikke kunne forutsees.

Stortingets presidentskap besluttet høsten 2022, med virkning fra 17. juni 2022, å endre den aktuelle bestemmelsen i Retningslinjer om reisedekning for stor-

tingsrepresentanter, som etter den seneste endringen 8. desember lyder:

«Nytt § 5 andre ledd:

Representanter kan få dekket reiseutgifter tur/retur Stortinget ved hasteinnkalling til møter som ledd i den parlamentariske virksomheten i plenumsfri periode i forbindelse med jul, påske og sommer samt helger. Slik utgiftsdekning forutsetter at representanten på innkallings- og møtetidspunktet befinner seg på annet sted enn hjemsted og mer enn 40 km fra Stortinget. For reiser fra/til utlandet må søknad om utgiftsdekning behandles av presidentskapet.»

Utvalget foreslår å opprettholde hjemmel til reisedekning ved hasteinnkalling til møter som er ledd i den parlamentariske virksomhet, i plenumsfrie perioder når representanten befinner seg mer enn 50 km fra Stortinget.

5.3.3 TJENESTEREISER UTLAND

I delrapporten antydte utvalget at det ikke ville være nødvendig å gå nærmere inn på reglene for tjenestereiser til utlandet. Regelverket for planlegging, godkjenning og gjennomføring av utenlandsreiser er hensiktsmessig og fungerer etter utvalgets vurdering etter formålet. Utvalget har blitt oppmerksom på et forhold det likevel vil ta opp. Det gjelder tilfeller hvor stortingsrepresentanten ankommer Gardermoen på kvelden og skal videre med fly tidlig neste dag. Etter dagens regelverk er det bare mulig å få dekket overnatting på Gardermoen i de få tilfellene der det ikke er mulig å reise med kollektivtrafikk til og fra Gardermoen, som gjelder mellom omkring klokken 01:00 og 05:30.

Utvalget mener at dersom en representant ankommer Gardermoen på kvelden og det er mindre enn 12 timer til flyavgang neste dag, kan vedkommende få dekket utgifter til overnatting på Gardermoen. Stortingsrepresentantene skal reise videre på oppdrag, og det er viktig at det legges til rette for at de får et hensiktsmessig reiseopplegg.

Utvalget foreslår at det innarbeides en regel i Stortingets retningslinjer om reisedekning at overnatting på Gardermoen dekkes ved tjenestereiser til/fra utlandet dersom det er mindre enn 12 timer mellom ankomst til Gardermoen og oppsatt avgangstid for flyet neste dag.

5.3.4 OMFORENT STEDSDEFINISJON AV PENDLERBOLIG OG PENDLERREISER

I delrapporten er det varslet at utvalget vil vurdere en omforent definisjon av bostedskravet for pendlerordninger. Det er gitt følgende begrunnelse:

I gjeldende regelverk er kravet til pendlerreiser definert på en annen måte enn ved kravet til pendlerbolig. Ut fra ordlyden er det uklart om bostedskravet er det samme for disse pendlerordningene.

Utgiftsdekning av pendlerreiser (besøksreiser i hjemmet) fremkommer i stortingsgodtgjørelsesloven § 10 tredje ledd første punktum:

«Representanter som bor mer enn 40 km fra Stortinget, kan få dekket reiseutgifter mellom Stortinget eller pendlerboligen og representantenes hjemsted inntil én gang tur/retur per uke.»

Det er ingen nærmere definisjon i stortingsgodtgjørelsesloven av hva som menes med «bor» eller «hjemsted». Heller ikke i «Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter» er det en nærmere presisering. Av praksis følger det at Stortinget anser bosted som å være bostedsadressen i Folkeregisteret. Reise fra Stortinget eller pendlerboligen til en annen adresse skal ikke dekkes som pendlerreise. Det er mulig å søke om permanent pendling til annen adresse enn registrert bosted i Folkeregisteret, men da blir pendlerreisene skattemessig ikke regnet som yrkesreise. Det er ikke anledning til å veksle mellom å pendle til flere adresser.

For pendlerdiett viser stortingsgodtgjørelsesloven til om representanten er å anse som pendler etter skattelovforskriften § 3-1-2. Utvalget foreslår å fjerne retten til pendlerdiett, og i så fall vil bostedskravet for pendlerdiett ikke ha interesse.

Utvalget foreslår at Stortingets utgiftsdekning av pendlerreiser fortsatt skal gjelde til/fra bostedsregistrert adresse, og at dette må gå frem av stortingsgodtgjørelsesloven. Utvalget foreslår samtidig at rett til pendlerbolig knyttes til bostedsregistrert adresse. Det innebærer at samme definisjon av bosted kan legges til grunn for både pendlerreiser og pendlerboliger.

5.4 Familiereiser (besøksreiser for familien)

Reglene om dekning av utgifter til besøksreiser for familien er gitt i stortingsgodtgjørelsesloven § 12 og er presisert og utdypet i retningslinjene for reisedekning § 8 Besøksreiser for familien. Representanter kan få dekket reiseutgifter mellom bostedsregistrert adresse og Oslo for medlemmer av representantens husstand samt egne barn under 18 år. Som medlemmer av husstanden menes ektefelle, samboer og barn under 18 år. For representantens barn under 18 år med annet bosted enn representantens hjemsted dekkes reisekostnad mellom barnets hjemsted og Oslo. Ordningen omfatter inntil to besøksreiser per berettiget person per år for representanter som bor mer enn 40 km fra Oslo. Representanter som har foreldreansvar for barn alene, kan i tillegg få dekket reiseutgifter til ledsager for barnet inntil det fylles 12 år. Innkalte vararepresentanter som har gjort tjeneste i til sammen seks måneder eller mer i løpet av et kalenderår, har også rett til dekning av besøksreiser.

Stortinget dekker reise tur/retur Oslo med billigste reisemåte. Utgifter til kost og overnatting dekkes ikke for familiereiser. Utgiftsdekningen er skattepliktig som arbeidsinntekt for stortingsrepresentanten.

Utvalget vil fremheve at begrunnelsen og formålet med ytelsen er at stortingsrepresentanter skal kunne ha samvær med familien når de er i Oslo for å utøve vervet. De senere årene har det imidlertid skjedd endringer i måten stortingsmøtene legges opp. Stortingsmøtene starter i en normal uke tirsdag kl. 10 og avsluttes torsdag ettermiddag. Det er også faste tider for votering. Dette gjør at representanter som pendler langveis fra, er om lag halvparten av uka på Stortinget/i Oslo, og resten av uka i eget valgdistrikt. De som bor nærmere, kan også reise hjem de dagene det er møte i Stortinget. Slik utvalget ser det, er dermed begrunnelsen for ordningen sterkt redusert, siden den nye organiseringen av møtene gjør at representantene kan tilbringe mer av tiden hjemme med familien.

Utvalget foreslår at ordningen med familiereiser (besøksreiser for familien) avvikles.

Utvalget er kjent med at det har vært reist spørsmål om hvorvidt ektefelle/partner kan få dekket pendlerreise når det er nødvendig for at representanten som ammer, skal utøve vervet. Utvalget mener det er viktig at ordningene for representantene legger til rette for at mennesker i ulike livsfaser kan la seg velge til Stortinget, og at stortingsrepresentanter som får barn i stortingsperioden, skal kunne skjøtte vervet. Utvalget viser til at ordningen med pendlerreiser er forbeholdt stortingsrepresentantene, og vil derfor likevel ikke anbefale at ordningen utvides til å dekke pendlerreiser for partner.

5.5 Tjenestereise

I delrapporten fremkommer det at det grunnleggende hensynet bak bestemmelsene om tjenestereiser innenlands er at alle stortingsrepresentanter skal ha samme mulighet til å utøve vervet, uavhengig av hvor i landet de bor. Av hensyn til friheten til å møte med den representanten ønsker, taler prinsipielle hensyn mot en forhåndskontroll før tjenestereiser utføres. Derimot bør det være kontroll før refusjon av reiseutgifter utbetales. For arbeidstakere skal tjenestereiser som hovedregel godkjennes av overordnet før reisen utføres.

Utvalget varslet i delrapporten at det ville vurdere om det skal utarbeides mer utfyllende kriterier for hva som skal kunne regnes som en innenlands tjenestereise. Dette gjelder særlig i tilfeller hvor representanten foretar en individuell tjenestereise. Ved komitéreiser og tjenestereiser i forbindelse med større møter og konferanser vil ofte hensyn til deltakelse på arrangement på kveldstid og tidlig møtestart neste dag stille situasjonen annerledes.

Både reisetid og reiselengde kan være aktuelle vilkår for at man kan sies å være på tjenestereise. I Sverige er det for eksempel en regel at man må være minst 50 km borte fra tjenestestedet (hjemstedet) for at man skal ha krav på overnatting på hotell, med noen unntak for komitéreiser, delegasjoner og andre organiserte arrangement.

Utvalget foreslår å innføre en regel om at representanter må være minst 50 kilometer borte fra sitt hjemsted for å ha rett til hotellovernatting og diett, med unntak for komitéreiser og andre organiserte arrangement direkte forbundet med utøvelse av vervet. Unntak kan også gis der overnatting nærmere enn 50 km fra hjemstedet inngår i en lengre reise, slik at en retur til hjemstedet underveis vil gjøre reisen urimelig lang.

5.6 Dekning av utgifter til øvrige reiser

5.6.1 REISE VED TILTREDELSE OG FRATREDELSE

Representanter som bor mer enn 40 km fra Stortinget, kan få dekket reiser til og fra Stortinget ved tiltredelse og fratrede, sesjonsåpning og avslutning i medhold av stortingsgodtgjørelsesloven § 10 fjerde ledd. Ved bruk av egen bil til reiser dekkes kilometergodtgjørelse etter satsene for tjenestereiser i staten.

Denne bestemmelsen tar utgangspunkt i Grunnloven § 65 og sørger for like vilkår mellom representantene, slik at alle uavhengig av geografisk tilhørighet og økonomi kan reise til Stortinget for å utøve sitt verv.

Utvalget foreslår at ordningen med dekning av utgifter til reise ved tiltredelse og fratrede skal opprettholdes, men at avstandskriteriet endres til 50 km fra Stortinget.

5.6.2 REISE VED SYKEPERMISJONER ELLER VELFERDSPERMISJONER

Representantene kan få dekket reiseutgifter for én reise tur/retur Stortinget og hjemsted eller annet innenlands oppholdssted ved permisjon på grunn av sykdom, skade eller velferdsgrunner, i medhold av stortingsgodtgjørelsesloven § 10 femte ledd. Ved bruk av egen bil til reiser dekkes kilometergodtgjørelse etter satsene for tjenestereiser i staten.

Det følger av Grunnloven at representanters reiseomkostninger mellom Stortinget og hjemsted skal dekkes. Ved sykepermisjon og velferdspolispermisjon kan representanter måtte reise til andre steder enn hjemsted, f.eks. ved pleie av nærstående familie. Ordningen innehar dermed en viss fleksibilitet for å dekke reise til andre oppholdssted enn hjemstedet.

Utvalget viser til at det kan være behov for fleksibilitet ved syke- eller velferdspolispermisjon, og mener ord-

ningen med dekning av utgifter til én reise knyttet til permisjonen bør opprettholdes.

5.6.3 REISE FOR DELTAKELSE VED BEGRAVELSER ELLER BISETTELSE

I retningslinjene om reisedekning § 7 er det gitt bestemmelser om at representantenes deltakelse ved begravelser eller bisettelser skal behandles som tjenestereiser. Det er representantene selv som må vurdere om deltakelse er knyttet til vervet som stortingsrepresentant. Ved underskrift på reiseregningen bekrefter de at de aktivt har gjort denne vurderingen.

Utvalget mener at reise for deltakelse ved begravelser eller bisettelser fortsatt kan dekkes av Stortinget som tjenestereise. Bestemmelsen bør tas inn i loven med presisering av at deltakelse må være knyttet til vervet som stortingsrepresentant.

5.6.4 TRANSPORT TIL OG FRA STORTINGET VED SYKDOM ELLER SKADER

Representanter kan få dekket særlige utgifter til transport til og fra Stortinget ved sykdom eller skader, i medhold av stortingsgodtgjørelsesloven § 10 første ledd fjerde punktum. Ved bruk av egen bil dekkes utgifter etter satsene for tjenestereiser i staten.

Ordningen tilrettelegger for at representanter skal kunne utøve vervet på like vilkår ved at arbeidsreiser i disse tilfeller dekkes av Stortinget. Alternativet til transport vil i slike tilfeller ofte være sykepermisjon. Navn yter også reisetilskudd til arbeidsreiser for yrkesaktive grupper som et alternativ til sykefravær. Ordningen bidrar derfor til at stortingsrepresentanter har samme rettigheter som andre grupper.

Utvalget mener ordningen med dekning av transport ved sykdom eller skader skal bestå, men at det bør være krav om at legeerklæring legges frem når ordningen benyttes.

5.6.5 DEKNING AV ARBEIDSREISER

Stortinget anses som fast arbeidssted for representantene. Med mindre noe annet er særskilt bestemt, betraktes arbeidsreiser mellom Stortinget og bosted som privatreiser og dekkes av representantene selv. I medhold av § 5 i retningslinjene om reisedekning for stortingsrepresentanter vil arbeidsreiser likevel i noen tilfeller kunne dekkes.

I § 5 første ledd bokstav a er det gjort unntak for arbeidsreiser som skjer i sammenheng med tjenestereise. Representanter som er innom Stortinget, pendlerbolig eller privat bolig i Oslo-området på vei til eller fra tjenestereise, kan bruke hjemstedsadressen som reisens start- eller endepunkt. Forutsetningen er at oppholdet på

Stortinget er kort, og at representanten ikke utfører alminnelig arbeid. Formålet med oppholdet må ha direkte tilknytning til den påfølgende tjenestereisen i form av f. eks. å hente materiell eller personer. Dette er regulert i retningslinjene om reisedekning § 4 andre ledd.

Et annet unntak fra hovedregelen om at arbeidsreiser dekkes av representantene selv, finnes i § 5 første ledd bokstav b. Her fremgår at nødvendige drosjeutgifter til hjemreise ved møter i Stortinget eller komiteene som varer lenger enn til kl. 22.00, også kan dekkes. Representanter som har pendlerbolig eller privat bolig i Oslo, får dekket reisen dit.

Utvalget mener hovedregelen om at representanten selv dekker kostnader knyttet til arbeidsreiser mellom bosted og Stortinget, bør videreføres. Det samme gjelder dagens unntak fra hovedregelen hvor det er naturlig at Stortinget dekker reiseutgifter knyttet til utøvelsen av vervet.

Utvalget foreslår at det synliggjøres i loven at presidentskapet kan gi retningslinjer om dekning av utgifter til arbeidsreiser i særlige tilfeller.

5.6.6 DEKNING AV UTGIFTER TIL FLYTTING

Representantene kan få dekket nødvendige utgifter til én flytting fra hjemsted til bolig innenfor avstandskravet og én flytting fra bolig innenfor avstandskravet til hjemsted i medhold av stortingsgodtgjørelsesloven § 11. Dette gjelder ikke innkalte vararepresentanter.

Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter § 17 gir vilkår for dekning av flytteutgifter. Flyttebyrået Stortinget har avtale med, skal etter hovedregelen benyttes. Dersom flyttebyrået ikke har kapasitet eller har områdebegrensninger, kan annet flyttebyrå benyttes. Egen bil kan benyttes i stedet for flyttebyrå. Kjøregodtgjørelse tilsvarende statens satser for innenlandsreiser dekkes for én reise fra hjemsted til bolig innenfor avstandskravet og én reise fra bolig innenfor avstandskravet til hjemsted.

Vararepresentanter som møter fast for stortingsrepresentanter som er i regjering, får dekket flytteutgifter etter reglene ovenfor. Vararepresentanter som møter under syke- eller foreldrepermisjoner og er tildelt pendlerbolig, får dekket utgifter til bruk av egen bil etter kilometersats for én reise fra hjemsted til bolig innenfor avstandskravet og én reise fra bolig innenfor avstandskravet til hjemsted.

Flytting mellom pendlerboliger må representantene selv bekoste. Statens særavtale om dekning av flyttegodtgjørelse utfyller reglene så langt det passer. Stortingets administrasjon kan treffe avgjørelse i saker etter denne bestemmelsen.

Utvalget viser til at dekning av flyttekostnader til og fra bolig innenfor avstandskravet følger av vervet og bidrar til like vilkår mellom representantene, og mener ordningen bør opprettholdes.

5.7 Miljøhensyn ved valg av transportmiddel

Det fremgår av stortingsgodtgjørelsesloven § 8 første ledd at alle reiser som dekkes av Stortinget, skal foretas på den mest kostnadseffektive måte så langt det er forenlig med reisens formål. Dette betyr for eksempel at fly skal benyttes dersom det er billigere å reise med fly enn tog.

Stortingets presidentskap besluttet i desember 2022 å ta inn en bestemmelse i Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter (§ 3) om at:

«Det kan tas klima- og miljøhensyn ved bestilling og gjennomføring av reiser. Klima-/miljøgevinsten må likevel stå i et rimelig forhold til merkostnaden ved å benytte miljøvennlige alternativer. Der vektlegging av miljøhensyn gir merkostnader, må det redegjøres for dette i reiseregningen.»

Etter utvalgets oppfatning bør det være mulig å velge et mer miljøvennlig alternativ for transport selv om det ikke er billigst.

Utvalget mener det er i samsvar med utviklingen i samfunnet for øvrig at miljøhensyn legges inn som et kriterium ved vurderingen av valg av transportmiddel, sammen med kostnadseffektivitet.

5.8 Åpenhet og transparens

Stortinget publiserer i dag oversikt over komiteenes og delegasjonenes reiser på nettsiden stortinget.no. Det tar tid før deltagerne har rapportert inn sine faktiske utgifter og regnskapet for hver reise er klart, og kan publiseres med korrekte tall.

Det gis innsyn i representantenes reiseregninger. Dette skjer på forespørsel. Utvalget mener at Stortinget bør synliggjøre kostnadene og antall knyttet til ulike former for tjenestereiser, inkludert delegasjonsreiser og komitéreiser.

Utvalget foreslår at Stortinget publiserer informasjon om den totale mengden av ulike former for reiser på et overordnet nivå, fortrinnsvis på Stortingets nettsider.

5.9 God forvaltning

Tjenestereiser for arbeidstakere skal normalt forhåndsgodkjennes av en overordnet. Av prinsipielle grunner er ikke stortingsrepresentanter underlagt tilsvarende kontroll i forkant av reiser innenlands. Representantene er ikke ansatte, men utøver sitt verv på mandat fra velger-

ne. I utøvelsen av vervet må de kunne møte hvem de vil, hvor de vil, uten noen forutgående godkjenning eller kontroll. Stortingets administrasjon har derfor behov for egnet dokumentasjon i etterkant for å kunne etterprøve at reisen faktisk ble gjort som ledd i tjenesten, og dermed skal dekkes av Stortinget. Innenlands komitéreiser skal ha samtykke fra Stortingets presidentskap i forkant av reisen, jf. Stortingets forretningsorden § 28.

5.9.1 TIDSFRISTER FOR KRAV ETTER TJENESTEREISE OG REISEREGNINGER

Utvalget varslet i delrapporten at det ville vurdere å innføre en foreldelsesfrist for oppgjør av reiseregninger. En foreldelsesfrist styrker muligheten for kontroll av reiseregninger og gjør det enklere å vurdere om reisene skal dekkes av Stortinget. Dette vil være en sikkerhet for både representanten selv og Stortingets administrasjon.

Det følger av stortingsgodtgjørelsesloven § 8 tredje ledd at reiseregninger skal gjøres opp snarest. I § 9 om utgifter på tjenestereise fremgår det at representanter får dekket sine reiseutgifter etter reglene i statens alminnelige reiseregulativer. Etter reiseregulativene skal reiseregning sendes arbeidsgiver «snarest». Krav foreldes etter 3 år i henhold til den alminnelige foreldelsesfristen i foreldelsesloven § 2. Utvalget er kjent med at reiseregninger tidvis leveres lenge etter at reisen er gjennomført, noe som vanskeliggjør kontrollen. Utvalget har vurdert forvaltningsmessige gevinster ved å etablere en kortere foreldelsesfrist for representantenes krav om reisedekning. Utvalget kan ikke se at regelverket for stortingsrepresentanter bør avvike fra den alminnelige lovgivningen på feltet. En kortere foreldelsesfrist for stortingsrepresentanter måtte eventuelt også vært vurdert mot Grunnloven § 65.

Utvalget mener den alminnelige foreldelsesfristen fortsatt skal gjelde for reiseregninger fra stortingsrepresentanter.

Fristen for å levere reiseregning er kortere der utlegg til reise er gjort av Stortinget, for eksempel ved at Stortinget betaler flybilletter uten at representanten selv legger ut. Dersom slike reiser ikke er dokumentert innen tre måneder, kan det gjøres trekk i godtgjørelse eller overgangsytelser, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 20 fjerde ledd. Kravet frafalles eller tilbakebetales ved dokumentasjon av utlegget.

Utvalget foreslår å opprettholde Stortingets mulighet til å trekke i fremtidige ytelser der utlegg betalt direkte av Stortinget ikke er dokumentert innen tre måneder.

5.9.2 ETTERPRØVING AV REISER

Stortingsrepresentantenes reiser skal dokumenteres så langt det lar seg gjøre, jf. Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter § 2. Der dokumentasjon ikke kan fremskaffes, redegjøres det for årsak til dette i reiseregningen. Beskrivelse av reisens formål, tid og sted samt dokumentasjon av utgifter som skal følge reiseregningen, må legges ved før den sendes til behandling og utbetaling. Dette er viktig for å dokumentere at og når reisen har funnet sted, og med det oppgitte formålet.

Den enkelte representant bekrefter med sin signatur at reisen er av en slik art at den gir rett til utgiftsdekning etter bestemmelser i lov og retningslinjer. Dersom det er foretatt privat reise i kombinasjon med tjenestereise, skal det redegjøres for dette i reiseregningen.

En gjennomgang i 2018/2019 førte til innstramninger i regelverket for dokumentasjon av reiser.

Ved behandling av reiseregninger har Stortingets administrasjon kontrollert om reisen oppfyller vilkårene, for eksempel for tjenestereise, pendlerreise eller besøksreise for familien, og om bilag og dokumentasjon foreligger slik at reiseregningene kan godkjennes for utbetaling og senere etterprøves. Det er ikke kontrollert om reisen faktisk er gjennomført, ut over disse dokumentasjonskravene. Det kreves for eksempel ikke at representanten fremlegger boardingkort som dokumentasjon på at en flyreise er gjennomført. Flybilletter er i alminnelighet bestilt og forhåndsbetalt av Stortingets administrasjon og er ikke et utlegg representantene får refundert.

Det følger av både stortingsgodtgjørelsesloven og retningslinjene om reisedekning at reiser skal dokumenteres så langt det lar seg gjøre. Der dokumentasjon ikke er mulig å legge ved, skal det redegjøres for årsaken i reiseregningen. I disse tilfellene fungerer kommentarer på reisebilaget som en egenerklæring, som kan oppfylle dokumentasjonskravet. Den enkelte representant bekrefter med sin signatur at reisen er av en slik art at den gir rett til utgiftsdekning. I 2019 besluttet Stortingets presidentskap at administrasjonen skulle føre utvidet kontroll med reiseregningene. I 2020 ble det anskaffet et eget IT-verktøy som fra 2021 er tatt i bruk for etterkontroll av representantenes reiseregninger etter avsluttet år. Systemet benyttes i vurdering av vesentlighet og risiko og identifiserer høye refusjoner, mange ulegitimerte refusjonskrav eller andre forhold som gjør at administrasjonen bør se nærmere på en representants reiser. Ved behov tar administrasjonen kontakt med enkeltrepresentanter for en gjennomgang av reiseoppgjør.

Utvalget understreker viktigheten av kontroll med dokumentasjon i etterkant av reiser der Stortinget dekker reisegodtgjørelse, og har merket seg at Stortinget har

forsterket kontrollen med reiseregninger. Offentlig innsyn i representantenes reiseregninger bidrar også med en viss kontroll.

6. Fratredelse og etterlønn – omstillingsordninger

I kapittel 6 behandles ordninger som skal legge til rette for en god overgang mellom tiden på Stortinget og et normalt yrkesliv for avgående stortingsrepresentanter. Utvalget er delt i vurderingen av disse ordningene. Et samlet utvalg mener at dagens ordning med fratredelsesyttelse i tre måneder bør bestå. Ut over denne perioden mener et flertall i utvalget at representanter som har vært innvalgt på Stortinget i minst to sammenhengende valgperioder, skal ha rett til inntil seks måneders ytterligere ytelse. Forutsetningen er at perioden med ytelse benyttes til aktiv arbeidssøking, kompetanseheving eller oppstart av egen virksomhet, og at mottakeren ikke har fylt 67 år. Flertallet foreslår at disse ytelsene samles i en ordning som gis navnet «omstillingsytelse». Flertallets forslag innebærer en reduksjon av maksimal ytelsesperiode med seks måneder sammenlignet med dagens etterlønnssordning. Adgangen til også å benytte perioden med ytelsen til å starte egen virksomhet innebærer en utvidelse sammenlignet med dagens etterlønnssordning, men ligner tilsvarende adgang for mottakere av dagpenger.

6.1 Innledning

I dag er det to ordninger som har som formål å lette overgangen mellom å være innvalgt på Stortinget og å gå tilbake til et vanlig arbeidsliv: fratredelsesyttelse og etterlønn. Begge ytelsene innvilges av Stortingets presidentskap etter søknad.

Det er redegjort nærmere for disse ordningenes hjemmel og innretning i utvalgets delrapport, Dokument 18 (2021–2022), punkt 5.5 og 5.6. I delrapporten varslet utvalgets flertall at det i sluttrapporten vil vurderes følgende forhold knyttet til disse ordningene:

1. Foreslå at ordningen for fratredelsesyttelse består, men vurdere innretningen og nivået.
2. Vurdere tiltak som hindrer at fratredelsesyttelse brukes til unødvendig utsettelse av (gjen)inntreden i betalt arbeid.
3. Vurdere tiltak som gir aktiv åpenhet og offentlighet om reglene for samt bruken av fratredelsesyttelse.
4. Ta opp hele etterlønnssordningen til vurdering og se den i sammenheng med fratredelsesyttelsen, herunder om etterlønnssordningen skal videreføres og i så fall med hvilket ytelsesnivå, om det skal innføres differensiering etter ansiennitet, og om det skal gjø-

res endringer i adgangen til å ta utdanning under etterlønn.

Et mindretall, utvalgsmedlemmet *Karin Andersen*, varslet i en merknad at hun blant annet går inn for at ordningen med etterlønn bør fjernes og stortingsrepresentanter gis rettigheter til oppfølging i Nav som om de hadde vært arbeidstakere. Hun støtter opprettholdelse av fratredelsesyttelse de første tre månedene etter uttreden.

6.1.1 GJELDENE RETT

Fratredelsesyttelse er hjemlet i stortingsgodtgjørelsesloven § 15, med utfyllende bestemmelser i §§ 17 og 18 (se også § 20 om tilbakebetaling av ytelser), og i retningslinjer om praktisering av fratredelsesyttelse, vedtatt av Stortingets presidentskap 25. april 2013. Fratredelsesyttelse er en overgangsordning etter endt tjeneste som folkevalgt, som ved behov sikrer stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter en inntekt i inntil tre måneder etter fratredelse. Innkalte vararepresentanter som har møtt sammenhengende i minst 12 måneder i én valgperiode, kan også tilstås fratredelsesyttelse. Stortingets presidentskap kan i spesielle tilfeller beslutte at innkalt vararepresentant skal tilstås fratredelsesyttelse i inntil én måned ved kortere møtetid. Fratredelsesyttelsen tilsvarende den faste månedlige godtgjørelsen. Tillegg for verv som stortingspresident, visepresident eller komitéleder inngår ikke ved fratredelsesyttelse (§ 15), det vil si at fratredelsesyttelsen er lik for alle som har vært stortingsrepresentant i minst 12 måneder.

Etterlønn er hjemlet i stortingsgodtgjørelsesloven § 16 med utfyllende bestemmelser i §§ 17 og 18 (se også § 20 om tilbakebetaling av ytelser) og i retningslinjer om praktisering av etterlønn, vedtatt av Stortingets presidentskap 25. april 2013. Etterlønn er en behovsprøvd ordning som skal lette overgangen til yrkeslivet etter endt stortingskarriere. Etterlønn kan etter søknad gis i inntil 12 måneder til stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter som etter valg ikke fortsetter på Stortinget. Etterlønn utgjør 66 prosent av den til enhver tid gjeldende godtgjørelse. Etterlønn kan bare gis til mottakere som «kan dokumentere at de er aktivt arbeidssøkende eller gjennomfører relevant kompetanseheving. Det gis ikke etterlønn ved etablering eller ny oppstart av egen virksomhet» (stortingsgodtgjørelsesloven § 16).

Både fratredelsesyttelse og etterlønn avkortes mot inntekter over 5 000 kroner i hele perioden hver ordning gjelder. Overstiger inntekten 5 000 kroner i perioden, kommer hele beløpet til fratrekk.

6.1.2 FORMÅL OG BEGRUNNELSE – OMSTILLING ETTER ENDT VERV

Utvalgets flertall, alle unntatt medlemmene *Ander- sen, Frellumstad og Noss*, oppfatter at hensikten med disse to ytelsene i praksis er sammenfallende, og foreslår å slå dem sammen til én ordning: *omstillingsytelse*.

Formålet med begge de eksisterende ordningene er for det første å sørge for at avtroppende stortingsrepresentanter settes i stand til å konsentrere seg om vervet som stortingsrepresentant så lenge vervet varer. Deretter skal de sikres inntekt i en overgangsperiode, mens de omstiller seg til et normalt yrkesliv. Forutsetningene for omstillingen til normalt yrkesliv vil variere med for eksempel geografisk tilhørighet, yrke, utdanning og alder. Mange representanter går rett tilbake i sitt tidligere yrke eller over i annet arbeid mer eller mindre umiddelbart etter at funksjonstiden som representant er ferdig. Andre behøver mer tid for å finne en ny jobb. Begge de eksisterende ordningene er innrettet for å gjøre forutsetningene så like som mulig for avtroppende stortingsrepresentanter.

Utvalget mener at fratreddesytelsen letter overgangen tilbake til et vanlig arbeidsliv uavhengig av geografisk tilhørighet eller livssituasjon. Tidspunktet for inntreden i arbeidslivet for de som ikke har permisjon fra en tidligere arbeidsgiver, avhenger av tilgang på relevante stillinger. Stortingsrepresentanter har plikt til å stå i vervet ut stortingsperioden, og har dermed begrenset mulighet til å søke på utlyste stillinger underveis. Muligheten til å søke på relevante stillinger begrenses også for representanter som stiller til valg, men ikke er på sikker plass, og dermed er usikre på om de blir gjenvalgt.

Utvalget er delt når det gjelder spørsmålet om hvorvidt formålet med ytelsen tilsier at den bør gis også ut over de tre første månedene etter endt verv.

6.1.3 KOSTNADER KNYTTET TIL VERVET

Behovet for tid til å orientere seg i arbeidsmarkedet og eventuelt oppdatere seg eller skaffe seg ny kompetanse er en direkte konsekvens av at vervet som stortingsrepresentant setter det vanlige yrkeslivet på pause i den eller de valgperiodene representanten er på Stortinget, og vil slik være en konsekvens knyttet til vervet. Det samme gjelder for vararepresentanter som kalles inn for et lengre tidsrom.

Vervet som stortingsrepresentant fordrer representantens fulle innsats, ofte med tilhørende partiarbeid. En stortingsrepresentants arbeidshverdag er ikke rammet inn av normalarbeidstid, men innbefatter lange og uforutsigbare arbeidsdager, kveldsmøter i og utenfor Stortinget og ofte helgearbeid. Dette begrenser mulighetene til å vedlikeholde kompetanse og følge den fagli-

ge utviklingen i eget yrke i tiden som stortingsrepresentant.

Tilsvarende er det ikke rimelig å forvente at en stortingsrepresentant som avbryter et studieløp, skal fullføre det ved siden av virket som stortingsrepresentant. Behov for å ta opp igjen og på nytt sette seg inn i faget etter å ha avbrutt studier for å ta imot valg som stortingsrepresentant, er en direkte konsekvens av vervet.

6.1.4 LEGITIMITET

6.1.4.1 Andre sammenlignbare land

Også andre nordiske og nærliggende europeiske land har ulike former for omstillingsytelser for parlamentarikere. Omfang og varighet på disse er nærmere omtalt i delrapporten, punkt 1.3.2.2. At folkevalgte i land med lignende parlamentariske systemer som Norge har slike ordninger, mener utvalget underbygger at fratreddesytelsen dekker et begrunnet behov.

Både Sverige og Danmark har relativt nylig vurdert representantordningene sine, inkludert ordningene for ytelser ved endt verv. I begge land har man valgt å beholde ordninger ved avgang fra vervet.

Argumenter for å opprettholde en form for omstillingsytelse er blant annet at slike ordninger kan ha betydning for kandidatene i vurderingen av om de skal stille til valg, at representanter ikke bør påvirkes av bindinger utenfor det politiske oppdraget, og at det kan være utfordrende å returnere til arbeidslivet etter endt verv, blant annet på grunn av endrede forutsetninger eller arbeidsoppgaver.

Begrunnelsen for ordningene i Sverige og Danmark bør leses på bakgrunn av at representanter i Sverige og Danmark kan løses fra vervet og dermed ikke har tilsvarende ombudspunkt som Norge. I Danmark kan også statsministeren skrive ut nyvalg når som helst, slik at varigheten av vervet er mer uforutsigbar.

Alle parlamentene utvalget har undersøkt, har ansiennitet, dvs. hvor mange år vedkommende har sittet i parlamentet, som en faktor ved fastsettelsen av lengden på overgangsyttelsen.

6.1.4.2 Sverige

Før 2014 hadde Riksdagen en ordning med *inkomstgaranti*. Selv om ordningen ikke var ment som en permanent inntektssikring, innebar den i praksis en mulighet for forsørgelse frem til pensjonsalder for representanter som hadde sittet i seks år og fylt 50 år på tidspunktet for fratreddelse av vervet. Ordningen ble ansett som for gunstig. Fra 2014 ble den endret til en ordning med *ekonomisk omstillingsstöd*.

Omleggingen ble foreslått i en utredning fra Riksdagsförvaltningen, med det utgangspunkt at endringene skulle gjelde for representanter som ble valgt inn i Riksdagen etter valget i 2014, mens den eksisterende

ordningen fortsatt skulle gjelde for de som var valgt inn før 2014. Begrunnelsen var at vilkårene for vervet burde være kjent på tidspunktet en person bestemmer seg for å stille til valg.

I utredningen gjennomgås det kort hvorfor det fortsatt er behov for en overgangsordning for avgåtte representanter.¹ Det vises til at oppdraget som representant har stor betydning, og at de økonomiske vilkårene må være utformet slik at alle uansett bakgrunn og livssituasjon har like gode forutsetninger for å kunne utøve vervet. Videre må velgerne kunne forvente seg at en representant utøver vervet med integritet og uten at bindinger utenfor det politiske oppdraget påvirker representanten.

For å sikre dette må det finnes ordninger som støtter overgangen til arbeidslivet ved fratreddelsen av vervet. Også representanter som har en jobb å gå tilbake til etter fratreddelse, kan i praksis ha utfordringer med å gjenoppta arbeidet. Arbeidsinnholdet, forholdene på arbeidsplassen eller de personlige forutsetningene for å utføre arbeidsoppgavene kan ha forandret seg. Selv om det formelt sett ikke innebærer et arbeidsforhold å være representant, kan de i praksis sies å ha byttet yrke, særlig hvis de har stått lenge i vervet.

På denne bakgrunn taler sterke hensyn for at en representant ikke kan stå uten økonomisk trygghet ved fratreddelsen av vervet. Samtidig er det viktig å opprettholde det allment gjeldende prinsippet om forsørgelse gjennom arbeid.

Ordningen som gjaldt før 2014, ble ikke ansett å gi konkrete insentiver for den enkelte til å søke arbeid, og ga heller ingen mulighet til å gripe inn overfor dem som ikke har gjort en innsats for å forsørge seg gjennom eget arbeid. For den nye ordningen er tanken dels en generell og kortvarig støtte tilsvarende ordninger for arbeidstakere, og dels en forlenget støtte til personer som har vært representanter i minst åtte år. Ordningenes lengde og nivå er altså knyttet til ansiennitet. Den forlengede støtten er vesentlig lavere enn den generelle støtten og kan gis for ett år av gangen dersom det foreligger særlige grunner for det.

6.1.4.3 Danmark

Ordningen med *eftervederlag* er fastsatt i folketingsvalgloven. Begrunnelsen er ikke utførlig beskrevet i forarbeidene, men det forutsettes at de økonomiske vilkårene for folketingsmedlemmer, inkludert ettervederlagsordningen, er relevant i vurderingen politikerne tar for å stille til valg til Folketinget.² Dette gjelder spesielt for ansatte i det private, som sjelden har mulighet for permisjon.

Vederlagskommisjonen, som gjennomgikk Folketingsrepresentantenes ytelser og ordninger, mente at ordningen må betraktes som en midlertidig økonomisk sikring av politikernes inntektsnivå i en periode etter fratreddelsen av vervet, som gir politikerne mulighet til å finne en annen form for beskjeftigelse.³ Det vises til at verv som blant annet folketingsmedlem er fulltidsverv, og at utgangspunktet er at den enkelte politiker oppgir tidligere beskjeftigelse for å utføre vervet.

Eftervederlag skaper en viss trygghet under selve ivaretagelsen av det politiske vervet, ved at den motvirker at politikere føler seg presset til å søke seg vekk fra vervet i frykt for å ikke bli gjenvalgt og stå uten inntekt etter valgdagen. Videre vises det til at ordningen støtter opp under rekruttering av personer som vurderer å gå inn i politikken, men som av økonomiske grunner er tilbakeholdne med å gi opp nåværende beskjeftigelse.

Vederlagskommisjonens klare oppfatning var at det også for fremtiden bør ytes *eftervederlag* til blant annet folketingsmedlemmer, men at det var av stor betydning at ordningen ikke går lenger enn formålet tilsier. Formålet bør være å understøtte overgangen fra det politiske vervet til ny beskjeftigelse på en enkel og gjennomsiktig måte og ta høyde for den usikkerheten som er forbundet med et slikt verv, der tidspunktet for fratreddelse er vanskelig å forutsi på forhånd.

Kommisjonen viser blant annet til at det bør tas hensyn til at det kan oppstå særlige utfordringer for personer som har hatt politiske verv over lengre tid, for eksempel behov for etterutdanning.

I oktober 2019 ble det fremsatt et lovforslag som blant annet innebar at *eftervederlags*perioden skulle begrenses fra inntil 24 måneder til seks måneder. Lovforslaget ble imidlertid forkastet i Folketinget. Flertallet viste til at lovforslaget utelukkende forringer vilkårene for folkevalgte, og at en konsekvens kunne være at færre dansker engasjerer seg i politikk og stiller til valg. Flertallet viste også til at det å være folkevalgt er et stort ansvar, og at både vilkår og vederlag må avspeile det.

6.1.4.4 Andre sammenlignbare grupper i det norske samfunnet

Å være stortingsrepresentant er å påta seg et verv på vegne av fellesskapet. Stortingsrepresentanter er imidlertid ikke den eneste gruppen i samfunnet som stilles utenfor et vanlig yrkesliv ved å påta seg plikter på vegne av en gruppe.

Heldtidspolitikere i regjering, fylker og kommuner er i stor grad i samme posisjon. Stortingsrepresentanter er imidlertid bundet av ombudsplikten til å stå i vervet i fire år, uavhengig av endringer som måtte skje i deres

1. 2012/13:URF1 Omställningsstöd för riksdagsledamöter.

2. Folketingstidende 1965-66, tillæg B, sp. 45.

3. Vederlagskommisjonen s. 162.

livs- eller familieforhold. Samtidig gir valgperiodene fire år med jobbsikkerhet og høy inntekt, og avslutningsdatoen etter perioden er kjent. Slik sett har stortingsvervet også fellestrekk med arbeidstakere som står i åremålsstillinger, som enten avsluttes eller fornyes ved utløpet av perioden.

Mange tillitsvalgte i fagforeninger er også i en sammenlignbar situasjon. Disse er også valgt til vervet og har jobbsikkerhet ved at de frikjøpes helt eller delvis. Det gis permisjon fra deres egentlige jobb, og permisjonen fornyes årlig så lenge tillitsvervet varer. Også for denne gruppen kan langvarig fravær fra det egentlige yrket medføre at de må oppdatere eller videreutdanne seg for igjen å fungere i yrket. Mange fagforeninger har overgangsordninger for sine heltidstillitsvalgte i form av etterlønn (tilsvarende Stortingets fratredelsesytelse), men ikke ytelser for en lengre periode under utdanning mv.

6.1.4.5 Ytelser for arbeidsledige

Å stå uten arbeid en periode etter avsluttet verv, engasjement eller stilling er ikke en situasjon som er unik for avtroppende stortingsrepresentanter. Når en stortingsrepresentants tid som folkevalgt er over, kan vedkommende i likhet med andre som skifter jobb, komme i en situasjon med usikkerhet. Det er likevel noen særtrekk for representantene. Dette gjelder særlig for stortingsrepresentanter som søkte gjenvalg for en ny periode på Stortinget, men ikke ble valgt. Det kan naturligvis også gjelde representanter som av ulike årsaker ikke stilte til valg for en ny periode. Situasjonen for de sistnevnte ligner på arbeidstakere som går ut av en åremålsstilling etter endt periode. Enkelte kan gå direkte over i nytt arbeid, mens det for andre i en slik situasjon kan ta tid å reetablere seg i arbeidslivet. For åremålsstillinger i staten finnes det ordninger for begrenset bruk av retrettstillinger og etterlønn, jf. Statens personalhåndbok punkt 2.3.2. Bruk av etterlønn for statsansatte skal bare benyttes i tilfeller der søkeren til stillingen har kort tid igjen til pensjonsalder ved åremålets utløp. En vesentlig forskjell på åremålsansatte og stortingsrepresentanter er imidlertid at åremålsansatte har mulighet til å tre ut av stillingen i løpet av åremålsperioden dersom de for eksempel skulle ønske å gå over i en annen stilling.

Stortingsrepresentanters situasjon er m.a.o. på flere måter sammenlignbar med andre grupper i samfunnet på dette området. Det innebærer, ut fra prinsippet om at ytelsene bør være rimelige sammenlignet med ytelser og velferdsordninger i samfunnet for øvrig, at stortingsrepresentanters omstillingsytelser til normalt yrkesliv ikke bør være vesentlig annerledes enn for arbeidstakere i lignende situasjoner med mindre det kan begrunnes i særegenheter ved vervet. Samtidig skal også stortings-

representanter være sikret at det finnes ordninger som trer inn ved behov i en overgangsperiode.

Etterlønn for stortingsrepresentanter avkortes mot andre inntekter (over 5 000 kroner), og det er et krav at vedkommende er aktivt arbeidssøkende eller gjennomfører relevant kompetanseheving. Kravet om å være «aktivt arbeidssøkende» for å få etterlønn er sammenlignbart med kravet til de som mottar dagpenger ved arbeidsledighet.

For arbeidssøkende på dagpenger er det et krav om å være «reell» arbeidssøker. Dette kravet innebærer blant annet at arbeidssøkeren har arbeidsevne som tilsvarer minst 50 prosent av fulltidsstilling, er villig til å ta alle typer arbeid på heltid eller deltid hvor som helst i Norge, er villig til å gå ned i lønn og kan delta i arbeidsmarkedstiltak.¹

Verken i stortingsgodtgjørelsesloven eller i retningslinjene for etterlønn fremkommer krav om å være «reell arbeidssøker». Derimot kreves det dokumentert at vedkommende er aktivt arbeidssøkende. Dette kravet er ikke nærmere spesifisert, men det er etablert rapporteringsrutiner som skal sikre oppfyllelse av vilkåret.

Flertallet av tidligere stortingsrepresentanter som mottar etterlønn, får dette mens de gjennomfører relevant kompetanseheving. I retningslinjene for praktisering av etterlønn (§ 4) er vilkårene formulert slik at det i søknadsbehandlingen skal legges vekt på «søkerens behov for omstilling og perfektionering i tidligere yrke, behovet for å ta opp igjen avbrutt utdanning, behovet for tilleggsgutdannelse for å bedre mulighetene som arbeidssøker eller ny utdanning». Dette åpner for at avgåtte stortingsrepresentanter både kan oppdatere seg i sitt tidligere yrke, fullføre avbrutt utdanning som de var i gang med da de ble valgt inn på Stortinget, eller ta helt ny utdanning med etterlønn fra Stortinget i inntil 12 måneder.

Arbeidssøkende som mottar dagpenger, har også mulighet til å kombinere dagpenger med utdanning eller opplæring. Denne adgangen gjelder, med noe variasjon i forutsetningene, for både grunnskole, videregående skole, fagskole og på universitets- og høyskolenivå. Innvilget søknad gjelder for en hel dagpengeperiode (52 uker for søkere som hadde inntekt under 2 G, og 104 uker for søkere som hadde høyere inntekt), og kan fornyes dersom det senere innvilges ny dagpengeperiode. Dagpengemottakere som har hatt høyere inntekt enn 2 G, kan altså få dagpenger under opplæring dobbelt så lenge som avgåtte stortingsrepresentanter med etterlønn. Det er ikke noe krav om at tidligere stortingsrepresentanter skal være aktive arbeidssøkere det året de får dekket utdanning gjennom etterlønnnsordningen dersom de gjennomfører kompetanseheving, slik kravet er for dagpengemottakere. Å innføre krav til arbeidssøking

1. Rettigheter og plikter knyttet til dagpengeordningen er fastslått i folketrygdloven kapittel 4.

ville i første rekke redusere muligheten til å ta høyere utdanning i etterlønnperioden.

Etterlønn for tidligere stortingsrepresentanter utbetales med 66 prosent av den til enhver tid gjeldende godtgjørelse. Med godtgjørelse på 1 064 318 kroner gir det en etterlønn på 702 449 kroner i året, eller en månedlig etterlønn på 58 537 kroner.

Til sammenligning er dagpengesatsen 80 prosent av tidligere inntekt under 3 G (pr. 1.5.2022 334 431 kroner) og 62,4 prosent av eventuell inntekt mellom 3 og 6 G (dvs. mellom 334 431 og 668 862 kroner pr. 1.5.2022). Inntekt over 6 G gir ikke grunnlag for dagpenger. I praksis betyr det at dagpenger av en inntekt tilsvarende godtgjørelsen på 1 064 318 kroner gir maksimal dagpengeutbetaling, som er 417 370 kroner. Dette viser at en avgått stortingsrepresentant som er innvilget etterlønn, vil få utbetalt omkring 285 000 kroner mer i etterlønn enn det de arbeidssøkende som kommer best ut, får i dagpenger.

6.2 Vurderinger

Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik og Skaga*, foreslår at de tidligere ordningene fratreddesytelse og etterlønn slås sammen til én ordning som gis navnet «omstillingsytelse» for å gjenspeile at formålet med ordningen er å sikre avtroppende stortingsrepresentanter inntekt i en overgangsperiode mens de omstiller seg til et normalt yrkesliv etter å ha viet seg til vervet som folkevalgt.

Utvalgets mindretall, medlemmene *Andersen, Frelumstad og Noss*, går inn for at dagens etterlønnssordning avskaffes slik at bare den eksisterende fratreddesytelsen gjenstår. Mindretallet mener at ordningen fortsatt bør hete fratreddesytelse.

En omstillings- eller fratreddesytelse skal legges til rette for at personer som har fylt verv som folkevalgte på Stortinget, enten som valgte stortingsrepresentanter eller ved langvarig innsats som vararepresentanter, fullt ut skal kunne konsentrere seg om å utøve vervet helt til perioden som folkevalgt utløper, og samtidig gis en tryggere overgang til et vanlig yrkesliv. Det er uheldig om stortingsrepresentanter skulle være nødt til å søke andre jobber samtidig som de skal utøve landets høyeste politiske tillitsverv. Det er etter utvalgets syn viktig at behov for å etablere en ny hverdag etter endt funksjonstid på Stortinget ikke kommer i veien for å utøve vervet fullt og helt så lenge det varer.

6.2.1 YTELSENS VARIGHET OG NIVÅ

Utvalget vurderer det som riktig at stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter som har møtt på Stortinget i mer enn ett år, som ikke kan gå direkte inn i en tidligere eller ny jobb ved endt stortingsverv, også i fremtiden kommer inn under en ordning som tilsvarer dagens fratreddesytelse i nivå og varig-

het. Det vil si at den har tre måneders varighet, og at nivået på ytelsen er den til enhver tid gjeldende godtgjørelse for stortingsrepresentanter.

Et flertall i utvalget, medlemmene *Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik og Skaga*, går i tillegg inn for at representanter med en viss ansiennitet skal ha mulighet til å motta omstillingsytelse på nivå med dagens etterlønn i ytterligere maksimalt seks måneder. For stortingsrepresentanter som har møtt i mindre enn to perioder, vurderer også flertallet at fravær fra yrkeslivet eller et utdanningsløp har vært så kort at det er tilstrekkelig med tre måneders omstillingsytelse. Derimot mener flertallet at behovet for faglig oppdatering eller yrkesmessig reorientering er større for representanter med to valgperioder eller lenger fartstid på Stortinget. Dette er en vurdering som også finner støtte i at gradert omstillingsytelse etter ansiennitet er det vanlige i de andre nordiske landenes tilsvarende ordninger.

Et mindretall i utvalget, medlemmene *Andersen, Frelumstad og Noss*, kan ikke se at situasjonen er vesentlig annerledes eller vanskeligere for avgåtte stortingsrepresentanter enn for andre som må skaffe seg nytt inntektsgivende arbeid. Tre måneders ytelse etter fratreddelse fra vervet tilsvarer normal oppsigelsestid. Stortinget har vedtatt ordningene som gjelder for andre arbeidsledige, som håndteres gjennom Nav. Når disse ordningene anses å være hensiktsmessige og tilstrekkelige for befolkningen ellers, må de også anses å være det for avgåtte stortingsrepresentanter. Dette vil også bidra til at perioden Stortinget skal kontrollere at vilkår for en ytelse er oppfylt, forkortes vesentlig og ikke inneholder mange skjønnsmessige vurderinger.

I enkelte land øker også nivået på representantenes omstillingsytelse med antall år som folkevalgt. Utvalget ser ikke gode argumenter for en slik økonomisk forskjellsbehandling mellom tidligere stortingsrepresentanter, og mener likhetsprinsippet skal gjelde ved fastsettelse av nivået på omstillingsytelsen.

Utvalgets flertall mener den eksisterende etterlønnssordningen er mer omfattende enn behovet tilsier når den åpner for fratreddesytelse og etterlønn i totalt 15 måneder etter fratrådt verv. Flertallet ønsker likevel å beholde en noe redusert ytelse for stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter med minst to valgperioders ansiennitet. Flertallet mener at representanter som har vært innvalgt på Stortinget i minst to valgperioder, har vært borte fra det alminnelige arbeidslivet så lenge at perioden med omstillingsytelse bør være tilstrekkelig lang og fleksibel til at det er mulig å oppnå kompetanseheving og sondere arbeidsmarkedet. Fordi de har begrenset mulighet til å søke ledige stillinger mens de fortsatt sitter i vervet, er avgåtte stortingsrepresentanter i større grad enn arbeidstakere prisgitt hvilke stillinger som er lyst ut etter fratreddelsen. Muligheten til omstilling etter fratreddelsen kan ha betyd-

ning for om personer ønsker å stille til valg i en eller flere perioder. Flertallet går inn for at stortingsrepresentanter som har vært innvalgt på Stortinget i minst to valgperioder (åtte år), etter søknad skal kunne til å motta omstillingsytelse i ytterligere seks måneder. Dette innebærer at disse representantene vil kunne få omstillingsytelse i totalt ni måneder, forutsatt at de fyller vilkårene. Flertallet mener videre at representanter som har møtt som vararepresentanter i lengre perioder, men ikke fullt oppfyller kravet om to hele perioder, etter søknad skal kunne innvilges omstillingsytelse lik fast møtende representanter med minst to perioders ansiennitet.

For de første tre månedene foreslår utvalgets flertall at ytelsesnivået, som i den eksisterende fratredelesytelsen, settes lik den til enhver tid gjeldende faste månedlige godtgjørelsen. For de resterende seks månedene settes ytelsesnivået, som i den eksisterende etterlønsordningen, til 66 prosent av den til enhver tid gjeldende faste månedlige godtgjørelsen.

Forslaget innebærer at ytelser tilsvarende den eksisterende etterlønsordningen bortfaller for stortingsrepresentanter med mindre enn to valgperioder på Stortinget, og reduseres med seks måneder for representanter med minst to perioders ansiennitet.

Et mindretall i utvalget, medlemmene *Andersen, Frellumstad og Noss*, mener at avgåtte stortingsrepresentanter som ikke har kommet i arbeid i løpet av de tre første månedene, skal ha rett til dagpengeytelser gjennom Nav etter de samme reglene som gjelder for arbeidstakere. Nav har et etablert system for oppfølging og veiledning av arbeidsledige, samt et forvaltningsregime. Disse medlemmene ser ikke at det er godt begrunnet at avgåtte stortingsrepresentanter skal ha en mer fleksibel ordning enn andre, ut over de tre første månedene. Mindretallet vurderer det videre som hensiktsmessig at Nav overtar oppfølgingen av avgåtte stortingsrepresentanter fra Stortingets administrasjon, som har som sin oppgave å understøtte Stortingets parlamentariske virksomhet og de til enhver tid innvalgte stortingsrepresentantene.

Dagens fratredelesytelse og etterlønn rapporteres i a-melding til Nav som «lønn». I a-meldingen er beskrivelsen for disse «kontantytelse – sluttvederlag». Det innebærer at ytelsene inngår som opptjeningsgrunnlag for rett til dagpenger i vurdering av inntektskrav. Utvalget legger til grunn at det samme vil gjelde en fremtidig omstillingsytelse, og at avtroppende stortingsrepresentanter etter perioden med omstillings- eller fratredelesytelse vil ha rett til dagpenger etter de samme reglene som gjelder for arbeidstakere.

Avgåtte stortingsrepresentanter vil derfor kunne motta dagpenger i inntil 24 måneder etter at ytelsen fra Stortinget opphører, etter både flertallets og mindretallets forslåtte ordninger.

Utvalgets flertall mener at ytelsen skal avkortes mot andre inntekter over et visst beløp, som i dag. Gjeldende grense på 5 000 kroner over hele perioden fremstår som uhensiktsmessig lav, spesielt når alle typer inntekter er omfattet. Utvalget mener at inntektsgrensen bør settes noe høyere. For å sikre at beløpsgrensen følger utviklingen i samfunnet for øvrig, foreslår utvalgets flertall at den settes til 0,1 G (for tiden 11 147 kroner) over hele perioden. Til sammenligning har mottakere av AFP i statlig sektor mulighet til å tjene maksimalt 15 000 kroner i løpet av ett år uten at ytelsen avkortes. I kommune- og helsesektoren kan man med AFP ha en årlig arbeidsinntekt på 30 000 kroner uten avkorting av pensjonen. Et alternativ er at man i tillegg til inntektsgrensen for hele ytelsesperioden under ett innfører en månedlig inntektsgrense, men hensynet til enklere forvaltning og kontroll tilsier etter utvalgets oppfatning at det ikke er hensiktsmessig med flere grenser.

Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik og Skaga*, foreslår at dagens fratredelesytelse og etterlønsordning slås sammen til én ordning, omstillingsytelse. Alle avtroppende stortingsrepresentanter som ikke går over i yrkeslivet ved uttreden fra Stortinget, skal få tre måneders ytelse lik det som i dag gjelder for fratredelesytelse. Representanter med minst to valgperioders ansiennitet skal i tillegg kunne få ytterligere seks måneders ytelse tilsvarende 66 prosent av gjeldende godtgjørelse for stortingsrepresentanter. Ytelsen avkortes mot inntekter over 0,1 G.

Utvalgets mindretall, medlemmene *Andersen, Frellumstad og Noss*, mener ordningen som tilstås avtroppende stortingsrepresentanter skal begrenses til dagens fratredelesytelse, herunder at inntektsgrensen for avkorting skal ligge på samme nivå som i dag, 5 000 kroner.

6.2.2 VILKÅR FOR Å MOTTA YTELSE

Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik og Skaga*, mener at omstillingsytelsen etter de tre første månedene forutsetter at mottakeren dokumenterer at vedkommende er aktivt arbeidssøkende eller gjennomfører kompetanseheving.

Et flertall av de tidligere stortingsrepresentantene som har mottatt etterlønn, har benyttet denne til omskolering, faglig oppdatering eller kompetanseheving. En sentral begrunnelse for omstillingsytelsen er nettopp behovet avgåtte stortingsrepresentanter har for faglig oppdatering eller omstilling til annet yrke. Utvalgets flertall mener derfor at det fortsatt bør være adgang til å bruke tiden med omstillingsytelse til kompetanseheving.

Dette innebærer en friere adgang til å drive kompetanseheving mens en mottar økonomisk ytelse, enn det

som gjelder for arbeidsledige på dagpenger. Flertallet peker på at omstillingsytelsen ikke skal være en full studiefinansiering. Flertallet mener likevel at tapt kompetanse i yrkeslivet, som enkelte representanter vil ha etter minst åtte år på Stortinget, må anses som en konsekvens av vervet. Adgang til kompetanseheving bidrar etter flertallets oppfatning til like vilkår for alle representantene (prinsipp 1). Omstillingsytelsens kortere varighet på tre til ni måneder tydeliggjør at dette er en overgangsyttelse, ikke en studiefinansieringsordning.

Det følger av stortingsgodtgjørelsesloven § 16 tredje ledd at et av kriteriene for å ha rett til etterlønn er at representanten gjennomfører «relevant kompetanseheving». I retningslinjene fremgår det at kompetansehevingen må være «nødvendig og relevant». I praksis skal det mye til før Stortingets presidentskap kan overprøve representantens vurdering av hva som er nødvendig og relevant. Selv om slike vilkår kan ha en forebyggende og bevisstgjørende virkning for representanter som søker om ytelsen, mener utvalgets flertall at det bør være tilstrekkelig å dokumentere at kompetansehevingen gjennomføres. Utvalgets flertall foreslår derfor å fjerne vilkåret om at kompetanseheving skal være «nødvendig og relevant». Flertallet vil likevel peke på at ytelsen skal legges til rette for at tidligere stortingsrepresentanter kommer over i inntektsgivende arbeid. Det er imidlertid bare den enkelte representanten som kan vurdere hvorvidt det aktuelle kompetansehevingstiltaket er relevant for vedkommende og i henhold til formålet med ordningen, og derfor også er den som må ha ansvaret for å gjøre den vurderingen. Flertallet forutsetter at formålet og dokumentasjonskravet presiseres på søknadsskjema og annet informasjonsmaterieell representantene mottar, i tillegg til å fremgå av regelverket.

I dag gis det ikke etterlønn ved etablering eller ny oppstart av egen virksomhet. Tilsvarende begrensning gjelder ikke for fratredelesytelsen. Flertallet mener det er vanskelig å se gode prinsipielle grunner til at tidligere representanter ikke skal kunne bruke perioden med omstillingsytelse til å etablere eller gjenopptarte egen virksomhet. For flere avgåtte representanter vil etablering eller gjenoppstart av egen virksomhet være den aktuelle veien tilbake til inntektsgivende arbeid. Også mottakere av dagpenger har en lignende mulighet. Etter søknad kan dagpengemottakere beholde dagpengene i inntil tolv måneder under planlegging og etablering av egen ny virksomhet. Det må fremlegges en næringsfaglig vurdering av etableringsplanene.

Ved egen næringsvirksomhet, som for ordningen som helhet, forutsettes det at Stortingets administrasjon ved forvaltning og kontroll mottar nødvendig dokumentasjon, og at ytelsen avkortes mot eventuelle inntekter. Ut over dokumentasjon på virksomheten ser flertallet ikke grunn til å stille konkrete vilkår for å kunne bruke ytelsen til etablering eller ny oppstart av egen virksom-

het. Flertallet peker på at oppstarten av virksomheten forutsettes å være representantens hovedbeskjeftigelse i perioden med omstillingsytelse, at målet med virksomheten skal være å etablere varig næringsvirksomhet, og at representanten – tilsvarende kravet til dagpengemottakere – eier minst 50 prosent av virksomheten.

I egen virksomhet kan det være mulig å tilpasse uttak av lønn og eventuelt overskudd slik at det ikke faller sammen med omstillingsytelsen, og dermed omgå avkortingsplikten. Det vises til punkt 6.3.2 om forvaltning og kontroll for en nærmere diskusjon av dette.

Utvalgets mindretall, medlemmene *Andersen, Frelumstad og Noss*, mener uansett at ytelsen ikke skal strekke seg lenger enn tre måneder etter endt verv, og tar ikke stilling til videre vilkår for å motta eventuell omstillingsytelse ut over det.

Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik og Skaga*, foreslår at ytelse etter tre måneder er betinget av at representanten er aktivt arbeidssøkende, gjennomfører kompetanseheving eller starter egen virksomhet. Ytelsen opphører på det tidspunktet representanten fyller 67 år. Ytelsen skal avkortes mot inntekt over 0,1 G.

Utvalgets mindretall, medlemmene *Andersen, Frelumstad og Noss*, foreslår at dagens fratredelesytelse beholdes uforandret, og at ordningen med etterlønn avskaffes.

6.2.3 ALDERSGRENSE

Det kan stilles spørsmål ved om avtroppende stortingsrepresentanter som har nådd pensjonsalder, og kan heve alderspensjon, bør ha rett til omstillingsytelse. Representanter som er på vei over i en pensjonisttilværelse, har ikke samme behov for hjelp til å omstille seg til arbeidslivet. Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik og Skaga*, mener derfor at det bør settes en øvre aldersgrense for å motta omstillingsytelse etter de tre første månedene.

For fastsettelse av den øvre aldersgrensen viser flertallet til at stortingsrepresentanter etter ny pensjonsordning kan ta ut pensjonen fleksibelt fra 62 til 75 år. Det kunne muligens tilsagt at en øvre aldersgrense for å motta overgangsyttelser ble satt til 62 år. Dette ville imidlertid stå i sterk motsetning til samfunnets allmenne ambisjon om å få folk til å stå lenger i arbeid, og ut over vanlig pensjonsalder i dag, som er 67 år. En aldersgrense på 62 år vil kunne føre til at stortingsrepresentanter føler seg presset til å ta ut pensjon i stedet for å prøve å skaffe seg arbeid og kunne være yrkesaktiv i flere år til dersom adgangen til å motta omstillingsytelse fjernes.

En øvre aldersgrense på 62 år ville også ha negative økonomiske konsekvenser for representanter som ønsker eller behøver å fortsette opptjeningen helt frem til de pensjonerer seg. Stortingsrepresentantenes pensjons-

ordning i Statens pensjonskasse skal også gi incentiver til at representantene skal fortsette sin yrkesaktive karriere lenger. Pensjonen beregnes på grunnlag av pensjonsbeholdningen på uttakstidspunktet. Flere opptjeningsår i ordningen gir større beholdning og større årlig pensjon. Senere uttak gir også økt pensjon fordi alderspensjonen skal justeres for levealder. Det gjøres med et delingstall som beregnes for hvert årskull og sier noe om antatt levealder fra uttakstidspunktet. Tas pensjonen ut allerede fra 62 år, skal pensjonen fordeles over flere år og blir lavere enn dersom man venter til for eksempel 67 år.

Medlemmet *Karin Andersen* mener det ikke foreligger gode nok grunner til å ikke behandle alle stortingsrepresentanter likt ved avslutning av vervet, uavhengig av alder eller antall perioder på Stortinget. Det er et viktig hensyn at befolkningen er bredt representert i Stortinget. Andelen eldre stortingsrepresentanter er lav i forhold til andelen eldre i befolkningen ellers. Derfor er det viktig at regelverket ikke stiller representanter i ulike aldre i vesentlig ulik situasjon med hensyn til rettigheter. Det finnes noen saklige grunner til å se på stortingsvervet som noe annet enn ordinært arbeid som kan begrunne at ordningene avviker fra regler som gjelder andre.

I arbeidslivet er det aldersgrenser som endrer rettighetene i folketrygden. Det gjelder eksempelvis sykepenger og AAP. For stortingsrepresentanter er det ikke ønskelig med aldersgrenser, og regelverket skal ikke gjøre det vanskeligere for eldre å være representant enn det er for yngre. Dette medlem mener derfor at regelverket må sikre at eldre på samme måte som yngre kan søke gjenvalg og ha samme sikkerhetsnett som yngre. For stortingsrepresentanter som søker gjenvalg etter å ha nådd pensjonsalder og som ikke blir gjenvalgt, kan det være aktuelt både å søke nytt arbeid eller alderspensjon. Dette medlem mener det må være opp til den enkelte å ta dette valget, og at det er ønskelig at de som vil søke arbeid, kan gjøre det med rett til fratreddesytelse på lik linje med yngre «ikke gjenvalgte» stortingsrepresentanter.

Det kan som for andre ta noe tid å orientere seg og søke nytt arbeid hvis det er aktuelt. Medlemmet *Andersen* mener derfor at en eventuell omstillingsytelse skal opprettholdes også for denne gruppen. Det må antas at eldre representanter som ikke tar gjenvalg, har tatt stilling til om de ønsker å gå av med pensjon eller ikke. For eldre som har valgt å gå av og ønsker å bli pensjonist, må det forventes at de har søkt om dette. Det kan imidlertid ta noe tid, og det er rimelig at også disse representantene er sikret fratreddesytelse inntil de får utbetalt pensjon, og at ytelsen avkortes mot annen inntekt som i dagens regelverk. Dersom vedkommende ønsker å søke ordinært arbeid eller ikke får arbeid innen 3 måneder, vil folketrygdloven gjelde som for andre i aldersgruppen.

Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik og Skaga*, foreslår at omstillingsytelsen opphører på det tidspunktet representanten fyller 67 år.

6.3 God forvaltning

6.3.1 BEHANDLING AV SØKNAD OM OMSTILLINGSYTELSE

Omstillingsytelsen skal være rettet mot å bistå de avtroppende stortingsrepresentantene som ikke har funnet nytt arbeid eller nye inntektskilder i en overgangsfase. Utvalget mener at representantene fortsatt skal søke om ytelsen, og at de underveis oppfyller kriteriene for å ha rett til den.

Søknadskjemaet for fratreddesytelse fra 2021 beskriver ordningen og vilkårene for ytelsen og har ulike spørsmål for å avklare om søker oppfyller vilkårene. Søknaden må begrunnes. Det fremgår av skjemaet at ytelsen skal bortfalle eller avkortes ved annen inntekt, og det presiseres hva som menes med annen inntekt. Søkeren må underskrive en egenerklæring om inntekt og godkjenne at ved eventuell inntekt i perioden skal informasjon umiddelbart sendes til Stortingets administrasjon, slik at utbetalingen kan bli avkortet i tråd med gjeldende regelverk.

Søknadsskjema for etterlønn fra 2021 beskriver innledningsvis vilkår for ordningen og viser til kilder for utfyllende informasjon og at Stortingets administrasjon kan kontaktes ved spørsmål eller behov for veiledning. Det er presisert at representanten fortløpende plikter å gjøre Stortinget oppmerksom på forhold som kan være av betydning for retten til etterlønn. Videre opplyses det om at kontroll av opplysninger gjennomføres av Stortingets administrasjon og eksterne. Skjemaet har ulike spørsmål knyttet til om søker er arbeidssøkende eller gjennomfører kompetanseheving, aktivitetsplaner og gjennomføring av disse. Videre er det spørsmål knyttet til annen inntekt, egen virksomhet og et åpent felt for annen relevant informasjon. Søkeren må signere på at vedkommende er innforstått med og aksepterer kravet til løpende dokumentasjon av inntekt og månedlig dokumentasjon av aktivitet.

Utvalget mener saksbehandlingen av søknader om omstillingsytelse fortsatt bør ligge hos Stortingets administrasjon, som i dag.

Det bør fremgå av søknaden fra representanten hva som er grunnlaget for ytelsen, herunder arbeidssøking, kompetanseheving eller oppstart av egen virksomhet, og hvilken dokumentasjon som er vedlagt. Utvalget anser det som tilstrekkelig at administrasjonen legger til grunn dokumentasjonen som er oppgitt. Representantene har opplysningsplikt, og det kan medføre reaksjoner å oppgi uriktige opplysninger. Dersom administrasjonen er kjent med forhold som kan medføre tvil om

de oppgitte opplysningene er korrekte, skal det kontrolleres nærmere, for eksempel ved å innhente informasjon fra tredjepart.

Det fremgår av delrapporten at utvalget vil vurdere tiltak som hindrer at fratreddesytelse eller omstillingsytelse brukes til unødvendig utsettelse av (gjen)inntreden i betalt arbeid. Utvalget viser til at administrasjonen allerede har gjort noen endringer i søknadsskjemaet for å imøtekomme dette, ved at det nå spørres om representanten har permisjon fra en jobb som vedkommen skal tilbake til. Representanter som er i permisjon fra arbeidsforhold, må redegjøre for hvorfor vedkommen eventuelt ikke kan gå tilbake til stillingen i ytelsesperioden. Redegjørelsen kan etterprøves ved å innhente informasjon fra arbeidsgiver. Utvalget viser til at ordningen i stor grad må være tillitsbasert, se nedenfor. Informasjon og bevisstgjøring om hva som er formålet med ordningen, kan også bidra til å redusere unødvendige utsettelser av gjeninntreden i betalt arbeid.

Utvalget mener at selve vedtaket om omstillingsytelse til den enkelte representant fortsatt bør fattes av Stortingets presidentskap. Det samme gjelder dersom etterfølgende kontroll og oppfølging fra administrasjonens side tilsier at det opprinnelige vedtaket bør endres eller at det skal kreves tilbakebetaling. Beregning av skattetrekk og utbetaling av fratreddesytelse og etterlønn utføres i dag av DFØ, på samme måte som blant annet godtgjørelsen til stortingsrepresentantene og lønnen til ansatte i Stortingets administrasjon. Utvalget ser ikke grunn til å foreslå endringer i dette ved overgang til en samlet omstillingsytelse.

Under punkt 6.2.2 har utvalget foreslått å gå bort fra dagens skjønsmessige vilkår om at kompetanseheving må være nødvendig og relevant for å kunne utgjøre grunnlag for omstillingsytelsen, under henvisning til at det er den enkelte representantens ansvar å vurdere om det aktuelle kompetansehevingstiltaket er relevant og i henhold til formålet med ordningen. Dette er en forenkling som vil redusere ressursbruken ved forvaltningen av ordningen, ved at verken administrasjonen eller presidentskapet må ta stilling til konkrete forhold vedrørende kompetansehevingen representanten ønsker å gjennomføre.

6.3.2 BORTFALL OG AVKORTING AV OMSTILLINGSYTELSEN

Stortingsgodtgjørelsesloven § 18 regulerer bortfall og avkorting av fratreddesytelse og etterlønn. Utvalget mener at dagens regler om bortfall og avkorting langt på vei ivaretar hensynene som ligger bak, og foreslår at de videreføres. Dette innebærer blant annet at ytelsen i sin helhet bortfaller for perioder der representanten har inntekt fra hel stilling (minst 30 timer per uke) eller full

pensjon (80 prosent eller mer). Inntekt fra stilling eller pensjon mindre enn dette avkortes krone for krone.

Etter utvalgets oppfatning bør også reglene om hvilke typer inntekter som medfører avkorting av ytelsen videreføres, med et mulig unntak for kapitalinntekter, se nedenfor. Utvalget foreslår imidlertid å endre betegnelsen på de ulike inntektene, slik at de samsvarer med skattelovens betegnelser. Dette innebærer å endre «[l]ønns- og pensjonsinntekt» til «arbeidsinntekt og pensjon», og «næringsinntekt» til «virksomhetsinntekt».

Utvalget er kjent med at det har vært noen uklarheter rundt reglene for avkorting, særlig når det gjelder tidfesting av inntekt. Utvalget ønsker å bidra til at regelverket er tydelig, og vil derfor foreslå endrede regler for tidfesting.

Det er flere prinsipper som kan legges til grunn for tidfesting av inntekt, og det kan være hensiktsmessig med forskjellige prinsipper for ulike typer inntekt. I dag er praksis at pensjons- og lønnsinntekt (arbeidsinntekt og pensjon) tidfestes til perioden inntekten er opptjent. Ved næringsinntekt (virksomhetsinntekt) gjøres det en skjønsmessig fordeling av den totale inntekten i året. Styrehonorar tidfestes til perioden inntekten gjelder, eventuelt en skjønsmessig fordeling som ved næringsinntekt. Kapitalinntekt tidfestes til utbetalingstidspunktet. Kapitalinntekt i form av renteinntekter medfører ikke avkorting av fratreddesytelse eller etterlønn.

Utvalget har vurdert hvordan ulike typer inntekt bør tidfestes når det gjelder avkorting av omstillingsytelsen. I tillegg til dagens praksis har utvalget sett hen til både skatterettslige prinsipper og folketrygdlovens prinsipper.

Etter skatterettslige prinsipper tidfestes arbeidsinntekt og pensjonsinntekt etter kontantprinsippet (tidspunktet hvor inntekten utbetales), mens virksomhets- og kapitalinntekter tidfestes etter realisasjonsprinsippet (tidspunktet hvor fordelene tilflyter den skattepliktige eller mottakeren får ubetinget rett til inntekten). Bruk av de skatterettslige prinsippene innebærer god veiledning fra skatteloven med forarbeider og nyter legitimitet. Dette kan gi et dynamisk regelverk som sikrer forutsigbarhet og mest mulig ensartet praksis over tid. Skattelovens regler for tidfesting av kapitalinntekter gir mindre rom for omgåelse enn dersom disse tidfestes til utbetalingstidspunktet. Formålet med omstillingsytelsen kan imidlertid tale mot å bruke de skatterettslige prinsippene. Mens de skatterettslige prinsippene kun er avgjørende for hvilket år inntekten skal komme til beskatning, har tidfestingen i denne sammenhengen betydning for hvilket beløp som utbetales til mottakeren, og om vedkommende i det hele tatt har krav på ytelsen. Det kan tenkes at bruk av de skatterettslige prinsippene ville gi urimelige utslag for enkelte, begge veier.

Etter folketrygdlovens prinsipper om tidfesting er tidspunktet arbeidet er utført, avgjørende for både lønn og annen arbeidsinntekt. Selve inntekten er ikke rele-

vant, ettersom arbeidstiden omregnes til inntekt ut fra dagpengegrunnlaget. Kapitalinntekter medfører ikke avkorting av dagpenger etter folketrygdloven, og tidfesting kommer dermed ikke på spissen. Det er særlig formålsbetraktninger som taler for å bruke folketrygdlovens prinsipper, dersom formålet med omstillingsytelsen er inntektssikring. Utfallet av tidfestingen er potensielt like inngripende for både dagpenger og omstillingsytelsen, og det kan tenkes at folketrygdlovens prinsipper i større grad tar hensyn til konsekvensene for den enkelte. Ved avkorting av inntekt krone for krone kan det imidlertid bli utfordrende å legge folketrygdlovens prinsipper til grunn, ettersom loven tar utgangspunkt i arbeidstid. Dersom kapitalinntekter fortsatt skal medføre avkorting av omstillingsytelsen, må det også tas stilling til hvilket prinsipp som skal legges til grunn for dette.

Et alternativ er å tidfeste all inntekt til perioden inntekten gjelder eller er opptjent, noe som vil innebære forutsigbarhet og forenkle praktiseringen av regelverket. Dette alternativet vil også i mindre grad åpne for tilpasninger og omgåelser enn å tidfeste inntekt til tidspunktet for utbetaling. Dette vil langt på vei være i overensstemmelse med folketrygdlovens system og samsvarer i stor grad med gjeldende praksis. Alternativet vil innebære for eksempel at styrehonorar og kapitalinntekter som utbetales etter ytelsesperioden, også kommer til avkorting for ytelsesperioden.

Utvalget er opptatt av at regelverket skal være enkelt å praktisere og så langt det er mulig redusere risikoen for omgåelser. Etter utvalgets oppfatning tilsier disse hensynene at all inntekt bør tidfestes etter samme prinsipp, og at inntekt bør tidfestes til perioden den er opptjent eller gjelder. For de fleste inntektstypene er dette i stor grad i samsvar med dagens praksis, med unntak av kapitalinntekter. Utvalget foreslår at det fremgår direkte av loven at det er tidspunktet for opptjening av inntekt som er avgjørende for bortfall og avkorting av omstillingsytelsen.

Når det gjelder kapitalinntekter, peker utvalget på at denne typen inntekt ikke kommer til avkorting for arbeidsledige som mottar dagpenger fra folketrygden. For stortingsrepresentanter på fratreddesytelse eller etterlønn kommer all kapitalinntekt med unntak av renteinntekter til avkorting. Utvalget mener det er gode grunner til at kapitalinntekter i form av for eksempel utbytter i eget selskap eller skattepliktige leieinntekter bør medføre avkorting av omstillingsytelsen. Derimot ser utvalget ikke like gode grunner til at kapitalinntekter i form av gevinst ved salg av bolig, selskap eller verdipapirer mv. bør komme til avkorting. Dette kan få uheldige utslag for representanter på omstillingsytelse sammenlignet med andre arbeidsledige, være vanskelig å beregne og gi utilsiktede utslag. Utvalget anbefaler derfor en mer nyansert tilnærming til avkorting av omstillings-

ytelsen som følge av kapitalinntekter, enn dagens ordning legger til rette for. Utvalget ser at det vil være behov for en nærmere gjennomgang av hvilke kapitalinntekter som bør og ikke bør medføre avkorting av omstillingsytelsen. Utvalget vil overlate til Stortingets presidentskap gjennom retningslinjer å vurdere nøyaktig hvilke kapitalinntekter som bør medføre avkorting i tråd med de overordnede synspunktene.

I den grad kapitalinntekter skal komme til avkorting, oppfatter utvalget at det med dagens tidfesting til utbetalingstidspunktet kan være store muligheter for tilpasninger. Utvalget mener at det er mest i tråd med formålet med ordningen at også kapitalinntekter tidfestes til perioden inntekten gjelder eller er opptjent.

6.3.3 OPPFØLGING, KONTROLL OG SANKSJONER

Det er Stortingets administrasjon som kontrollerer at vilkårene for ytelsen er oppfylt også underveis i ytelsesperioden. Kontrollen baseres hovedsakelig på rapportering fra representantene om blant annet aktiviteter og inntekt og er dermed i stor grad tillitsbasert.

Stortingets administrasjon har fra 2021 innskjerpet sin kontroll med dokumentasjonen for fratreddesytelse og etterlønn, da det er igangsatt etterkontroll av alle som har mottatt fratreddesytelse og etterlønn etter valget i 2021, for å kontrollere at innrapportert inntekt samsvarer med faktisk inntekt. Stortinget kan innhente informasjon fra tredjepart med hjemmel i stortingsgodtgørelsesloven § 17, og det pågår for tiden en etterkontroll der hjemmelen vil bli benyttet. Utvalget mener at etterkontroll ved bruk av hjemmelen bør gjøres jevnlig.

Oppfølging av ytelsene til tidligere stortingsrepresentanter har fellestrekk med oppfølgingen av dagpengemottakere i Nav-systemet. En forskjell er at dagpengemottakere må sende meldekort hver 14. dag, ikke månedlig. Dagpengebeløpet justeres i henhold til opplysningene de oppgir på meldekortet. Unnlattelse av å sende inn meldekort fører til at dagpengemottakeren ikke lenger er registrert som arbeidssøker, og dermed mister retten til dagpenger. Nav har anledning til å hente inn opplysninger fra en rekke offentlige registre og instanser med hjemmel i folketrygdloven § 21-4.

På samme måte som for andre borgere kan avgåtte stortingsrepresentanter som har skaffet seg urettmessig omstillingsytelse ved bevisst eller uaktsomt å oppgi uriktig informasjon, straffefølges. For mottakere av ytelser gjennom Nav gjelder at dersom det avdekkes bevisst feilinformasjon med den hensikt å kunne motta høyere utbetaling eller ytelser en mottaker ikke har krav på, er det å anse som trygdebedrageri og blir anmeldt i tillegg til at urettmessig utbetalte ytelser blir krevd tilbakebetalt. Straffen for trygdebedrageri skal være streng. Høyesterett har uttalt at trygdebedrageri over 1 G, som i

2022 utgjorde 106 399 kroner, normalt skal straffes med fengsel, jf. straffeloven §§ 371 og 372.¹ Utvalget mener at hensynet til ordningens legitimitet tilsier at bedrageri med Stortingets omstillingsytelse bør straffes tilsvarende strengt.

Når de eksisterende fratreddelses- og etterlønnssordningene har havnet i offentlighetens kritiske søkelys, har det i noen tilfeller vært knyttet til mistanker om at enkeltrepresentanter har misbrukt ordningene, at de har hatt ikke-innrapporterte inntekter eller har benyttet hull i regelverket til å registrere inntekter på tidspunkter som ikke fører til avkorting i ytelsen.

Utvalget mener at kontrollen fortsatt bør ligge hos Stortingets administrasjon. Det må fortsatt stilles krav til rapportering fra representantene både når det gjelder vilkårene for å motta ytelsen og eventuelle andre inntekter.

Stortingsgodtgjørelsesloven § 17 gir Stortinget hjemmel til å innhente de opplysninger som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for fratreddesytelse og etterlønn er eller har vært oppfylt i tilbakelagte perioder. Opplysninger kan blant annet innhentes fra nåværende og tidligere arbeidsgivere, pensjonsordninger, folketrygdens organer og skattemyndighetene. Den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse og uten hinder av eventuell taushetsplikt.

Den lignende bestemmelsen i folketrygdloven § 21-4 gir blant andre Arbeids- og velferdsetaten hjemmel til å innhente opplysninger fra «helsepersonell, andre som yter tjenester forutsatt at de gjør det for trygdens regning, arbeidsgiver, tidligere arbeidsgiver, tilbyder av posttjenester, utdanningsinstitusjon, barnetilsynsordning, offentlig virksomhet, Folkeregisteret, pensjonsinnretning, forsikringselskap og annen finansinstitusjon og regnskapsfører».

Utvalget anser adgangen til å innhente opplysninger fra tredjepart som en vesentlig del av administrasjonens kontroll med mottakerne av ytelser. Utvalget forutsetter at administrasjonen jevnlig benytter adgangen, noe som også kan virke forebyggende og bidra til at flere oppgir fullstendige og korrekte opplysninger. Utvalget anbefaler at hjemmelen utvides slik at den nærmer seg folketrygdloven § 21-4. Stortinget bør blant annet kunne innhente opplysninger fra utdanningsinstitusjoner for å verifisere opplysninger representanter oppgir om gjennomføring av kompetanseheving. I tillegg mener utvalget at det bør vurderes om Stortinget bør kunne innhente opplysninger fra finansinstitusjoner og regnskapsførere. Utvalget mener også at hjemmelen bør gjøres generell, slik at den også kan brukes til å kontrollere om vilkårene for andre ytelser enn omstillingsytelsen er oppfylt.

Representantens opplysningsplikt følger i dag kun av retningslinjene for de ulike ordningene. Det følger for eksempel av retningslinjene for etterlønn § 2 at søker har plikt til å gi opplysninger om annen inntekt og levere de dokumenter som er nødvendige for at Stortingets presidentskap skal kunne vurdere om vedkommende har rett til ytelsen, og at den som mottar etterlønn, omgående plikter å underrette administrasjonen om forhold som kan føre til at ytelsen skal endres eller falle bort. Feil opplysninger kan medføre reaksjoner og, som for andre innbyggere, straffeansvar.

Etter utvalgets vurdering bør representantenes opplysningsplikt reguleres i loven, og ikke som i dag i retningslinjene for de enkelte ordningene. Utvalget foreslår en generell bestemmelse i loven som omfatter alle ytelser fra Stortinget. Utvalget vurderer det ikke som hensiktsmessig å regulere opplysningsplikten spesifikt for hver enkelt ordning, selv om kravene Stortinget stiller til dokumentasjon mv., selvfølgelig vil være ulike i de forskjellige ytelsene. Bestemmelsen utvalget foreslår, synliggjør at den som søker om ytelse fra Stortinget, skal oppgi de opplysningene som er nødvendige for at Stortinget kan vurdere om vilkårene er oppfylt. Opplysningsplikten innebærer også at mottakere av ytelse må informere Stortinget om forhold som kan ha betydning for å kunne kontrollere ytelsens størrelse. Utvalget foreslår også å presisere at opplysningsplikten også omfatter den som tidligere har mottatt ytelse fra Stortinget. Dette innebærer at tidligere mottakere av ytelse, som blir kjent med at grunnlaget for ytelsen ikke var korrekt, plikter å informere Stortinget om det.

Dersom noen har mottatt en ytelse etter stortingsgodtgjørelsesloven i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt med hjemmel i § 20. I punkt 9.5.1 nedenfor anbefaler utvalget at bestemmelsen i hovedsak videreføres, men at virkeområdet utvides, og at ordlyden bør moderniseres.

7. Ytelse under permisjoner

I kapittel 7 behandles godtgjørelse under permisjon ut over 14 dager som skal sikre at inntekten kan opprettholdes når Stortinget i plenum innvilger sykepermisjon og velferdspermisjon, eller under svangerskaps-, omsorgs-, fødsels- og foreldrepermisjon og permisjon ved barns og barnepassers sykdom.

Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Andersen, Frellumstad, Holmøyvik og Noss*, mener at godtgjørelsen for representanter som er langtidssykemeldte ut over ett år, er for sjenerøs sammenliknet med andre grupper. Flertallet foreslår at nivået på godtgjørelsen for stor-

1. Se for eksempel Rt. 2006 s. 1454 og Rt. 2008 s. 1386

tingsrepresentanter som er langtidssykemeldte ut over ett år, settes til 6 G (668 862 kroner per 1. mai 2022).

Utvalgets mindretall, medlemmene *Bjørdal, Brenno, Gudmundsen og Skaga* mener det er uheldig med ordninger som lett kan omgås og som kan bidra til at en representant ikke ønsker å søke permisjon ved sykdom. Grunnet ombudsplikten er det ikke mulig for en representant som blir syk, å tre ut av vervet i løpet av valgperioden. Det er videre slik at Stortingets permisjonssystem i utgangspunktet forholder seg til forhandlingene i plenum, og en representant som er syk, har normalt ikke permisjon i den perioden forhandlingene er avbrutt, dvs. fra slutten av juni til oktober. Dette gjør det vanskelig å kombinere de alminnelige reglene om sykmelding med permisjonsordningen på en fornuftig måte. Mindretallet foreslår derfor å beholde godtgjørelsen under langtidssykefravær ut over ett år, som i dag tilsvarende den årlige faste godtgjørelsen (1 064 318 kroner per 1. mai 2022).

Medlemmet *Andersen* peker på at det har kommet frem at det er noe usikkerhet knyttet til håndtering av langtidssykmeldinger og inn- og uttrekken av stortingsvervet ved avslutning av sesjonen. Argumentet om at innstramminger vil være lett å omgå, tilsier uansett at det er behov for å få klare og fastsatte rutiner for dette. Medlemmet *Andersen* mener derfor at Stortingets presidentskap bør utarbeide klare regler for hvordan dette skal håndteres.

Utvalget foreslår at ordningen for i særlige tilfeller å beholde godtgjørelsen ut over 14 dager ved velferdspermisjoner opprettholdes.

Utvalget merker seg at ordningen med foreldrepenger i praksis må tilpasses stortingsvervet, men oppfatter at gjeldende ordning ikke gir urimelige resultater for representantene.

7.1 Innledning

Godtgjørelse under permisjon er hjemlet i stortingsgodtgjørelsesloven § 7 og skal sikre at inntekten kan opprettholdes når permisjon innvilges.

Representanter har plikt til å møte i Stortinget (Grunnloven § 63 og ansvarlighetsloven § 12). Ytelsen godtgjørelse under permisjon forutsetter permisjon fra vervet. Det er kun Stortinget i plenum som kan innvilge en representant permisjon. Det skjer i medhold av Stortingets forretningsorden § 5, som lyder:

«Søknad om permisjon for representantene behandles av Stortinget etter innstilling av presidentskapet. Permisjon innvilges normalt ved sykmelding. Representanter som har hatt permisjon, skal melde seg til Stortingets administrasjon når de kommer tilbake.»

Stortingets forretningsorden regulerer Stortingets parlamentariske virksomhet, og ingen andre enn Stor-

tinget selv kan vedta denne. Med unntak av regelen om at permisjon normalt innvilges ved sykmelding, er det ikke gitt formelle regler om hva som kan være grunnlaget for å søke permisjon. Dette er det opp til Stortinget å bestemme.

I henhold til stortingsgodtgjørelsesloven § 7 kan Stortingets presidentskap etter søknad beslutte at en representant skal beholde godtgjørelsen under permisjon ut over 14 dager.

«Under permisjon fra Stortinget beholder representantene godtgjørelsen i inntil 14 dager, med mindre de meddeler at de gir avkall på slik godtgjørelse.

Stortingets presidentskap kan etter søknad beslutte at en representant skal beholde godtgjørelsen ut over 14 dager i følgende tilfeller:

- Ved permisjon på grunn av representantens sykdom eller skade.
- Ved permisjon til deltakelse på reise som medlem av delegasjon oppnevnt av Stortinget eller Stortingets presidentskap.
- Ved permisjon for å delta i møter eller utføre andre oppdrag etter oppnevning av Kongen, Stortinget eller et departement.
- Ved permisjon innvilget av velferdsgrunner.

Ved søknad om permisjon etter bokstav a må sykmelding fremlegges enten sammen med permisjons-søknaden eller snarest mulig etter at permisjonen er innvilget. Dersom dette ikke etterkommes, kan Stortingets presidentskap bestemme at godtgjørelsen skal falle bort for den resterende del av permisjonen.

Under svangerskaps-, omsorgs- og fødselspermisjon, og permisjon ved barns og barnepassers sykdom, har representantene rett til å beholde godtgjørelsen etter tilsvarende regler som for tilsatte i staten etter arbeidsmiljøloven kapittel 12, folketrykdløven kapittel 14 og reglene i Hovedtariffavtalen i staten. Dette gjelder også for innkalte vararepresentanter for den perioden de er innkalt til å gjøre tjeneste.»

Lovbestemmelsen omfatter godtgjørelse ved hvert fravær fra Stortinget, både ulike velferdsytelser og godtgjørelse ved virksomhet som av de øverste statsorganene anses midlertidig å være viktigere enn ordinært stortingsarbeid. Godtgjørelse etter § 7 bokstav b og c angår parlamentarisk virksomhet og er ordninger som ligger utenfor utvalgets mandat.

7.2 Rett til sykepenger for stortingsrepresentanter

7.2.1 BAKGRUNN OG REGLER OM GODTGJØRELSE UNDER PERMISJON GRUNNET SKADE OG SYKDOM

Stortingsrepresentanters rett til å beholde godtgjørelse under permisjoner med varighet over 14 dager på grunn av sykdom og skade reguleres i stortingsgodtgjørelsesloven § 7 andre ledd bokstav a. Det følger av § 7 tredje ledd at sykmelding må fremlegges.

Etter gjeldende ordning mottar stortingsrepresentanter full godtgjørelse ved sykepermisjon. Det er ikke satt noen tidsgrense for denne ytelsen, og permisjon med full godtgjørelse kan gis ut stortingsperioden, forutsatt at sykmelding foreligger.

Dersom Stortinget ikke lenger skulle dekke sykepenger til stortingsrepresentantene, ville de hatt rett til sykepenger etter folketrygdloven. Innen folketrygdlovens sykepengeordning følger en rekke krav til blant annet dialog, aktivitet og oppfølging. Det finnes også ulike former for sykmelding, inkludert gradert sykmelding. Ved langvarig sykmelding skal muligheten for arbeid i andre yrker vurderes. Innenfor ordningen for arbeidsavklaringspenger er det også særskilte inngangsvilkår og aktivitetsplikt for mottakere. Etter utvalgets oppfatning kan ikke tiltak som gradert sykmelding eller aktivitetskrav innføres for stortingsrepresentanter. Ombudsplikten gir både en plikt og en rett til å stå i vervet hele valgperioden, og den som er valgt til fast plass er velgerens representant.

I utvalgets delrapport, Dokument 18 (2021–2022), mente utvalget at ombudsplikten og særegenheter ved vervet gjør at det fortsatt er behov for en særskilt ordning for stortingsrepresentanter når det gjelder sykepenger, at stortingsrepresentanter bør ha rett til godtgjørelse ved sykepermisjon ut stortingsperioden, og at Stortinget fortsatt bør ha ansvaret for å administrere godtgjørelser under sykepermisjon.

Utvalget varslet at det vil vurdere om det skal gjøres noe med nivået på godtgjørelse ved langtidssykefravær med varighet ut over ett år.

7.2.2 OMBUDSPLIKTEN OG SYKEPERMISJON FRA STORTINGSVERVET

Det følger av ombudsplikten (Grunnloven §§ 63 og 71) at representantene har rett og plikt til å fungere i stortingsvervet i valgperioden. En stortingsrepresentants ansvar er nedfelt i lov 5. februar 1932 nr. 1 om ansvar for handlinger som påtales ved Riksrett [ansvarlighetsloven]. Det er Stortinget i plenum som behandler permisjonssøknader. Permisjon innvilget etter Stortingets forretningsorden § 5 innebærer at representanten trer ut av vervet og gir nødvendig grunnlag for at vararepresentanten kan innkalles. Dobbelrepresentasjon er ikke mulig. Mandatet tilhører stortingsrepresentanten, som har forrang foran vararepresentanten.

Sykepermisjon fra vervet angår den parlamentariske virksomheten og er utenfor utvalgets mandat, men legger premisser for sykepengeordningen for stortingsrepresentanter. Det foreligger ikke fasttømrede regler for håndtering av permisjoner i perioder uten møter i plenum. Etter praksis knyttes permisjoner til plenums-

sesjonene i Stortinget. I tidsrommet mellom tredje fredag i juni og siste hverdag i september er det i utgangspunktet ingen stortingsmøter, og det kan ikke søkes om sykepermisjon. Forhandlingene i Stortinget avbrytes i henhold til forretningsordenen § 37 senest tredje fredag i juni, og i valgår avsluttes forhandlingene da. En representant som har hatt permisjon grunnet sykdom i vårsesjonen, anses normalt som representant med alle fullmakter når forhandlingene avbrytes eller avsluttes i juni. Dersom representanten fortsatt er syk når vårsesjonen avsluttes siste hverdag i september, må det søkes på nytt om permisjon basert på ny sykmelding. Det kan søkes om permisjon gjennom sommeren, dette forekommer imidlertid sjelden.

Vanlig praksis er ikke å innkalle vararepresentant gjennom sommeren med mindre det innkalles til møter i Stortinget eller komitéer. I følge forretningsordenen § 21 andre ledd kan komitélederen innkalle vararepresentant når et komitémedlem har forfall og Stortinget ikke er samlet. Dersom grunnlaget for permisjon i praksis fortsatt gjelder ut over samlingstiden om våren og en representant opprettholder sykmelding gjennom den møtefrie perioden på sommeren, kan stortingsgruppen søke presidentskapet om at vararepresentanten fortsetter å fungere og beholder sin godtgjørelse, jf. § 5 i Stortingets forretningsorden kommentarutgave 2022. Det er normalt en forutsetning at den man er vara for, er i permisjon i dette tidsrommet, med mindre sykdommen inntrådte etter at forhandlingene ble avsluttet. Ved start av ny stortingssesjon 1. oktober må alle søke om permisjon på nytt.

En stortingsrepresentant som kommer tilbake fra permisjon, skal melde seg til Stortingets administrasjon, for å unngå dobbeltrepresentasjon. Dette er regulert i Stortingets forretningsorden § 5 Permisjon tredje punktum. Det er ingen hjemmel for å hindre en stortingsrepresentant i å tre inn igjen i vervet.

Ifølge eldre statsrettslig teori¹ er retten til å tre inn i vervet ikke en absolutt rett, og det hevdes at Stortinget ut fra praktiske hensyn vil kunne nekte en representant å tre inn når det er kort tid igjen av sesjonen. Presidentskapet har uttalt at endagspermisjoner så langt som mulig bør unngås, og dette kan anses som en nedre grense for hva som er mulig av praktiske hensyn.

I praksis trer en representant inn i vervet ved å sende en melding til stortingssekretariatet eller fysisk møte på Stortinget. En representant som er syk, kan til enhver tid velge å avbryte permisjonen og å ta sete igjen av økonomiske eller andre årsaker.

1. Frede Castberg, Norges Statsforfatning, 1964, bind 1 s. 273–274, Bredo Morgenstjerne, Lærebok i den norske statsforfatningsret 1926–27, bind 1, s. 328 og T.H. Aschehoug, Norges nuværende Statsforfatning, 1891, bind 1, s. 461–462.

7.2.3 YTelsesnivå ved langtidssykefravær over ett år – legitimitet

7.2.3.1 Ytelsens nivå

Utvalget varslet i delrapporten at det vil vurdere om det skal gjøres noe med nivået på godtgjørelsen ved langtidssykefravær med varighet ut over ett år.

En stortingsrepresentant har rett på godtgjørelse for deltakelsen i Stortinget i medhold av Grunnloven § 65, og godtgjørelsen sikrer like vilkår for representantene. Den faste årlige godtgjørelsen er 1 064 318 kroner per 1. mai 2022. Etter gjeldende ordning opprettholdes den faste årlige godtgjørelsen dersom en representant er sykmeldt ut over ett år. Til sammenligning får statsansatte, og ansatte i enkelte private virksomheter, full lønn i inntil ett år under sykdom. Det ytes sykepengar etter folketrygdloven på inntil 6 G i ett år, før den sykmeldte må over på andre ordninger med lavere ytelsesnivå, for eksempel arbeidsavklaringspenger (AAP).

Folketrygden har ingen ordninger som er direkte sammenlignbare med sykepermisjonen for stortingsrepresentanter. I vurderingen av ytelsesnivået kan det likevel være relevant å sammenligne med folketrygdens ytelser for arbeidsuføre. Frilansere har rett til 100 prosent av sykepengegrunnlaget inntil 6 G. 6 G tilsvarer 668 862 kroner per 1. mai 2022. AAP utgjør 66 prosent av et inntektsgrunnlag på inntil 6 G. Det tilsvarer 441 449 kroner per 1. mai 2022. Differansen mellom stortingsgodtgjørelsen og 6 G kr er på 395 456 kroner, og differansen mellom stortingsgodtgjørelsen og AAP er på 622 869 kroner.

Utvalget viser til at opprettholdelse av godtgjørelsen ved langtidssykmelding ut over ett år begrunnes i prinsipp 3 med ombudsplikten og særegenheter i vervet. Ingen andre grupper har en tilsvarende ordning hvor de beholder hele godtgjørelsen selv om lengden på sykmeldingen overstiger ett år. Samtidig har ingen grupper heller tilsvarende plikt til å stå i vervet gjennom hele perioden, inkludert andre folkevalgte i Norge eller nasjonale folkevalgte i Sverige og Danmark. Vilkår og plikter som gjelder for mottakere av sykepengar og arbeidsavklaringspenger, er ikke forenlige med vervet som stortingsrepresentant.

Utvalget viser til at dersom en ordning for representantene skiller seg fra det som er vanlig, skal dette begrunnes særskilt. Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Andersen, Frellumstad, Holmøyvik og Noss*, mener at den gjeldende ordningen kan begrunnes i forhold knyttet til vervet, men at den kan oppfattes som for sjeners sammenliknet med folketrygdens ytelser ved arbeidsuførhet.

7.2.3.2 Mulige konsekvenser av å redusere ytelsesnivået

En reduksjon av godtgjørelsen ved langtidssykmelding vil kunne ha konsekvenser for nivået på andre ytelser stortingsrepresentanter kan ha rett på ved arbeidsuførhet.

Stortingsrepresentanters rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon er regulert i en særlov, stortings- og regjeringspensjonsloven. Det følger av stortings- og regjeringspensjonsloven § 5-4 andre ledd, jf. § 2-2, at pensjonsgrunnlaget er den godtgjørelsen, inkludert pensjonsgivende tillegg, som en stortingsrepresentant har på det tidspunktet vedkommende fratrer vervet. Opptjeningsgrunnlaget begrenses til 12 G. En reduksjon av stortingsgodtgjørelsen ved langtidssykefravær vil gi utslag i vesentlig lavere ytelser fra Statens pensjonskasse (SPK) for representanter som fratrer vervet med redusert godtgjørelse. Kongen kan gi forskrift om pensjonsopptjening ved permisjon uten eller med redusert godtgjørelse, jf. §2-2 fjerde ledd. Dette innebærer at det kan gis forskrift for å sikre full pensjonsopptjening også ved permisjoner der den løpende godtgjørelsen er redusert.

SPK har beregnet hvilke økonomiske konsekvenser redusert godtgjørelse ved fratredelse vil kunne ha for representanters uførepensjon fra SPK. For en representant med 100 prosent tap av inntektsevne, som mottar AAP eller uføretrygd fra folketrygden, vil utbetalingen fra SPK ved full opptjeningstid (30 år) etter gjeldende ordning og nåværende godtgjørelse utgjøre 26 733 kroner per måned. For en godtgjørelse tilsvarende 6 G ville utbetalingen blitt redusert til 3 995 kroner per måned, og for en godtgjørelse tilsvarende 66 prosent av 6 G ville utbetalingen vært 3 311 kroner per måned. Uførepensjon fra SPK differensieres ut fra opptjeningstid, slik at utbetalingene ved 10 års opptjeningstid ville blitt en tredjedel (10 år/30 år). Det er her lagt til grunn at AAP eller uførepensjon fra folketrygden, som maksimalt utgjør 36 787 kroner per måned, kommer i tillegg til uførepensjon fra SPK.

For de fleste ordningene etter folketrygdloven utgjør 6 G det maksimale opptjeningsgrunnlag. Lønn og godtgjørelse som overstiger 6 G, gir dermed ikke et høyere opptjeningsgrunnlag i folketrygden. Dette innebærer at en reduksjon av godtgjørelsen ved langtidssykefravær ikke får innvirkning på nivået på ytelser fra folketrygden, så lenge godtgjørelsen ikke reduseres til mindre enn 6 G. Reduksjon til under 6 G vil derimot kunne få innvirkning på nivået på ytelsene. Det er for øvrig noe usikkerhet når det gjelder stortingsrepresentanters rett til sykepengar etter folketrygdloven når de fratrer vervet, se punkt 7.2.4.

En reduksjon av godtgjørelsen ved langtidssykefravær ut over ett år vil kunne være et økonomisk insentiv for å gjeninntre i vervet, for eksempel for å sikre et høy-

ere opptjeningsgrunnlag for senere ytelser. Redusert godtgjørelse kan medføre at enkelte representanter føler seg presset til å tre inn igjen i vervet av økonomiske årsaker, selv om vedkommende fortsatt er syk. Andre borgere vil også kunne føle seg presset tilbake i arbeid under sykmelding, men disse vil ha rett på oppfølging og tilrettelegging. Stortingsrepresentanter må, som landets øverste tillitsvalgte, stå fullt i vervet og fungere helt når de ikke er i permisjon. Disse kan ikke få tilpassede oppgaver eller redusert ansvar i vervet.

Ordningen for godtgjørelse under sykepermisjon må ikke komme i konflikt med ombudsplikten og vernet av stortingsvervet. Hensynet til å motvirke at representanter blir presset ut av vervet, står sentralt i Stortingets vurdering av om permisjon skal innvilges. Det kan tenkes tilfeller der representanter blir sykmeldte som følge av konflikter eller politisk press. I slike situasjoner kan redusert godtgjørelse fungere som en ytterligere belastning.

7.2.3.3 Utvalgets forslag til ytelsesnivå

Utvalgets flertall, medlemmene *Johnsen, Andersen, Frellumstad, Holmøyvik og Noss*, mener at godtgjørelsen for representanter som er langtidssykemeldte ut over ett år, er for sjenerøs sammenliknet med andre grupper. Flertallet foreslår at nivået på godtgjørelsen for stortingsrepresentanter som er langtidssykemeldte ut over ett år, settes til 6 G (668 862 kroner per 1. mai 2022). Dette tilsvarer maksimalt sykepengegrunnlag i folketrygden. For en yrkesaktiv person opphører retten til sykepenger fra folketrygden etter ett år. For å opparbeide seg ny rett til sykepenger må vedkommende være helt arbeidsfør i 26 uker, jf. ftrl. § 8-12.

Utvalgets mindretall, medlemmene *Bjørddal, Brenno, Gudmundsen og Skaga*, mener det er uheldig med ordninger som lett kan omgås og som kan bidra til at en representant ikke ønsker å søke permisjon ved sykdom. Disse medlemmene mener at å etablere en ordning med redusert godtgjørelse under sykdom ut over ett år ikke vil være i samsvar med permisjonssystemet for Stortinget, kan bli vanskelig å praktisere og kan komme i strid med representantenes formelle posisjon. Partigruppene søker vanligvis om permisjon for sine representanter i samråd med representanten selv, men det er ingen plikt for en representant til å be om sykepermisjon ved sykdom dersom vedkommende ikke ønsker at det skal innkalles en vara. Det kan være flere årsaker til dette, og politiske vurderinger kan spille inn. En sykemeldt representant velger selv når vedkommende vil avslutte permisjonen og igjen ta sete i plenum. Gjennom sommeren vil det av praktiske årsaker kunne fremstå som lite hensiktsmessig å opprettholde en sykepermisjon. Grunnet ombudsplikten er det ikke mulig for en representant som blir syk, å tre ut av vervet i løpet av valgperioden. Dette er en særegenhet ved vervet som skiller

det fra alle andre grupper. Stortingets permisjonssystem forholder seg i utgangspunktet til forhandlingene i plenum, og en representant som er syk, har normalt ikke permisjon i den perioden forhandlingene er avbrutt, dvs. fra slutten av juni til oktober. Dette gjør det vanskelig å kombinere de alminnelige reglene om sykmelding med permisjonsordningen på en fornuftig måte. Mindretallet foreslår derfor å beholde godtgjørelsen under langtidssykefravær ut over ett år, som i dag tilsvarer den årlige faste godtgjørelsen (1 064 318 kroner per 1. mai 2022). Av samme grunner mener disse medlemmer at stortingsrepresentanter ikke skal underlegges krav om ny opptjeningstid etter langtidssykefravær på ett år. I perioder uten møteplikt vil vervet også kunne utøves gjennom digitale verktøy.

Utvalgets flertall foreslår at nivået på godtgjørelsen for stortingsrepresentanter som er langtidssykemeldte ut over ett år, settes til 6 G.

Utvalgets mindretall foreslår at den årlige faste godtgjørelsen under langtidssykefravær ut over ett år beholdes som i dag.

Utvalgets flertall mener at stortingsrepresentantenes sykefraværsordning i større grad bør tilsvare det som gjelder for andre grupper etter folketrygdloven. Etter en sykmeldingsperiode på ett år eller mer bør også stortingsrepresentanter ha en opptjeningstid på 26 uker for å motta full godtgjørelse ved ny sykepermisjon.

Utvalgets mindretall mener at Stortingets permisjonssystem og særegenheter ved vervet gjør at stortingsrepresentanter ikke skal underlegges krav om ny opptjeningstid etter langtidssykefravær på ett år. I perioder uten møteplikt vil vervet også kunne utøves gjennom digitale verktøy.

7.2.4 STORTINGSREPRESENTANTERS RETT TIL 12 MÅNEDER MED SYKEPENGES

For å avklare stortingsrepresentanters rett til sykepenger etter folketrygdloven ved fratreddelse av vervet har utvalget vært i kontakt med Nav. I den forbindelse har utvalget fått inntrykk av at noen av de særskilte ordningene for stortingsrepresentanter kan gi utfordringer i vurderingen av vilkårene etter folketrygdloven, og at det er uklart hvilken rett til sykepenger fratrådte stortingsrepresentanter har.

Uklarhetene dreier seg blant annet om hvilket tidspunkt som skal legges til grunn i vurderingen av når arbeidsuførhet oppsto for en sykmeldt stortingsrepresentant. Det kan se ut som at vilkårene for rett til sykepenger for stortingsrepresentanter først vurderes på tidspunktet for overgang til folketrygdloven, ikke på tidspunktet for sykmeldingen som for andre. Det er særlig

vilkårene om opptjenings tid og tap av pensjonsgivende inntekt som skaper utfordringer.

Uklarhetene rundt den videre retten til sykepenger for stortingsrepresentanter i sykepermisjon innebærer at det er av stor økonomisk betydning at en sykemeldt representant gjeninntre i vervet ved avslutning av vårsesjonen tredje fredag i juni siste år av valgperioden og dermed sikrer rettighetene sine. Hvorvidt en representant trer inn i vervet, ved å ikke opprettholde sykmeldingen i den møtefrie perioden Stortinget avbryter forhandlingene, vil kunne avhenge av alvorlighetsgrad ved sykdom og hvor store de økonomiske insentivene vil være. Et regelverk som gir store individuelle muligheter for økonomiske tilpasninger, er uheldig i seg selv.

Utvalget merker seg at det finnes særregler i dagens regelverk for å sikre retten til sykepenger for noen grupper. Utvalget viser til at vernepliktige har en særregel i folketrygdloven § 8-46, som gir rett til sykepenger uten hensyn til både opptjenings tiden og tap av pensjonsgivende inntekt, dersom arbeidsuførheten oppstår under tjenesten. Utvalget viser videre til at folkevalgte i kommuner og fylkeskommuner som har vervet som hovedbeskjeftigelse, har samme rett til sykepenger som ansatte i kommunen eller fylkeskommunen, jf. kommuneloven § 8-8. Bestemmelsen innebærer at de folkevalgte får sykepenger også de første 16 dagene, og at det totale beløpet tilsvarer godtgjørelsen, som kan overstige 6 G. Bestemmelsen er ny (2018) og kom i etterkant av ordførerdømmen¹ som fastslo at ordførere anses som frilansere etter folketrygdloven.

Utvalget mener at stortingsrepresentanter bør ha rett til sykepenger i ett år, medregnet eventuell sykepermisjon fra Stortinget før fratredelsen og eventuell periode med omstillingsytelse. For representanter som fratrer vervet mens de er i sykepermisjon, bør perioden beregnes fra sykmeldingstidspunktet i stortingsperioden. Stortingsrepresentanters rett til sykepenger etter avgang bør tilsvare statsansattes rett til sykepenger, og det bør tas inn en særregel i folketrygdloven for å sikre dette. Utvalget tar ikke stilling til hvordan en slik særregel kan se ut, men viser til løsningene i henholdsvis kommuneloven § 8-8 og folketrygdloven § 8-46.

7.2.5 ÅPENHET OM ORDNINGEN

Informasjon om ordningen opprettholdelse av godtgjørelse ved permisjon er publisert på stortinget.no.

Stortinget i plenum vedtar under Formalia at en representant får innvilget sykepermisjon, og dette nedfelles i stortingsreferatene. Møtene i stortingssalen overføres via nett-TV, og det publiseres hvilke representanter

som er i permisjon, på stortinget.no under Dagens møtende.

Stortinget fører ikke oversikt over representantenes sykefravær eller sykefraværstatistikk.

Utvalget mener det kan være av interesse å få kunnskap om sykefraværet blant representantene, og anbefaler at Stortinget utarbeider sykefraværstatistikk i etterkant av hver stortingsperiode.

7.2.6 GOD FORVALTNING

7.2.6.1 Forvaltning av ordningen

Stortinget vedtar at sykepermisjon innvilges inntil videre, og dette er et anliggende for parlamentarisk virksomhet. Sykmelding må fremlegges enten sammen med permisjonssøknaden eller sendes til stortingssekretariatet snarest mulig etter at permisjonen er innvilget. Sykmelding(e) må dekke hele permisjonstiden. Ved langtidssykmeldinger sendes nye sykmeldinger inn fortløpende, og vanligvis for en måned av gangen.

Presidentskapet behandler forholdsvis mange søknader om å beholde godtgjørelse under sykepermisjon, de fleste av kortere varighet enn et år. Vedtaket er gjennomgående at representanten beholder godtgjørelse så lenge det er innvilget permisjon på grunn av sykdom. Presidentskapet behandler ikke en søknad om å beholde godtgjørelse på nytt, selv om sykmeldingen forlenges. Dersom sykmelding ikke forelegges, kan Stortingets presidentskap bestemme at godtgjørelsen skal falle bort for den resterende del av permisjonen.

Forvaltning av ordningen skiller seg betydelig fra Navs forvaltning av sykepenger. Ordningen for stortingsrepresentanter er utformet for å håndtere parlamentarisk virksomhet og et fåtall individuelle tilfeller, mens Navs system skal ivareta masseforvaltning.

Utvalget mener at dersom nivået på godtgjørelsen reduseres ved sykefravær ut over ett år, bør Stortinget innføre informasjonsrutiner for å informere representantene i god tid før godtgjørelsen reduseres.

7.2.6.2 Sanksjoner

Det følger av stortingsgodtgjørelsesloven § 7 tredje ledd at dersom sykmelding ikke fremlegges, kan Stortingets presidentskap bestemme at godtgjørelsen skal falle bort for den resterende del av permisjonen.

7.2.6.3 Kontroll

Stortinget kontrollerer at sykmeldinger foreligger ved permisjon fra vervet grunnet sykdom og skade.

Stortinget er ikke arbeidsgiver for stortingsrepresentantene og har ingen myndighet til å kontrollere hvordan en representant ivaretar vervet. Dette gjelder også dersom noen benytter seg av retten til å tre inn i

1. Jf. Høyesteretts dom av 13. mars 2016, HR-2016-589-A om arbeidstakerbegrepet i folketrygdloven knyttet til verv som ordfører.

vervet og avbryter sykepermisjon. Det er opp til representanten selv hvordan vervet ivaretas, forutsatt at vedkommende oppfyller møteplikten under sesjonen.

7.3 Godtgjørelse under velferdspermisjon

7.3.1 BAKGRUNN

Godtgjørelse under permisjon er hjemlet i stortingsgodtgjørelsesloven § 7 og skal sikre at inntekt kan opprettholdes når permisjon innvilges. Bestemmelsens andre ledd bokstav d omhandler velferdspermisjon:

«Stortingets presidentskap kan etter søknad beslutte at en representant skal beholde godtgjørelsen ut over 14 dager i følgende tilfeller:

d. Ved permisjon innvilget av velferdsgrunner.»

7.3.2 TYDELIG FORMÅL OG BEGRUNNELSE

Godtgjørelse under permisjon skal bidra til at representanter som er innvilget permisjon av Stortinget i plenum, kan bli kompensert for inntektsbortfall ved permisjon fra vervet. Ordningen gir et sikkerhetsnett og bidrar til like vilkår ved at alle i ulike familie- og livssituasjoner skal ha mulighet til å la seg rekruttere til vervet.

Begrepet «velferdsgrunner» i bokstav d defineres ikke nærmere i stortingsgodtgjørelsesloven. I merknadene til bestemmelsen i Innst. 51 L (2016–2017) fremgår det at godtgjørelse ved velferdspermisjon kun kan innvilges for en tidsavgrenset periode, selv om permisjonen er innvilget «inntil videre». Videre skal ordningen kun benyttes i *særlige tilfeller* og etter begrunnet søknad.

7.3.3 KOMPENSASJON FOR KOSTNAD SOM FØLGER AV VERVET

Muligheten til lønnet velferdspermisjon ut over 14 dager er en særregel for stortingsrepresentanter, og tilsvarende generell adgang foreligger ikke for andre grupper.

Ordningen må ses som en konsekvens av ombudsplikten og møteplikten. Stortingsrepresentanter er bundet til vervet og har møteplikt på Stortinget de fire årene de er innvalgt. Ingen andre grupper i Norge, eller medlemmer i de andre nordiske lands parlamenter, har en tilsvarende streng plikt uten mulighet til å fratre vervet. Godtgjørelse ved velferdspermisjon må derfor anses som en sikkerhetsventil når noe særskilt inntreffer.

Begrunnelsene for kortvarige velferdspermisjoner kan spenne bredt, men vil ofte være familiære årsaker. Eksempler på tilfeller kan være at noen av de nærmeste opplever akutte livskriser som alvorlig sykdom og dødsfall eller traumatiske kriser. I slike tilfeller vil det, ut fra en individuell vurdering, kunne være særlige grunner for at en stortingsrepresentant beholder godtgjørelsen ved innvilgede velferdspermisjoner.

Utvalget viser til at ordningen gjelder i særlige tilfeller, og mener at ombudsplikten og møteplikten nødvendigvis gjør en slik sikkerhetsventil for stortingsrepresentanter. Utvalget foreslår derfor at muligheten for i særlige tilfeller å beholde godtgjørelsen ut over 14 dager ved velferdspermisjoner opprettholdes, men foreslår å presisere i loven at adgangen til å beholde godtgjørelsen er snevrere enn ved øvrige permisjoner.

7.3.4 LEGITIMITET

Stortingets møteplikt er utgangspunktet for alle permisjoner og er et anliggende for parlamentarisk virksomhet. Permisjoner innvilget av velferdsgrunner vedtas av Stortinget i plenum.

Presidentskapet beslutter om godtgjørelse ved velferdspermisjon ut over 14 dager gis, og vurderingstemaet er om det foreligger *særlige tilfeller*. Det er en skjønnsmessig vurdering hva dette omfatter. Søknader om permisjon av velferdsgrunner avgjøres av det til enhver tid være sittende storting, og det oppnevnte presidentskap avgjør om representanter med velferdspermisjon skal beholde godtgjørelsen. Legitimiteten ved godtgjørelse ved utvidet velferdspermisjon er avhengig av hvordan dette skjønnnet utøves og hvilke hensyn som i praksis legges til grunn for permisjonen.

Utvalget understreker at en forutsetning for at særegelen om godtgjørelse ved velferdspermisjon skal ha legitimitet, er at den forvaltes strengt.

7.3.5 ÅPENHET OG TRANSPARENS

Informasjon om ordningen med opprettholdelse av godtgjørelse ved permisjon er publisert på stortinget.no. Stortinget vedtar under Formalia at en representant får innvilget permisjon, og dette nedfelles i stortingsreferatene. Møtene i stortingssalen overføres via nett-TV, og det publiseres hvilke representanter som er i permisjon.

Velferdspermisjoner vil være av privat karakter og ofte av familiære årsaker, så ytterligere åpenhet om enkeltsaker ville stride med personvern hensyn.

Utvalget foreslår at det (per stortingsperiode) publiseres en oversikt over antall forlengede velferdspermisjoner med godtgjørelse som presidentskapet har innvilget.

7.3.6 GOD FORVALTNING

Utbetaling av godtgjørelser under permisjon, inkludert foreldrepenger, utføres av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) på tilsvarende måte som ordinær utbetaling av godtgjørelsen til stortingsrepresentantene.

7.4 Godtgjørelse under permisjon, foreldrepenger m.m.

7.4.1 BAKGRUNN

Velferdsytelser relatert til svangerskap, fødsel, foreldrepermisjon og barn er regulert i stortingsgodtgjørelsesloven § 7 fjerde ledd og lyder:

«Under svangerskaps-, omsorgs- og fødselspermisjon, og permisjon ved barns og barnepassers sykdom, har representantene rett til å beholde godtgjørelsen etter tilsvarende regler som for tilsatte i staten etter arbeidsmiljøloven kapittel 12, folketrygdloven kapittel 14 og reglene i Hovedtariffavtalen i staten. Dette gjelder også for innkalte vararepresentanter for den perioden de er innkalt til å gjøre tjeneste.»

7.4.2 LIKE VILKÅR FOR STORTINGSREPRESENTANTENE

Godtgjørelse under permisjon skal bidra til at representanter med innvilget permisjon kan bli kompensert for inntektsbortfall ved midlertidig fratredelse fra vervet. Ordningens velferdsytelser gir et sikkerhetsnett og bidrar til like vilkår ved at alle i ulike familie- og livssituasjoner skal ha mulighet til å la seg rekruttere til vervet. Ytelsene som reguleres i § 7 fjerde ledd, skal sikre at både kommende foreldre og foreldre med omsorg for barn også skal kunne la seg rekruttere til stortingsvervet.

7.4.3 TYDELIG FORMÅL OG BEGRUNNELSE

Formålet med stortingsgodtgjørelsesloven § 7 fjerde ledd er å kompensere for inntektsbortfall og gi stortingsrepresentantene velferdsytelser tilsvarende andre grupper ved fødsel og omsorg for barn. Formålet er tydelig, men selve lovreguleringen kan fremstå som upresis fordi den er svært forenklet, omfatter flere ordninger og viser til ulike regelsett.

Arbeidsmiljøloven kapittel 12 omhandler *Rett til permisjon* og regulerer rett til svangerskaps-, omsorgs-, fødsels- og foreldrepermisjon, barn og barnepassers sykdom med mer. Foreldrepermisjon omtales ikke i gjeldende stortingsgodtgjørelseslov § 7, til forskjell fra bestemmelsen om godtgjørelse under permisjoner i den tidligere stortingsgodtgjørelsesloven av 2011. Ordlyden tilsier derfor at det ikke skal ytes godtgjørelse slik det er regulert i Hovedtariffavtalen i staten ved foreldrepermisjon.¹

I forarbeidene til stortingsgodtgjørelsesloven i Innst. 51 L (2016–2017) presiseres det at

«de reglene det henvises til i Hovedtariffavtalen i staten, omhandler permisjon med lønn ved svangerskap, fødsel, adopsjon, amming og barns og barnepassers sykdom. Bestemmelsen er en videreføring av tidligere lov § 5 andre ledd, med en noe forenklet omtale av de ulike permisjonene.»²

Det er ingen uttalelser i forarbeidene som skulle tilsi at å avgrense mot rett til godtgjørelse under foreldrepermisjon var en tilsiktet konsekvens av den språklige forenklingen.³

De tre regelsettene det henvises til, arbeidsmiljøloven, folketrygdloven og Hovedtariffavtalen, er ikke like lydende. Det kan derfor stilles spørsmål ved hvilket regelsett som skal anvendes når de er forskjellige.

Utvalget foreslår at foreldrepermisjon tas inn i opplistingen i loven. Foreldrepermisjon inngikk i tidligere regelverk og kan se ut til å ha blitt utelatt fra stortingsgodtgjørelsesloven § 7 ved en inkurie. Utvalget foreslår også å erstatte opplistingen av de tre regelsettene med at stortingsrepresentantene har rett til å beholde godtgjørelsen etter tilsvarende regler som for ansatte i staten, så langt de passer.

7.4.4 KOMPENSASJON FOR KOSTNAD SOM FØLGER AV VERVET

Stortingsrepresentanter har ikke noen lovfestet rett til foreldrepermisjon fra stortingsvervet, slik andre grupper har etter arbeidsmiljøloven og folketrygdloven. I praksis innvilger Stortinget svangerskapspermisjon, fødselspermisjon, foreldrepermisjon og omsorgspermisjon til stortingsrepresentantene og dekker godtgjørelser ved disse permisjonene.

7.4.5 LEGITIMITET

Stortingsrepresentantenes velferdsordninger og sosiale rettigheter skal så langt som mulig tilsvare ytelser som gjelder andre grupper. På Stortingets intranettside⁴ opplyses følgende

«Etter stortingsgodtgjørelsesloven følger stortingsrepresentantene reglene for svangerskaps-, omsorgs-, adopsjons- og foreldrepermisjon som til enhver tid gjelder for ansatte i staten.»⁵

Foreldre kan ved fødsel velge å ta ut stønadsperioden i til sammen 49 uker med full sats eller 59 uker med 80 prosent foreldrepenger. Dette gjelder også for stortingsrepresentanter, og det innkalles vararepresentant i

1. Grettes rapport s. 38.

2. Innst. 51 L (2016–2017), s. 10.

3. Grettes rapport s. 38–39

4. Det informeres om foreldrepermisjon for representanter, herunder svangerskapspermisjon, omsorgspermisjon, foreldrepenger, fleksibelt uttak med mer.

5. Foreldrepermisjon for representanter – Løveporten (stortinget.no) 14. juni 2022

100 prosent for den perioden stortingsrepresentanten er i permisjon.

I folketrygdloven er det to varianter av fleksibelt uttak av foreldrepenger for å forlenge stønadsperioden:

- § 14-11. Utsettelse av uttak av foreldrepenger: Foreldrepenger kan utsettes ved å gå ut i inntektsgivende arbeid på heltid, ved å ta ut lovbestemt ferie m.m., inntil barnet fyller tre år.
- § 14-16. Gradert uttak av foreldrepenger: Perioden kan forlenges ved å kombinere deltidsarbeid og delvis permisjon (gradert uttak).¹

7.4.5.1 Gradert uttak

Permisjon som innvilges for stortingsrepresentanter etter forretningsorden § 5² innebærer at representantene trer ut av vervet, og gir det nødvendige grunnlaget for at vararepresentanter kan innkalles. Dobbeltrepresentasjon er ikke mulig, så gradert uttak av foreldrepenger med delvis permisjon og delvis arbeid er ut fra utvalgets forståelse uforenelig med stortingsvervet.

7.4.5.2 Utsette foreldrepenger ved å gå ut i inntektsgivende arbeid på heltid

Foreldrepenger måtte før oktober 2021 i utgangspunktet tas ut sammenhengende fra det tidspunkt uttaket startet, (se tidl. versjon av folketrygdloven § 14-10 sjuende ledd). Foreldrepengeuttaket etter folketrygdloven kan nå utsettes etter foreldrenes ønsker og behov og kan tas ut innenfor den absolutte grensen på tre år, uavhengig av årsak. I hvilke tilfeller arbeidstakeren har rett til fri fra arbeidet, reguleres av arbeidsmiljøloven. Foreldre som er arbeidstakere, får foreldrepermisjon fra sin arbeidsgiver etter arbeidsmiljøloven.

For stortingsrepresentanter er permisjonssøknader knyttet til Stortingets møtevirksomhet, slik at det søkes permisjon fra Stortinget kun når Stortinget er samlet. Det kan normalt ikke søkes om foreldrepermisjon i perioden med avbrytelse i forhandlingene, dvs. fra tredje fredag i juni til 30. september. Barnets fødselsdato vil kunne påvirke hvor lenge foreldrene faktisk kan være hjemme med barnet, og dette vil dermed kunne variere mellom representantene.

Fleksibiliteten med å utsette foreldrepermisjon og foreldrepenger i perioder gjelder også for stortingsrepresentanter, men da med noen særskilte vilkår, slik at antallet permisjonsdager ikke skal kunne maksimeres slik at permisjonstiden går ut over det andre foreldre har. Stortingets presidentskap besluttet i 2012 at foreldrepermisjoner som skal deles opp og avvikes i etapper mellom plenumsfrie dager eller uker, skal innvilges for

en sammenhengende tidsperiode uavhengig av møtedagene på Stortinget. Dette innebærer at stortingsrepresentanter ikke kan utsette (stoppe) foreldrepermisjonen i den plenumsfrie perioden på sommeren eller i plenumsfrie uker, eller til jul eller påske, dersom vedkommende skal ha foreldrepermisjon før og etter disse periodene.

7.4.5.3 Foreldrepenger og ferie

Ansatte i staten³ har rett til å avvike lovbestemt ferie i løpet av permisjonstid hvor det ytes foreldrepenger, og å utsette den gjenværende delen av stønadsperioden.⁴ Ferieloven gjelder ikke for stortingsrepresentanter, så de har ikke tilsvarende fleksibilitet til å utsette permisjonstiden.

Utvalget merker seg at ordningen med foreldrepenger i praksis må tilpasses stortingsvervet, men oppfatter at gjeldende ordning ikke gir urimelige resultater for representantene.

7.4.5.4 Amming

Utvalget er kjent med at det er stilt spørsmål om stortingsrepresentanters rettigheter ved amming. I utgangspunktet har representantene rett til å beholde godtgjørelsen tilsvarende ansatte i staten, men utvalget vurderer at ammefri ikke er forenlig med vervets særegenheter. Stortingsrepresentanter har møteplikt og ikke fast arbeidstid. Ammingen må tilpasses vervets særegenheter. Når Stortinget møtes i plenum, er det faste votingstidspunkter, og det bør være mulig å finne praktiske løsninger.

7.4.6 ÅPENHET OG TRANSPARENS

Informasjon om ordningen er publisert på stortinget.no. Stortinget vedtar under Formalia på dagsordenen at en representant får innvilget foreldrepermisjon, og dette nedfelles i stortingsreferatene. Møtene i stortingssalen overføres via nett-TV, og det publiseres hvilke representanter som er i permisjon.

Ytelsene tilsvarer det ansatte i staten har, og ytterligere åpenhet anses ikke nødvendig.

7.4.7 GOD FORVALTNING

Stortingsrepresentanten søker formelt Stortinget om foreldrepermisjon, der søknad behandles og innvilges og vararepresentant innkalles for å møte i permisjonstiden.

Stortinget i plenum avgjør i medhold av forretningsordenen § 5 om foreldrepermisjon innvilges. Ved-

1. Det følger også av arbeidsmiljøloven § 12-6 at arbeidstakere kan ta ut svangerskapspermisjon, fødselspermisjon og foreldrepermisjon som delvis permisjon.

2. Gjeldende regelverk ved permisjoner er omtalt under pkt. godtgjørelse underpermisjon, sykepenge, se pkt. 5.7.1 i Dokument 18 (2021–2022)

3. Statens personalhåndbok 2022 § 9 og folketrygdloven kap. 14

4. <https://www.nav.no/foreldrepenger#ferie>

tak gjort av Stortinget i plenum kan ikke påklages. Alle permisjonssøknadene foreligger også i papirformat, og det er ikke formkrav til dem. Utvalget anser det å være utenfor utvalgets mandat å vurdere krav til informasjon i søknadene om godtgjørelse under permisjon, men mener det er viktig at tildeling av disse ytelsene også er etterprøvbare.

I praksis sender representanten søknad til Stortingets administrasjon, som gjør saksforberedelser for presidentskapet om foreldrepermisjon og godtgjørelse ved foreldrepermisjon. Når det gjelder rett til svangerskaps- og foreldrepenger, fatter Nav vedtak etter folketrygdloven og avgjør om en stortingsrepresentant fyller folketrygdlovens vilkår. En representant må, som alle andre, sende søknadsskjema til Nav om foreldrepenger, og Nav informerer Stortingets administrasjon om vedtaket. Stortingsrepresentanter er underlagt samme dokumentasjonskrav som andre grupper under Navs forvaltning. Stortinget sender inntektsskjema til Nav.

En arbeidsgiver som utbetaler lønn i perioden arbeidstaker mottar foreldrepenger, kan kreve refusjon fra Arbeids- og velferdsetaten. Stortinget krever ikke refusjon fra Nav av foreldrepenger etter folketrygdloven kapittel 14. Ytelsene dekkes i sin helhet av Stortinget. Systemene fanger ikke opp at Stortinget ikke skal ha refusjon, slik at Nav i en del saker om foreldrepenger feilaktig sender refusjon. Stortingets administrasjon kontakter i disse tilfellene Nav på telefon, slik at dette blir korrekt.

Navs vedtak om foreldrepenger er enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan påklages til Nav Forvaltning, Nav Klageinstans og ankes til Trygderetten.

Utbetaling av godtgjørelser under permisjon, inkludert foreldrepenger, utføres av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) på tilsvarende måte som ordinær utbetaling av godtgjørelsen til stortingsrepresentantene.

8. Andre ytelser og ordninger

Kapittel 8 samler utvalgets vurdering av ulike ordninger av noe mindre omfang. Utvalget foreslår ingen større endringer i disse ordningene, men peker på mulige justeringer og enkelte innstramminger.

8.1 Forsikringer og økonomiske ytelser ved dødsfall

8.1.1 GJELDENE RETT

I stortingsgodtgjørelsesloven § 19 reguleres rettigheter ved dødsfall og yrkesskade for stortingsrepresentanter, vararepresentanter m.fl. Bestemmelsen lyder:

«§ 19. Dødsfall og yrkesskade

Hvis en stortingsrepresentant eller fast møtende vararepresentant dør i løpet av valgperioden, skal de etterlatte utbetales representantens godtgjørelse for hele døds måneden samt de tre påfølgende månedene. I tillegg dekkes nødvendige utgifter i forbindelse med representantens begravelse.

Hvis en innkalt vararepresentant dør under reise til eller fra Stortinget eller i perioden vedkommende er innkalt for, dekkes nødvendige utgifter i forbindelse med vararepresentantens begravelse.

En stortingsrepresentant eller fast møtende vararepresentant skal ha gruppelevsforsegling (ytelse ved dødsfall) tilsvarende arbeidstakere ansatt i staten. En innkalt vararepresentant skal ha forsegling for den perioden han eller hun er innkalt for. Dette leddet gjelder også for stortingsrepresentanter som er i regjering.

En stortingsrepresentant eller fast møtende vararepresentant har rett til ytelser ved yrkesskade tilsvarende arbeidstakere ansatt i staten. En innkalt vararepresentant har samme rett for den perioden han eller hun er innkalt for. Dette leddet gjelder også for stortingsrepresentanter som er i regjering.»

Siden stortingsvervet ikke gir dekning i folketrygden for yrkesskade, og representantene heller ikke omfattes av yrkesskadeforseglingsloven, er det gitt særlige regler for dødsfall og yrkesskade for representantene i stortingsgodtgjørelsesloven. Etter bestemmelsen skal stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter ha gruppelevsforsegling og yrkesskadeytelser tilsvarende ansatte i staten. Pensjonsordningene for stortingsrepresentanter, det vil si midlertidig uførepensjon og uførepensjon, etterlattepensjon og alderspensjon er regulert i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer (stortings- og regjeringpensjonsloven) og forvaltes av Statens pensjonskasse. Reglene som i dag gjelder for dødsfall (gruppelevsforsegling) og yrkesskade, finnes i lov om yrkesskadeforsegling og i Hovedtariffavtalen i staten §§ 23 og 24 og faller utenfor utvalgets mandat.

Stortingsrepresentantene og møtende vararepresentanter har gruppelevsforsegling, yrkesskadeforsegling, kollektiv ulykkesforsegling og fritidsulykkesforsegling gjennom DNB og reiseforsikring gjennom Europeiske. Nåværende avtale er gjeldende fra 1. juli 2021.

Fra 2019 inngår også dekning av begravelseskostnader i yrkesskadeforseglingen og fritidsulykkesforseglingen.

8.1.2 LIKE VILKÅR FOR STORTINGSREPRESENTANTENE

Dersom en stortingsrepresentant eller fast møtende vararepresentant dør i løpet av valgperioden, får de etterlatte utbetalt representantens godtgjørelse for døds måneden samt de tre påfølgende månedene. I tillegg dekkes nødvendige begravelsesutgifter. Vervet som folkevalgt i Norges nasjonalforsamling kan medføre mer oppmerksomhet og behov for en større og mer offentlig begravelse enn det som ellers ville vært tilfelle. Utvalget

mener at disse ordningene bidrar til like vilkår for representantene ved at alle har lik dekning uavhengig av økonomi. Det samme gjør en helhetlig forsikringspakke som sikrer dekning ved sykdom, ulykke og skader både i tjeneste og i fritid.

8.1.3 TYDELIG FORMÅL OG BEGRUNNELSE

Ordningene skal bidra til økonomisk trygghet for representanter og etterlatte ved dødsfall, yrkesskade og ulykker. Tilleggsforsikringene innebærer at representanten er forsikret både i tjeneste og fritid, og gir et sikkerhetsnett for representantene og deres etterlatte.

8.1.4 KOMPENSASJON FOR KOSTNAD SOM FØLGER AV VERVET

Vervet som stortingsrepresentant innebærer at det kan være vanskelig å skille mellom arbeid og fritid. Representanter har ikke fast arbeidstid eller ferie, slik de fleste arbeidstakere har. Representantene må sikres en helhetlig forsikringsdekning som tar høyde for dette. Det er lovfestet i dag at representanter og fast møtende vararepresentanter skal ha gruppelivsforsikring og rett til ytelser ved yrkesskade tilsvarende ansatte i staten. Dersom representantenes forsikringsavtaler kun hadde omfattet yrkesskader og tjenestereiser, ville det medført uforutsigbarhet for dekningen. Stortingsrepresentantenes særegne rolle gjør at det kan oppstå tvil om hvorvidt sykdom, skader og ulykker har skjedd i tjeneste eller i fritid. En helhetlig forsikringspakke innebærer at representanten eller etterlatte uansett er dekket og kan forholde seg til det samme forsikringsselskapet.

Stortinget er selvassurandør for å holde representantene økonomisk skadesløse under utøvelse av vervet. Forsikringene inngått av Stortinget er obligatoriske for stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter og sikrer en helhetlig og tilstrekkelig dekkende forsikringspakke.

Forsikringene i DNB og Europeiske er ikke hjemlet i stortingsgodtgjørelsesloven.

Utvalget mener at særegenheter ved vervet gjør at stortingsrepresentantene bør ha den forutsigbarheten som en helhetlig forsikringspakke gir. Utvalget foreslår å synliggjøre i loven at Stortinget også kan tegne andre forsikringer for representantene enn gruppelivs- og yrkesskadeforsikring.

8.1.5 LEGITIMITET

Stortinget betaler forsikringene. Alle arbeidsgivere plikter å tegne yrkesskadeforsikring etter yrkesskadeforsikringsloven, og det er ikke uvanlig at virksomheter også sørger for andre forsikringer for sine ansatte. Stortingsrepresentantene fordelsbeskattes av alle forsikrin-

gene som er tegnet hos DNB, og av den delen av reiseforsikringen som gjelder for privatreiser.

Ytelsen skal sikre etterlatte inntekt de første månedene etter dødsfallet. Utvalget ser hen til at det ellers i arbeidslivet finnes avtaler som innebærer både en lengre og kortere periode med utbetalt lønn til etterlatte.

Utvalget mener at stortingsrepresentantenes forsikringer gir et sikkerhetsnett som er rimelig sammenlignet med ordninger i samfunnet for øvrig.

8.1.6 ÅPENHET OG TRANSPARENS

Forsikringsordningene står omtalt på Stortingets intranettside Løveporten. Det er ikke lagt ut informasjon på Stortingets nettside om ytelser ved dødsfall og yrkesskade ut over informasjon om pensjonsordningene iht. stortingsgodtgjørelsesloven.

8.1.7 GOD FORVALTNING

Forsikringsmeglerselskapet Willis Towers Watson har innhentet anbud og satt sammen forsikringsavtalene på oppdrag fra Stortingets administrasjon. Representantene mottar en informasjonsbrosjyre om forsikringsavtalene.

Det er Stortingets ansvar å informere alle representanter som slutter, om at de skal motta tilbud om å fortsette gruppelivsforsikringen.

8.2 Stortingsgarasjen og parkering ved pendlerboligene

Stortinget legger i dag til rette for parkering for stortingsrepresentantene i stortingsgarasjen og ved pendlerboligene. Hovedformålet med ordningene knyttet til parkering er å legge til rette for de stortingsrepresentantene som av ulike grunner pendler med bil fra sitt hjemsted og til møter i Stortinget.

8.2.1 STORTINGSGARASJEN

8.2.1.1 Dagens ordning

Stortingsgarasjen har tilsammen 122 ordinære parkeringsplasser, hvorav omtrent 25 benyttes som lagerplasser, og 19 ladeplasser for elbil. I tillegg er det HCPlasser for forflytningshemmede, parkeringsplasser for Stortingets tjenestebiler, leverandørers varebiler, seksjon for eiendomsdrifts varebil, truck og feiebiler, et areal på 60 m² til MC-parkering, 50 m² til parkering av elsykler og 137 sykkelparkeringsplasser.

Adgangen til å parkere i stortingsgarasjen er regulert i adgangsreglementet for Stortinget vedtatt av Stortingets presidentskap 15. desember 2016 og i «Retningslinjer for bruk av parkeringsanlegget». Alle stortingsrepresentanter har parkeringstillatelse for bil i stortingsgarasjen. Parkeringstillatelser kan ikke overdras til and-

re. All parkering forutsetter at det er ledige plasser i garasjen. Langtidsparkering ut over en uke er ikke tillatt.

Stortingsrepresentantene kan i henhold til dagens regler parkere og lade elbil vederlagsfritt i stortingsgarasjen. Det samme gjelder ansatte i partigruppene og i administrasjonen som er innvilget midlertidig parkeringstillatelse. Øvrige ansatte har adgang til å parkere og lade i tidsrommet kl. 14:30–24:00 på hverdager og fra fredag kl. 14:30 til søndag kl. 24:00. Når arbeidsgiver stiller parkeringsplass ved arbeidsstedet til disposisjon for arbeidstaker, skattlegges ikke dette i praksis. Det samme gjelder ladestasjon til elbil som arbeidsgiver stiller til disposisjon for arbeidstaker ved arbeidsstedet.

8.2.1.2 Like vilkår for representantene

Det er forankret i adgangsreglementet at alle representantene har adgang til Stortingets bygningsmasse inkludert stortingsgarasjen. Adgangen gjelder døgnet rundt og 365 dager i året. Alle representantene kan benytte stortingsgarasjen til parkering uavhengig av hvor langt unna Stortinget de bor. Tilgang til parkering ved Stortinget forenkler tilværelsen for pendlere og for representanter som av ulike årsaker benytter bil i sine reiser til Stortinget.

8.2.1.3 Tydelig formål og begrunnelse

Formålet med garasjen er å gi stortingsrepresentantene adgang til sikker parkering. Tilgang til parkeringsanlegget er tydelig knyttet til vervet. Stortingsgarasjen ble bygget i etterkant av at en stortingsrepresentants bil i 1982 ble sprengt mens den stod parkert utenfor Stortinget.

Representantene har møteplikt på Stortinget, og pendlingen til Oslo skjer ofte med bil. Parkering i stortingsgarasjen bidrar til å tilrettelegge for representanter som pendler. I tillegg kan bil være et nyttig arbeidsredskap knyttet til utøvelse av vervet, som inkluderer mange (og sene) møter og mye reising for deltakelse på møter og arrangementer.

Trusselbildet for enkelte representanter kan tilsi at de må benytte bil i stedet for offentlige transportmidler av sikkerhetsmessige hensyn. Tilrettelegging for at noen stortingsrepresentanter må benytte bil til og fra Stortinget, må for noen følgelig vurderes ut fra et sikkerhetsperspektiv.

For representanter med funksjonsnedsettelse kan bruk av bil være nødvendig for å gjennomføre reiser til Stortinget og for å reise fra Stortinget til møter og arrangementer som følger av vervet.

8.2.1.4 Legitimitet

Mange som arbeider i Oslo sentrum, har fått begrenset sine muligheter for parkering de siste årene. I Oslo rådhus er det kun parkering for sykler i garasjen, og Oslo kommune innførte betaling for lading på kommu-

nale ladeplasser i 2019. Departementene har ulike parkeringspraksis avhengig av beliggenheten, og flere har ikke parkeringsmuligheter. Statsministerens kontor har parkeringsplasser, men ingen lademuligheter for elbil. Utenriksdepartementet har et begrenset antall parkeringsplasser som ansatte kan benytte, og parkeringen er gratis. Forsvarsdepartementet har parkeringsmuligheter inne på Akershus festning, og parkering for ansatte er gratis. Ansatte ved Universitetet i Oslo kan parkere gratis på Universitetets parkeringsplasser. Det finnes mange ulike ordninger, alt fra ingen parkering til parkering mot parkeringsavgift for noen få, for mange eller helt fri og gratis parkering for alle.

Utvalget har vist til at dersom ordningene for stortingsrepresentantene avviker fra det som er vanlig ellers i samfunnet, bør det begrunnes særskilt.

Parkering i stortingsgarasjen er gratis. Vederlagsfri parkering begrunnes med at parkering i stortingsgarasjen tilrettelegger for pendlere, som mange stortingsrepresentanter er. Adgangen til å parkere i garasjen benyttes i tillegg både til tjenestereiser og ved ordinære arbeidsreiser. Den ivaretar også sikkerhetshensyn for representanter og andre som har egne sikkerhetsvurderinger når de ankommer Stortinget. Det innebærer at stortingsgarasjen ivaretar flere behov enn parkering for ansatte i andre virksomheter som har arbeidsreiser inn til Oslo sentrum. Stortingsrepresentanter som pendler med fly eller tog, får dekket utgifter til parkering ved flyplass eller jernbanestasjon. For representantene som benytter bil som transportmiddel ved pendling, kan gratis parkering i stortingsgarasjen anses som en tilsvarende ordning og bidrar til like vilkår for Stortingets pendlere.

I 2018 ble det fremmet et representantforslag om å innføre parkeringsavgift i stortingsgarasjen (Dokument 8:78 S (2017–2018)). Forslaget kom opp igjen i forbindelse med behandlingen av klimameldingen (Meld. St. 13 (2020–2021)) i Stortinget våren 2021. Begge gangene ble forslaget nedstemt av et klart flertall i Stortinget.

I presidentskapets merknader fra 2018 fremkommer det at de

«støtter forslaget intensjon om å bedre bymiljøet i Oslo, men mener ikke at innføring av betaling i stortingsgarasjen er riktig virkemiddel for stortingsrepresentantene. Det å velges inn i tillitsvervet som stortingsrepresentant for eget fylke er noe annet enn å velge tilsettelse i ordinært arbeid, og det må derfor tilrettelegges for pendling. Presidentskapet vil i stedet vurdere ytterligere alternative tiltak som kan tilrettelegge for miljøvennlig transport, herunder økt bruk av sykkel og elbil ved reiser til og fra Stortinget».

Det er gode grunner til at stortingsgarasjen bør være hovedparkering for stortingsrepresentanter som bruker egen bil til pendlerreiser. Gjeldende retningslinjer for bruk av stortingsgarasjen begrenser langtidsparke-

ringen i garasjen til maksimalt en uke. Dette kan i noen tilfeller være for kort tid for en representant som blir i Oslo for å utføre vervet over en helg i stedet for å pendle. Utvalget mener representanter som pendler til Stortinget med bil, fortrinnsvis bør parkere i stortingsgarasjen, og at det derfor ved behov bør åpnes for parkering sammenhengende ut over en uke.

Utvalget mener at Stortinget kan bestemme størrelsen på parkeringsavgiften.

Utvalget har merket seg at Stortingets presidentskap har vedtatt å innføre betaling for lading av elbil i stortingsgarasjen, og at ordningen forventes innført i løpet av 1. kvartal 2023.

Utvalgets flertall, medlemmene Johnsen, Bjørdal, Brenno, Gudmundsen, Holmøyvik, Noss og Skaga, foreslår å videreføre gratis parkering for representanter som pendler til Oslo, og for de med helse- eller sikkerhetsbehov. Flertallet mener det vil styrke legitimiteten til parkeringsordningen i stortingsgarasjen om det innføres en parkeringsavgift ved andre arbeidsreiser.

Utvalgets mindretall, medlemmene Andersen og Frellumstad, mener parkering i Stortingsgarasjen bør belegges med parkeringsavgift for alle, med unntak for at gratis parkering videreføres for de som må kjøre bil av helse- eller sikkerhetsmessige behov. Det skal ikke være mulig å få parkeringsavgift i stortingsgarasjen dekket som del av utgift til pendlerreise.

8.2.2 GARASJEPLASS VED PENDLERBOLIGENE

8.2.2.1 Gjeldende ordning

Storingsrepresentanter har mulighet for å leie garasjeplass tilknyttet pendlerboligene. Totalt disponerer Stortinget 55 garasjeplasser, hvorav 24 med lader til elbil. Stortinget eier 49 og leier 6 av garasjeplassene. 12 av plassene er i en egen garasje og de øvrige i fellesgarasjer med andre beboere. Per desember 2022 er 32 av plassene i bruk.

Regelverket for parkering ved pendlerboligene finnes i «Retningslinjer for tildeling av parkeringsplass ved pendlerboligene», vedtatt av Stortingets presidentskap 25. september 2014 med endringer vedtatt 3. juni 2021. Stortingets administrasjon tildeler parkeringsplasser etter forespørsel fra representantene. Dersom behovet for plasser er større enn kapasiteten, skjer tildelingen ved loddtrekning. Satsen for månedsleie i 2022 er 608 kroner. Dette tilsvarer omtrent leiekostnadene der Stortinget har leieavtaler. Leien dekker det Stortinget betaler separat for garasjeutgifter i felleskostnadene, og den årlige kostnaden Stortinget betaler for drift av garasjeanlegget. Dersom parkeringsplassen har lademulighet uten direkte fakturering, kommer det et månedlig tillegg på 100 kroner. Satsene justeres årlig tilsvarende

konsumprisindeksen året før. Månedsleie og tillegg for lademulighet trekkes i representantens godtgjørelse.

Ved ledig kapasitet kan én representant leie to eller flere garasjeplasser. Månedsleie for plass nummer to skal være tilsvarende markedsleie i det aktuelle området. Dersom det er venteliste og en representant har flere enn én garasjeplass, kan Stortingets administrasjon si opp garasjeplass nummer to (eller flere) med 14 dagers varsel.

8.2.2.2 Formål

Formålet med ordningen er å tilrettelegge for en fungerende hverdag for storingsrepresentanter og deres familie som pendler til Stortinget med bil, ved å tilby representanter parkeringsmuligheter i nærheten av pendlerboligen. Tilgang til fast parkeringsplass kan være tidsbesparende for dem som benytter bilen til pendling eller til og fra møter utenfor Stortinget.

Tilgang til garasjeplass ved pendlerboligen kan, på samme måte som for stortingsgarasjen, ha et sikkerhetsperspektiv og/eller en helsemessig begrunnelse. Se ovenfor, punkt 8.2.1.3.

8.2.2.3 Legitimitet

Storingsrepresentantene som disponerer parkeringsplass ved pendlerleilighetene, betaler for leien. Et behov for parkering i nærheten av pendlerboligen fremstår legitimt all den tid man anerkjenner behovet for bruk av bil som arbeidsverktøy for representantene.

Stortingets pendlerboliger har beliggenhet i eller i nærhet av Oslo sentrum, og representantene har også tilgang til parkeringsplass i stortingsgarasjen. Det kan fremstå som en gunstig ordning å ha tilgang til to parkeringsplasser i sentrum, med mindre det er særlige grunner for det, som sikkerhet eller funksjonshemming. Men det er begrensninger for bruk av stortingsgarasjen bl.a. ved langtidsparkering eller dersom familiemedlemmer også skal disponere bilen. Som nevnt ovenfor mener utvalget at dagens begrensninger for langtidsparkering i stortingsgarasjen bør lempes noe. Blant annet ut fra et sikkerhetsperspektiv er det ønskelig at storingsrepresentantene primært parkerer i stortingsgarasjen, og da bør det i størst mulig grad legges til rette for det. Som nevnt i punkt 8.2.1.4 kan dette for eksempel gjøres ved å tillate parkering ut over en uke sammenhengende.

Høsten 2022 har 23 av parkeringsplassene som Stortinget eier, ikke vært leid ut. Noen av disse er i en garasje Stortinget eier, og kan kun disponeres av storingsrepresentanter og deres husstand, mens andre er i fellesgarasjer. Samtidig som det lempes på mulighetene for langtidsparkering i stortingsgarasjen, bør Stortinget vurdere hvor stort behovet for parkeringsplasser ved pendlerboligene er i et langsiktig perspektiv, særlig for de som bor i nær gangavstand til Stortinget.

Utvalget mener at ordningen med mulighet for leie av parkeringsplass ved pendlerleilighetene fortsatt skal bestå, og forutsetter at det foretas en jevnlig vurdering av antall plasser Stortinget skal disponere. Leien bør dekke utgiftene der Stortinget leier garasje plass.

8.3 Naturalytelser for en fungerende hverdag

Ordningene i denne kategorien begrunnes i arbeidshverdagen for stortingsrepresentantene og tar dels hensyn til lange arbeidsdager og at et flertall av dem er pendlere. Utvalget har vurdert disse opp mot tilsvarende ordninger ellers i samfunnet.

8.3.1 SUBSIDIERTE SERVERINGSSTEDER

Det er tre steder som serverer mat og drikke i Stortinget: stortingsrestauranten, kaffebaren i Stortinget og kantina i stortingskvartalet. Alle tre er åpne for dem som har sitt daglige virke i Stortinget, inkludert presse-losjen, ansatte i Stortinget og Stortingets underliggende organer som Sivilombudet og Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) og gjestene som besøker Stortinget. Sivilombudet og NIM har begrenset adgang mellom kl. 10:00 og kl. 14:00.

Kantinetjenesten inkluderer bespisning ved alle typer arrangementer, inkludert mottakelser, offisielle besøk og møtebespisning. Tidvis brukes serveringsstedene mye til representasjon. Stortingsrestaurantens åpningstider er tilpasset parlamentarisk virksomhet og er ved kveldsmøter i stortingssalen åpen til møtets slutt.

Stortingsrestauranten og kaffebaren drives av Stortingets administrasjon, mens kantina drives av en ekstern leverandør (for tiden Compass Group AS). Alle tre serveringsstedene sponses av Stortinget ved at personal- og lokalkostnader dekkes over Stortingets budsjett og ikke av serveringsstedet. Prisnivået er noenlunde likt på de ulike stedene. Av skattelovforskriften § 5-15-5 første ledd fremgår det at velferdstiltak for alle eller en betydelig gruppe av ansatte i bedriften, som for eksempel rimelig mat i bedriftskantine, ikke regnes som skattepliktig inntekt for arbeidstaker. Det er opplyst fra Stortingets administrasjon at prisene på serveringsstedene dekker råvarekostnadene til det som selges.

Serveringstilbudet understøtter arbeidet i Stortinget og er viktig for møter med de ulike gruppene som besøker Stortinget og har møter med representantene. Utvalget mener at det ved vurderingen av serveringstilbudene i Stortinget bør ses særlig hen til legitimiteten for ordningen. Som vist ovenfor, er måten Stortinget organiserer sine serveringstilbud på, på linje med hva som er vanlig for større virksomheter i Norge og i tråd med regelverket som gjelder på feltet. Utvalget mener ordningen fremstår som formålstjenlig utfra virksomheten til Stortinget.

Utvalget vil derfor ikke foreslå endringer for serveringsstedene i Stortinget.

8.3.2 BEDRIFTSHELSETJENESTE

Stortinget har en bedriftshelsetjeneste hvor representantene får tilbud om helseundersøkelse hos lege og sykepleier to ganger i løpet av stortingsperioden og konsultasjoner ved akutt plage eller sykdom. Bedriftshelsetjenesten leverer tjenester som bidrar til å skape sunne og trygge arbeidsforhold for representantene. Tilbudet består av en lege, sykepleier og fysioterapeut og leveres av Aktimed Helse.

Bedriftshelsetjenesten leverer tjenester innen følgende områder: arbeidshelse, organisatorisk og psykososialt arbeidsmiljø, vaksiner, helseundersøkelser, ergonomi og bistand til fysisk aktivitet. I tillegg har representantene tilbud om vanlige legetjenester som ytes som en betalingstjeneste. Egenandelen tilsvarende om lag den offentlige egenandelen for fastlegekonsultasjoner. Bedriftshelsetjenesten skal ikke erstatte stortingsrepresentantenes fastlege.

Reiser innenlands og utenlands følger av stortingsrepresentantenes verv. I den forbindelse er bedriftshelsetjenestens tilbud om vaksiner helt vesentlig for trygg utøvelse av vervet.

Et tilbud om bedriftshelsetjeneste er vanlig i større norske bedrifter. Arbeidsgivere plikter å knytte virksomheten til en bedriftshelsetjeneste når risikoforholdene i virksomheten tilsier det, jf. arbeidsmiljøloven § 3-3 første ledd. Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 13-2 regulerer arbeidsgivers bruk av bedriftshelsetjenesten. Arbeidsgiver skal blant annet sørge for at bedriftshelsetjenesten bistår med planlegging og gjennomføring av fysiske og organisatoriske endringer i virksomheten, løpende kartlegging av arbeidsmiljøet og undersøkelser av arbeidsplassene og fremmer forslag om forebyggende tiltak og individuell tilrettelegging.

Arbeidstakers fordel ved å benytte bedriftshelsetjeneste er ikke skattepliktig når ordningen hovedsakelig omfatter forebyggende helseundersøkelser og ikke behandling av sykdom mv., jf. Skatte-ABC 2021/2022 pkt. 6.21. Noen elementer ved bedriftshelsetjenesten på Stortinget går lenger enn det som er vanlig å ha som del av bedriftshelsetjenesten i andre virksomheter, blant annet adgangen til legetjenester mot egenandel.

Lege eller sykepleier er til stede på Stortinget tre dager i uken, og fysioterapeut er til stede to halve dager i uken. Egenandelen for konsultasjon hos lege og fysioterapeut er hhv. 220 og 200 kroner.

Personell i Forsvaret kan anses for å være i en sammenlignbar situasjon som stortingsrepresentantene, med arbeid som tidvis foregår langt hjemmefra. Vernepliktige soldater i førstegangstjenesten har rett til gratis

lege og tannlege i leiren. Forsvarspersonell som er i lønnet arbeid, har i utgangspunktet ikke rett til å bruke Forsvarets helsetjeneste og skal bruke fastlegen.

Utvalget er av den oppfatning at et tilbud om bedriftshelsetjeneste av det omfanget som tilbys i dag, er av betydning for å ivareta helsen til representantene. Mange av representantene oppholder seg mye i Oslo og på reiser og er således borte fra sin fastlege en stor del av tiden. For disse kan adgang til legetjenester som ellers skal tilbys gjennom fastlege, være nødvendig for å oppfylle møteplikten på Stortinget. Et tilbud om en slik bedriftshelsetjeneste vil være viktig for at representantene skal kunne ivareta sitt verv som folkevalgt over tid.

Utvalget understreker viktigheten av å ivareta den psykiske helsen til representantene i en tilværelse som mange opplever som tøff, med tanke på både å være mye borte fra familien og å ha et krevende verv. Stortingspresten har som en del av sitt oppdrag å være en samtalepartner for representantene. Utvalget mener det på sikt kan stilles spørsmål om hvorvidt denne funksjonen skal eller må fylles av en prest, eller om dette behovet like godt kan dekkes av en person med en annen fagbakgrunn.

Utvalget oppfatter at bedriftshelsetjenesten i Stortinget og det tilbudet som gis til representantene, i hovedsak er på linje med hva som kan tilbys i andre virksomheter ellers i samfunnet.

Utvalget ser ikke grunn til å foreslå endringer i bedriftshelsetjenesten, men forutsetter at egenandelen for legetjenester ut over bedriftshelsetjenestens normale oppgaver er tilpasset offentlige satser.

8.3.3 SPRÅKOPPLÆRING

Stortinget har en ansatt som tilbyr engelskundervisning for representantene. Tilbudet er for alle representanter, men brukes oftest av dem som har verv i internasjonale organisasjoner, og som av den grunn har behov for å forbedre eller oppdatere sine engelskkunnskaper. Undervisningen foregår som regel i små grupper, i bolker på 45 minutter på ukentlig basis.

Den ansatte som underviser, bidrar også blant annet med oversettelse av norskspråklig innhold på Stortingets nettsider, språkvask av engelske tekster og håndtering av henvendelser fra utenlandske medier på engelsk.

Stortinget tilbyr videre en ukes språkkurs for representantene i York via en ekstern leverandør (York Associates). Dette skjer i perioden juni til september når det ikke er møter i plenum. Representantene må grunngi sitt behov for deltakelse gjennom en søknad. I 2022 har seks representanter benyttet seg av dette tilbudet, og kostnadene knyttet til deltakelse er GBP 2 805 per person pluss billigste billett for reise til og fra York. Repre-

sentanter som ikke stiller til gjenvalg, får ikke innvilget deltakelse på språkkurs sommeren før valget.

Endelig tilbyr Stortinget behovsprøvd undervisning i tysk og fransk via en ekstern leverandør, KULT AS. Dette er som regel representanter som har internasjonale verv i organisasjoner hvor tysk eller fransk er et mye brukt språk. Vanligvis dreier det seg om tre-fire representanter i løpet av et år.

Utvalget mener at språkopplæringen som tilbys, bidrar til å gi representantene like vilkår for deltakelse i internasjonalt samarbeid og bedrer forutsetningene for norsk innflytelse i internasjonale organisasjoner. Representantene har ulike ferdigheter i engelsk når de starter på Stortinget. Tilbudet om språkundervisning bidrar i så måte til å styrke representantenes muligheter til aktiv deltakelse internasjonalt. Ordningen er målrettet og knyttet til vervet, og det foretas en behovsprøving ved deltakelse på mer omfattende kurstilbud.

Utvalget foreslår at tilbudet om språkopplæring opprettholdes, og ser ikke at det bør foreslås noen endring i dette.

8.3.4 DIGITALE NYHETSKILDER

Etter dagens regelverk får representantene dekket inntil 15 000 kroner årlig for utgifter til bredbånd og digitale nyheter. Utgifter som overstiger 15 000 kroner, dekkes av representanten selv.

Utvalget foreslår at Stortinget skiller kostnader knyttet til dekning av bredbånd på hjemstedet fra digitale nyheter, jf. punkt 8.1.5 nedenfor.

Stortingsrepresentantene er viktige deltakere i den politiske debatten på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. De må følge med på, og delta i, debatter hvor de personlig er involvert, og på politikkområder de er ansvarlig for. Utvalget mener at vervet som folkevalgt medfører et klart «tjenstlig behov» (FSFIN 5-15-5 tredje ledd) for å ha tilgang til blant annet ulike aviser for informasjon om samfunnsutviklingen og deltakelse i den politiske debatten. Å legge til rette for digital tilgang til ulike medier er derfor en ordning som er relevant for vervet og har et tydelig formål, og behovet for tilgang er en kostnad som følger av vervet.

Stortingsrepresentanter har i dag tilgang til den digitale avisioskjen «Buy and Read» med rundt 200 aviser. Denne tjenesten dekker de store landsdekkende avisene i tillegg til regionale og lokale medier. «Buy and Read» gir tilgang til digitale utgaver av dagens papiraviser, men ikke til stoff som ligger bak betalingsmur på de fortløpende oppdaterte digitale utgavene. «Buy and Read» dekker derfor ikke representantenes behov for å ha umiddelbar tilgang til løpende nyhetssaker. Stortinget har i dag kollektivt abonnement på Financial Times og The Economist for alle representanter og ansatte.

Utvalget mener at stortingsrepresentanter bør ha full tilgang til alle nasjonale nyhetsmedier og nødvendige utenlandske medier. Stortinget bør inngå kollektive abonnementsavtaler med de største norske mediehusene som tilbyr slike avtaler, og som gir representantene tilgang til alt nyhetsstoff. I de tilfellene representantene har behov for tilgang til nyhetsmedier som ikke er omfattet av de kollektive avtalene, kan det tegnes individuelt abonnement. Dette inkluderer abonnementer på internasjonale medier som er nødvendige for utførelsen av vervet, for eksempel ved medlemskap i internasjonale delegasjoner eller innenfor saksfelt der tilgang til internasjonale medier er nødvendig. Kostnadene for tilgang til digitale abonnementer på norske nyhetsmedier dekkes av Stortinget. Abonnementer på utenlandske medier foreslås dekket etter søknad opp til et årlig maksimumsbeløp som fastsettes av Stortingets presidentskap.

Utvalget foreslår at Stortinget inngår kollektive digitale abonnementsavtaler med de norske mediehusene som tilbyr slike avtaler. Ved behov for tilgang til nyhetsmedier som ikke omfattes av de kollektive avtalene, kan representantene tegne individuelt abonnement. Kostnadene for tilgang til digitale abonnementer på alle norske nyhetsmedier dekkes av Stortinget. Utvalget foreslår videre at abonnementer på nødvendige utenlandske medier etter søknad dekkes opp til et årlig maksimumsbeløp som fastsettes av Stortingets presidentskap.

8.3.5 DEKNING AV UTGIFTER TIL BREDBÅND I REPRESENTANTENES BOLIG

Bredbåndsutgifter dreier seg om utgifter knyttet til bredbånd på hjemstedet og er en ordning som benyttes lite. Utvalget mener Stortinget ikke bør dekke utgifter til bredbånd i representantenes bolig på hjemstedet. Stortinget dekker kostnaden for bredbånd i pendlerleilighetene, slik at representantene ikke skal ha utgifter til dette i to husholdninger. Representantene har også SIM-kort knyttet til sine digitale arbeidsverktøy og kan arbeide uavhengig av bredbånd. Arbeid ved bruk av mobildata/roaming (og ikke trådløse nettverk) blir også anbefalt med tanke på bedre IT-sikkerhet.

Utvalget er klar over at mobilnettdækningen enkelte steder i Norge er begrenset, og at man i slike tilfeller vil være mer avhengig av etablering og bruk av bredbånd på hjemstedet. Utvalget anser at representanter i slike tilfeller bør kunne søke om støtte til etablering av bredbånd dersom dette ikke finnes fra før. Utvalget foreslår derfor å beholde dagens regel om at ved særlige behov kan representanter søke om dekning av etableringskostnader for bredbånd begrenset oppad til 4 500 kroner.

Utvalget foreslår at Stortinget avviker ordningen med å dekke utgifter til bredbånd i representantenes bolig på hjemstedet. Utvalget foreslår likevel at dagens ordning med at representanter ved særlige behov kan søke med dekning av etableringskostnader for bredbånd, videreføres, begrenset oppad til 4 500 kroner.

8.3.6 PAPIRAVISER TIL PRESIDENTSKAPET, PARLAMENTARISKE LEDERE, KOMITÉLEDERE OG PARTIGRUPPENE

Stortinget dekker abonnement på tre papiraviser som blir sendt til hjemstedsadressen eller pendlerboligen til medlemmene av Stortingets presidentskap, de parlamentariske lederne og lederne av fagkomiteene. I tillegg dekker Stortinget papiraviser til alle partigruppene på Stortinget. Utvalget har fra Stortingets administrasjon fått opplyst at kostnadene for papirabonnemementene til de utvalgte representantene og eksemplarene til partigruppene årlig ligger på omkring 500 000 kroner.

De aller fleste relevante aviser er nå tilgjengelige digitalt. Gjennom ordningene med digitale nyhetstilbud, som er omtalt ovenfor, er vil disse avisene være tilgjengelige for alle stortingsrepresentantene. Ordningen med papiraviser har derfor ikke lenger like klart formål og begrunnelse som tidligere.

Utvalget mener det kan stilles spørsmål ved om ordningen bør beholdes, gitt tilgangen til samme og andre nyhetskilder digitalt. Utvalget vurderer likevel at ordningen, særlig begrunnet i arbeidsformene i partigruppene, har en praktisk betydning. Utvalget har forstått at papiravisene fungerer som samlingspunkter og arbeidsredskaper for representanter og rådgivere ved gjennomgang av nyhetsbildet på morgenen.

Utvalget ser at særlig partigruppene kan ha behov for å beholde papiravisene, og foreslår at den nåværende ordningen videreføres.

8.3.7 ELEKTRONISK UTSTYR

Stortingsrepresentanter får utlevert elektronisk utstyr (mobiltelefon, bærbar PC, mobilt kontor og nettbrett) på stortingstorget til utlån når de starter som representant. Det er Stortinget som eier utstyret. Representanter kan kjøpe brukt utstyr som mobiltelefon og nettbrett til gjenkjøpspriser, for eksempel ved fratredelse fra vervet. I tillegg dekker Stortinget utgifter til fasttelefon for noen få representanter.

Stortinget dekker også kostnader knyttet til bruk av det elektroniske utstyret. Den private fordelen ved bruken av det elektroniske utstyret blir beskattet sjablongmessig med et inntektstillegg på 4 392 kroner i året.

Utvalget oppfatter at ordningene knyttet til elektronisk utstyr og hjemmekontorløsninger er rimelige og nødvendige og i tråd med ordninger, krav til sikkerhet

og utviklingen ellers i samfunnet. Mobile løsninger som bidrar til fleksibilitet ved utøvelsen av vervet, er helt nødvendige arbeidsverktøy for representantene. Utvalget vil vise til at Stortinget og stortingsrepresentantene er blant målene for fiendtlig etterretning og digitale trusler. Dette stiller spesielt høye krav til det elektroniske utstyret som stilles til disposisjon for stortingsrepresentantene, og kan være et argument for at Stortingets elektroniske arbeidsredskaper bør være av høy kvalitet.

8.3.8 PRIORITERT BARNEHAGEPLASS

Stortingsrepresentanter har rett til prioritert barnehageplass ved opptaket til Kanvas barnehager i nærheten av Stortinget. Stortinget formidler kontakt med Kanvas, men foreldrene må selv søke, og ved tildeling av plass inngås avtalen direkte mellom barnehagen og foreldrene. Det påløper ikke Stortinget noen kostnader i forbindelse med denne ordningen.

Ordningen er ikke mye brukt. Utvalget mener det likevel er viktig å legge til rette for at mennesker i alle livsfaser kan bli valgt inn på Stortinget. En praktisk tilrettelegging med prioritet til barnehageplass i nærheten av Stortinget er viktig for å gjøre det mulig for representanter som er småbarnsforeldre, å utøve vervet. Utvalget mener derfor at ordningen med prioritert barnehageplass for stortingsrepresentanter er godt begrunnet i prinsippene om lik mulighet til å utøve vervet, og at den har et tydelig begrunnet formål som er direkte knyttet til utøvelsen av vervet.

Utvalget foreslår at ordningen med prioritert barnehageplass for stortingsrepresentanter videreføres.

8.3.9 STORTINGETS BILTJENESTE

Stortingets biltjeneste er regulert i instruks for Stortingets biltjeneste, vedtatt av Stortingets presidentskap 8. februar 2018, sist endret 3. mars 2022.

Biltjenesten er plassert i sikkerhetsseksjonen i Stortingets administrasjon.

Stortingets presidentskap kan benytte tjenesten der de i kraft av sine verv i presidentskapet representerer Stortinget, eller når det foreligger en anbefaling fra politimyndighetene om skjermet transport (sikkerhetskjøring). Direktøren kan benytte biltjenesten i forbindelse med presidentskapets representasjonsoppgaver og ved representasjonsoppgaver for Stortinget.

Ved ledig kapasitet kan presidentskapet benytte tjenesten i forbindelse med annen parlamentarisk virksomhet, for eksempel ved deltagelse på komité- og delegasjonsreiser, forutsatt at slik transport er hensiktsmes-

sig for å ivareta vervet i presidentskapet. Biltjenesten kan ikke benyttes til kjøring til arrangementer i regi av partiene eller til oppdrag som ikke har tilknytning til vervet som stortingsrepresentant eller er av privat karakter. Tilsvarende gjelder for de parlamentariske lederne og leder for utenriks- og forsvarskomiteen.

Biltjenesten kan også benyttes av stortingsrepresentanter som har fått en tilråding om skjermet transport. Arbeidsreiser er som utgangspunkt å anse som private reiser som ikke dekkes av Stortinget, og hvor det ikke er anledning til å benytte Stortingets biltjeneste. Det er kun anledning til å benytte biltjenesten til arbeidsreiser når vilkårene for skattefrihet i skattelovforskriften § 5-15-5 (6) er oppfylt. Det vil være tilfelle ved skjermet transport.

Alle kjøreoppdrag skal formidles gjennom presidentskapets forværelse. All bruk av biltjenesten vil være begrenset til tilgjengelig kapasitet. Formålet med reisen og hvem den gjelder, skal tydelig fremgå av bestillingen. Det samme gjelder reisested og tidspunkt for avreise og retur. Disse forholdene skal dokumenteres og arkiveres.

Regjeringens medlemmer benytter av sikkerhets hensyn som hovedregel PSTs tjenestebiler på tjenstlige oppdrag i Østlandsområdet, herunder reiser til og fra arbeidssted.¹

Stortingets biltjeneste er begrenset til å omfatte sikkerhetskjøring og presidentskapets og andre tillitsvalgte utøvelse av vervet. Utvalget anser derfor ikke nåværende ordning å falle inn under de økonomiske ordningene som utvalget i henhold til mandatet skal vurdere.

8.4 Feriepenger for vararepresentanter

Utvalget foreslår i sin delrapport, Dokument 18 (2021–2022), at ordningen med at stortingsrepresentanter og vararepresentanter opptjener feriepenger av godtgjørelsen det siste året på Stortinget, avskaffes. Det kritiske søkelyset på stortingsrepresentantenes feriepenger har vært rettet mot at stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter først mottar godtgjørelse i tolv måneder og deretter feriepenger på grunnlag av året etter at de har fratrådt vervet. Feriepenger for stortingsrepresentanter ble innført i 1993² og førte til «doble feriepenger» for disse og fast møtende vararepresentanter.

Feriepengeordningen ble opprinnelig etablert i 1971.³ Den ble innført som en særordning for innkalte vararepresentanter, siden de ikke mottok noen feriegodtgjørelse. Innkalte vararepresentanter fungerer normalt ikke i vervet, eller mottar godtgjørelse, i perioden

1. Retningslinjer for bruk av PSTs biltjeneste for regjeringens medlemmer.

2. Stortingsforhandlinger 4. juni 1993 – Lønninger m.v. for stortingsrepresentanter.

3. Innst. S. Nr. 63. (1970–71) Innstilling fra administrasjonskomiteen om forskjellige forslag i forbindelse med stortingsrepresentantenes godtgjørelse m. v.

fra Stortingets forhandlinger avbrytes i juni til forhandlingene avsluttes siste hverdag i september. I disse plenumsfrie periodene antas vararepresentanten å gå tilbake til sitt ordinære arbeid og motta ordinær lønn. Dette er på tidspunktet arbeidstakere i Norge normalt avviker sommerferie. Dersom vararepresentanter ikke opparbeider feriepengene av godtgjørelsen under funksjonstiden på Stortinget, vil vedkommende få reduserte feriepengene sammenliknet med om de hadde vært i sitt ordinære arbeid og møtte på Stortinget. Innkalte vararepresentanter kan ikke planlegge eller forutse varigheten av fungering i vervet og kan bli innkalt på meget kort varsel. Tilsvarende gjelder for fast møtende vararepresentanter som trer ut av Stortinget før 30. juni.

Utvalget fastholder forslaget fra delrapporten om at stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter ikke skal opptjene feriepengene. Imidlertid foreslår utvalget å videreføre ordningen med feriepengene for innkalte vararepresentanter og fast møtende vararepresentanter som fratrer før 30. juni. Kutt av feriepengene får utilsiktede og uheldige konsekvenser for denne gruppen.

Utvalget mener at en eventuell endring av feriepengeopptjening for vararepresentanter bør utredes nærmere.

8.5 Øvrige ordninger

Utvalget har sett på, men ikke funnet at det er grunn til å vurdere nærmere, administrative ytelser og sosiale tiltak knyttet til arbeidshverdag og arbeidsmiljø. Utvalget er kjent med ordningene rens- og skjortetjeneste (levert av en ekstern leverandør), «Løvehulen», hvor representantens barn kan oppholde seg, og stortingsstorget. De fleste av disse ordningene er ikke særegne for stortingsrepresentanter og skiller seg ikke nevneverdig fra tilsvarende ordninger på andre arbeidsplasser. Dette inkluderer enkelte velferdstiltak, adgang til trimrom, gymsal, medlemskap i ulike foreninger for idrett, kunst mv. I likhet med arbeidstakere på arbeidsplasser med mye bruk av digitale verktøy kan stortingsrepresentanter få refundert utgifter til en enkel databrilje (gjennom Specsavers Norway AS) og få dekket årsavgift for kredittkort (Eurocard) som brukes ved utlegg i forbindelse med reiser. Stortingsrepresentanter kan søke om boliglån i Statens pensjonskasse på samme måte som ansatte i staten.

9. Forvaltning og kontroll

Forvaltningen har stor betydning for at representantenes ytelser og refusjoner tildeles og praktiseres i samsvar med regelverk og ordningenes intensjoner. Kapittel 9 omhandler ulike spørsmål knyttet til forvaltning av stor-

tingsrepresentantenes ordninger. Utvalget anser det som mest hensiktsmessig at ordningene for stortingsrepresentanter fortsatt bør forvaltes samlet av Stortinget ved Stortingets presidentskap og ved delegasjon til Stortingets administrasjon, se punkt 9.2. Utvalget ser behov for tydelig kommunikasjon om rolle- og ansvarsdeling mellom representantene og Stortingets administrasjon og understreker viktigheten av god kommunikasjon og informasjon fra Stortingets administrasjon, slik at representantene kan ta veloverveide valg, se punkt 9.3. Etter utvalgets vurdering bør representantenes opplysningsplikt reguleres i loven, se punkt 9.4. Utvalget har merket seg at det tidligere har vært et til dels tillitsbasert system for forvaltningen av representantordningene, og at Stortingets administrasjons kontroll i etterkant er betydelig utvidet og innskjerpet de siste årene. Utvalget mener at den gjeldende bestemmelsen om tilbakebetaling i stortingsgodtgjørelsesloven i hovedsak er dekkende for Stortingets behov når det gjelder tilbakebetaling og trekk i godtgjørelsen, men foreslår noen justeringer. Utvalget anser det ikke som hensiktsmessig å opprette en egen klageinstans for beslutninger om representantordninger.

Medlemmene Andersen, Frellumstad og Noss viser til sin begrunnelse for å avvike etterlønsordningen (punkt 6.2.1) og at dette vil medføre at Nav etter de første tre månedene med fratreddesytelse overtar kontrollen med sosiale ordninger som gjelder de som ikke lenger er stortingsrepresentanter.

9.1 Innledning

Stortingets ordninger for stortingsrepresentanter skal være underlagt god forvaltning med betryggende kontroll og reaksjonsformer. Utvalget viser til sin delrapport, Dokument 18 (2021–2022), punkt 3.3 for grunnleggende føringer for styring og kontroll med økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter og punkt 4.6 for hva utvalget legger i prinsipp 6 om god forvaltning, herunder styring og kontroll.

Utvalget mener at internkontroll i kombinasjon med internrevisjon og ekstern revisjon gir den mest hensiktsmessige forvaltningen av representantordningene. Stortingets administrasjon har fra januar 2022 engasjert Deloitte AS som internrevisor. Utvalget mener dette er et viktig tiltak for å få en tilfredsstillende styrings- og kontrollfunksjon på Stortinget. Utvalget mener at hvilke forvaltningsområder som årlig velges ut for en uavhengig kontroll av internrevisjonen, bør forelegges presidentskapet. Denne praksisen vil bidra til å øke forståelsen for ulike typer risiko som virksomheten må følge opp.

Riksrevisjonen er uavhengig ekstern revisor for Stortingets administrasjon. Spørsmålet om ekstern revisor for Stortingets administrasjon ble utredet av Harberg-utvalget, som leverte sin rapport, Dokument 21

(2020–2021), i januar 2021. Stortingets presidentskap presiserte i brev 24. september 2021 at Riksrevisjonen har mandat og lovgrunnlag til å gjennomføre etterlevelsesrevisjoner av Stortingets administrasjon som et ledd i regnskapsrevisjonen og kontrollen med disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet. Harberg-utvalgets rapport er ikke ferdig behandlet i Stortinget, og det er derfor ikke avklart hvordan ekstern revisjon skal skje for fremtiden. Utvalget har merket seg at Stortingets administrasjon har etablert en internrevisjon og avklart mandatet for ekstern revisor. Det betyr at den eksterne og uavhengige kontrollen av representantenes ordninger er styrket det siste året. I denne gjennomgangen har utvalget vurdert Stortingets forvaltning av ordningene inkludert den interne kontrollen.

9.2 Forvaltningsorgan for ordningene

Det er ingen myndighet som er overordnet Stortinget, ut over folket ved stortingsvalg. Ingen andre enn Stortinget selv kan vedta regler og ordninger for Stortinget. Ordningene og ytelsene for stortingsrepresentanter må være lagt opp slik at lover og retningslinjer beskriver de kravene som må være oppfylt for at representantene skal få tildelt en ytelse.

I delrapporten varslet utvalget at det i den endelige gjennomgangen av ordningene ville vurdere hvor administrasjonen av hver enkelt ordning mest hensiktsmessig kan ligge, og om enkelte ordninger bør forvaltes av andre enn Stortingets administrasjon.

Utvalget har vurdert om det bør etableres et eksternt uavhengig myndighetsorgan tilsvarende det britiske parlamentets *The Independent Parliamentary Standards Authority (IPSA)*. IPSA har ansvaret for å administrere de økonomiske ordningene for parlamentsmedlemmer, i tillegg til å regulere dem. IPSAs virksomhet favner langt videre enn det som kan være aktuelt å etablere i Norge, på grunn av ulikheter mellom de parlamentariske systemene. IPSA har mer enn 50 heltidsansatte, og det er over 4 000 personer som omfattes av ordningene IPSA administrerer. Utvalget mener at det ikke vil være hensiktsmessig å etablere en slik ekstern myndighet for det begrensede omfanget av ordninger for stortingsrepresentantene i Norge.

Utvalget foreslo i rapporten at muligheten for en felles forvaltning av Stortingets og regjeringens pendlerboliger utredes. Stortinget eier bygningsmassen og forvalter og drifter den selv. Utvalget er kjent med at det i etterkant er opprettet kontakt mellom Stortingets administrasjon og Statsministerens kontor på området.

Utvalget har også vurdert om Nav skal overta forvaltningen av ordningene, men har ikke funnet dette hensiktsmessig siden ordningene følger behov som følger av vervet, der kunnskap om stortingsrepresentantenes arbeid og omfanget av ytelser er vektlagt.

Utvalget har vurdert om andre, for eksempel Nav, kan forvalte noen av ordningene, men har kommet til at det er mest hensiktsmessig at ytelsene til stortingsrepresentanter forvaltes samlet av Stortinget ved Stortingets presidentskap og ved delegasjon til Stortingets administrasjon.

9.3 Ansvarsdeling, informasjon og kommunikasjon

Tydelig rolle- og ansvarsdeling mellom stortingsrepresentantene og Stortingets administrasjon er viktig for å etablere en god forvaltning av representantordningene.

9.3.1 ANSVAR OG ROLLER

Utvalget har i prinsipp 6 om god forvaltning stadfestet at det påhviler den enkelte representant å sette seg inn i rettigheter og plikter. Representanten må sørge for at informasjonen som ligger til grunn for tildeling av en ytelse eller utgiftsrefusjon, er korrekt og tilstrekkelig dokumentert. Behovet for egne ordninger oppstår som følge av vervet, og ordningene skal bidra til å gi representantene like muligheter til å ivareta vervet. Noen av disse ordningene er i større grad tillitsbasert enn det som er vanlig ellers i samfunnet.

Stortingsrepresentanter beslutter for eksempel selv hvilke innenlands tjenestereiser de vil gjennomføre. Ordningen med utgiftsdekning for innenlands tjenestereiser skal gi representanten nødvendig handlingsrom til å forme og definere hvordan eget verv og ombudsrollen skal fylles.

Stortingets administrasjon har flere roller overfor Stortinget og stortingsrepresentantene. Administrasjonens kjerneoppgaver er å organisere det parlamentariske arbeidet og å legge til rette for at stortingsrepresentantene kan ivareta sine verv. Stortingets direktør er leder for den samlede administrative virksomheten og fungerer som sekretær for Stortingets presidentskap. Administrasjonen er på flere områder delegert myndighet til å forvalte Stortingets forretningsorden og representantordningene. Utvalget oppfatter at administrasjonens rolle har karakter av både «tjener» og «forvalter» overfor stortingsrepresentantene. Det kan påvirke hvilken rolle og autoritet administrasjonen har i forvaltningen av ordningene.

Stortingets administrasjon kontrollerer at vilkårene for ytelser og utgiftsrefusjoner er oppfylt, og at opplysninger som gis, er tilstrekkelige. Utvalget vil fremheve at denne kontrollen er en del av administrasjonens innsett for å bistå den enkelte representant i ivaretagelsen av vervet på en best mulig måte.

9.3.2 LÆRDOMMER FRA RIKSDAGEN I SVERIGE

Utvalget er i mandatet bedt om å vurdere om det er regler eller praksis når det gjelder økonomiske ordninger for medlemmer av nasjonalforsamlinger, særlig i øvrige nordiske land, som kan ha overføringsverdi til norske forhold. I Sverige har Riksdagens administrasjon nylig gjennomført et større prosjekt for å vurdere administrasjonens kommunikasjon knyttet til representantordninger. Prosjektet munnet ut i en kommunikasjonsplan for representantordninger, med både representanter og andre interessenter som målgruppe. Det er gjennomført omfattende endringer i kommunikasjonen overfor riksdagsrepresentantene, både internt i egen administrasjon og til offentligheten.

En viktig hensikt med endringene var å tydeliggjøre representantenes eget ansvar for å følge reglene som gjelder for ordningene de benytter, og hvilket ansvar administrasjonen har. Representantene blir gjennom informasjonsmaterieell og søknadsskjemaer bevisstgjort om at det å fylle ut refusjonskrav og reiseregninger, er en nødvendig del av deres plikter og arbeidsoppgaver. Videre minnes representantene om at hvordan de bruker representantordningene, er avgjørende for velgernes tillit både til Riksdagen og til representantene selv. Det påpekes også at dette kan være karrieredefinerende. For tjenestereiser kommuniseres det tydelig at det er opp til representanten selv å bestemme hvilke reiser vedkommende skal be om refusjon for, og at representanten er ansvarlig for at disse reisene er i samsvar med regelverket for tjenestereiser. Når det gjelder pendlerboliger, må representanten på søknadsskjemaet underskrive på ære og samvittighet på at opplysningene som er gitt, er riktige.

Riksdagens administrasjon har i kommunikasjonsplanen tydeliggjort roller og oppgaver for enheten for representantordninger for å gjøre avstanden mellom representantene og de relevante medarbeiderne så kort som mulig. Administrasjonen skal formidle reglene med rettigheter og vilkår tydelig til representantene, slik at de kan ta velbegrunnede og bevisste valg. Rutiner for kommunikasjon og intern samhandling skal sørge for at representanter får samordnet og tydelig informasjon gjennom ulike kanaler, og at det kommuniseres enhetlig.

I Riksdagen er intranettet startpunkt for informasjon og veiledning. Der gis det utdypende informasjon om regelverket. Introduksjonsfilmer gir et raskt overblikk over roller, ansvar og vilkår for ulike representantordninger. For å sikre at informasjonen som er tilgjengelig på intranettet, til enhver tid er relevant og korrekt, er det et formalisert samarbeid og jevnlig møtepunkter mellom kommunikasjonsavdelingen og enheter i Riksdagens administrasjon som jobber med representantordninger.

Det fremgår av informasjonsmaterieellet hvilken enhet i administrasjonen som har ansvaret for den enkelte

ordning. Representantene opplyses om hvor de skal henvende seg, og får kontaktinformasjon som e-postadressen til seksjonen og telefonnumrene direkte til medarbeiderne. Ved behov kan representantene avtale personlig møte, og for reiseregninger er det mulighet for drop-in i servicesenteret.

Representantene har ulike behov for informasjon og veiledning, og et helhetlig system skal sikre at det er lett for representantene å finne riktig informasjon og støtte og vite hvem de skal henvende seg til. Det er i tillegg utarbeidet et eget skriftlig informasjonsmaterieell for nye representanter og arrangeres introduksjonsprogram. I søknadsskjema for Riksdagens leiligheter (pendlerboligene) må representantene underskrive på at de har lest informasjonen.

9.3.3 INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Utvalget mener at det kritiske søkelyset på stortingsrepresentantenes ordninger i 2021 og 2022 tyder på at det er tilsvarende behov som i den svenske Riksdagen for at Stortingets administrasjon tydelig informerer om hvilket ansvar som påhviler representantene når de benytter seg av ordningene. Behovet for særskilte ordninger følger av vervet, og legitimiteten til ordningene avhenger av om de benyttes i samsvar med intensjonene.

Prinsipp 6 om god forvaltning innebærer at regelverket og intensjonen bak ordningene, inkludert begrensningene i dem, må være forstått av de som skal forvalte ordningene og tildele ytelsene. Stortingets administrasjon skal bistå med å informere representantene om hvilke ordninger som finnes, og veilede om vilkår for de ulike ytelsene.

Etter forvaltningsloven har forvaltningsorganer en alminnelig veiledningsplikt innenfor sitt saksområde. Formålet med veiledningen skal være å gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte. Forvaltningsloven gjelder ikke for Stortinget, men utvalget vurderer at Stortingets administrasjon har og fortsatt bør ha en lignende veiledningsplikt overfor stortingsrepresentantene om representantordningene.

For en representant kan det være utfordrende å sette seg inn i ordningene og regelverket som gjelder for den enkelte ordning. Nyvalgte representanter må få tilgang til informasjon om hvilke ordninger som er aktuelle, hvilke vilkår og forutsetninger som er knyttet til dem, og hvilke begrensninger som gjelder. Informasjonen som gis av Stortingets administrasjon, må være klar, utvetydig og til enhver tid oppdatert.

Stortingets administrasjon har ansvar for å informere og veilede stortingsrepresentantene. Stortinget.no og intranettet (Løveporten) er startpunkt for informasjonen. Lover, retningslinjer og informasjon om representantordningene er tilgjengelige der. Det har vært en bety-

delig økning i hvilken informasjon som er gjort tilgjengelig de siste årene. Intranettet har utdypende, veiledende og praktisk informasjon om ordningene, og det finnes enkelte e-læringskurs, for eksempel i hvordan reiseregninger skal registreres. Ved endringer i ordningene, eller i tilfeller der det foreligger ny eller særlig viktig informasjon om ordningene, informeres representantene i tillegg i egne meldinger som distribueres på e-post. Slik informasjon varsles også i interne møtefora mellom administrasjonen og gruppesekretariatene/representantene.

Valgportalen inneholder informasjon til stortingskandidater, nye og avtroppende representanter og vararepresentanter i fasene da de ikke har tilgang til intranettet. Informasjon og skjemaer i Valgportalen skal være identisk med tilsvarende på intranettet. Nye representanter får tilbud om enkelte kurs under introduksjonsdagene for nye stortingsrepresentanter.

Stortingstorget er nylig etablert som et felles kontaktpunkt og er inngangsporten til samtlige av Stortingets administrative tjenester. Alt er samlet i ett postmottak, ett telefonnummer og én «resepsjonist» som tar imot og betjener alle typer henvendelser, fra å bestille trykksaker og låne bøker til veiledning i utfylling av reiseregninger og andre representantordninger. Representantene kan henvende seg til stortingstorget ved behov for bistand.

Medarbeidere på stortingstorget videresender spørsmål til den aktuelle avdelingen eller seksjonen, som svarer på spørsmålet. Det oppgis ikke kontaktinformasjon direkte til seksjonen eller saksbehandlere. Kontaktinformasjon direkte til fagseksjon eller saksbehandlere oppleves ikke som lett tilgjengelig. Erfarne stortingsrepresentanter som er kjent i Stortingets administrasjon, kan likevel ta direkte kontakt med de aktuelle seksjonene og medarbeiderne.

Utvalget mener det er viktig for representantene med tydelig og presis kommunikasjon om regelverket og rask tilgang til veiledning og informasjon om ordningene. Utvalget merker seg at Stortingets og Riksdagens administrasjoner har valgt ulike retninger når det gjelder tilgang til veiledning direkte fra saksbehandlere i administrasjonen. Utvalget mener det kan være uheldig med et ekstra ledd mellom representantene og fagavdelingene. Selv om dagens ordning setter representanter i kontakt med fagenheten som kan bistå dem, vil utvalget anbefale at Stortinget vurderer å gjøre kontaktinformasjon til fagseksjonene og saksbehandlerne for de ulike ordningene lett tilgjengelig på intranettet. Personlig veiledning i form av fysiske møter bør fortsatt tilbys ved behov. Utvalget mener det ved vurdering av behov for fysisk tilstedeværelse på stortingstorget eller andre steder bør legges stor vekt på vurderingen fra de aktuelle enheter i Stortingets administrasjon, basert på deres erfaring.

Informasjon om ordningene er tilgjengelig flere steder både på stortinget.no og intranettet. Utvalget mener at informasjon på ulike plattformer bør være samlet.

Endringer eller justeringer i regelverket eller i rutiner for representantordningene må kommuniseres tydelig, og informasjonen må oppdateres, samordnes og kvalitets-sikres i alle kanaler.

Stortingets administrasjons kommunikasjon om representantordningene har flere mottakere og kan ha innvirkning på hvordan Stortingets presidentskap, partigruppene, internrevisjonen, Riksrevisjonen og ulike seksjoner internt forstår ordningene. Utvalget mener intern kommunikasjon er viktig. Alle som har befatning med representantordningene, må ha samme oppfatning av hva som gjelder, og de berørte må informeres om endringer av rutiner og regelverk innen sitt ansvarsområde.

Utvalget har i prinsipp 5 nedfelt at Stortingets ordninger for stortingsrepresentanter skal være åpne og transparente, blant annet ved at informasjon om ordningene blir gjort tilgjengelig for allmenheten. Kommunikasjonen har også en ekstern side, og ordningene må forstås av journalister og i samfunnet for øvrig. Utvalget mener at komplekse problemstillinger knyttet til representantordningene og mottakere med ulike behov og forkunnskaper gjør at kommunikasjonen må tilpasses til mottakeren.

Utvalget foreslår at Stortingets administrasjon gjennomgår interne prosedyrer for informasjon og kommunikasjon knyttet til ordningene rettet mot stortingsrepresentantene, Stortingets administrasjon og offentligheten. Hensikten bør være å utvikle klar, entydig og lett tilgjengelig informasjon om ordningene og deres forutsetninger og begrensninger og den enkeltes ansvar.

Utvalget foreslår at det synliggjøres på intranettet hvilke enheter i Stortingets administrasjon som er ansvarlig for de ulike representantordningene. Kontaktinformasjon til disse enhetene og til ansatte i dem bør gjøres lett tilgjengelig sammen med informasjon om ordningene.

Utvalget foreslår videre at det utvikles gode rutiner for løpende samarbeid mellom kommunikasjonsavdelingen og de aktuelle fagavdelingene for å sikre at tilgjengelig informasjon til enhver tid er oppdatert og relevant.

Utvalget foreslår at det opprettes en samleside på stortinget.no med utadrettet informasjon om ordningene, inkludert regelverk og bruk. Det bør utpekes noen som har ansvar for å oppdatere og vedlikeholde denne siden og å sikre at informasjonen er i samsvar med informasjonen på intranettet. Utdatert informasjon må fjernes fra både intranettet og stortinget.no

9.4 Stortingets kontroll av representantordningene og krav til informasjon

I mandatet er utvalget bedt om å vurdere hvordan kontroll med de økonomiske ordningene bør reguleres og gjennomføres, herunder krav til informasjon i søknader om ytelser, rapportering, systemer for kontroll og sanksjoner ved brudd på regler for ordningene.

I delrapporten ga utvalget grunnleggende føringer for styring og kontroll ved forvaltning av representantordningene, se punkt 3.3.1. Det fremkommer av prinsipp 6 om god forvaltning at Stortingets ordninger for stortingsrepresentanter skal være underlagt god forvaltning med betryggende kontroll og reaksjonsformer, se delrapportens punkt 4.6 for hva utvalget mener dette innebærer.

9.4.1 KRAV TIL INFORMASJON OG RAPPORTERING VED TILDELING AV YTELSE

Som ledd i vurderingen av hvordan kontroll med de økonomiske ordningene bør reguleres og gjennomføres, er utvalget blant annet bedt om å vurdere krav til informasjon i søknader om ytelser og ved rapportering.

Den enkelte representant må levere søknad med dokumentasjon på at eventuelle vilkår for å motta en ytelse eller bli omfattet av en ordning er oppfylt. Omfanget av søknaden og dokumentasjonen vil variere ut fra hvilken ytelse det søkes om. Utvalget mener at søknadsprosessen må være forutsigbar og kjent, og at det må fremgå i søknadsskjemaene hva som er formålet med ytelsen. Informasjon om vilkårene kan være lett tilgjengelig andre steder, men må også fremgå i søknadsskjemaene og ved rapportering. Det bør fremgå av skjemaene at representanten ved å signere står ansvarlig for at opplysningene som oppgis, er korrekte.

Representantenes opplysningsplikt ved søknad om ytelser og utgiftsrefusjoner fremgår i dag kun av retningslinjene for de enkelte ordningene. Opplysningsplikten er av stor betydning for forvaltningen av ordningene, som i stor grad må baseres på informasjonen som oppgis. Etter utvalgets vurdering bør opplysningsplikten reguleres i loven for å synliggjøre betydningen den har.

Utvalget foreslår en egen bestemmelse i loven som pålegger søkere og mottakere av ytelser etter loven å legge frem de opplysningene som er nødvendige for å vurdere om vilkårene er og har vært oppfylt. Opplysningsplikten innebærer også at mottakere av ytelser må underrette Stortinget hvis det oppstår forhold som medfører at en innvilget ytelse kan måtte endres eller bortfalle.

Utvalgets medlem Karin Andersen mener det i likhet med praksis i Nav bør være en advarsel om at feilopplysninger på de dokumentene der stortingsrepresentantene skal dokumentere og bekrefte at vilkår for ytelser eller ordninger er oppfylt, kan medføre reaksjoner og eventuelt straffansvar.

Flere mindre sentrale og mer alminnelige ordninger er ikke regulert i stortingsgodtgjørelsesloven i dag og foreslås heller ikke regulert i den nye loven. Dette gjelder blant annet ordninger og tiltak omtalt i rapportens punkt 8.2 til 8.4, som skal bidra til en fungerende hverdag for stortingsrepresentantene. For disse ordningene mener utvalget at det bør være opp til Stortingets presidentskap, eventuelt delegert til Stortingets administrasjon, å vurdere behovet for retningslinjer og rutiner for forvaltning og kontroll. Disse retningslinjene og rutine-ene må gjøres kjent og være samlet og tilgjengelige både på intranettet og stortinget.no.

9.4.2 KONTROLL I FORKANT AV TILDELING AV YTELSE OG UTGIFTSREFUSJON

Utvalget har gjennom prinsipp 6 om god forvaltning lagt til grunn at tildeling av ytelser og refusjon av utgifter for stortingsrepresentantene alltid bør ledsages av kontroll av at vilkårene for tildeling er oppfylt. Det må være en forutgående kontroll ut fra fastsatte kriterier. Tildeling av ytelser og praktisering av ordningene må være etterprøvbare.

Administrasjonen ved Sveriges riksdag har avklart at deres oppgave er å behandle krav og vurdere om vilkårene for en ytelse er oppfylt på bakgrunn av mottatt informasjon. Administrasjonen fatter vedtak om ytelser og refusjoner basert på informasjonen og kontrollerer ikke om informasjonen og dokumentasjonen som er oversendt, er riktig.

Etter utvalgets vurdering skiller ikke Stortinget seg fra den svenske Riksdagen når det gjelder ansvarsfordeling mellom administrasjonen og de folkevalgte på dette området. Stortingsrepresentantene har ansvar for at opplysninger som er oppgitt, er korrekte. I den grad det kan gjøres med relativt enkle midler, eller dersom det er forhold som tilsier at noe bør ettergås i forbindelse med behandling av søknaden, bør Stortingets administrasjon gjøre nødvendige undersøkelser.

9.4.3 STORTINGETS ADMINISTRASJONS ETTERPRØVING – SYSTEMATISK KONTROLL I ETTERKANT

I delrapporten viste utvalget til at ordninger for stortingsrepresentantene må være underlagt et helhetlig og betryggende kontrollsystem. Tildeling av ytelser og praktisering av ordningene må være etterprøvbare og følges av nødvendig kontroll for å avdekke og rette

opp avvik. Stortingets administrasjons kontroll i etterkant av tildeling av ytelser og refusjoner til representantene har de siste årene blitt styrket, blant annet gjennom utvidet kontroll av reiseregninger, etterprøving av fratrekkesytelser og etterlønn etter forrige storting og tilgang til Folkeregisteret.

Utvalget har merket seg at forvaltningen av representantordningene i løpet av de siste årene har blitt revidert i retning av utvidet og innskjerpet kontroll i etterkant.

Etterkontroll er diskutert mer detaljert under gjennomgangen av enkelte av ordningene.

9.4.4 INTERNKONTROLL

Utvalget mener at Stortingets administrasjon må ha et styringssystem som sikrer god internkontroll i forvaltningen av økonomiske ordninger, herunder årlige risikovurderinger av forvaltningen av regelverket for de ulike ordningene, lukking av kjente avvik og rapportering til Stortingets direktør om tilstanden, se delrapporten kap. 3.3.1 Internkontroll og prinsipp 6 om god forvaltning.

I inneværende stortingsperiode har presidentskapet og administrasjonen fortløpende gjort til dels omfattende endringer, justeringer eller presiseringer i retningslinjer, skjemaer, informasjon og veiledning for å rette opp mangler og svakheter som er avdekket ved ordningene eller forvaltningen av dem. Stortingets prinsippdokument for internkontroll (policy), vedtatt av direktøren 14. juni 2017 og revidert 3. november 2021 og 2. februar 2022, beskriver de overordnede føringer og prinsipper for arbeidet med å etablere, gjennomføre, forbedre og følge opp internkontroll for Stortingets administrasjon samt tydeliggjøre roller og ansvar knyttet til dette arbeidet. Stortingets administrasjon bygger sitt internkontrollarbeid på internkontrollmodellen til Direktoratet for økonomistyring (DFØ). Stortingets direktør er ansvarlig for å påse at virksomheten til enhver tid har en effektiv internkontroll.

Utvalget har merket seg at Stortingets administrasjon arbeider med å utvikle en internkontroll, og mener at det er et sentralt element i forvaltningen av representantordningene at Stortingets administrasjon har en virksomhetsstyring med en innebygd internkontroll som sikrer at tildelingen blir i samsvar med regelverket og intensjonene med ordningene.

9.5 Sanksjoner og reaksjoner

Utvalget er i mandatet bedt om å vurdere sanksjoner ved brudd på regler for ordningene og særlig om det skal fastsettes regler om tilbakebetaling av urettmessig tildelte ytelser. Det vises til delrapporten punkt 3.3.4 Sanksjoner og reaksjoner:

«Uriktig innrømmede ytelser må gi reaksjoner eller sanksjoner i henhold til alvorlighetsgrad og omstendigheter. Stortingsrepresentanter må behandles på linje med andre borgere ved brudd på regler eller misbruk av ordninger.

Ombudsplikten og særegenhetene ved vervet som stortingsrepresentant legger likevel enkelte begrensninger på hvilke reaksjoner som kan benyttes for brudd på reglene for representantordninger. Det kan ikke innføres (administrative) sanksjoner som hindrer representantene i å utføre sin grunnlovfestede plikt som folkevalgte. Det kan bety at en representant ikke utelukkes fra videre bruk av ordninger selv om det har forekommet feil eller misbruk.

Utvalget vil vurdere om det kan innføres økonomiske reaksjoner, hvor en for eksempel beregner en økonomisk fordel som følge av regelbruddet og fremmer krav overfor den enkelte representant. Det vil også vurdere om det bør opprettes en klageinstans. Det er etter utvalgets syn en selvfølge at uriktig innrømmede ytelser skal tilbakebetales, og at andre reaksjoner som ikke påvirker representantens mulighet til å utøve sitt verv, må vurderes.

Stortingsrepresentanter har ikke generell immunitet mot rettsfølgelse, og norsk lov gjelder for dem som for alle andre. Straffbare forhold skal anmeldes i samme grad som for andre borgere. Dersom regelbrudd gjelder skattemessige forhold, er dette en sak mellom den enkelte stortingsrepresentant og Skatteetaten. Stortingets administrasjon har rapporteringsplikt på linje med arbeidsgivere og leverer a-melding hver måned. Selv om stortingsrepresentantene har et selvstendig ansvar for å sette seg inn i gjeldende regelverk som berører egne skatteforhold, må samtidig Stortingets administrasjon ha kompetanse på regelverket og derved kunne informere og veilede stortingsrepresentantene.»

9.5.1 ØKONOMISKE REAKSJONER OG TILBAKEBETALING

Utvalget varslet at det vil vurdere om det kan innføres økonomiske reaksjoner overfor representantene, for eksempel ved å beregne den økonomiske fordel av et regelbrudd og fremme krav overfor den enkelte representant.

Stortingsgodtgjørelsesloven har også i dag regler for tilbakebetaling. Dersom noen har mottatt en ytelse etter stortingsgodtgjørelsesloven i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt med hjemmel i § 20:

«§ 20. Tilbakebetaling

Dersom noen har mottatt en ytelse etter denne loven i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt. En ytelse kan også kreves tilbake når mottaker, eller noen som har handlet på mottakers vegne, uaktsomt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra Stortingets side og mottageren burde ha forstått dette.

I andre tilfeller enn nevnt i første ledd kan det som er utbetalt for mye, kreves tilbake dersom særlige grunner gjør det rimelig. Ved vurderingen av om det foreligger særlige grunner skal det legges vekt på blant annet hvor lang tid det er gått siden den feilaktige utbetalin-

gen fant sted og om vedkommende har innrettet seg i tillit til utbetalingen. Kravet om tilbakebetaling etter dette leddet er begrenset til det beløp som er i behold når vedkommende blir kjent med at utbetalingen var feilaktig.

Et beløp som blir krevd tilbake etter første eller andre ledd, kan enten dekkes ved trekk i fremtidige ytelser eller inndrives etter bestemmelsene i skattebetalingsloven. Slikt trekk avbryter foreldelsesfristen etter foreldelsesloven. Det kan kreves renter etter forsinkelsesrenteloven.

Det kan gjøres trekk i godtgjørelse, fratreddesytelse, etterlønn og feriepengar dersom utlegg betalt direkte av Stortinget ikke er dokumentert innen tre måneder. Kravet frafalles eller tilbakebetales ved dokumentasjon av utlegget.»

Siste ledd i § 20 gjelder ikke tilbakebetaling, men trekk i godtgjørelsen og enkelte andre ytelser ved manglende dokumentasjon av utlegg betalt av Stortinget.

Dagens § 20 er begrenset til «ytelser etter denne loven». Det har derfor ikke vært mulig å bruke bestemmelsen på for eksempel tilfeller av urettmessig tildeling av pendlerbolig. Utvalget har i kapittel 4 foreslått å lovfeste pendlerboligordningen. Utvalget ser likevel at det kan oppstå andre tilfeller der Stortinget kan ha behov for å kreve tilbakebetalt en ytelse som ikke er lovregulert. Utvalget viser til at det er flere typer ytelser som ikke er lovregulert, og anbefaler at virkeområdet for tilbakebetalingsbestemmelsen utvides slik at den gjelder ytelser mottatt fra Stortinget generelt. Videre fremgår det av dagens § 20 at «beløpet» kan kreves tilbakebetalt. Etter utvalgets oppfatning kan denne formuleringen fremstå som for snever, blant annet når det gjelder pendlerboliger. Utvalget foreslår derfor at bestemmelsen gjelder tilbakebetaling av «et beløp eller den økonomiske verdien av en naturalytelse». Utvalget foreslår også at muligheten til å gjøre trekk i blant annet godtgjørelse dersom utlegg betalt direkte av Stortinget ikke er dokumentert innen tre måneder, utvides til å gjelde trekk i alle fremtidige ytelser, ikke bare de som er nevnt i dag. For øvrig bemerker utvalget at ordlyden i bestemmelsen gjennomgående bør moderniseres, og viser til at begrepet «i strid med redelighet og god tro» ble endret i den lignende bestemmelsen i folketrygdloven § 22-15 i 2009. Utvalget foreslår en modernisert versjon av bestemmelsen.

Utvalget mener at den gjeldende § 20 i hovedsak er dekkende for Stortingets behov når det gjelder tilbakebetaling og trekk i godtgjørelsen, men foreslår at bestemmelsen justeres for å utvide virkeområdet og sørge for at hjemmelen svarer til behovet, for eksempel når det gjelder pendlerboliger.

9.5.2 KLAGEINSTANS

Stortingets presidentskap avgjør saker om ytelser som godtgjørelse under permisjoner, fratreddesytelse og etterlønn. Representanten har ingen formaliserte muligheter til å klage eller få saken behandlet på nytt. Beslutninger om reisegodtgjørelse og refusjon av utgifter fattes av Stortingets administrasjon etter delegert myndighet fra presidentskapet. Det er ingen formell klageinstans ved uenighet mellom en representant og Stortingets administrasjon dersom administrasjonen avslår et refusjonskrav om reiser som representanten selv mener er gjennomført i kraft av vervet som stortingsrepresentant. Stortingets administrasjon har siden høsten 2017 vært delegert myndighet til å tildele pendlerboliger. Det har ikke vært etablert en formell klageordning for vedtak om pendlerbolig, men det er anledning til å søke administrasjonen på nytt dersom det foreligger nye opplysninger eller situasjonen er endret.

I praksis vil enkelte representanter som er uenige i en beslutning, anmode, ofte via stortingsgruppen, Stortingets presidentskap om å få saken vurdert på nytt. Der Stortingets administrasjon er delegert myndighet, vil de i slike tilfeller gå gjennom saken på nytt. Dette er ikke en formalisert ordning, noe som innebærer at ikke alle representanter nødvendigvis er kjent med muligheten.

Utvalget har sett på og vurdert om det er overføringsverdi til norske forhold i klageordninger i henholdsvis Sverige og Storbritannia.

I Sverige er Riksdagens överklagandenämnd¹ en myndighet under Riksdagen, jf. Lag (2014:811). Nemnden behandler klager på enkelte administrative vedtak fattet av Riksdagens administrasjon og vedtak av Riksdagens myndigheter som Sveriges riksbank, Riksrevisjonen og Justitieombudsmannen (sivilombudet). Nemndens leder skal være, eller ha vært, dommer og ikke ha vært riksdagsrepresentant. Nemndens fire øvrige medlemmer er sittende parlamentsmedlemmer som velges av Riksdagen. I 2021 var komitéråd i konstitusjonskomiteen sekretær for nemnden.²

I Storbritannia kan parlamentarikere be IPSA revurdere en avgjørelse om avvisning eller delvis avvisning av et krav. Saken gjennomgås da på nytt av andre ansatte enn de som var involvert i det opprinnelige vedtaket. IPSA har en Compliance Officer som også behandler klager på IPSAs vedtak.

Utvalget har vurdert om det bør etableres en klageinstans for vedtak om representantordningene tilsvarende Riksdagens överklagandenämnd eller en Compliance Officer slik de britiske parlamentsmedlemmene har for IPSAs vedtak. Virksomheten til begge disse favner langt videre enn det som kan være aktuelt å etablere for de aktuelle ordningene for stortingsrepresentantene i Norge.

1. <https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/riksdagens-myndigheter-och-namnder/riksdagens-overklagandenamnd/>

2. Nærmere bestemmelser om nemnd finnes i lov (2012:884) med tilhørende instruks for Riksdagens klagenemnd, jf. Lag (2014:811). <https://lagen.nu/2014:801#K13P17S1>

Utvalget har også vurdert en praksis tilsvarende IP-SA, der en sak ved klage skal gjennomgås på nytt av andre ansatte i administrasjonen enn de som var involvert i det opprinnelige vedtaket, men har grunnet ulikheter i myndighet mellom IPSA og Stortingets administrasjon ikke funnet det hensiktsmessig. Utvalget peker på at der saken opprinnelig er avgjort av administrasjonen, kan saken eventuelt løftes til Stortingets presidentskap dersom representanten ber om at den revurderes.

Utvalget mener det ikke vil være hensiktsmessig å etablere en egen ekstern klageinstans for representantordningene. Utvalget anbefaler imidlertid at representantenes mulighet til å be om at en avgjørelse revurderes, formaliseres i retningslinjer.

10. Merknader til de enkelte bestemmelsene i ny lov

10.1 Til kapittel 1 Innledende bestemmelser

TIL § 1 FORMÅL

Bestemmelsen er ny og angir formålet med loven. Formålet er at alle som har blitt valgt inn på Stortinget, har mulighet til å utøve stortingsvervet på like vilkår, uavhengig av geografisk tilhørighet og livssituasjon. I noen situasjoner innebærer det at like tilfeller behandles likt, mens likhet i andre situasjoner oppnås ved å utjevne forskjeller i forutsetningene. Se omtale av prinsipp 1 om like vilkår for stortingsrepresentantene i punkt 2.2 og Dokument 18 (2021–2022).

Videre skal loven legge til rette for ordninger som kompenserer for kostnader og behov som følger av vervet. Ordningene skal kompensere for tilleggsutgifter som representantene har ved å utføre vervet, men ordningene skal ikke dekke kostnader representantene også ville hatt uten et verv som folkevalgt. Se omtale av prinsipp 3 om at ordningene skal kompensere for kostnader som følger av vervet, i punkt 2.2 og Dokument 18 (2021–2022).

Formålsbestemmelsen rammer inn loven og vil være veiledende i tolkningen av de øvrige bestemmelsene. På den måten kan bestemmelsen bidra til at begrunnelsen for ordningene blir tydeligere i regelverket og i praktiseringen av det. De øvrige prinsippene som omtales i punkt 2.2 og Dokument 18 (2021–2022), utgjør også bakgrunnen for loven og er relevante i tolkningen selv om de ikke gjenspeiles direkte i formålsbestemmelsen. Dette gjelder prinsipp 2 om at ordningene skal ha et tydelig formål som er godt begrunnet i behov knyttet til vervet, prinsipp 4 om at ordningene skal være rimelige sammenlignet med ytelser og velferdsordninger i samfunnet for øvrig, prinsipp 5 om at ordningene skal være

åpne og transparente, blant annet ved at informasjon om ordningene blir gjort aktivt tilgjengelig for allmennheten, og prinsipp 6 om at ordningene skal være underlagt god forvaltning med betryggende kontroll og reaksjonsformer.

TIL § 2 VIRKEOMRÅDE OG DEFINISJONER

Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 1 med enkelte justeringer.

Første ledd regulerer det saklige virkeområdet for loven. Loven regulerer den godtgjørelsen stortingsrepresentanter får etter Grunnloven § 65. Grunnloven § 65 er hjemmelsgrunnlaget for stortingsrepresentantenes godtgjørelse. Videre regulerer loven også andre ytelser for stortingsrepresentanter. Dette viderefører og utvider stortingsgodtgjørelsesloven § 1 om at loven har regler om dekning av utgifter mv. Pendlerbolig, forsikringer, omstillingsytelse og utgiftsdekning ved reiser er eksempler på andre ytelser som reguleres i loven.

Andre ledd angir at loven gjelder for valgte stortingsrepresentanter og for fast møtende og innkalte vararepresentanter. I tillegg gjelder loven for andre der dette er særskilt fastsatt. Andre som omfattes av loven, kan for eksempel være Stortingets presidentskap, som utøver myndigheten som er tillagt Stortinget etter loven, eller organer som blir bedt om å utlevere opplysninger med hjemmel i § 23.

I tredje og fjerde ledd defineres fast møtende og innkalte vararepresentanter. Definisjonene videreføres uten endringer fra stortingsgodtgjørelsesloven § 1 tredje og fjerde ledd og har ikke vært en del av utvalgets mandat.

Femte ledd er nytt og definerer hva som menes med hjemsted. Det er der representanten har bostedsadresse i Folkeregisteret og faktisk bosted. Det forutsettes samsvar mellom representantens faktiske bosted og bostedsadressen i Folkeregisteret, og at representanten har bostedsadresse i tråd med reglene i folkeregisterloven, herunder særregelen i folkeregisterloven § 5-4 slik den er foreslått endret. Begrepet hjemsted brukes i bestemmelsene om reisedekning og dekning av utgifter til flytting. Se for øvrig merknaden til § 12 og omtalen av den foreslåtte endringen av særregelen i folkeregisterloven i punkt 3.2.3.

Sjette ledd er nytt og definerer hva som menes med kjørelengde. Med kjørelengde menes strekning på vei, og det tas utgangspunkt i bil som transportmiddel. I andre punktum presiseres det at kjørelengde også omfatter strekning over vann hvor rutebåt eller ferje kan benyttes på regelmessig basis. Dersom vei medfører kjøring rundt vann, men det foreligger et godt utbygd kommunikasjonsstilbud med rutebåt eller ferje, regnes kjørelengden som den korteste av disse.

Se også merknadene til stortingsgodtgjørelsesloven § 2 i Innst. 51 L (2016–2017). Se omtale av kjørelengde og avstandskrav i punkt 4.5.1.

TIL § 3 STORTINGETS GODTGJØRINGSUTVALG

Ikke en del av mandatet.

10.2 Til kapittel 2 Godtgjørelsen

TIL § 4 STORTINGSREPRESENTANTERS GODTGJØRELSE

Ikke en del av mandatet.

TIL § 5 INNKALTE VARAREPRESENTANTERS GODTGJØRELSE

Ikke en del av mandatet.

TIL § 6 TILLEGGSGODTGJØRELSE

Ikke en del av mandatet.

TIL § 7 FORSKUDD PÅ GODTGJØRELSE

Ikke en del av mandatet.

TIL § 8 GODTGJØRELSE VED PERMISJONER

Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 7, med enkelte justeringer.

Første, andre og tredje ledd er ikke en del av mandatet.

Fjerde ledd er nytt og regulerer godtgjørelsen ved permisjoner på grunn av sykdom eller skade. Dersom permisjonen varer i tolv måneder eller mer, reduseres godtgjørelsen etter tolv måneder til seks ganger grunnbeløpet i folketrygden, jf. første punktum. Videre regulerer andre punktum et krav om å fungere i vervet i 26 uker før representanter som har hatt permisjon på grunn av sykdom eller skade, igjen gis full godtgjørelse ved en ny permisjon på grunn av sykdom eller skade. Kravet speiler det tilsvarende kravet i folketrygdloven § 8-12 tredje ledd om ny opptjeningsstid for rett til sykepenger.

I nytt femte ledd presiseres det at representantene ved velferdspolispermisjoner kun i særlige tilfeller kan beholde godtgjørelsen helt eller delvis. Videre kan det bare besluttes at godtgjørelsen beholdes i en tidsavgrenset periode, selv om permisjonen er innvilget inntil videre. Dette fremgikk av den tidligere stortingsgodtgjørelsesloven, men ble flyttet til særmerknaden i 2016. Flyttingen fra særmerknaden til lovteksten innebærer ingen realitetsendring, men synliggjør i loven at presidentskapets adgang til å innvilge fortsatt godtgjørelse ved velferdspolispermisjoner er snevrere enn ved andre permisjoner.

Sjette ledd er justert sammenlignet med stortingsgodtgjørelsesloven § 7 fjerde ledd. For det første er for-

eldrepermisjon tatt med i opplistingen av hvilke permisjoner som gir rett til å beholde godtgjørelsen. For det andre er de direkte henvisningene til folketrygdloven kapittel 14, arbeidsmiljøloven kapittel 12 og reglene i Hovedtariffavtalen erstattet med en generell henvisning til at representantene har rett til å beholde godtgjørelsen etter tilsvarende regler som for ansatte i staten, så langt de passer. De tre regelsettene er ikke likelydende og regulerer dels ordninger som ikke fullt ut er forenlige med vervet som stortingsrepresentant, for eksempel ammepermisjon og gradert uttak av foreldrepenger med delvis permisjon og delvis arbeid. At reglene gjelder så langt de passer, innebærer at det må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle hvilke deler av regelverket for ansatte i staten som er anvendelige, og hvilke som ikke er forenlige med vervet.

Se også merknadene til stortingsgodtgjørelsesloven § 7 i Innst. 51 L (2016–2017).

10.3 Til kapittel 3 Dekning av utgifter til reise

TIL § 9 GENERELT OM REISEUTGIFTER

Bestemmelsen viderefører i hovedsak stortingsgodtgjørelsesloven § 8, med enkelte justeringer.

Når Stortinget dekker utgiftene til en reise, skal representanten reise på den mest kostnadseffektive måten, så langt det er forenlig med reisens formål, jf. første ledd første punktum. I vurderingen er det avgjørende hva som er kostnadseffektivt for Stortinget, ikke for representanten selv. Det må tas hensyn til både pris og tidsbruk i vurderingen. Etter første ledd andre punktum kan representanter ta klima- og miljøhensyn ved bestilling og gjennomføring av reiser. Bestemmelsen er flyttet til loven fra retningslinjene om reisedekning, der det også fremgår at klima- eller miljøgevinsten likevel må stå i et rimelig forhold til merkostnaden ved å benytte miljøvennlige alternativer.

Det følger av andre ledd at stortingsrepresentantene skal levere reiseregninger snarest mulig etter at reisen er gjennomført. Dette viderefører og presiserer stortingsgodtgjørelsesloven § 8 tredje ledd. For reiser der utlegg er betalt direkte av Stortinget, kan Stortinget etter § 25 gjøre trekk i godtgjørelsen eller andre ytelser dersom utleggene ikke er dokumentert innen tre måneder. Den alminnelige foreldelsesfristen etter foreldelsesloven er tre år.

Etter tredje ledd stilles det krav om at reisene skal dokumenteres så langt det lar seg gjøre, også om Stortinget bare dekker en del av utgiften. Begrensningen om at reisene skal dokumenteres «så langt det lar seg gjøre» er ny i loven, men har fremgått av retningslinjene for reisedekning. Bestemmelsen gjenspeiler at ikke alle reisene stortingsrepresentantene gjennomfører, kan dokumen-

teres. Representanten må redegjøre i reiseregningen for årsaken til at dokumentasjon ikke kan skaffes.

Etter den gjeldende stortingsgodtgjørelsesloven skal også reiser som i sin helhet dekkes av andre enn Stortinget, dokumenteres. Denne regelen er ikke videreført. Reiser der Stortinget bare dekker en del av utgiften, skal imidlertid fortsatt dokumenteres.

Fjerde ledd gir Stortingets presidentskap en generell hjemmel til å gi retningslinjer om dekning av utgifter til reiser. Det kan blant annet gis retningslinjer om dekning av utgifter til tjenestereiser. Se også hjemmel for retningslinjer i § 11 sjette ledd.

Se også merknadene til stortingsgodtgjørelsesloven § 8 i Innst. 524 L (2020–2021) og Innst. 51 L (2016–2017).

TIL § 10 TJENESTEREISER

Bestemmelsen viderefører i hovedsak stortingsgodtgjørelsesloven § 9, med enkelte språklige justeringer og tillegg.

Første ledd viderefører og samler stortingsgodtgjørelsesloven § 9 første og andre ledd. Det følger av første ledd første punktum at Stortinget dekker utgiftene til representantenes tjenestereiser innenlands og utenlands etter bestemmelser i eller i medhold av kapittel 3. I tillegg til øvrige ledd i § 10 innebærer dette at kravene i § 9 gjelder for tjenestereiser. Retningslinjer gitt i medhold av § 9 fjerde ledd kan også omfatte regler om dekning av utgifter til tjenestereiser. Videre fremgår det av første ledd andre punktum at tjenestereiser skal skje i samsvar med statens reiseavtaler. Det er dermed fortsatt tre regelsett som regulerer dekning av reiseutgifter for representantene: loven, retningslinjer og statens reiseavtaler. Dette innebærer ingen realitetsendring.

Etter første ledd tredje punktum må reisen ha sammenheng med vervet som stortingsrepresentant, og reises formål og innhold må i hovedsak være tjenestereelatert for at Stortinget skal dekke utgiftene. Hovedregelen er at alle reiser innenlands som ikke er daglige arbeidsreiser eller pendlerreiser, er tjenestereiser. Reiser som ikke har sammenheng med vervet som stortingsrepresentant, dekkes likevel ikke. Det må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle om reises formål og innhold i hovedsak er tjenestereelatert. Reiseutgifter i forbindelse med arrangementer i regi av egen partiorganisasjon dekkes dersom arrangementet er relevant for vervet som stortingsrepresentant. Det er kun reise- og oppholdsutgifter som kan kreves dekket, kostnader til selve arrangementet dekkes ikke. Reiseutgifter i forbindelse med rent sosiale arrangementer i regi av komiteene eller partigruppene dekkes heller ikke, med mindre deltakelsen vurderes som relevant for vervet som stortingsrepresentant.

Det følger av andre ledd at representanten må være mer enn 50 kilometers kjørelengde borte fra sitt hjem-

sted for å få dekket utgifter til hotellovernatting og diett på tjenestereiser innenlands. Representantens hjemsted er der vedkommende har bostedsadresse i Folkeregisteret og faktisk bosted, jf. definisjonen i § 2 femte ledd. Avstandskravet på 50 kilometer gjenspeiler det endrede avstandskravet for tildeling av pendlerbolig og dekning av pendlerreiser, jf. §§ 11 og 12. Avstandskravet gjelder kjørelengde og inkluderer strekning over vann der rutebåt eller ferje kan benyttes, slik det følger av definisjonen i § 2 sjette ledd. På komitèreiser og andre organiserte arrangementer som er direkte forbundet med utøvelse av vervet som stortingsrepresentant, kan utgifter til hotellovernatting og diett dekkes selv om representanter er nærmere hjemstedet enn 50 kilometer. Det samme gjelder når overnatting nærmere enn 50 kilometer fra hjemstedet inngår som del av en lengre reise, slik at retur til hjemstedet underveis gjør at reisen blir urimelig lang. Bestemmelsen er ny, se omtale i punkt 5.5.

Tredje ledd omhandler reiser som krever godkjenning. Tjenestereiser utenlands i forbindelse med de faste parlamentarikerdelegasjoners virksomhet skal være godkjent av delegasjonsleder, jf. første punktum. Stortingets presidentskap skal godkjenne alle andre tjenestereiser utenlands, jf. andre punktum. Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 9 tredje ledd.

Etter fjerde ledd kan representanten bare få dekket dokumenterte utgifter til overnatting. Dette er i tråd med statens reiseavtaler. Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 9 fjerde ledd, men ordet «legitimerte» er erstattet med «dokumenterte».

Hovedregelen etter femte ledd første punktum er at Stortinget ikke dekker reiseutgifter for ledsager. Etter andre punktum kan Stortinget likevel dekke slike utgifter helt eller delvis når det er nødvendig at ledsageren er med på reisen. Dette er først og fremst aktuelt der presidentskapets medlemmer, parlamentariske ledere og øvrige representanter har offisielle representasjonsoppdrag på vegne av Stortinget, som statsbesøk og lignende. Ledsager på tjenestereiser kan også være nødvendig for representanter med funksjonsnedsettelse som har behov for assistanse for å kunne gjennomføre reisen. Bestemmelsen viderefører og utvider stortingsgodtgjørelsesloven § 9 femte ledd, som kun åpner for å dekke utgifter til ledsager når det er nødvendig for å ivareta Stortingets representative funksjoner. Det fremgår av femte ledd tredje punktum at tapt arbeidsinntekt for ledsageren ikke dekkes.

Sjette ledd første punktum åpner for at Stortingets presidentskap kan beslutte at representanter på tjenestereise får dekket nødvendige merutgifter til barnetilsyn, eller reise- og oppholdsutgifter for én barnepasser. Det er en forutsetning at reisen er nødvendig for at representanten skal kunne utføre sine kjerneoppgaver som stortingsrepresentant. Andre punktum begrenser muligheten for utgiftsdekning etter første punktum til

barnet fyller ett år, med mindre det foreligger særlige grunner som tilsier noe annet. Eksempelvis vil det kunne oppstå tilfeller der det ikke er andre som kan passe barnet, og reisen i så fall ikke vil kunne gjennomføres. Etter tredje punktum dekkes ikke tapt arbeidsinntekt for barnepasserer. Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 9 sjette ledd.

Det følger av syvende ledd at deltakelse ved begravelser og bisettelser behandles som tjenestereiser. Forutsetningen er at deltakelsen har tilknytning til vervet som stortingsrepresentant. Representanten må selv vurdere om deltakelsen har tilknytning til vervet. Bestemmelsen er ny i loven, men er hentet fra retningslinjene for reisedekning.

Det fremgår av åttende ledd at Stortinget kan gi en representant forskudd til utgifter til tjenestereiser. For å kunne få slikt forskudd må representanten levere reise-regning på forhånd.

Se også merknadene til stortingsgodtgjørelsesloven § 9 i Innst. 51 L (2016–2017).

TIL § 11 REISER I FORBINDELSE MED FRAVÆR FRA HJEMMET

Bestemmelsen viderefører i hovedsak stortingsgodtgjørelsesloven § 10, med enkelte justeringer. Avstandskravet for å få dekket reiseutgifter er gjennomgående økt fra 40 kilometer til 50 kilometer, i tråd med øvrige endringer om avstand.

Første ledd første punktum slår fast at Stortinget anses som fast arbeidssted for representantene. Etter første ledd andre punktum regnes reiser mellom Stortinget og bosted, herunder pendlerbolig eller privat bolig, normalt som arbeidsreiser, som ikke dekkes av Stortinget. Dette gjelder også for representanter som har sitt hjemsted mer enn 50 kilometer fra Stortinget, men velger å ikke ha pendlerbolig. Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 10 første ledd første og andre punktum, men begrepet «privatreiser» er tatt ut. Dette innebærer ingen realitetsendringer.

Etter andre ledd får representanter som har sitt hjemsted mer enn 50 kilometers kjørelengde fra Stortinget, dekket utgifter til reiser til og fra Stortinget ved tiltredelse og fratredelse, sesjonsåpning og avslutning. Representantens hjemsted er der vedkommende har bostedsadresse i Folkeregisteret og faktisk bosted, jf. definisjonen i § 2 femte ledd. Kjørelengden regnes etter definisjonen i § 2 sjette ledd.

Tredje ledd regulerer pendlerreiser og viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 10 tredje ledd. Representanter som har sitt hjemsted mer enn 50 kilometers kjørelengde fra Stortinget, kan få dekket reiseutgifter til og fra Stortinget eller pendlerboligen og representantens hjemsted inntil én gang per uke, jf. tredje ledd første punktum. Representanter som har sitt hjemsted mer

enn 50 kilometer fra Stortinget, men som velger å ikke ha pendlerbolig, enten tildelt av Stortinget eller privat, får ikke dekket pendlerreiser etter bestemmelsen. Disse representantene omfattes av første ledd, og reisene til Stortinget regnes som arbeidsreiser. Dette innebærer ingen realitetsendring. Avstandskravet skal vurderes på samme måte som etter § 12, altså 50 kilometers kjørelengde, medberegnet strekning over vann der rutebåt eller ferje kan benyttes. Etter tredje ledd andre punktum får representanter med barn under 18 år som bor på hjemstedet, dekket utgifter til inntil én ekstra hjemreise per uke. Den ekstra pendlerreisen dekkes til og med det kalenderåret barnet fyller 18 år. Etter stortingsgodtgjørelsesloven var aldersgrensen 20 år. Det er tatt inn et nytt tredje punktum som åpner for at det i særlige tilfeller kan gjøres unntak fra aldersgrensen. Slikt unntak kan være aktuelt dersom barnet har funksjonsnedsettelse. Et eventuelt unntak må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Tredje ledd fjerde punktum viderefører at innkalte vararepresentanter som er innkalt for en kortere periode enn én hel uke, ikke får dekket ekstra pendlerreise etter andre ledd.

Stortinget dekker ytterligere én pendlerreise til og fra hjemsted og Stortinget eller pendlerboligen i uker med helligdag på tirsdag, onsdag eller torsdag, jf. fjerde ledd første punktum. Det presiseres i fjerde ledd andre punktum at det dekkes inntil to pendlerreiser i slike uker, også for de som har barn under 18 år og som dermed omfattes av andre ledd andre punktum. Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 10 fjerde ledd.

Femte ledd gir grunnlag for dekning av reiseutgifter for en reise til og fra Stortinget og hjemsted eller annet innlands oppholdssted, for representanter som har permisjon på grunn av sykdom, skade eller velferdsgrunner. I motsetning til de øvrige bestemmelsene kan det etter denne bestemmelsen dekkes utgifter til et annet innenlands oppholdssted enn hjemstedet, for eksempel til et behandlings- eller rekreasjonssted. Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 10 femte ledd.

Det følger av sjette ledd første punktum at Stortingets presidentskap kan gi retningslinjer om dekning av utgifter til reiser nevnt i første ledd (arbeidsreiser) i særlige tilfeller. Bestemmelsen innebærer en presisering av stortingsgodtgjørelsesloven § 10 første ledd andre punktum, som viser til at arbeidsreiser betraktes som privatreiser og dekkes av representantene selv, med mindre noe annet er særskilt bestemt. Det presiseres at slike tilfeller kan være ved sykdom eller skade, sene møter, ved hasteinnkalling til møter som ledd i den parlamentariske virksomheten eller når reisen skyldes ekstraordinære forhold i arbeidet. Listen er ikke uttømmende. Adgangen til å gi retningslinjer om dekning av arbeidsreiser ved sykdom eller skade er ment å videreføre stortingsgodtgjørelsesloven § 10 første ledd fjerde punktum om at re-

presentanter som er syke eller skadet, kan få dekket særlige utgifter til transport til og fra Stortinget, men innebærer at bestemmelser om dette skal gis i retningslinjer istedenfor i loven. Slik utgiftsdekning er i hovedsak aktuelt dersom representanten ellers ville blitt sykmeldt, og det er kun utgifter som overstiger representantens ordinære transportutgifter til og fra Stortinget, som skal kunne dekkes. Bestemmelser om dekning av arbeidsreiser i de nevnte tilfellene inngår i retningslinjene for reisedekning, og det er en forutsetning at reisen kan dekkes skattefritt.

Videre fremgår det av sjette ledd andre punktum at Stortingets presidentskap også kan gi retningslinjer om dekning av utgifter til reiser nevnt i andre ledd (pendlerreiser) ved innkalling til møter på kort varsel. Bestemmelsen erstatter og snevrer inn hjemmelen i stortingsgodtgjørelsesloven § 10 om at presidentskapet i særlige tilfeller kan utvide antallet pendlerreiser per uke.

Syvende ledd regulerer hvilke utgifter som dekkes ved bruk av egen bil til reiser etter § 11. Ved bruk av egen bil dekkes kilometergodtgjørelse ved et påslag på fradragssatsen for reiser mellom hjem og arbeid med 1 krone per kilometer. Bestemmelsen innebærer en reduksjon i satsen sammenlignet med stortingsgodtgjørelsesloven § 10 sjette ledd, som viser til at det dekkes kilometergodtgjørelsen etter satsene for tjenestereiser i staten.

Stortingsgodtgjørelsesloven § 10 syvende ledd om pendlerdiett videreføres ikke. Se omtale i Dokument 18 (2021–2022) punkt 5.4.

Se også merknadene til stortingsgodtgjørelsesloven § 10 i Innst. 51 L (2016–2017) og Innst. 524 L (2020–2021).

10.4 Til kapittel 4 Pendlerbolig og øvrige økonomiske ytelser

TIL § 12 TILDELING AV PENDLERBOLIG

Bestemmelsen er ny og lovfester pendlerboligordningen, som tidligere kun har vært regulert i retningslinjer.

Første ledd angir hvem som kan tildeles pendlerbolig. Dette er stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter. Fast møtende vararepresentanter er representanter som møter for stortingsrepresentanter som er utnevnt til statsråder, statssekretærer eller politiske rådgivere i regjeringen, eller for avdøde stortingsrepresentanter, jf. § 2.

For å kunne bli tildelt pendlerbolig må representanten ha bostedsadresse i Folkeregisteret og faktisk bosted mer enn 50 kilometers kjørelengde fra Stortinget. For å ha bostedsadresse etter forslaget til den foreslåtte endringen av særregelen i folkeregisterloven må representanten ha egen, privat bolig på stedet. Se omtale av dette i punkt 3.2.3. Som det fremgår der, innebærer kravet om

egen, privat bolig at representanten må ha et reelt eie- eller leieforhold til en bolig for å bli registrert med bostedsadresse etter særregelen. Det er folkeregistermyndigheten som skal kontrollere om vilkårene for bostedsregistrering er oppfylt.

Kravet om at representanten også må ha faktisk bosted mer enn 50 kilometers kjørelengde fra Stortinget, skal fange opp de tilfellene der representantene ikke har korrekt bostedsadresse i Folkeregisteret. Vilråene om bostedsadresse i Folkeregisteret og faktisk bosted mer enn 50 kilometer fra Stortinget skal gjenspeile at hensikten med den foreslåtte endringen av særregelen i folkeregisterloven er at representanten skal være bostedsregistrert på det faktiske bostedet, og det presiseres i andre punktum at faktisk bosted skal være registrert som bostedsadresse i Folkeregisteret i tråd med reglene i folkeregisterloven, herunder den foreslått endrede særregelen i folkeregisterloven § 5-4. Faktisk bosted skal dermed ikke forstås som et selvstendig kriterium for tildeling av pendlerbolig, men har en kontrollfunksjon som fanger opp de tilfellene der bostedsadressen i Folkeregisteret ikke samsvarer med det faktiske bostedet. Vilrået har også en pedagogisk funksjon overfor representantene ved å synliggjøre samsvar mellom faktisk bosted og folkeregistrert adresse etter forslaget til endret særregel. Se omtalen av dette i punkt 4.5.5 og 4.5.6. Representanter som tildeles pendlerbolig, har opplysningsplikt om forhold som kan medføre at vilråene ikke lenger er oppfylt, jf. § 22.

Kjørelengde omfatter strekning over vann hvor rutebåt eller ferje kan benyttes, jf. definisjonen i § 2 sjette ledd. Dette innebærer at representanter som bor på steder der kjørelengden på vei er over 50 km, men som kan benytte ferje og få kortere reisevei, ikke vil oppfylle avstandskravet for å få tildelt pendlerbolig.

Etter bestemmelsen «kan» representanten tildeles pendlerbolig. Pendlerbolig er dermed ikke en ubetinget rettighet for representantene som oppfyller vilråene. Det er opp til Stortinget å vurdere om en representant tildeles bolig, men ettersom pendlerboligordningen er begrunnet i at stortingsrepresentanter må ha et sted å bo mens de møter fysisk på Stortinget, må det foreligge svært gode grunner for at en søknad fra en representant som ellers oppfyller vilråene, skal avslås.

Det følger av første ledd tredje punktum at pendlerbolig ikke tildeles representanter som disponerer bolig innenfor avstandskravet. Avstandskravet er 50 km kjørelengde fra Stortinget, jf. første punktum.

Andre ledd presiserer hva som menes med å disponere bolig. Representanten regnes for å disponere en bolig dersom representanten gjennom et eie- eller leieforhold står fritt til å bruke hele eller deler av den på daglig basis. Dette er en lovfesting og videreføring av presiseringen i dagens retningslinjer for tildeling av pendlerbolig. Det kreves ikke at representanten selv

eier eller leier. Representanten vil også kunne anses for å disponere boligen dersom det er noen andre i husstanden som eier eller står oppført på leiekontrakten. I andre ledd andre punktum fremgår det at representanten ikke anses å disponere en bolig dersom den i sin helhet er utleid. Det er en forutsetning at leieforholdet er etablert på det tidspunktet det søkes om pendlerbolig, jf. andre ledd tredje punktum. Representanten må kunne dokumentere leieforholdet.

I tredje ledd åpnes det for at representanter som ikke oppfyller vilkårene i første ledd, likevel kan tildeles pendlerbolig i særlige tilfeller. For å bli tildelt bolig etter tredje ledd må representanten ha behov for bolig, enten på grunn av funksjonsnedsettelse eller andre tungtveiende grunner. At behovet kan oppstå «av andre tungtveiende grunner» er en sikkerhetsventil som åpner for å hindre urimelige utslag av vilkårene for tildeling i første ledd. Bestemmelsen skal praktiseres restriktivt. Representanter som ikke oppfyller vilkårene, men som kan sannsynliggjøre at de vil oppfylle dem innen kort tid, kan for eksempel tildeles pendlerbolig på dette grunnlaget. Det samme gjelder representanter som kan ha behov for bolig av sikkerhetshensyn.

Det fremgår av fjerde ledd at representanter som tildeles pendlerbolig, skal inngå en avtale med Stortinget om bruk av boligen. Slik avtale inngås også i dag, med hjemmel i retningslinjene for tildeling av pendlerboliger punkt 3. Dagens standardavtale regulerer blant annet utrustning, vedlikehold og tilgang til boligen. Etter fjerde ledd andre punktum kan avtalen inneholde regler om økonomisk kompensasjon. Avtalen kan for eksempel regulere erstatning ved skade på boligen, gebyr ved alvorlige brudd på avtalen eller et vederlag dersom andre enn den nærmeste familien bor sammen med representanten i pendlerboligen. Alvorlige brudd på avtalen kan også medføre at tildelingen av pendlerbolig trekkes tilbake.

Femte ledd første punktum pålegger representanter som er tildelt pendlerbolig, umiddelbart å informere Stortingets administrasjon om forhold som kan medføre at vilkårene for tildeling ikke lenger er oppfylt. Bestemmelsen presiserer opplysningsplikten, jf. § 22, når det gjelder pendlerboligene. Slike forhold kan for eksempel være endringer av bosted innenfor eller utenfor avstandskravet eller at representanten disponerer bolig innenfor avstandskravet. Informasjon skal gis av eget tiltak. Representantens plikt til å informere etter bestemmelsen gjelder alle forhold som kan medføre at vilkårene ikke lenger er oppfylt. Ved endringer i bosted åpner sikkerhetsventilen i tredje ledd for tildeling av pendlerbolig selv om representanten midlertidig ikke oppfyller vilkårene. Det følger av femte ledd andre punktum at representanten skal rapportere om bruken av pendlerboligen når Stortinget ber om det. Administrasjonen sender ut et rapporteringsskjema årlig, der re-

presentantene bekrefter opplysningene som tidligere er oppgitt, og opplyser om det er andre som bor i boligen.

Det følger av sjette ledd at Stortingets presidentskap kan gi retningslinjer om tildeling og bruk mv. av pendlerbolig. Det vil være aktuelt å gi retningslinjer om det som ikke er flyttet til loven fra de eksisterende retningslinjene, for eksempel om tildeling av ulike typer leiligheter, om søknadsprosessen, dokumentasjonskrav og mer detaljerte krav til rapportering. I tillegg bør det gis retningslinjer om tildeling av pendlerbolig i særlige tilfeller, jf. tredje ledd.

Se også omtalen i kapitlene 3 og 4.

TIL § 13 REAKSJONER VED BRUDD PÅ BESTEMMELSER OM PENDLERBOLIG

Bestemmelsen er ny og lovfester reaksjoner ved brudd på bestemmelser om pendlerbolig.

Etter første punktum kan Stortinget gi skriftlig advarsel til representanter som er tildelt pendlerbolig ved brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av § 12 eller brudd på opplysningsplikten i § 22. Brudd på disse bestemmelsene kan for eksempel være feil opplysninger som har begrenset betydning, eller mangelfull rapportering som ikke er vesentlig.

Ved gjentatte eller alvorlige brudd følger det av andre punktum at Stortinget kan trekke tilbake tildelingen av pendlerbolig. Fremleie av boligen er eksempel på et alvorlig brudd som i seg selv kan medføre at tildelingen trekkes tilbake. Ved mindre alvorlige brudd kan tildelingen kun trekkes tilbake dersom bruddene gjentar seg.

Reaksjoner som er ilagt etter bestemmelsen, hindrer ikke representanten i å søke om pendlerbolig på et senere tidspunkt.

I tillegg til reaksjoner etter bestemmelsen kommer regler om brudd på avtalen om bruk av pendlerboligen, herunder eventuelle bestemmelser om økonomisk kompensasjon. Dersom representanten får tildelt pendlerbolig uten å ha krav på det, eller ikke informerer Stortinget om at vilkårene ikke lenger er oppfylt, kan Stortinget kreve tilbakebetalt den økonomiske verdien av pendlerboligen i tråd med § 25.

Se også omtalen i punkt 4.9.3.

TIL § 14 UTGIFTER TIL FLYTTING

Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgørelsesloven § 11, med enkelte justeringer.

Det følger av første ledd at stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter kan få dekket nødvendige utgifter til én flytting fra hjemsted til en bolig nærmere enn 50 kilometers kjørelengde fra Stortinget og én flytting fra en bolig nærmere enn 50 kilometers kjørelengde fra Stortinget til hjemsted. Stortingsgodtgørelsesloven § 11 omtaler kun flytting til og fra Oslo. Dette er endret til en bolig innenfor avstandskravet som

ellers legges til grunn i regelverket, slik at muligheten til å få dekket flyttekostnader ikke er begrenset til flytting til Oslo kommune. Representantens hjemsted er der vedkommende har bostedsadresse i Folkeregisteret og faktisk bosted, jf. definisjonen i § 2 femte ledd. Kjørelengde omfatter strekning over vann hvor rutebåt eller ferje kan benyttes, jf. definisjonen i § 2 sjette ledd.

Det er ikke et vilkår at flyttingen skjer til en av Stortingets pendlerboliger. Det er kun nødvendige utgifter som dekkes. Stortinget «kan» dekke flyttekostnader etter bestemmelsen og er for eksempel ikke pliktig til å dekke kostnader ved en eventuell flytting lenger vekk fra Stortinget for representanter som flytter innen avstandskravet. I første ledd andre punktum videreføres at Stortinget ikke dekker flyttekostnader for innkalte vararepresentanter.

Det presiseres i andre ledd at kostnader ved flytting mellom pendlerboliger ikke dekkes. Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 11 andre ledd.

Etter tredje ledd kan Stortingets presidentskap gi retningslinjer om dekning av utgifter til flytting. Retningslinjer om flytting inngår i dag i retningslinjene om reisedekning.

Se også merknadene til stortingsgodtgjørelsesloven § 11 i Innst. 51 L (2016–2017).

TIL § 15 DEKNING AV UTGIFTER TIL OVERNATTING

Bestemmelsen er ny i loven og lovfester en ordning som i dag omtales på Stortingets intranett. Bestemmelsens andre ledd viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 10 første ledd tredje punktum.

Det følger av første ledd at Stortinget ved behov kan dekke representantenes utgifter til overnatting på hotell. Bestemmelsen retter seg mot representanter som ikke har pendlerbolig. Stortinget er ikke forpliktet til å dekke slike utgifter.

Sene stortings- eller komitémøter eller perioder med høy arbeidsbelastning nevnes som eksempler på tilfeller der det kan være aktuelt å dekke utgifter til overnatting på hotell. Som hovedregel bør møtet avsluttes etter kl. 22 på kvelden for å danne grunnlag for at Stortinget dekker hotell, men det bør også være rom for praktiske hensyn ettersom det kan være usikkert når et sent møte avsluttes. Perioder med høy arbeidsbelastning vil for eksempel være innspurt i vårsesjonen og før jul og perioder med budsjettforhandlinger. Listen over tilfeller som kan begrunne dekning av utgifter til hotell, er ikke uttømmende.

Andre ledd regulerer overnatting for innkalte vararepresentanter. Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 10 første ledd tredje punktum. Det fremgår at vararepresentantene får dekket utgifter til overnatting i den tiden de gjør tjeneste. Det er de faktiske utgiftene til overnatting som dekkes. Ved kortere inn-

kallinger dekkes normalt utgifter til overnatting på hotell, mens de ved lengre innkallinger får tilbud om opphold i en av Stortingets pendlerboliger.

Etter tredje ledd kan Stortingets presidentskap gi nærmere retningslinjer om dekning av utgifter til overnatting. Det kan for eksempel gis retningslinjer om hvordan overnatting som skal dekkes, skal bestilles, og om hvordan oppgjøret foregår.

TIL § 16 DEKNING AV INNKALTE

VARAREPRESENTANTERS UTGIFTER TIL BARNEPASS

Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 13 med enkelte språklige justeringer.

Det følger av første punktum at innkalte vararepresentanter i særlige tilfeller kan få dekket nødvendige og dokumenterte utgifter til barnepass. Det må vurderes konkret hva som utgjør nødvendige utgifter, men det er i hovedsak aktuelt å dekke mindre reisekostnader og betaling til barnepasser. Utgiftsdekning forutsetter søknad til Stortingets presidentskap. Det fremgår av andre punktum at tapt arbeidsinntekt for barnepasser ikke dekkes. Dette er i tråd med reguleringen av dekning av utgifter til barnepass på tjenestereiser i § 10 sjette ledd.

TIL § 17 DØDSFALL, YRKESKADE OG

FORSIKRINGER

Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 19 med enkelte språklige justeringer og et nytt femte ledd.

Hvis en stortingsrepresentant eller fast møtende vararepresentant dør i løpet av valgperioden, følger det av første ledd første punktum at de etterlatte får utbetalt representantens godtgjørelse for hele døds måneden og de tre påfølgende månedene. I tillegg dekkes nødvendige utgifter i forbindelse med begravelsen, jf. andre punktum.

Det følger av andre ledd at også nødvendige utgifter i forbindelse med begravelsen til innkalte vararepresentanter som dør under reise til eller fra Stortinget eller i perioden innkallingen gjelder, dekkes.

Etter tredje ledd skal stortingsrepresentanter eller fast møtende vararepresentanter ha gruppelevsforsikring tilsvarende ansatte i staten. Gruppelevsforsikring omfatter ytelser ved dødsfall. Også innkalte vararepresentanter skal ha gruppelevsforsikring for den perioden innkallingen gjelder. Tredje ledd om gruppelevsforsikring gjelder også for stortingsrepresentanter som er i regjering. Det er de til enhver tid gjeldende reglene for statsansatte som også skal gjelde for representantene, herunder bestemmelsene i yrkesskadeforsikringsloven og Hovedtariffavtalen.

Fjerde ledd regulerer ytelser ved yrkesskade. Stortingsrepresentanter eller fast møtende vararepresentanter har rett til ytelser ved yrkesskade tilsvarende an-

satte i staten. For innkalte vararepresentanter gjelder retten den perioden innkallingen gjelder. Retten gjelder også stortingsrepresentanter som er i regjering. Det er de til enhver tid gjeldende reglene for statsansatte som også skal gjelde for representantene, herunder bestemmelser i yrkesskadeforsikringsloven og Hovedtariffavtalen.

Femte ledd er nytt og synliggjør at Stortinget kan tegne andre forsikringer for stortingsrepresentantene enn det som fremgår av bestemmelsen for øvrig. Dette gjøres for å sikre at representantene har en helhetlig forsikringspakke som er tilpasset særegenheter ved vervet. Se omtale av den gjeldende forsikringspakken i punkt 8.1.

Se også omtale av stortingsgodtgjørelsesloven § 19 i Innst. 51 L (2015–2016) og av den tidligere stortingsgodtgjørelsesloven § 11 i Innst. 89 L (2011–2012) og Innst. 19 L (2014–2015).

TIL § 18 FRIEPENGER

Bestemmelsen viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 14 andre ledd og regulerer feriepenger for vararepresentanter. Etter første punktum får innkalte vararepresentanter feriepenger etter satsene som gjelder for ansatte i staten, herunder satsene som er fastsatt i hovedtariffavtalene i staten. Feriepengene utbetales på siste ordinære utbetalingsdag før avbrytelse av Stortingets forhandlinger i juni. Feriepengegrunnlaget beregnes på grunnlag av den mottatte godtgjørelsen i foregående kalenderår, jf. andre punktum. Reglene om feriepenger gjelder etter tredje punktum også for fast møtende vararepresentanter som trer ut av Stortinget mellom 1. januar og 30. juni. Bestemmelsen innebærer ingen realitetsendringer.

Stortingsgodtgjørelsesloven § 14 første, tredje og fjerde ledd videreføres ikke, som følge av at feriepengeordningen for øvrig avvikles. Se omtale i punkt 8.4 og Dokument 18 (2021–2022) punkt 5.9.

Se også merknadene til stortingsgodtgjørelsesloven § 14 Innst. 51 L (2016–2017) og merknadene til den tidligere stortingsgodtgjørelsesloven § 10 i Innst. 89 L (2011–2012) og Innst. 334 L (2012–2013).

10.5 Til kapittel 5 Omstillingsytelse

TIL § 19 OMSTILLINGSYTELSE

Bestemmelsen regulerer omstillingsytelse ved uttreden fra vervet. Bestemmelsen er ny, men viderefører store deler av stortingsgodtgjørelsesloven §§ 15 og 16 om fratreddesytelse og etterlønn med enkelte endringer.

Omstillingsytelsen slår sammen de tidligere ordningene med fratreddesytelse og etterlønn. Formålet med ordningen er å sikre avtroppende stortingsrepresentanter inntekt i en overgangsperiode. Omstillings-

ytelsen er todelt, og de siste seks månedene er forbeholdt representanter med en bestemt ansiennitet.

Første ledd slår fast at omstillingsytelse i inntil tre måneder kan tilstås stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter som ikke fortsetter på Stortinget etter valg. Det er ikke knyttet spesifikke vilkår til ytelsesperioden, med unntak av at ytelsen kan bortfalle eller avkortes ved annen inntekt.

Omstillingsytelse i inntil tre måneder kan også tilstås fast møtende vararepresentanter som trer ut av Stortinget i løpet av valgperioden, og innkalte vararepresentanter som har møtt sammenhengende i minst 12 måneder i én valgperiode, jf. første ledd andre og tredje punktum. Det følger av første ledd fjerde punktum at innkalte vararepresentanter som har møtt i et kortere tidsrom enn 12 måneder, i særlige tilfeller kan tilstås omstillingsytelse i inntil én måned. Dette kan for eksempel gjelde vararepresentanter som ikke har en stilling å gå tilbake til. Andre til fjerde punktum viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 15 andre ledd.

Andre ledd regulerer omstillingsytelse i ytterligere seks måneder for representanter som har vært valgt inn eller møtt fast på Stortinget sammenhengende i minst to valgperioder. En valgperiode er fire år, og kravet om sammenhengende perioder viser til de to foregående valgperiodene. Det presiseres i andre punktum at fast møtende vararepresentanter oppfyller kravet om å ha møtt fast i minst to valgperioder dersom varaperioden begynner i forbindelse med utnevning av regjering i direkte sammenheng med et stortingsvalg. For å kunne motta omstillingsytelse i ytterligere seks måneder er det et vilkår etter tredje punktum at representanten dokumenterer at vedkommende enten er aktivt arbeidssøkende, starter egen virksomhet eller gjennomfører kompetanseheving.

Aktiv arbeidssøking kan for eksempel dokumenteres ved jobbsøknader, meldekort eller lignende.

For etterlønn var det et vilkår i loven at kompetanseheving måtte være «relevant». I retningslinjene fremgikk det at kompetansehevingen skulle være «nødvendig og relevant». Dette vilkåret er ikke videreført, se punkt 6.2.2. Kompetanseheving kan dokumenteres ved opptak til utdanningsinstitusjon eller kurs og eventuelt dokumentasjon på faktisk deltakelse.

Arbeid i forbindelse med oppstart av egen virksomhet er et nytt grunnlag for å motta omstillingsytelse sammenlignet med etterlønnordningen, som eksplisitt er avgrenset mot etablering eller ny oppstart av egen virksomhet. For å få omstillingsytelse på dette grunnlaget forutsettes det at arbeidet med oppstart av virksomheten er representantens hovedbeskjeftigelse. Målet bør være å etablere en varig virksomhet. Både etablering av ny virksomhet og å starte opp igjen en tidligere etablert virksomhet omfattes. Derimot omfattes ikke overtakelse av en eksisterende aktiv virksomhet. Hvis det er flere som

starter virksomhet sammen, skal den som får omstillingsytelse, ha en eierandel på over 50 prosent, slik kravet er for mottakere av dagpenger som etablerer egen virksomhet. Arbeidet kan for eksempel dokumenteres ved arbeidsplaner, stiftelsesdokumenter, kontakt med relevante offentlige myndigheter og lignende.

Det følger av andre ledd fjerde punktum at ytelsen i ytterligere seks måneder opphører når representanten fyller 67 år. Denne grensen speiler folketrygdloven § 4-23 om at retten til dagpenger faller bort når medlemmet fyller 67 år. Omstillingsytelsen utbetales til og med den måneden representanten fyller 67 år. Fra månedsskiftet etter 67-årsdagen opphører ytelsen.

Andre ledd femte punktum åpner for at kravet om ansiennitet kan fravikes i særlige tilfeller. Bestemmelsen er mest aktuell for de som har vært fast møtende vararepresentanter, og som ikke fullt ut oppfyller kravene i første og andre punktum.

Det følger av både første og andre ledd at representantene «kan tilstås» omstillingsytelse. Det er altså ikke en rettighet, men det skal gode grunner til for at ytelsen ikke skal innvilges dersom vilkårene ellers er oppfylt. Kan-skjønnet åpner ikke for at Stortinget vurderer den avtroppende representantens formue. Ytelsen er kun behovsprøvd når det gjelder løpende inntekt, og formue er derfor ikke relevant. Derimot kan Stortinget avslå en søknad om omstillingsytelse fordi det vil virke urimelig å innvilge den, for eksempel dersom søkeren er tiltalt eller dømt for bedrageri mot Stortinget.

Tredje ledd regulerer nivået på omstillingsytelsen. Nivået er ulikt for periodene på henholdsvis tre måneder og ytterligere seks måneder, slik nivået har vært ulikt mellom fratredelsesyttelse og etterlønn. Det følger av første punktum at ytelsen etter første ledd tilsvare den månedlige godtgjørelsen. Ytelsen i ytterligere seks måneder tilsvare 66 prosent av godtgjørelsen, jf. andre punktum. Det presiseres i tredje punktum at tilleggsgodtgjørelse eller forhøyet godtgjørelse ikke inngår i grunnlaget for omstillingsytelse. Ytelsenivået i de to periodene tilsvare nivået for dagens fratredelsesyttelse og etterlønn. Se §§ 3 og 6 om godtgjørelse og tilleggsgodtgjørelse.

I fjerde ledd presiseres det at ytelsen etter første ledd ikke kan innvilges for mer enn til sammen tre måneder i løpet av én og samme valgperiode. Dette er en videreføring av den eksisterende begrensningen for fratredelsesyttelsen i stortingsgodtgjørelsesloven § 15 tredje ledd.

Etter femte ledd kan presidentskapet gi retningslinjer om omstillingsytelsen. Det kan for eksempel gis retningslinjer om dokumentasjon på vilkårene og om den praktiske søknadsprosessen.

Se også omtalen i kapittel 6 og merknader til stortingsgodtgjørelsesloven §§ 15 og 16 i Innst. 51 L (2016–2017) og Innst. 524 L (2020–2021).

TIL § 20 BORTFALL OG AVKORTING AV OMSTILLINGSYTELSE

Bestemmelsen regulerer bortfall og avkorting av omstillingsytelsen og tilsvare i hovedsak stortingsgodtgjørelsesloven § 18 om bortfall og avkorting av fratredelsesyttelse og etterlønn. Regler om bortfall og avkorting av ytelsen speiler at formålet med ytelsen i hovedsak er inntektssikring i en overgangsperiode.

Utgangspunktet etter første ledd er at omstillingsytelsen faller bort eller avkortes dersom mottakeren opptjener annen inntekt i ytelsesperioden. Med opptjener menes at annen inntekt tidfestes til den perioden den er opptjent, ikke til utbetalingstidspunktet. Hvordan inntekten skal tidfestes, reguleres ikke i stortingsgodtgjørelsesloven § 18 og er dermed nytt. Annen inntekt defineres i punktlisten i første ledd andre punktum. Det dreier seg om arbeidsinntekt (skatteloven § 5-10), pensjon (skatteloven § 5-40), virksomhetsinntekt (§ 5-30) og kapitalinntekt (§ 5-20). Det vises til de nevnte bestemmelsene i skattelovgivningen for hvordan begrepene skal forstås.

Andre ledd regulerer bortfall av ytelsen i sin helhet. Dersom mottakeren av omstillingsytelse har bruttoinntekt fra stilling på minst 30 timer per uke eller pensjon på 80 prosent eller mer, faller hele ytelsen bort for den perioden inntekten gjelder. Ved inntekt fra stilling på mindre enn 30 timer per uke eller ved gradert pensjon på mindre enn 80 prosent avkortes omstillingsytelsen etter reglene i tredje ledd.

Tredje ledd regulerer avkorting av ytelsen og viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b med enkelte justeringer. Den avkortes krone for krone mot annen inntekt i ytelsesperioden. Annen inntekt er definert i første ledd andre punktum. Det fremgår av bestemmelsen at det skal legges til grunn brutto arbeidsinntekt og pensjon og netto virksomhets- og kapitalinntekt. Nøyaktig hvilke inntekter innenfor de opplistede kategoriene som skal medføre avkorting av omstillingsytelsen, reguleres i retningslinjer. Se likevel omtale i punkt 6.3.2 om at kapitalinntekter i form av gevinst ved salg av bolig, selskap eller verdipapirer mv. ikke bør komme til avkorting. Med ytelsesperioden menes hele perioden det ytes omstillingsytelse, uavhengig av om perioden er forlenget, eller om representanten har søkt om ytelsen i flere runder.

Ved avkorting etter tredje ledd skal perioden den andre inntekten opptjenes eller gjelder, legges til grunn for hvilket beløp som skal avkortes, jf. også første ledd. Dette innebærer for eksempel at inntekt som er opptjent i november, medfører avkorting i omstillingsytelsen for november. Det følger av § 25 at avkorting kan dekkes ved trekk i fremtidige ytelser.

Tredje ledd andre punktum viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav c og inne-

bærer at inntekt som opptjenes i utlandet eller i Norge fra internasjonal organisasjon, regnes som inntekt etter tredje ledd selv om inntekten er skattefri i Norge.

Tredje ledd tredje punktum regulerer beløpsgrensen før omstillingsytelsen avkortes. Ytelsen avkortes ikke dersom annen inntekt i ytelsesperioden utgjør mindre enn 0,1 ganger grunnbeløpet i folketrygden. For fratredelsesyttelse og etterlønn har grensen for avkorting vært 5 000 kroner i ytelsesperioden, jf. stortingsgodtgjørelsesloven § 18. Når beløpsgrensen isteden knyttes til grunnbeløpet i folketrygden, jf. folketrygdloven § 1-4, justeres beløpet i tråd med utviklingen i samfunnet for øvrig. I fjerde punktum presiseres det at hele beløpet kommer til avkorting hvis inntekten i perioden overstiger 0,1 ganger grunnbeløpet. Med unntak av beløpet innebærer dette en videreføring av stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b andre og tredje punktum. Det følger av femte punktum at ytelsen ikke avkortes mot feriepenger etter § 18. Dette viderefører stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav d, men ettersom feriepengeordningen er endret slik at det kun er vararepresentanter som får feriepenger, innebærer det en endring i målgruppen.

I fjerde ledd fremgår det at mottakere av omstillingsytelse som blir kjent med at det er lagt til grunn for lav inntekt, umiddelbart må informere Stortinget og dokumentere den faktiske inntekten. Dersom den uriktige inntekten har medført at Stortinget har utbetalt for mye i omstillingsytelse, kan Stortinget kreve beløpet tilbakebetalt etter § 25.

Femte ledd hjemler presidentskapets mulighet til å gi retningslinjer om bortfall og avkorting av omstillingsytelsen, blant annet om hvilke inntekter som medfører avkorting.

Se også omtalen i punkt 6.3.2 og merknader til stortingsgodtgjørelsesloven § 18 i Innst. 51 L (2016–2017).

10.6 Til kapittel 7 Administrative bestemmelser og reaksjoner

TIL § 21 BESLUTNINGSMYNDIGHET OG RETNINGSLINJER

Bestemmelsen er ny og synliggjør ansvarsforholdene ved anvendelsen av loven.

Første ledd første punktum presiserer at Stortingets presidentskap utøver den myndigheten som er tillagt Stortinget i loven. Bestemmelsen gir uttrykk for at presidentskapet utøver delegert myndighet. Innenfor de rammer som er vedtatt av Stortinget, har presidentskapet et overordnet ansvar for administrative saker, jf. Stortingets forretningsorden § 9 a første ledd.

I første ledd andre punktum fremgår det at presidentskapet kan delegere myndighet etter loven til Stortingets direktør. Direktøren er leder for den administra-

tive virksomheten i Stortinget. Bestemmelsen er tatt inn av pedagogiske hensyn. Presidentskapets generelle hjemmel til å delegere avgjørelsesmyndighet til direktøren i administrative saker fremgår av Stortingets forretningsorden § 9 a.

Stortingets presidentskap kan etter andre ledd gi retningslinjer om andre ytelser enn det som fremgår av loven. Loven angir dermed ikke uttømmende alle ytelsene stortingsrepresentantene får.

TIL § 22 OPPLYSNINGSPLIKT

Bestemmelsen er ny i loven. Representantenes opplysningsplikt har tidligere fremgått av retningslinjene for fratredelsesyttelse og etterlønn, men flyttes til loven fordi bestemmelser som gjelder plikter for søkere og mottakere av ytelser fra Stortinget, i større grad bør fremgå av lov.

Bestemmelsen regulerer opplysningsplikt for de som søker om, mottar og har mottatt ytelser fra Stortinget. Bestemmelsen har et videre virkeområde enn bestemmelsene i retningslinjene ved at opplysningsplikten gjelder alle ytelser fra Stortinget.

Det følger av første ledd at den som søker om ytelser fra Stortinget skal legge frem de opplysningene som er nødvendige for at Stortinget kan vurdere om vilkårene er oppfylt. Ytelser omfatter både økonomiske ordninger, naturalytelser og utgiftsreduksjon. Opplysningsplikten er ikke begrenset til ytelser som er regulert i loven. Plikten omfatter ikke bare opplysninger Stortinget ber om i forbindelse med søknaden, men også annen informasjon som kan være relevant for Stortingets vurdering.

Etter andre ledd skal den som mottar en ytelse, informere Stortinget om forhold som kan ha betydning for om vilkårene for ytelsen er oppfylt, eller for å kunne kontrollere ytelsens størrelse. Informasjonen skal gis av eget tiltak dersom den ikke etterspørres av Stortinget.

Tredje ledd presiserer at opplysningsplikten også gjelder den som tidligere har mottatt ytelser fra Stortinget. Krav foreldes etter den alminnelige foreldelsesfristen i foreldelsesloven.

Representanter som oppgir uriktige eller ufullstendige opplysninger til Stortinget, kan eventuelt straffefølges. Stortinget kan kreve tilbakebetaling etter § 25.

TIL § 23 INNHENTING AV OPPLYSNINGER

Bestemmelsen regulerer Stortingets innhenting av opplysninger fra andre enn representanten. Bestemmelsen viderefører i hovedsak stortingsgodtgjørelsesloven § 17 om innhenting av opplysninger for å kontrollere om vilkårene for fratredelsesyttelse og etterlønn er eller har vært oppfylt, men virkeområdet er utvidet. Det er også gjort noen justeringer i oppstillingen av hvilke organer opplysninger kan innhentes fra, blant annet på bak-

grunn av den lignende bestemmelsen i folketrygdloven § 21-4.

Etter første ledd første punktum kan Stortinget innhente de opplysningene som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for ytelser er eller har vært oppfylt i tilbakelagte perioder. Hjemmelen til å innhente opplysninger er ikke begrenset til ytelser som reguleres i loven, og er videre enn i stortingsgodtgjørelsesloven § 17. Dersom opplysninger som er innhentet med hjemmel i bestemmelsen, viser at vilkårene for å motta en ytelse ikke har vært oppfylt, kan Stortinget vurdere reaksjoner etter § 25.

I første ledd andre punktum fremgår det hvem opplysningene kan innhentes fra. Det er nåværende og tidligere arbeidsgivere, pensjonsordninger, utdanningsinstitusjoner, finansinstitusjoner, regnskapsførere, folketrygdens organer, Folkeregisteret og skattemyndighetene. Med folketrygdens organer menes primært Arbeids- og velferdsetaten. Utdanningsinstitusjoner, finansinstitusjoner og regnskapsførere er nye i bestemmelsen. Innhentning av opplysninger fra disse kan være aktuelt for å verifisere opplysninger om kompetanseheving eller om arbeid med oppstart av virksomhet.

Det følger av andre ledd at den som blir pålagt å utlevere opplysninger, skal utlevere dem uten godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt. Dette er en videreføring av det tilsvarende leddet i stortingsgodtgjørelsesloven § 17.

Se også merknaden til stortingsgodtgjørelsesloven § 17 i Innst. 51 L (2016–2017).

TIL § 24 BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Bestemmelsen er ny. Stortingsgodtgjørelsesloven inneholder ingen særskilte bestemmelser om behandling av personopplysninger.

Det følger av bestemmelsen at Stortinget kan behandle personopplysninger når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven eller i forbindelse med andre ytelser til stortingsrepresentanter. Den gir et supplerende rettslig grunnlag for behandling som nevnt i personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e om behandling for henholdsvis å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige, og å utføre en oppgave i allmennhetens interesse.

Gjennom forvaltning av ordningene etter loven kan Stortinget ha behov for hjemmel til å behandle særlige kategorier personopplysninger etter personvernforordningen artikkel 9 og 10. Dette gjelder blant annet behandling av opplysninger om politisk oppfatning og helseopplysninger. Det fremgår eksplisitt av hjemmelen at Stortinget kan behandle slike personopplysninger.

TIL § 25 TILBAKEBETALING OG TREKK I YTELSER

Bestemmelsen viderefører store deler av innholdet fra stortingsgodtgjørelsesloven § 20, men bestemmel-

sen er foreslått modernisert og har fått et utvidet virkeområde.

Bestemmelsen regulerer tilfeller der Stortinget kan kreve tilbake et beløp eller den anslåtte økonomiske verdien av en naturalytelse dersom noen har mottatt en ytelse uten å ha hatt krav på den.

Stortingsgodtgjørelsesloven § 20 ble opprinnelig utformet etter mønster av lov om Statens pensjonskasse § 44, som stortings- og regjeringspensjonsloven § 8-5 tredje ledd henviser til. Ordlyden viser til at noen har mottatt en ytelse «i strid med redelighet og god tro». Formuleringen var likelydende med folketrygdloven § 22-15 første ledd slik den lød frem til 2009. Folketrygdloven § 22-15 første ledd viser nå til en utbetaling til noen som ikke hadde krav på den. Forslaget til bestemmelsen her er språklig og innholdsmessig modernisert.

Første ledd regulerer krav om tilbakebetaling dersom noen har mottatt en ytelse fra Stortinget uten å ha hatt krav på den. Stortingsgodtgjørelsesloven § 20 begrenser tilbakebetalingsadgangen til ytelser «etter denne loven» og kan dermed ikke brukes når det gjelder ytelser som ikke er lovregulert, for eksempel ved urettmessig tildeling av pendlerbolig. Utvidelsen til at tilbakebetalingsadgangen gjelder overfor noen som «har mottatt en ytelse fra Stortinget» innebærer at det ikke kun er lovregulerte ytelser Stortinget eventuelt kan kreve tilbakebetalt.

Det er mest nærliggende at nåværende og tidligere stortingsrepresentanter kan ha mottatt slike ytelser, men begrepet «noen» brukes for også å omfatte andre som kan ha mottatt ytelser. En ytelse kan for eksempel være i form av en utgiftsrefusjon, løpende utbetaling eller den økonomiske verdien av en naturalytelse. Dersom den økonomiske verdien av en naturalytelse ikke er fastlagt på forhånd, må verdien anslås. At noen har mottatt en ytelse uten å ha hatt krav på den, omfatter både tilfeller der mottakeren ikke hadde krav på ytelsen i det hele tatt, eller at beløpet eller størrelsen på ytelsen skulle vært endret.

Stortingsgodtgjørelsesloven § 20 første og andre ledd skiller mellom tilbakebetalingskrav overfor noen som har mottatt en ytelse eller utbetaling «i strid med redelighet og god tro», og i andre tilfeller. Første ledd innebærer et krav til en viss grad av skyld på mottakerens side, herunder uaktsomhet eller forsett, mens andre ledd regulerer krav om tilbakebetaling i tilfeller der det ikke kan konstateres skyld.

Når noen har mottatt en ytelse uten å ha hatt krav på den, jf. første ledd første punktum, omfatter dette både tilfeller der det kan konstateres uaktsomhet eller forsett hos mottakeren, og tilfeller der det ikke kan konstateres skyld. Første ledd andre punktum viderefører presiseringen fra stortingsgodtgjørelsesloven § 20 om at Stortinget også kan kreve tilbakebetaling dersom mottakeren eller noen som har handlet på mottakerens veg-

ne, uaktsomt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Se for øvrig § 22.

Andre ledd begrenser Stortingets adgang til å kreve tilbakebetaling i tilfellene der det ikke kan konstateres skyld. Dersom mottakeren av en ytelse ikke forsto eller burde ha forstått at en utbetaling var feilaktig, eller at vilkårene ikke var oppfylt, kan Stortinget bare kreve beløpet tilbakebetalt hvis det ikke virker urimelig. Det må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle om krav om tilbakebetaling virker urimelig. I vurderingen skal det blant annet legges vekt på hvor lang tid det er gått siden en feilaktig utbetaling ble gjort, og om mottakeren har innrettet seg i tillit til utbetalingen eller ytelsen. Stortinget kan i slike tilfeller bare kreve tilbakebetalt beløpet som var i behold på tidspunktet mottakeren ble kjent med at en utbetaling var feilaktig. Bestemmelsen viderefører det meste av innholdet fra stortingsgodtgjørelsesloven § 20 andre ledd.

Tredje ledd regulerer hvordan Stortinget kan få dekket tilbakebetalingskrav etter første ledd, herunder ved å gjøre trekk i fremtidige ytelser eller kreve inn beløpet etter bestemmelsene i skattebetalingsloven. Det er regulert eksplisitt i andre punktum at innkreving avbryter foreldelsesfristen. Videre følger det av tredje punktum at Stortinget kan kreve renter etter forsinkelsesrenteloven. Dette innebærer at reglene i forsinkelsesrenteloven må følges, blant annet § 2 om at det kan kreves renter når kravet ikke innfris ved forfall. Bestemmelsen viderefører i hovedsak stortingsgodtgjørelsesloven § 20 tredje ledd.

Fjerde ledd viderefører i hovedsak stortingsgodtgjørelsesloven § 20 fjerde ledd, men utvider hvilke ytelser Stortinget kan gjøre trekk i. Etter dagens bestemmelse kan det gjøres trekk i godtgjørelse, fratredelsesytelse, etterlønn og feriepenger. Dette er endret til at Stortinget kan gjøre trekk i «godtgjørelsen eller andre fremtidige ytelser», slik at loven også åpner for å trekke i andre ytelser enn de som var nevnt.

Se for øvrig merknaden til stortingsgodtgjørelsesloven § 20 i Innst. 51 L (2016–2017), omtalen av den tidligere stortingsgodtgjørelsesloven § 11 b i Innst. 19 L (2014–2015) og omtalen av lov om Statens pensjonskasse § 44 i Ot.prp. nr. 94 (1998–1999). Se også merknaden til stortingsgodtgjørelsesloven § 20 fjerde ledd i Innst. 524 L (2020–2021).

TIL § 26 IKRAFTTREDELSE OG OVERGANGSBESTEMMELSER

Ikke en del av mandatet.

11. Forslag til lov om godtgjørelse og ytelser for stortingsrepresentanter (representantytelsesloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 Formål

Formålet med loven er at alle som er valgt inn på Stortinget, skal ha mulighet til å utøve stortingsvervet på like vilkår, uavhengig av geografisk tilhørighet og livssituasjon. Loven skal legge til rette for ordninger som kompenserer for kostnader og behov som følger av vervet.

§ 2 Virkeområde og definisjoner

Loven regulerer den godtgjørelsen stortingsrepresentanter får etter Grunnloven § 65, og andre ytelser for stortingsrepresentanter.

Loven gjelder for valgte stortingsrepresentanter og for fast møtende og innkalte vararepresentanter samt andre der dette er særskilt fastsatt.

Som fast møtende vararepresentanter regnes representanter som møter for stortingsrepresentanter som er utnevnt til statsråder, statssekretærer eller politiske rådgivere i regjeringen, eller for avdøde stortingsrepresentanter.

Som innkalte vararepresentanter regnes representanter som møter for stortingsrepresentanter i andre tilfeller enn dem som er nevnt i tredje ledd.

Med hjemsted menes i denne loven der representanten har bostedsadresse i Folkeregisteret og faktisk bosted.

Med kjørelengde menes i denne loven strekning på vei. Kjørelengde omfatter også strekning over vann hvor rutebåt eller ferje kan benyttes på regelmessig basis.

§ 3 Stortingets godtgjøringsutvalg

Etter innstilling fra Stortingets godtgjøringsutvalg fastsetter Stortinget den godtgjørelsen som tilkommer stortingsrepresentanter, statsministeren og regjeringens medlemmer. Godtgjørelsen fastsettes som et årlig beløp.

Stortingets presidentskap oppnevner leder og to andre medlemmer til Stortingets godtgjøringsutvalg, med funksjonstid på fire år. Utvalget er beslutningsdyktig når alle medlemmer er til stede. Stortingets presidentskap kan fastsette nærmere retningslinjer om utvalgets virksomhet.

Kapittel 2 Godtgjørelsen

§ 4 Stortingsrepresentantens godtgjørelse

Stortingets president tilkommer samme godtgjørelse som statsministeren. For øvrig fastsettes samme godt-

gjørelse til alle stortingsrepresentanter, med de tillegg som fremgår av § 6.

Den årlige godtgjørelsen utbetales med 1/12 hver måned. Dette gjelder også for fast møtende vararepresentanter i den perioden de møter.

§ 5 Innkalte vararepresentanters godtgjørelse

Innkalte vararepresentanter tilkommer samme godtgjørelse som stortingsrepresentantene for de dagene eller den perioden de er innkalt til å møte. Det ytes også godtgjørelse for hver dag eller del av dag på mer enn seks timer som er nødvendig for reise til og fra Stortinget, og som faller utenom de dagene vararepresentanten møter i Stortinget.

Innkalte vararepresentanter kan etter søknad til Stortingets presidentskap også gis rett til å beholde godtgjørelsen i perioder de ikke er innkalt, i følgende tilfeller:

- I perioder uten møter i plenum når vararepresentanten møter for en representant som må antas å fortsette sitt fravær også etter den aktuelle perioden.
- Ut kalenderåret etter siste innkallingsdag før jul hvis vararepresentanten har møtt minst to måneder i sesjonen og ikke har annen inntekt i den perioden det søkes om å beholde godtgjørelsen.
- I andre særlige tilfeller.

Innkalte vararepresentanters opptjente godtgjørelse utbetales månedlig.

§ 6 Tilleggsgodtgjørelse

Stortingets første visepresident tilkommer en tilleggsgodtgjørelse på 14 prosent av den årlige godtgjørelsen. De øvrige visepresidentene tilkommer en tilleggsgodtgjørelse på 7 prosent.

Lederne for Stortingets fagkomiteer tilkommer en tilleggsgodtgjørelse på 7 prosent av den årlige godtgjørelsen. Den som fungerer som komitéleder ut over fem dager, tilkommer tilsvarende tilleggsgodtgjørelse som komitélederen for den tid fungeringen varer.

§ 7 Forskudd på godtgjørelse

Representantene kan etter søknad i særskilte tilfeller gis inntil to måneders godtgjørelse utbetalt på forskudd. Vilårene for rett til forskudd og reglene for tilbakebetaling er de samme som for ansatte i staten.

§ 8 Godtgjørelse ved permisjoner

Under permisjon fra Stortinget beholder representantene godtgjørelse i inntil 14 dager, med mindre de meddeler at de gir avkall på slik godtgjørelse.

Stortingets presidentskap kan etter søknad beslutte at en representant skal beholde godtgjørelsen ut over 14 dager i følgende tilfeller:

- Ved permisjon på grunn av representantens sykdom eller skade

- Ved permisjon til deltakelse på reise som medlem av delegasjon oppnevnt av Stortinget eller Stortingets presidentskap
- Ved permisjon for å delta i møter eller utføre andre oppdrag etter oppnevning av Kongen, Stortinget eller et departement
- Ved permisjon innvilget av velferdsgrunner.

Ved søknad om permisjon etter bokstav a må representantens sykmelding fremlegges enten sammen med permisjonssøknaden eller snarest mulig etter at permisjonen er innvilget. Dersom dette ikke etterkommes, kan Stortingets presidentskap bestemme at godtgjørelsen skal falle bort for den resterende del av permisjonen.

Ved permisjon på grunn av sykdom eller skade reduseres godtgjørelsen etter tolv måneder til seks ganger grunnbeløpet i folketrygden, jf. folketrygdloven § 1-4. Representanter som har hatt permisjon på grunn av sykdom eller skade i tolv måneder eller mer, må fungere i vervet i 26 uker før det igjen gis full godtgjørelse ved en ny permisjon på grunn av sykdom eller skade.

Adgangen til å beholde godtgjørelsen ut over 14 dager ved permisjoner innvilget av velferdsgrunner, jf. andre ledd bokstav d, gjelder kun i særlige tilfeller og i en tidsavgrenset periode.

Ved svangerskaps-, omsorgs- og fødselspermisjon, foreldrepermisjon og permisjon ved barns og barnepas-sers sykdom, har representantene rett til å beholde godtgjørelsen etter tilsvarende regler som for ansatte i staten, så langt de passer. Dette gjelder også for innkalte vararepresentanter for den perioden innkallingen gjelder.

Kapittel 3 Dekning av utgifter til reise

§ 9 Generelt om reiseutgifter

Når Stortinget dekker utgiftene til en reise, skal representanten reise på den mest kostnadseffektive måten, så langt dette er forenlig med reisens formål. Representantene kan ta klima- og miljøhensyn når de bestiller og gjennomfører reiser.

Stortingsrepresentantene skal levere reiseregning snarest mulig etter at reisen er gjennomført.

Representantene skal dokumentere reisene så langt det lar seg gjøre. Dette gjelder også hvis Stortinget bare dekker deler av utgiftene.

Stortingets presidentskap kan gi retningslinjer om dekning av utgifter til reiser.

§ 10 Tjenestereiser

Stortinget dekker utgiftene til representantenes tjenestereiser innenlands og utenlands etter bestemmelser i eller i medhold av dette kapitlet. Tjenestereiser skal skje i samsvar med reglene i statens reiseavtaler. Reisen må ha sammenheng med utøvelsen av vervet som stortingsrepresentant, og reisens formål og innhold må i

hovedsak være tjenesterelatert for at Stortinget skal dekke utgiftene.

For å få dekket utgifter til hotellovernatting og diett på tjenestereiser innenlands må representanten være mer enn 50 kilometer kjørelengde borte fra sitt hjemsted. Dette gjelder ikke ved komitéreiser og andre organiserte arrangementer direkte forbundet med utøvelse av vervet. Utgifter til hotellovernatting og diett på tjenestereiser kan også dekkes når overnatting nærmere enn 50 kilometer kjørelengde fra hjemstedet inngår som del av en lengre reise.

Tjenestereiser utenlands i forbindelse med de faste parlamentarikerdelegasjoners virksomhet skal være godkjent av delegasjonslederen. Alle andre tjenestereiser utenlands skal være godkjent av Stortingets presidentskap.

På tjenestereiser utenlands kan representanten bare få dekket dokumenterte utgifter til overnatting.

Stortinget dekker som hovedregel ikke reiseutgifter for ledsagere. Stortinget kan likevel dekke slike utgifter helt eller delvis når det er nødvendig at ledsageren er med på reisen. Tapt arbeidsinntekt for ledsageren dekkes ikke.

Stortinget kan beslutte at representanter på tjenestereise får dekket nødvendige merutgifter til barnetilsyn eller reise- og oppholdsutgifter for én barnepasser. Dette gjelder inntil barnet fyller ett år, med mindre det foreligger særlige grunner som tilsier noe annet. Tapt arbeidsinntekt for barnepasseren dekkes ikke.

Deltakelse ved begravelser og bisettelser behandles som tjenestereiser, forutsatt at deltakelsen har tilknytning til vervet som stortingsrepresentant.

Stortinget kan gi en representant forskudd på utgifter til tjenestereiser.

§ 11 Reiser i forbindelse med fravær fra hjemmet

Stortinget anses som fast arbeidssted for representantene. Reiser mellom Stortinget og bosted, herunder pendlerbolig eller privat bolig, regnes normalt som arbeidsreiser, som ikke dekkes av Stortinget.

Representanter som har sitt hjemsted mer enn 50 kilometer kjørelengde fra Stortinget, kan få dekket utgifter til reiser til og fra Stortinget ved tiltredelse og fratrede, sesjonsåpning og avslutning.

Representanter som har sitt hjemsted mer enn 50 kilometer kjørelengde fra Stortinget, kan få dekket reiseutgifter til og fra Stortinget eller pendlerboligen og representantenes hjemsted inntil én gang per uke. Representanter med barn under 18 år som bor på hjemstedet, får dekket utgifter til inntil én ekstra hjemreise per uke. Det kan gjøres unntak fra aldersgrensen i særlige tilfeller. Innkalte vararepresentanter som er innkalt for en kortere periode enn én hel uke, får ikke dekket reiseutgifter etter dette leddet.

I uker med helligdag på tirsdag, onsdag eller torsdag dekker Stortinget ytterligere én pendlerreise til og fra

hjemsted og Stortinget eller pendlerboligen. Stortinget dekker inntil to pendlerreiser i slike uker, også for representanter med barn under 18 år.

Ved permisjon på grunn av sykdom, skade eller velferdsgrunner kan representantene få dekket reiseutgifter for én reise til og fra Stortinget og hjemsted eller annet innenlands oppholdssted.

Stortingets presidentskap kan gi retningslinjer om dekning av utgifter til reiser nevnt i første ledd i særlige tilfeller, herunder ved sykdom eller skade, sene møter, hasteinnkalling til møter som ledd i den parlamentariske virksomheten eller når reisen skyldes andre ekstraordinære forhold i arbeidet, forutsatt at reisen kan dekkes skattefritt. Stortingets presidentskap kan også gi retningslinjer om dekning av utgifter til reiser nevnt i tredje ledd ved innkalling til møter på kort varsel.

Ved bruk av egen bil til reiser etter paragrafen her dekkes kilometergodtgjørelse ved et påslag på fradragsatsen for reiser mellom hjem og arbeid med 1 krone per kilometer.

Kapittel 4 Pendlerbolig og øvrige økonomiske ytelser

§ 12 Tildeling av pendlerbolig

Stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter som har bostedsadresse i Folkeregisteret og faktisk bosted mer enn 50 kilometer kjørelengde fra Stortinget, kan tildeles pendlerbolig. Faktisk bosted skal være registrert som bostedsadresse i Folkeregisteret i tråd med reglene i folkeregisterloven. Representanter som disponerer bolig innenfor avstandskravet, tildeles ikke pendlerbolig etter dette leddet.

Representanten anses å disponere en bolig dersom representanten gjennom et eie- eller leieforhold står fritt til å bruke hele eller deler av en bolig på daglig basis. En representant anses ikke å disponere en bolig dersom den i sin helhet er leid ut. Leieforholdet må være etablert på det tidspunktet det søkes om pendlerbolig.

I særlige tilfeller kan pendlerbolig også tildeles representanter som har behov for pendlerbolig på grunn av funksjonsnedsettelse eller av andre tungtveiende grunner, selv om vilkårene i første ledd ikke er oppfylt.

Ved tildeling av pendlerbolig inngår representanten avtale om bruk av boligen med Stortinget. Avtalen kan inneholde regler om økonomisk kompensasjon.

Representanter som er tildelt pendlerbolig skal umiddelbart informere Stortinget om forhold som kan medføre at vilkårene for tildeling ikke lenger er oppfylt. Når Stortinget ber om det, skal representanten rapportere om bruken av pendlerboligen, herunder om hvilke andre personer som bor i boligen.

Stortingets presidentskap kan gi retningslinjer om tildeling og bruk mv. av pendlerbolig.

§ 13 Reaksjoner ved brudd på bestemmelser om pendlerbolig

Ved brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av § 12, eller brudd på opplysningsplikten i § 22, kan Stortinget gi skriftlig advarsel til representanter som er tildelt pendlerbolig. Ved alvorlige eller gjentatte brudd kan Stortinget trekke tilbake tildelingen av pendlerbolig.

§ 14 Utgifter til flytting

Stortinget kan dekke nødvendige utgifter til én flytting fra hjemstedet til en bolig nærmere enn 50 kilometer kjørelengde fra Stortinget og én flytting fra en bolig nærmere enn 50 kilometer kjørelengde fra Stortinget til hjemstedet. Stortinget dekker ikke flyttekostnader for innkalte vararepresentanter.

Stortinget dekker ikke kostnader ved flytting mellom pendlerboliger.

Stortingets presidentskap kan gi retningslinjer om dekning av utgifter til flytting.

§ 15 Utgifter til overnatting

Stortinget kan dekke representantenes utgifter til overnatting på hotell ved sene stortings- eller komitémøter eller i perioder med høy arbeidsbelastning.

Innkalte vararepresentanter får dekket utgifter til overnatting i den tiden de gjør tjeneste.

Stortingets presidentskap kan gi retningslinjer om dekning av utgifter til overnatting.

§ 16 Innkalte vararepresentanters utgifter til barnepass

Innkalte vararepresentanter kan i særlige tilfeller få dekket nødvendige og dokumenterte utgifter til barnepass. Tapt arbeidsinntekt for barnepasserer dekkes ikke.

§ 17 Dødsfall, yrkesskade og forsikringer

Hvis en stortingsrepresentant eller fast møtende vararepresentant dør i løpet av valgperioden, skal de etterlatte få utbetalt representantens godtgjørelse for hele døds måneden og de tre påfølgende månedene. I tillegg dekkes nødvendige utgifter i forbindelse med begravelsen.

Hvis en innkalt vararepresentant dør under reise til eller fra Stortinget eller i perioden innkallingen gjelder, dekkes nødvendige utgifter i forbindelse med begravelsen.

En stortingsrepresentant eller fast møtende vararepresentant skal ha gruppelevsfor sikring tilsvarende ansatte i staten. En innkalt vararepresentant skal ha forsikring for den perioden innkallingen gjelder. Dette leddet gjelder også for stortingsrepresentanter som er i regjering.

En stortingsrepresentant eller fast møtende vararepresentant har rett til ytelse ved yrkesskade tilsvarende ansatte i staten. En innkalt vararepresentant har samme rett for den perioden innkallingen gjelder. Dette leddet gjelder også for stortingsrepresentanter som er i regjering.

Stortinget kan tegne andre forsikringer for representantene enn det som følger av denne bestemmelsen.

§ 18 Feriepenger

Innkalte vararepresentanter får feriepenger etter satsene som gjelder ansatte i staten på siste ordinære utbetalingsdag før avbrytelse av Stortingets forhandlinger i juni. Feriepengegrunnlaget beregnes på grunnlag av den mottatte godtgjørelsen i foregående kalenderår. Dette gjelder også for fast møtende vararepresentanter som trer ut av Stortinget mellom 1. januar og 30. juni.

Kapittel 5 Omstillingsytelse

§ 19 Omstillingsytelse

Stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter som ikke fortsetter på Stortinget etter et valg, kan tilstås omstillingsytelse i inntil tre måneder. Det samme gjelder fast møtende vararepresentanter som trer ut av Stortinget i løpet av valgperioden. Innkalte vararepresentanter som har møtt sammenhengende i minst tolv måneder i én valgperiode, kan også tilstås omstillingsytelse i inntil tre måneder. I særlige tilfeller kan innkalte vararepresentanter tilstås omstillingsytelse i inntil én måned også ved kortere møtetid.

Stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter som har vært valgt inn eller møtt fast på Stortinget sammenhengende i minst to valgperioder, kan tilstås omstillingsytelse i ytterligere seks måneder. Fast møtende vararepresentanter oppfyller kravet om å ha møtt fast i minst to valgperioder dersom valgperioden begynner i forbindelse med utnevning av regjering i direkte sammenheng med et stortingsvalg. Omstillingsytelse etter dette leddet kan tilstås på grunnlag av at representanten er aktivt arbeidssøkende, starter egen virksomhet eller gjennomfører kompetanseheving. Ytelsen etter dette leddet opphører når representanten fyller 67 år. Kravet om ansiennitet i første punktum kan fravikes i særlige tilfeller.

Ytelsen etter første ledd tilsvarende den månedlige godtgjørelsen etter § 4 første ledd andre punktum. Ytelsen etter andre ledd tilsvarende 66 prosent av godtgjørelsen etter § 4 første ledd andre punktum. Tilleggs godtgjørelse etter § 6 eller forhøyet godtgjørelse til stortingspresidenten etter § 4 første ledd første punktum inngår ikke i grunnlaget for omstillingsytelse.

Ytelsen etter første ledd kan ikke innvilges for mer enn til sammen tre måneder i løpet av én og samme valgperiode.

Stortingets presidentskap kan gi retningslinjer om omstillingsytelsen.

§ 20 Bortfall og avkorting

Omstillingsytelsen faller bort eller avkortes dersom mottakeren opptjener annen inntekt i ytelsesperioden. Som annen inntekt regnes:

- arbeidsinntekt, jf. skatteloven § 5-10
- pensjon, jf. skatteloven § 5-40
- virksomhetsinntekt, jf. skatteloven § 5-30

d. kapitalinntekt, jf. skatteloven § 5-20

Dersom mottakeren har bruttoinntekt fra stilling på minst 30 timer per uke, eller pensjon på 80 prosent eller mer, faller hele ytelsen bort for den perioden inntekten gjelder.

Ytelsen skal ellers avkortes krone for krone mot annen inntekt som opptjenes i ytelsesperioden, herunder brutto arbeidsinntekt og pensjon og netto virksomhets- og kapitalinntekt. Inntekt som opptjenes i utlandet eller i Norge fra internasjonal organisasjon, regnes som inntekt etter dette leddet selv om inntekten er skattefri i Norge. Ytelsen avkortes likevel ikke dersom annen inntekt i ytelsesperioden utgjør mindre enn 0,1 ganger grunnbeløpet i folketrygden, jf. folketrygdloven § 1-4. Dersom inntekten i perioden overstiger 0,1 ganger grunnbeløpet i folketrygden, kommer hele beløpet til avkorting. Ytelsen avkortes ikke mot feriepenger etter § 18.

Mottakere av omstillingsytelse som blir kjent med at det er lagt til grunn for lav inntekt, må umiddelbart informere Stortinget og dokumentere den faktiske inntekten.

Stortingets presidentskap kan gi retningslinjer om bortfall og avkorting av omstillingsytelsen, herunder om hvilke inntekter som medfører avkorting av ytelsen.

Kapittel 6 Administrative bestemmelser og reaksjoner

§ 21 Beslutningsmyndighet og retningslinjer

Stortingets presidentskap utøver den myndigheten som er tillagt Stortinget i loven. Presidentskapet kan delegere myndighet etter loven til Stortingets direktør.

Stortingets presidentskap kan gi retningslinjer om andre ytelser enn det som fremgår av loven.

§ 22 Opplysningsplikt

Den som søker om ytelser fra Stortinget, skal legge frem de opplysningene som er nødvendige for at Stortinget kan vurdere om vilkårene er oppfylt.

Den som mottar en ytelse, skal informere Stortinget om forhold som kan ha betydning for om vilkårene for ytelsen er oppfylt, eller for å kunne kontrollere ytelsens størrelse.

Opplysningsplikten gjelder også den som tidligere har mottatt ytelser fra Stortinget.

§ 23 Innhenting av opplysninger

Stortinget kan innhente de opplysningene som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for ytelser mottatt fra Stortinget er eller har vært oppfylt i tilbakelegte perioder. Opplysningene kan innhentes fra nåværende og tidligere arbeidsgivere, pensjonsordninger, utdanningsinstitusjoner, finansinstitusjoner, regnskapsfører, folketrygdens organer, Folkeregisteret og skattemyndighetene.

Den som blir pålagt å utlevere opplysninger, skal utlevere opplysningene uten godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt.

§ 24 Behandling av personopplysninger

Stortinget kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgaver i eller i medhold av loven her.

§ 25 Tilbakebetaling og trekk i ytelser

Stortinget kan kreve tilbake et beløp eller den økonomiske verdien av en naturalytelse dersom noen har mottatt en ytelse fra Stortinget uten å ha hatt krav på den. Dette gjelder også når mottakeren, eller noen som har handlet på mottakerens vegne, uaktsomt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger.

Dersom mottakeren av en ytelse ikke forsto eller burde ha forstått at en utbetaling var feilaktig, eller at vilkårene ikke var oppfylt, kan Stortinget bare kreve beløpet tilbakebetalt hvis det ikke virker urimelig. I vurderingen skal det blant annet legges vekt på hvor lang tid det er gått siden en feilaktig utbetaling ble gjort, og om mottakeren har innrettet seg i tillit til utbetalingen eller ytelsen. I slike tilfeller kan Stortinget bare kreve tilbakebetalt beløpet som var i behold på tidspunktet mottakeren ble kjent med at en utbetaling var feilaktig.

For å dekke krav etter første ledd kan Stortinget gjøre trekk i fremtidige ytelser eller kreve inn beløpet etter bestemmelsene i skattebetalingsloven. Innkreving avbryter foreldelsesfristen etter foreldelsesloven. Stortinget kan kreve renter etter forsinkelsesrenteloven.

Stortinget kan gjøre trekk i fremtidige ytelser dersom representanten ikke har dokumentert utlegg betalt direkte av Stortinget innen tre måneder. Stortinget skal frafalle kravet eller tilbakebetale når dokumentasjonen foreligger.

§ 26 *Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser*

Oslo, den 31. januar 2023

Therese Johnsen

leder

Karin Andersen**Fredric Holen Bjørdal****Brit Brenno****Tore Frellumstad****Kent Gudmundsen****Eirik Holmøyvik****Amund Noss****Thrine Skaga**

Bjørn Arne Steine**Sissel Iversen****Bjørn Willy Robstad****Aarne Ø. Røvik****Åste Haukvik Traen**

